سُورَةُ الإِسْرَاءِ (١٧)

މިސޫރަތަކީ مَكِّيْ سورة އެކެވެ. މި ސޫރަތް އެކުލެވިގެންވަނީ 111 (ސަތޭކަ އެގާރަ) އާޔަތާއި އަދި 12 (ބާރަ) ركوع ގެ މައްޗަށެވެ.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رحْمٰنُ ވަންތަ رحيم ވަންތަ اللّه ގެ إسم ފުރުން ފަށަމެވެ.

سُبْحَٰنَ ٱلَّذِىٓ أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِۦ لَيْلًا مِّنَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ إِلَى ٱلْمَسْجِدِ ٱلْأَقْصَا ٱلَّذِى بَٰرَكْنَا حَوْلَهُۥ لِنُرِيَهُۥ مِنْ ءَايَٰتِنَآ ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ ﴿١﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް އާޔަތްތައް އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްކެވުމަށްޓަކައި އެޢާޖާއިބު ވަރަށްވަރަށްގެންވާ ހިސާބުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ بركات ލެއްވި مسجد الأَقْصَى އާއި ހަމައަށް مَسْجِدُ الْحَرَام ން އެކަލާނގެ އަޅާ (محمّد ގެފާނު) ރޭގަނޑުގައި ހިނގެވީ ذَاتُ ފުރި ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ އަޑުއަހާވޮޑިގެންވާ ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެވެ. މައްކާގައިވާ مَسْجِدُ الْحَرَام ން بَيْتُ الْمُقَدَّس ގައިވާ مسجد الأَقْصَى އަށް ސަވާރުވުމާއި صلوات ލެއްވި އިމާމު ކަލޭގެފާނު

ޓޫގަނެއްގެ ދަންބަރަކު ވަޑައިގެންނެވިކަމުގެ ވަޙުދާނީ މިއާޔަތް ނާޒިލު ކުރެއްވީ. بَيْتُ الْمُقَدّس އިން އުޑަށް مِعْرَاج އަރުވައިގެންނެވުމާ އާޔާތް ބޮޑެތިބޮޑެތި عجائب ތަކާއި ފެނިވަޑައިގެންނެވުމާއި، مَلَكُوت ފަދަ އާޔަތްތަކުގެ ފެނިވަޑައިގެންނެވުމާއި މިކަންކަމުގެ ވާހަކަތައް صِحَاحُ سِتَّة ގައި އެބައިން ޙަދީޘްތަކުން ރިވާވެގެންވާ ގޮތުން ފެންނާނެއެވެ. مِعْرَاج އަށް އަރުވައިގެންނެވި ކަމުގެ އަޙާދީޘް حديث ތަކުން ރިވާވެގެންވެސް އިންތިހާ ނުކުތް مُتَوَاتِرُ ދަރަޖައިގައެވެ. مترجم .

وَءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَٰبَ وَجَعَلْنَٰهُ هُدًى لِّبَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُواْ مِن دُونِي وَكِيلًا ﴿٢﴾ ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ﴿٣﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް ފޮތްދެއްވީމެވެ. އަދި އެފޮތް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލެއްވީ އިސްރާއީލުގެ ދަރިކޮޅުގެ މީހުންނަށްޓަކައި هداية އެއް ކަމުގައެވެ. އެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ نوح ގެފާނާއި އެކު ނަގާފައި އުފުއްލެވި މީސްތަކުންގެ اَوْلاد އެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި وكيل އަކު ކަމުގައި ނުހިފާށެވެ. މިފަދައިން (توراة ގައި) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެންގެވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން نوح ގެފާނީ ނުހަނު ގިނައިން ޝުކުރުކުރައްވާ އަޅަކު ކަމުގައެވެ.

وَقَضَيْنَآ إِلَىٰ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ فِي ٱلْكِتَٰبِ لَتُفْسِدُنَّ فِي ٱلْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ

عُلُوّٗا كَبِيرٗا ٤ فَإِذَا جَآءَ وَعۡدُ أُولَىٰهُمَا بَعَثۡنَا عَلَيۡكُمۡ عِبَادٗا لَّنَآ أُوْلِي بَأۡسٖ شَدِيدٖ فَجَاسُواْ خِلَٰلَ ٱلدِّيَارِۚ وَكَانَ وَعۡدٗا مَّفۡعُولٗا ٥ ثُمَّ رَدَدۡنَا لَكُمُ ٱلۡكَرَّةَ عَلَيۡهِمۡ وَأَمۡدَدۡنَٰكُم بِأَمۡوَٰلٖ وَبَنِينَ وَجَعَلۡنَٰكُمۡ أَكۡثَرَ نَفِيرًا ٦ إِنۡ أَحۡسَنتُمۡ أَحۡسَنتُمۡ لِأَنفُسِكُمۡۖ وَإِنۡ أَسَأۡتُمۡ فَلَهَاۚ فَإِذَا جَآءَ وَعۡدُ ٱلۡأٓخِرَةِ لِيَسُـُٔواْ وُجُوهَكُمۡ وَلِيَدۡخُلُواْ ٱلۡمَسۡجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٖ وَلِيُتَبِّرُواْ مَا عَلَوۡاْ تَتۡبِيرًا ٧ عَسَىٰ رَبُّكُمۡ أَن يَرۡحَمَكُمۡۚ وَإِنۡ عُدتُّمۡ عُدۡنَاۚ وَجَعَلۡنَا جَهَنَّمَ لِلۡكَٰفِرِينَ حَصِيرًا ٨

އިސްރާއީލު ބާފައިގެ ދިސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވި ފޮތުގައި އެމީހުންގެ ތަކުރާރު ކުރެވިގެން އަވަށްޖެހިގެންވާ ފަސާދައެއް ކުރާނެކަމަށް. ދެން ތިޔަބައިމީހުން ބޮޑުވެރި ކަމުގައި ބޮޑުކަމާއެކު ފަސާދަކޮށްފާނެތެވެ. އަދި ހުކުމްކުރެއްވީމު ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުރަތަމަ ވަޢުދު ހަމަވެއްޖެ ނަމަ، ވަޢުދު ނިޔާވާ ދުވަސް އައިސް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަހަރެމެންގެ އަޅުން ފޮނުއްވީމު ދަތިކުރާ ހަނގުރާމަވެރި ބޮޑު ބައެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޭތެރޭގައި ފަސާދަކޮށް ވައްދާލިއެވެ. އަދި އެއީ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ހިނގާނޭ ވަޢުދު ފުރިހަމަވާނެ ކަމެއްކަމުގައިވިއެވެ. (އެބަހީ އެއީ ނުވެސްދާނޭ ކަމެއްނޫނެވެ.) ދެން އަލުން ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުންނާ ކުރިމަތިލުމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް غَالِبُ ވުމުގެ އިރާދަ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަނބުރައިދެއްވާނެއެވެ. އަދި މުދަލާއި ދަރިންނާއި

اَوْلاَد ދަރުން ތިޔަބައިމީހުނަށް މަދަދު ކުރައްވާނަމެވެ. އަދި އެކިއެކި ބާވަ ބާވައިގެ ގޮތުން ތިޔަބައިމީހުނީ ނުހަނު ގިނަބައަކު ކަމުގައިވެސް ލައްވާނަންގެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮކަންތައް ކޮށްފިއްޔާ ތިޔަބައިމީހުން އެ ހެޔޮކަންތައް އެކުރެޔަ ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ފައިދާއަށްޓަކައެވެ. يعنى: އޭގެ ފައިދާ އޮންނާނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ނުބައި ކަންތައްކޮށްފިނަމަ ފަހެ އެވެސް އޮންނާނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ. ފަހެ ދެން ދެވަނަ وعد ފުރުގެ ވަގުތު އަތުވެއްޖެއްޔާއި އެއި އެމީހުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މޫނުމަށް ހުތުރު ކޮށްލުމަށާއި، އަދި ފުރަތަމަ ފަހަރުގެމީހުން މިސްކިތަށް (مسجد الأَقْصَى) އަށް ވަދެގަތް ފަދައިން އެމީހުންވެސް އެތަނަށް ވަދެގަތުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެމީހުން އަތްދަށުކުރިހާ ތަކެއްޗެއް މުޅިން ބަރުބާދުކޮށްލުމަށްޓަކައިމެއެވެ. (އާނއެކެވެ.) ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ތިޔަބައިމީހުނަށް رحمة ލެއްވުމީވެސް اِمْكَانُ ގައިވާ ކަމެކެވެ. (ނަމަވެސް) ތިޔަބައިމީހުން އަލުން އެނުބައި ކަންކަމުގެ ފަރާތަށް اِعادَ ވެއްޖެނަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެވެސް ސަޒާދެއްވުމަށް اِعادَ ކުރައްވާހުށީމެވެ. އަދި ކާފިރުންނަށްޓަކައި قَيْدُ خانَة އެއްކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހައްދަވާފައިވަނީ جَهَنَّم އެވެ.

ބަޔާން:

ދަންނައެވެ. އިސްރާއީލު ބާވައިގެ މީހުން ބިމުގައި ދެފަހަރު ފަސާދަކުރާނޭކަމުގެ ވާހަކައާއި އަދި އޭގެ ސަޒާއެއްކަމުގައި އެކަލާނގެ

އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހަތުރުން ފާކުރައްވާނޭކަމުގެ ވާހަކަ، الله އެމީހުންގެ توراة ގައި وحي ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ފުރަތަމަ ފަހަރު އެމީހުންގެ މައްޗަށް غَالِبُ ވި جَالُوتُ އެވެ. ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ މިސްރު قتل ކުރެއްވީ داؤد ގެފާނުގެ އަތްޕުޅުންނެވެ. އޭގެފަހުގައި سُلَيْمَانُ ގެފާނުގެ ރަސްކަމުގައި އެމީހުންނަށް އާރާއި ބާރު މިބިނި ނުހަނު ބޮޑެވެ. ދެވަނަފަހަރު އެމީހުން ފަސާދަކުރިމަގައި މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފާކުރެއްވީ فَارِسْ ކަރައިގެ بُخْتَنَصَرُ އެވެ. މީގެފަހުގައި بَنِي اِسْرَائيل ގެ ރަސްކަން ހިފައި އެމީހުންގެ އަތުން ހިފުމުން ހިފުމުންނެވެ. ފުރަތަމަ وعد ގެ ވަގުތުކަމުގައި ބައެއް ރަނނަ ބޭއިކުގެން ބެއްލަވައި އޭ بُخْتَنَصَرُ ކޮށް حَمَلة ކަމަނަށެވެ. އާކަން ހިނދި، مَسِيْحُ عَلَيْهِ السَّلاَم ރަށްކައްވުމުގެ ކުރިން ސަހަރު އަނގައަހަރުގެ ކުރިގައެވެ. ދެވަނަ مِيْعَاد އާއްކަމުގައި ބައްޓަވައި طَيْطُلُوسْ رُوْمِي ކޮށް حَمَلة ކަމަނަށެވެ. އާކަންހިނދި مَسِيح ގެފާނު رَفْعُ ، يعنى: އުޑަށް އުފުއްލެވުމުގެ ހަތްދިހަ އަހަރުގެ ފަހުގައެވެ. ކަންތައްތަކަކީ މިދެފަހަރު يهودى ނގެ މައްޗަށް ހަލާކު އައި ދުވަސް ނުކުތުރައިފައި ވަރަށެވެ. އެމީހުންގެ مُقَدَّس هَيْكَلْ ވެސް ހިއައި تَبَاهُ ވެގެންދިއެވެ.

إِنَّ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَهْدِى لِلَّتِى هِىَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾ وَأَنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ

عَذَابًا أَلِيمٗا ١٠

ހަމަކަށަވަރުން މި قرآن މަގުދައްކަނީ އެންމެ ސީދާ މަގުގެ ތެރެއަށެވެ. އަދި ނުހަނު ބޮޑު ދަރުމައެއް صالح عمل ތައްކޮށްއުޅޭ مؤمن ތަކުންނަށް ހުރިކަމުގެ އުފާވެރި خبر ދެއެވެ. އަދި آخرة އަށް އީމާންނުވާ ބަޔަކަށްޓަކައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވޭންދެނިވި عذاب އެއް ތައްޔާރު ކުރައްވާފައިވާކަމުގެ خبر ވެސް ދެއްވައެވެ.

وَيَدۡعُ ٱلۡإِنسَٰنُ بِٱلشَّرِّ دُعَآءَهُۥ بِٱلۡخَيۡرِۖ وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ عَجُولٗا ١١

އިންސާނާ ނުބައިކަމަށް އެދި دعاء ކޮށް އުޅެއެވެ. ހެޔޮކަމަށް އެ އިންސާނާ دعاء ކުރާ ފަދައިންނެވެ. އަދި (ކެތްތެރިކަންކުޑަ) އަވަސްވެސް އެދޭމީހަކު ކަމުގައި، އެ އިންސާނާވެއެވެ.

وَجَعَلۡنَا ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ ءَايَتَيۡنِۖ فَمَحَوۡنَآ ءَايَةَ ٱلَّيۡلِ وَجَعَلۡنَآ ءَايَةَ ٱلنَّهَارِ مُبۡصِرَةٗ لِّتَبۡتَغُواْ فَضۡلٗا مِّن رَّبِّكُمۡ وَلِتَعۡلَمُواْ عَدَدَ ٱلسِّنِينَ وَٱلۡحِسَابَۚ وَكُلَّ شَيۡءٖ فَصَّلۡنَٰهُ تَفۡصِيلٗا ١٢

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރޭގަނޑާއި ދުވާލު އެއީ ދެ عَلامة އެއްކަމުގައި ލެއްވީމެވެ. ނަމަވެސް ރޭގަނޑުގެ عَلامة ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަނދިރި ކުރެއްވީމެވެ. އަދި ދުވާލުގެ عَلامة އެއީ އަލިކަންދެނިވި އެއްޗެއްކަމުގައި

ދެއްވީމެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ން فضل ވަންތަކަން ހޯދުމަށްޓަކައާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުނަށް އަހަރުތަކުގެ އަދަދު އެނގުމަށާއި، ވިހަ ހިސާބު އެނގުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޮންމެ އެއްޗެއް تفصيل ގޮތުން ބަޔާންކުރައްވައިފީމެވެ.

وَكُلَّ إِنسَٰنٍ أَلْزَمْنَٰهُ طَٰٓئِرَهُۥ فِى عُنُقِهِۦ ۖ وَنُخْرِجُ لَهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ كِتَٰبًا يَلْقَىٰهُ مَنشُورًا ﴿١٣﴾ ٱقْرَأْ كِتَٰبَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ ٱلْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾

އަދި ކޮންމެ އިންސާނެއްގެ أَعْمَالُ ނާމާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާގެ ކަނދުރާގައި އަޅުވައިލައްވީމެވެ. ދެން قيامة ދުވަހުން އޭނާގެ ކުރިމައްޗަށް ފޮތެއް ނެރުއްވާނަމެވެ. އެފޮތް ފެތުރިގެންވާތަން އޭނާއަށް ފެންނާނެއެވެ. (އަދި وحي ކުރައްވާނަމެވެ.) ކަލޭގެ ފޮތް ކަލޭ ކިޔާށެވެ. ކަލޭގެމައްޗަށް حِسَابُ ވެރިއެއްކަމުގައި ތިމާ ފުދިގެންވެއެވެ.

مَّنِ ٱهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۗ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

ތެދުމަގު ހޯދައިގެންމީހަކު ހަމަކަށަވަރުން ތެދުމަގު އެހޯދީ ތިމާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ. އަދި މީހަކު މަގުފުރެދިއްޖެނަމަ ދެން ހަމަކަށަވަރުން އެ މަގުފުރެދުމުގެ ބަރުއްޗީ ތިމާގެމައްޗަށެވެ. އަދި ބަރުއުފުލާމީހަކު އަނެކަކުގެ ބަރު ނުއުފުލާނެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ رسول އަކު

ފޮނުއްވައި ދުވަންދާންދެން عذاب ދެއްވަނިވި ކަލާނގެ ނޫނީމެވެ. (يعني: އެކަލާނގެ عذاب ދެއްވަނީ رسول ބޭކަލުން ފޮނުއްވުމުގެ ފަހުގައި މީސްތަކުން އެބޭކަލުންނަށް ކިޔަމަންތެރި ނުވީމައެވެ.)

وَإِذَآ أَرَدۡنَآ أَن نُّهۡلِكَ قَرۡيَةً أَمَرۡنَا مُتۡرَفِيهَا فَفَسَقُواْ فِيهَا فَحَقَّ عَلَيۡهَا ٱلۡقَوۡلُ فَدَمَّرۡنَٰهَا تَدۡمِيرًا ﴿١٦﴾

ކޮންމެވެސް ރަށެއް ހަލާކު ކުރެއްވުމަށް މިމަންރަސްކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވައިފިއްޔާ އެރަށުގެ ތަނަވަސްކަމުގެ އަހުލުވެރިންނަށް (ކިޔަމަންތެރިވުމަށް) މިމަންރަސްކަލާނގެ އަމުރުކުރައްވަމެވެ. ދެންފަހެ އެމީހުން (ކިޔަމަންނުވެ) فاسِقُ ކަންތައް އެރަށުގައި ކުރަން ފަށައިފައެވެ. ފަހެ އެރަށުތެރިން ކޯފާގެ ބަސްފުޅު އެއްރަށުގެ މައްޗަށް حقّ ވެއްޖެއެވެ. ދެންފަހެ މިމަންރަސްކަލާނގެ، ކަނޑައެޅިގެންވާ ހަލާކު ކުރެއްވުމަކުން އެރަށެއް ހަލާކު ކުރައްވައި ނިމިކުރައްވަމެވެ.

وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا مِنَ ٱلۡقُرُونِ مِنۢ بَعۡدِ نُوحٖۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِۦ خَبِيرَۢا بَصِيرٗا ﴿١٧﴾

ކިތައްމެ قَرْنُ ތަކެއް نوح ގެފާނުގެ ފަހުގައި މިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކު ކުރައްވައިފީމެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ފާފަތަކުގެ خبر ދެނެވޮޑިގެންވާ ބައްލަވައިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ވަންތަ ކަލާނގެ ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ.

مَّن كَانَ يُرِيدُ ٱلْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُۥ فِيهَا مَا نَشَآءُ لِمَن نُّرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُۥ جَهَنَّمَ يَصْلَىٰهَا مَذْمُومًا مَّدْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ ٱلْـَٔاخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ كَانَ سَعْيُهُم مَّشْكُورًا ﴿١٩﴾

މީހަކު އަވަސްވެގެންވާ މިދުނިޔެ އެދޭކަމުގައިވާނަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެންވާ މިންވަރަކުން އެދިވަޑައިގަންނަވާ މީހަކަށް އެދުނިޔޭގައި އަވަސް ކުރައްވަމެވެ. ނަމަވެސް އެމީހާއަށްޓަކައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ جَهَنَّم مُقَرَّر ކުރައްވަމެވެ. ދެން އެމީހާ ނަރަކައިގައި މަލާމަތް ލިބި ޖައްސައިލުވިގެންވާ حال ގައި އަނދައަނދައި އޮންނާނެތެވެ. އަދި މީހަކު آخرة ދުވަސް އެދި ތިމާއީ مؤمن އަކު ކަމުގައިވާ حال ގައި އެ آخرة އަށްޓަކައި ކޯޝިޝް ކުރަންވީގޮތަށް ކޯޝިޝް ކޮށްފިއަ ފަހެ އެމީހުންނީ ތިމާގެން ކުރި ކޯޝިޝްގެ قدر ކުރެވި شكر ކުރެވިގެންވާނޭ ބަޔަކު މެއެވެ.

كُلًّا نُّمِدُّ هَـٰٓؤُلَآءِ وَهَـٰٓؤُلَآءِ مِنْ عَطَآءِ رَبِّكَ ۚ وَمَا كَانَ عَطَآءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾ ٱنظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ وَلَلْـَٔاخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَـٰتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ދެއްވާދެއްވުމުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިމީހުންނާއި އެމީހުންނާއި އެންމެންނަށްމެ މަދަދުކުރައްވަމެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ربّ

ދެއްވާ ދެއްވުން އެއީ މަނާކުރެވޭނޭ އެއްޗެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. ދިވަންހަސްކަމާނގެ އެދިހުންކުރު އެއްބައިކު މަސާއްބައިކުގެ ދައްޗަން فَضِيْلَة ދެއްވާފައިވަނީ ކުންފުރުއަކުންމާ ނިކަން ބަލާށެވެ. ދަރަޖަތަކުގެ ގޮތުން آخرة ގައި ނުހަނު، ބޮޑުއެއްޗެކެވެ. އަދި މާތް އިތުރުކަމުގެ ގޮތުންވެސް ނުހަނު ބޮޑުވެއެވެ.

لَّا تَجْعَلْ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَّخْذُولًا ﴿٢٢﴾

މާތް الله އާއިއެކު އެހެން އިލާހަކު ވާކަމަށް ކަށް ނުބަލާށެވެ. ފަހެ (އެހެން ހަދައިދިނަމަ) މަލާމާތްލިބިވި ނިކަމެތިވެގެންވާ حال ކަށް ހުންނާން ޖެހިދާނެތެވެ.

۞ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلْوَٰلِدَيْنِ إِحْسَٰنًا ۚ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ ٱلْكِبَرَ أَحَدُهُمَآ أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَآ أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾ وَٱخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ ٱلذُّلِّ مِنَ ٱلرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ٱرْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِى صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَّبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِى نُفُوسِكُمْ ۚ إِن تَكُونُوا۟ صَٰلِحِينَ فَإِنَّهُۥ كَانَ لِلْأَوَّٰبِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

އަދި އެކަލާނގެ ނޫން ފަރާތަކަށް އަޅުކަން ނުކުރުމަށާއި އަދި މައިބަފައިންނަށް ހެޔޮކަން ހެޔޮލުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަމުރު ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ކަލޭގެ ކައިރިގައި މައިބަފައިންކުރު އެކަކު ނުވަތަ

އެދެމީހުންގެވާ حال ގައި އެދެމީހުންކުރެ އެކަކު ނުވަތަ އެދެމީހުން
މުސްކުޅިވެ ފުރާވަރަށް އަރައިފިނަމަ ތިބާ އުފްއެވެ މިފަދަ ވެސްދެނިވި
ބަހެއް އެދެމީހުންނާއި ދިމާކޮށް ނުބުނާށެވެ. އަދި އެދެމީހުންނަށް
އަޅުނުގޮވާށެވެ. (އަދި ހިތްއަށްނުރުހުންވެ.) اَدَبُ ވެރިކަމާއި اِحْتِرَام އާއިއެކު
އެދެމީހުންނާއި ވާހަކަދައްކައި އުޅޭށެވެ. އަދި رحمة ވަންތަކަމާއިއެކު
އެދެމީހުންނަށްޓަކައި މަޑުމައިތިރިކަމުގެ ފިޔަ ފޮޅިކޮށްގެން އުޅޭށެވެ. އަދި
އެދެމީހުން މިއަށާ ކުޑަދުވަހުގައި މިއަށާ ބަލައިބޮޑުކޮށްދެއްވި ފަދައިން އޭ
އަޅުގެ ربّ އެވެ. އެދެމީހުންނަށް އިހުސާންތެރިވެވޮޑިގެން رحمة ލައްވާނދޭވެ.
މިއަށާއިން دعاء ކުރާށެވެ ހުރިހާ ހިތްކަމުވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ
ހިތްތަކުގެ ތެރޭގައިވާނަމަ ވާއެއްޗެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ރަނގަޅަށް
ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނީ صالح ބައެއްކަމުގައިވާނަމަ ފަހެ
ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ توبة ވެރިވާ اَوَّابُ މީހުންނަށްޓަކައި غَفُورُ
ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. (الله އަށް ގިނައިން رجوع ވާ މީހުންނަށް ކިޔައި
أَوَّابِيْنَ އެވެ.)

وَءَاتِ ذَا ٱلْقُرْبَىٰ حَقَّهُۥ وَٱلْمِسْكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ ٱلْمُبَذِّرِينَ كَانُوٓا۟ إِخْوَٰنَ ٱلشَّيَٰطِينِ ۖ وَكَانَ ٱلشَّيْطَٰنُ لِرَبِّهِۦ كَفُورًا ﴿٢٧﴾ وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ٱبْتِغَآءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا ﴿٢٨﴾

ގާތްތިމާގެ މީހުންގެ حقّ އަދާކުރާށެވެ. މިސްކީނުންނަށާއި މަގުހިނގާ

مُسَافِرُ ންނަށް (އެހީތޮގު) ދީއްވާށެވެ. އަދި ވިއްސުރާ اِسْرَاف ނުކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ވިއްސުރާ خرد ކުރާމީހުންނީ شيطان ންގެ أخ ބަޔަކުންނެވެ. އަދި شيطان އާ، އޭނާގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއަށް ވަރަށްބޮޑަށް ކާފިރުވެގެންވާ ކަމުގައިވިއެވެ. ކަލާގެ ربّ ގެ ރިޒުއިން ކަލާ އެދޭ رحمة ވެސްމެކަލާއެ ހޯދުމަށްޓަކައި އެމީހުންގެ ރިޒުއިން ކަލާ ހުރަގަސްދޭންޖެހިއްޖެނަމަވެސް އެމީހުންނަށް މަޑުމައިތިރި ބަސްބުނާށެވެ.

(يعنى: އެމީހުންކުރު މިހާރު ކަލާގެ ރިޒުއިން އެއްޗެއް އެދިހިނދު ކަލާގެ އަތުގައި އެ އެއްޗެއް ނުވާކަމުން އެމީހުންގެ ރިޒުއިން ދުރު އަނބުރާއިނގޭނޖެހުނަސް އެމީހުން ވާޖިބުކުރާނވާނީ ރިވެތި ހެޔޮ މަޑުމައިތިރި ބަސްބުނުންނެވެ.)

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ ٱلْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ بِعِبَادِهِۦ خَبِيرًۢا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾

އަދި ތިމާގެ ކަނދުރާއާކު ކަށްޓަލު އެޅިގެންވާ އެއްޗެއްކަމުގައި ތިމާގެ އަތް ނުހަދާށެވެ. އަދި އެއަތްދޫކޮށްލުން ނުވެ ބަޚީލުކަމެއް ނުކުރާށެވެ. (ބަޚީލު އެއްޗެއްހަދައިގެނުމަ) މަލާމަތްލިބިގެންވާ ނުހެދުމާ އިސްރާފުގެ އިނގޭނުހިމަ ކަމާ ނުކުރަންޖެހެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލާގެ ރަސްގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ މީހަކަށް ރިޒުގު ފުޅާކޮށް ދެއްވައެވެ. އަދި އެރުވޭ

ތަނިކުރައްވައްދެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގީ މިދަކަލާނގެ
އަޅުތަކުންގެ خبر ބޭޅަރު ދަންނަވޮޑިގެންވާ بصير ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَوْلَٰدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَٰقٍ ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ۚ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْـًٔا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

އަދި فقير ވެދާނެކަމަށް ބިރުން ތިމާމެންގެ ދަރިން ނުމަރާށެވެ. އެމީހުންނާއި
އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރިޒުޤުދެއްވާނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން މެރުމީ ނުހަނު ބޮޑު ކުށެއްކަމުގައެވެ.

وَلَا تَقْرَبُوا۟ ٱلزِّنَىٰٓ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ فَٰحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾

އަދި ޒިނޭކުރުމާއި ކައިރިވެސް ނުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެއީ
ހަޑިފުޙުޝު ޢަމަލެއް ކަމެވެ. އަދި ނުހަނު ނުބައި ގޮތެއްކަމެވެ.

وَلَا تَقْتُلُوا۟ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِى حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ ۗ وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلْطَٰنًا فَلَا يُسْرِف فِّى ٱلْقَتْلِ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورًا ﴿٣٣﴾

ފުރުން الله حرام ކުރައްވާފައިވާ نفس އެއްނަމަ حق ގޮތެއްގައި ނޫނީ
قتل ނުކުރާށެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިގޮތުން މީހަކު މަރައިފިއްޔާނަމަ ވަލީ
ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާގެ ވާރުތަވެރިޔާއަށްޓަކައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ބާރުދެއްވާފައިވަމެވެ. ނަމަވެސް (ވެރިޔާ) قتل ކުރުމުގައި

(އެވާރުތަވެރިޔާ) އިސްރާފު ކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާ އެވަނީ މަދަދު ލިބިގެންވާ މީހަކު ކަމުގައެވެ. (يعنى: މަރުވިމީހާގެ ކިބައިން ބަދަލު ހިފުމުގައި ކަންތައް ކުރަންޖެހޭނީ ނަޒާހަތްތެރިކަމާއެކު އިތުރަށް ގޮތެއް ނުހެދުމެވެ.)

وَلَا تَقْرَبُوا۟ مَالَ ٱلْيَتِيمِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُۥ ۚ وَأَوْفُوا۟ بِٱلْعَهْدِ ۖ إِنَّ ٱلْعَهْدَ كَانَ مَسْـُٔولًا ﴿٣٤﴾ وَأَوْفُوا۟ ٱلْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا۟ بِٱلْقِسْطَاسِ ٱلْمُسْتَقِيمِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٥﴾

يَتِيْم ކުއްޖާ بَالِغُ ވުމަށްދާންދެން ހެޔޮގޮތެއްގައި ނޫނީ އެކުއްޖާގެ މުދަލާއި ތިޔަބައިމީހުން ކައިރި ނުވާށެވެ. އަދި وعد ފުއްދައި ދެއްވާށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން عَهْدُ وَاِقْرَار އާއި އެއާއިމެދު (قيامة ދުވަހުން) ސުވާލުކުރެވޭނޭ ކަމެކެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން މިނުއްޖެހިއްޔާއި މިނުން ހަމަކޮށް ފުރިހަމަކުރާށެވެ. އަދި ނުހަނު ސީދާ ހަމަ ތިރާޒުތަކުން ކިރައިދޭށެވެ. އެއީ ހެޔޮރަނގަޅު ގޮތެވެ. އަދި أَنْجَامُ ގެގޮތުން އެގޮތް ނުހަނު ރިވެތިވެއެވެ.

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ ۚ إِنَّ ٱلسَّمْعَ وَٱلْبَصَرَ وَٱلْفُؤَادَ كُلُّ أُو۟لَٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْـُٔولًا ﴿٣٦﴾

ތިމާއަށް އެއްވެސް ދެނުމެއް ނުވާ ކަމެއްގެ ފަހަތުގައި ތިމާ ތަބާނުވާށެވެ.

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ކަންފަތާއި ލޮލާއި އަދި ހިތާއި މިއިން ކޮންމެ
އެއްޗަކާމެދުވެސް އެއާއިމެދު (މީހާ ކުރުން) ސުވާލުކުރެވޭނެ އެއްޗެކެވެ.

وَلَا تَمْشِ فِي ٱلْأَرْضِ مَرَحًاۖ إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ ٱلْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ ٱلْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُۥ عِندَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

އަދި ބޮޑާކަމާއި ފަޚުރާސުވެގެން ބިމުގައި ނުހިނގާށެވެ. އެހެނީ
ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭއަށް ހަމަހިނގައި ބިން ފަޅުވައި ނުލެވޭނެތެވެ. އަދި
ފަރުބަދަތަކުގެ ދިގުމިނުން ހަމަ ހިނގައި ކަލޭއަށް ފޯރު ނުލެވޭނެތެވެ.
އެ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ނުބައިކަންތައް، ކަލޭގެފާނުގެ
ވެރި ރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ނުހަނު ނުރުއްސަވާ ކަންތައް
ކަމުގައިވިއެވެ.

ذَٰلِكَ مِمَّآ أَوْحَىٰٓ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ ٱلْحِكْمَةِۗ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ فَتُلْقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

މިއީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حكمة ވަންތަކަމުން ކަލޭގެފާނަށް
وحي އިއްވަވާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިންވާ ކަމެކެވެ. އަދި الله އާއިއެކު
އިލާހަކު ވާކަމުގައި ކަލޭ ހިންދުކުރާށެވެ. ފަހެ (އެހެން ހިލާފުވިޔަނަމަ)
މަލާމާތް ލިބިގެން ދުރުސިވެގެންވާ حال ގައި ކަލޭ ނަރަކައިގެ ތެރެއަށް
އެއްލައިލެވޭހުށްޓެވެ.

أَفَأَصۡفَىٰكُمۡ رَبُّكُم بِٱلۡبَنِينَ وَٱتَّخَذَ مِنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ إِنَٰثًاۚ إِنَّكُمۡ لَتَقُولُونَ قَوۡلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ رَبّ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ފިރިހެންދަރިން
خاصّ ކުރައްވައި ތިމާގެ އަމިއްލަ ذاتُ ފުޅަށްޓަކައި މަލާއިކަތުން
އަންހެންދަރިންކަމުގައި ލެއްވީހެއްޔެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން
ބުނީ ތިޔައުޅޭ ވަރަށްވެސްބޮޑު ބަހެކެވެ.

وَلَقَدۡ صَرَّفۡنَا فِى هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ لِيَذَّكَّرُواْ وَمَا يَزِيدُهُمۡ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ރަނގަޅަށް ވިސްނައިއުޅުމަށް ތިމަންނަ ރަސްކަލާނގެ
ޢިބްރަތް މި قرآن ގައި ހުރިހައި ގޮތަކުން ބަޔާންކުރައްވައިފީމެވެ. ނަމަވެސް
އެމީހުންނަށް نَفْرَة ދުރުވުން ނޫނީ އިތުރެއް ނުވެއެވެ. (يعنى: ޙައްޤުން
ދުރުވުމެއް ނޫނީ އިތުރެއް ނުވެއެވެ.)

قُل لَّوۡ كَانَ مَعَهُۥٓ ءَالِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَّٱبۡتَغَوۡاْ إِلَىٰ ذِى ٱلۡعَرۡشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެ مشرك ބަޔަކު ބުނާފަދައިން
އެކަލާނގެއާއިއެކު އިލާހުންތަކެއްވާނަމަ ފަހެއެއްކަލަ ހަމައެއިލާހުންތަކު
އެމީހުން عَرْشُ ގެ ވެރިކަލާނގެއާއި ހަމައަށް ދިއުމަށް މަގެއް

ހުރީހެވެ. އެމީހުން ބުނާ އެއްޗާ ބަސްބަހުން އެކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. އަދި ނުހަނު ބޮޑުވެގެންވާ މަތިވެރިވުމަކުން އެކަލާނގެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ.

تُسَبِّحُ لَهُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ ٱلسَّبْعُ وَٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ وَإِن مِّن شَىْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِۦ وَلَٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ إِنَّهُۥ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

ހަތްއުޑާއި ބިމާއި އަދި އޭގައިވާހާމަ ވާހައި އެއްޗަކު އެކަލާނގެއަށް تسبيح ކިޔައެވެ. އެކަލާނގެ حمد ދެއްވުން އެކަލާނގެއަށް تسبيح ނުކިޔާ އެއްވެސް އެއްޗަކު އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް ތިޔައަބައިމީހުންނަކަށް އެއެއްޗިހީގެ تسبيح އެއް ނުވިސްނޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ، حليم ވަންތަ ގަދަފަދައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައި ވޮޑިގެންވެއެވެ.

وَإِذَا قَرَأْتَ ٱلْقُرْءَانَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَقْرًا ۚ وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِى ٱلْقُرْءَانِ وَحْدَهُۥ وَلَّوْا۟ عَلَىٰٓ أَدْبَٰرِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾

އަދި ކަލޭގެފާނު قرآن ކިޔަވާ ވިދާޅުވާން ފަށްޗަވައިފިއްޔާއި ކަލޭގެފާނާއި އަދި آخرة އަށް އީމާންނުވާ ބައެއްގެ ދެމެދުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނިވައިކުރަނިވި ފަރުދާއެއް ހުރަސްކޮށްލައްވަމެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެ

ދޭހަވެދާނެތީވެ އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގެ މަތީގައި ފަރުދާތަކެއް އަޅުއްވައި އަދި އެމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލީ (يعنى: ބަރުކަން) އަޅުއްވަންމުއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ رَبّ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމުގެ ވާހަކައިން قرآن ގައި ކަލޭގެފާނު ނަންގަންނަވައިލިއްޔާއި އެމީހުން نَفْرَة ވެރިކަމާއިއެކު ފުރަގަސްދީ ހުރަހަށްދުވެން ދުވެ ރައްކާވެދެއެވެ.

نَّحۡنُ أَعۡلَمُ بِمَا يَسۡتَمِعُونَ بِهِۦٓ إِذۡ يَسۡتَمِعُونَ إِلَيۡكَ وَإِذۡ هُمۡ نَجۡوَىٰٓ إِذۡ يَقُولُ ٱلظَّٰلِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلٗا مَّسۡحُورًا ﴿٤٧﴾ ٱنظُرۡ كَيۡفَ ضَرَبُواْ لَكَ ٱلۡأَمۡثَالَ فَضَلُّواْ فَلَا يَسۡتَطِيعُونَ سَبِيلٗا ﴿٤٨﴾

އެމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ ފަރާތަށް ކަންފަތްޖެހީގެން އަހާން ތިބޭހިނދު އެމީހުން އަހާން އެތިބެނީ، ކޮންބޭނުމަކާއިހުރެކަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ تبع ވަނީ سِحْر ޖެހިފައިވާ މީހަކު ފިޔަވައި ދުވަހަ އެހެންކަހަލަ ނޫނެވެ. މިފަދައިން އަނިޔާވެރިން އެއްބަޔަކާ އަނެއްބަޔަކާ مشورة ކޮށްލައި ބުނާހިނދުވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް (އެކިއެކި لَقَب ދީގެން) مثال ބަޔާން އެކުރަނީ ކޮންފަދައަކުންތޯ ނިކަން ބައްލަވާށެވެ. ފަހެ އެމީހުން އެވީ މަގުފުރެދިގެންނެވެ. ވީމައި އެއްވެސް (حقّ) މަގެއް ހޯދުމަކަށް އެމީހުން ކުޅަދާނަވެގެން ނުވާނެއެވެ.

وَقَالُوٓا۟ أَءِذَا كُنَّا عِظَٰمًا وَرُفَٰتًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾ ۞ قُلْ كُونُوا۟ حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا يَكْبُرُ فِى صُدُورِكُمْ ۚ فَسَيَقُولُونَ مَن يُعِيدُنَا ۖ قُلِ ٱلَّذِى فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ ۖ قُلْ عَسَىٰٓ أَن يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥١﴾ يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِۦ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٢﴾

އަދި އެކާފިރުމީހުން ބުނެއުޅެއެވެ. ތިމަންމެން ކަށިތަކަކަށްވެ ކުނިޖެކުނިޖެވެއްޖެއްޔާއި އަލުން އައު އުފެއްދުމެއްގައި ތިމަންމެންނީ ދިރުވޭނޭ ބަޔަކުހެއްޔެވެ؟ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: ތިޔަބައިމީހުން ހިލަތަކަކަށް ނުވަތަ ދަގަނޑަކަށް ނޫނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތުން ބޮޑުވޭން އޮތް އެންމެބޮޑު مخلوق އަކަށް ވާށެވެ. (އޭގެ ތެރެއިން ކޮން އެއްވެސް އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ދިރުއްވަވާ ހިހިނަކުން ބަލާނެއެވެ.) ފަހެ ދެން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. ތިމަންމެންނާ އަލުން ތިމަންމެން اِعادَ ކުރާނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. اِعادَ ކުރައްވާނީ އިސްވެދިޔަ މިސާލަކާއި ނުލައި ތިޔަބައިމީހުން ފުރަތަމަފަހަރަށް ހެއްދެވި ذاتُ ގެއެވެ. (ދެން ވިދާޅުވެއްޖެނަމަ) އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް ދިމާލަށް ބޯޖަހާޖަހާލައި ބުނާނެއެވެ. ތިޔަކަން ވާނީ ކޮންއިރަކުންހެއްޔެވެ؟ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: އެއީ ވަރަށް ކައިރިކަމުގައި ވުން އެކަށީގެންވާ ކަމެކެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ގޮވައިލައްވާ

ދުވަހުއެވެ. އެއިރުން ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް تعريف ކުރަމުން ޖަވާބުދޭނޫއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުޑަހިނދުކޮޅަކު ނޫނީ ލަސްވެ ނުތިބޭކަމަށް ތިޔަބައިމީހުން ހީވެސް ކުރާނޫއެވެ. (يعنى: ދުނިޔޭގައި ތިބީ ވަރަށްވެސް ކުޑަހިނދުކޮޅަކުގައި ހީކުރާނެއެވެ.)

وَقُل لِّعِبَادِى يَقُولُوا۟ ٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ ۚ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ يَنزَغُ بَيْنَهُمْ ۚ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ كَانَ لِلْإِنسَٰنِ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٣﴾

ވާހައިވެސް ރިވެތި تهذيب ގޮތުން ވާހަކަދައްކައި އުޅުމަށް ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް އަންގަވާށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން شيطانُ އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ފަސާދަވެރިކަން އުފުލައުފުލައި ހުރެތެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން شيطانُ އީ އިންސާނުންނަށްޓަކައި ފާޅުވެގެންވާ ހަތުރެއް ކަމުގައިވިއެވެ.

رَّبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ ۖ إِن يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِن يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ ۚ وَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٤﴾ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ ٱلنَّبِيِّۦنَ عَلَىٰ بَعْضٍ ۖ وَءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ (ތިޔަބައިމީހުންނަށްވުރެވެސް ބޮޑަށް) ތިޔަބައިމީހުންގެ حال ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވައިފިނަމަ ތިޔަބައިމީހުންނަށް رحمة ލައްވަތެވެ. ނުވަތަ އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ

ތިޔަބައިމީހުންނަށް عذاب ދެއްވައެވެ. އަދި އެއުރެންގެމައްޗަށް ހުންނެވި ވަކީލަކު ކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ނުފޮނުއްވަމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އުޑުތަކުގައްޔާއި ބިމުގައިވާނަމަ ވާހައި ބަޔަކު ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނަބީބޭކަލުންކުރެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށްވުރެ މާތްކުރެއްވީމެވެ. އަދި داؤد ގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ زَبُوْرُ ދެއްވީމެވެ.

قُلِ ٱدۡعُواْ ٱلَّذِينَ زَعَمۡتُم مِّن دُونِهِۦ فَلَا يَمۡلِكُونَ كَشۡفَ ٱلضُّرِّ عَنكُمۡ وَلَا تَحۡوِيلًا ﴿٥٦﴾ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓۚ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحۡذُورًا ﴿٥٧﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އިލާހުން ކަމުގައި ހީކޮށް ތިޔައުޅޭ ބަޔަކަށް ނިކަން ގޮވައިބަލާށެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން ކުޑަވެސް އުނދަގޫއެއް ދުރުކޮށްދިނުމަކަށް އެމީހުންނަކު ކުޅަދާނަވެގެންނެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކަށް އެހެންގޮތަކަށް އެއުރެންނަށް ބަދަލުކޮށްލުމަކަށް ނުކުޅެދޭނެއެވެ. އޭ مشرك މީހުން އެބަޔަކަށް ގޮވައި އެއުޅޭ ބަޔަކީ އެމީހުންކުރެ އެންމެބޮޑުކަން ކުޅަމީހުންވެސް ކާކަށްތޯ މިއުރެންގެ ربّ ގެ حضرة އަށް ޤުރުބުވުމުގެ ذريعة ހޯދަމުންދާ ބަޔަކުވެ. އަދި އެމީހުން މިތިބީ އެކަލާނގެ رحمة ވަންމަކަން އެދިއެދިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ عذاب އަށް ބިރުވެތިވެއެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ عذاب އީ އެއީން ބިރުވެރިވާންވީ އެއްޗެއް ކަމުގައިވީއެވެ.

وَإِن مِّن قَرۡيَةٍ إِلَّا نَحۡنُ مُهۡلِكُوهَا قَبۡلَ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ أَوۡ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًاۚ كَانَ ذَٰلِكَ فِي ٱلۡكِتَٰبِ مَسۡطُورًا ﴿٥٨﴾

قيامة ދުވަހުގެ ކުރީގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކު ނުކުރައްވާނޭކަ ނުވަތަ ގަދަފަދަ عذاب އެއް ނުދެއްސަވާނޭކަ އެއްވެސްރަށެއް ނުވެއެވެ. އެއީ لَوْحُ الْمَحْفُوظُ ގައި ލިޔުއްވިފައިވާ ކަމެކެވެ.

وَمَا مَنَعَنَآ أَن نُّرۡسِلَ بِٱلۡأٓيَٰتِ إِلَّآ أَن كَذَّبَ بِهَا ٱلۡأَوَّلُونَۚ وَءَاتَيۡنَا ثَمُودَ ٱلنَّاقَةَ مُبۡصِرَةً فَظَلَمُواْ بِهَاۚ وَمَا نُرۡسِلُ بِٱلۡأٓيَٰتِ إِلَّا تَخۡوِيفًا ﴿٥٩﴾

އިހުގެ މީސްތަކުން معجزات ތަށް ދޮގުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނޫނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ معجزات ތަށް ފޮނުއްވުމުން منع ވެގެން ނުވެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ثَمُود ބައިގެމީހުންނަށް معجزات އެއް ކަމުގައި އަންހެން ޖަމަލެއް ދެއްވީމެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އެއަށް ކުޅައި އަނިޔާއެވެ. އަދި ބިރުގަންނުވުމަށް ނޫނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ مُعْجِزات ތަށް ފޮނުއްވައި ނުދުއްވަމެވެ.

ބަޔާން:

ދަންނައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ބައަކު މީހުންނަށް معجزات އެއް

ދެއްކެވުމަށްފަހު ދެންވެސް އެމީހުން އީމާން ނުވުއްޖެނަމަ الله ކުރައްވަނީ އަބަދަކު ހަލާކެވެ. އިހުގެ މީސްތަކުންވެސް އެމީހުންނަށް قدرتي ނިޝާންތައް ދެއްކެވުމަށްފަހު އެމީހުން އީމާން ނުވުމުން މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުން މުޅިންވެސް ނެތިކުރެއްވީއެވެ. ވީމާ މާތްރަސްކަލާނގެ މިއާޔަތުގައި އެއަންގަވަނީ އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި معجزات ތައް ފޮނުއްވުމަށް ހުށަހެޅުމުން ނުދިއައިޔާއި ނުންނެވެ. ނަމަވެސް އިހުގެ މީސްތަކުން ނިޝާންތައް ދޮގުކުރުމުން ހަލާކުވީއެވެ. ދޮގުކުރުމުގައި އޭގެ اَنْجَام އެއްކަމުގައި ވަނީ އަބަދަކު بَرْبَادُ ވުމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަހަރަށް އާދަމުއަށް ފޮނުއްވަނީ މީސްތަކުން ބިރުގަންނަވާށެވެ. މިއާދު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަހަރެ ނިޝާންތައް ފޮނުއްވަނީ އެއީ ތިޔަބޭފުޅުންގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައިވާ رحمة ވަންތަކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. مترجم

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِٱلنَّاسِ ۚ وَمَا جَعَلْنَا ٱلرُّءْيَا ٱلَّتِىٓ أَرَيْنَٰكَ إِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ وَٱلشَّجَرَةَ ٱلْمَلْعُونَةَ فِى ٱلْقُرْءَانِ ۚ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَٰنًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ވޭ ގެންވަނީ މީސްތަކުން ވަށައިގަތްވައިގެންނެވެ. މި ވަރަހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް وحی ކުރެއްވި وحی ހަނދުމަކުރާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް

ދެއްކެވި منظر ތަކާއި އަދި قرآن ގައި އެގަހާއިމެދު لعنة ލެއްވިގެންވާ
ގަސް މީސްތަކުންގެ ގޮތްބެއްލެވުމަށްޓަކައި ނޫނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެނުލައްވަމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ބިރުގަންނަވަމެވެ.
ނަމަވެސް އެމީހުންގެ ކިބައިގައި ބޮޑުވެގެންވާ އުރެދުންނޫނީ އިތުރު
ނުވެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުގައި ނަންގަނެވިފައިވާ އެވާ منظر ތަކީ
އެއީ [illegible] الله [illegible] ކަލޭގެފާނަށް مِعْراج ގެ ރޭގައި ދެއްކެވި
قدرتی އަޖާއިބުތަކެވެ. قرآن ގައި لعنة ލެއްވިގެންވާ ގަހަކީ އެއީ
ކާފިރުތަކުންނަން دَوْزَخُ ، يعنى: ނަރަކައިގައި ކާން ލިބޭނީ زَقُّوم ގަހެވެ.
قرآن ގައި މިގަހުގެ ވާހަކަ ނަންގެނުވުނީމައިވެސް كافر ތަކުން ހުރީ
مُضْحِكَةٌ އުޅާހެވެ. يعنى: ގޮއްވާހެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ މިގަސްވެސް
ވަނީ [illegible] [illegible] [illegible] މިގަހުގެ ވާހަކަ
[illegible] [illegible] اَبُوجَهْلُ ބުންޏެވެ. ކަދުރާއި
[illegible] [illegible] އެއްކޮށްގެން ކާށެވެ. [illegible] އޮންނާނީ زَقُّوم އަން
[illegible] މިހެން [illegible] ބުނީ މަލާމަތުގެ ގޮތުންނެވެ. مترجم

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا۟ إِلَّآ إِبْلِيسَ قَالَ ءَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦١﴾ قَالَ أَرَءَيْتَكَ هَٰذَا ٱلَّذِى كَرَّمْتَ عَلَىَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَىٰ

يَوْمِ ٱلْقِيَٰمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُۥٓ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾

ތިޔަބައިމީހުން އާދަމުގެފާނަށް سَجدة ކުރާށެވެ މިފަދައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށް وحى ކުރެއްވިހިނދު ފަހެ އިބްލީސް ނޫން އެހެން އެންމެ ބޭކަލުން ސަޖިދަކުރެއްވީއެވެ. (ނަމަވެސް އެތޮރު ބުންޏެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ މަށިން ހައްދަވާފައިވާ مخلوق އަހަރ ތިމަންރަސްތޮރު ސަޖިދަކުރާނަންހެއްޔެވެ. ނިކަން ބައްލަވައިދޭން ރުންނަވާނުވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ قيامة އާއި ޖެހެންދެން ތިމަންރަސްތޮރު ފަސްކުރައްވައިފިނަމަ އިބަރަސްކަލާނގެ ތިމަންރަސްތޮރުގެ މައްޗަށް ތިޔަ މާތްކުރެއްވި ކަލޭގެ ދަރިކޮޅުން މަދުމީސްކޮޅެއްނޫނީ އެހެން އެންމެންވެސް ތިމަންރަސްތޮރު މަގު ފުރައްދާނީމުވެ.

قَالَ ٱذْهَبْ فَمَن تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَآؤُكُمْ جَزَآءً مَّوْفُورًا ﴿٦٣﴾ وَٱسْتَفْزِزْ مَنِ ٱسْتَطَعْتَ مِنْهُم بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِم بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِى ٱلْأَمْوَٰلِ وَٱلْأَوْلَٰدِ وَعِدْهُمْ ۚ وَمَا يَعِدُهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنٌ ۚ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭ ދާށެވެ. ފަހެ އެމީހުންކުރެ ކަލޭއަށް މީހަކު تبع ވެއްޖެނަމަ ފަހެ ކަލޭމެންގެ ޖަޒާއަކީ جَهَنَّم އެވެ. އެއީ ފުރިހަމަވެގެންވާ ޖަޒާއެވެ. ކަލޭ އަޑުގޮވާގޮވައިގެން އެމީހުންގެ

ތެރެއިން ކަލޯއަށް މަގުފުރައްދާން ކުޅަދާނަވެއްޖެ މީހަކު ނިކަން މަގުފުރައްދައި ބަލާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމާގެ ސަވާރީއާއި އަދި ތިމާގެ ފައިމަގުމަތި ހިނގާމީހުން ސަވާރުކޮށް ބަލާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ މުދަލުގައްޔާއި، އެމީހުންގެ اَوْلَادُ ގައި ތިމާ އެމީހުންނާއި ބައިވެރިވާށެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް (ޖާތްޖާތުގެ) وعد ތަކުން وعد ކުރާށެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް شيطان ކުރާހައިވެސް وعد އަކީ، فَرِيْبُ މަކަރު ހީލަތައި އެކަން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (صالح) އަޅުތަކުންނަށް ކަލޯއަށް އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކުޑަވެސް ބާރެއް ކުރެވޭނޭކަހަލަކު ނޫނެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އީ وكيل އެއްކަމުގައި ފުދިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެވެ.

رَّبُّكُمُ ٱلَّذِى يُزْجِى لَكُمُ ٱلْفُلْكَ فِى ٱلْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾

ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ އީ ކަނޑުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ނައުޖުގޮތަށް ހިންގަވާ ذاتُ ފުޅެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަން ހޯދައިއުޅުމަށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނުހަނު رحيم ވަންތަ ކަލާނގެވެ.

وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ

وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކަނޑުގައި އުނދަގުލެއްޖެހިއްޖެއްޔާ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން އެބައަކަށް ގޮވާބައަކު ގެއްލިދެއެވެ. ފަހެ ދެން އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން އެއްގަމަށް ސަލާމަތްކޮށްދެއްވައިފިއްޔާ ތިޔަބައިމީހުން ފުރަގަސްދީ ހުރަހޮރި ދުނުއަނބުރާތެވެ. އަދި އެ އިންސާނާ (الله ގެ نعمة އަށް) ކާފަރުވުން ބޮޑުމީހަކު ކަމުގައިވެއެވެ.

أَفَأَمِنتُمۡ أَن يَخۡسِفَ بِكُمۡ جَانِبَ ٱلۡبَرِّ أَوۡ يُرۡسِلَ عَلَيۡكُمۡ حَاصِبٗا ثُمَّ لَا تَجِدُواْ لَكُمۡ وَكِيلًا ﴿٦٨﴾

ފަހެ އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނާއެކު ހިކިފަސްގަނޑުގެ ބައެއް ގަނޑުވައިގެންފާނެ ކަމާމެދު، ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކުދިހިލައިގެ ވާރޭ ފޮނުއްވައިފާނެ ކަމާމެދު، ތިޔަބައިމީހުން އަމާންކަން ލިބިގެންތިބީތޯއެވެ؟ ދެން ތިޔަބައިމީހުން ރައްކާތެރި ކުރާނޭ ވަކީލަކު، ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުފެންނާނެއެވެ.

أَمۡ أَمِنتُمۡ أَن يُعِيدَكُمۡ فِيهِ تَارَةً أُخۡرَىٰ فَيُرۡسِلَ عَلَيۡكُمۡ قَاصِفٗا مِّنَ ٱلرِّيحِ فَيُغۡرِقَكُم بِمَا كَفَرۡتُمۡ ثُمَّ لَا تَجِدُواْ لَكُمۡ عَلَيۡنَا بِهِۦ تَبِيعٗا ﴿٦٩﴾

ނުވަތަ ތިޔަބައިމީހުން އަލުން އެކަނޑުތެރެއަށް ދެވަނަފަހަރަށް

ފޮނުއްވަވައި، އަދި އެއަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ވައިރޯޅީގެ ތެރެއިން ގަދަވައިރޯޅިއެއް ފޮނުއްވަވައި، ދެން އެއަށްފަހު
ތިޔަބައިމީހުން ކާފިރުވީކަމުގެ ސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުން [illegible]
غرق ކުރައްވައިފާނޭކަމާމެދު ތިޔަބައިމީހުން އަމާންކަންލިބިގަތީހޭ؟
ދެންފަހެ ([illegible] [illegible]) އެކަމުގެ ސަބަބުން
ތިމަންރަސްކަލާނގެ [illegible] މައްޗަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް
[illegible] ތިޔަބައިމީހުން [illegible] [illegible] ފަރާތެއް
ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނުފެންނާނެއެވެ.

۞ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِىٓ ءَادَمَ وَحَمَلْنَٰهُمْ فِى ٱلْبَرِّ وَٱلْبَحْرِ وَرَزَقْنَٰهُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَفَضَّلْنَٰهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴿٧٠﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާދަމުދަރީން މާތްކުރައްވީމެވެ.
އަދި އެއްގަމުގައްޔާއި ކަނޑުގައި އެމީހުން އުފުއްލެވީމެވެ. އަދި މާތް
طاهر ތަކެތިން އެމީހުންނަށް ރިޒުޤުދެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ހެއްދެވި مخلوق ތަކުންވުރެ ގިނަ ބައެއްގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ
މާތްކުރައްވުމަކުން މާތްކުރައްވީމެވެ.

يَوْمَ نَدْعُوا۟ كُلَّ أُنَاسٍۭ بِإِمَٰمِهِمْ ۖ فَمَنْ أُوتِىَ كِتَٰبَهُۥ بِيَمِينِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَٰبَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧١﴾ وَمَن كَانَ فِى هَٰذِهِۦٓ أَعْمَىٰ

فَهُوَ فِي ٱلْأَخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

ކޮންމެބަޔަކަށް އެބަޔެއްގެ އިމާމަކަށްވި ނަބީއެއްގެ ނަންގުޅާއެކު ތިމަންރަސްކަލާނގެ، ގޮވާލައްވާނެދުވަސް ހަނދާންކުރާށެވެ. (يعني: قيامة ދުވަހުން އޭ މޫސާގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީހުންނޭވެ! އޭ محمّد ގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީހުންނޭވެ! މި ދޭހުވުން ގޮވާލެވޭނެއެވެ.) ފަހެ އެމީހުންގެ ފޮތް އެމީހުންގެ ކަނާއަތުން ލިބޭމީހުން އެމީހުންގެ ފޮތް ކިޔާހުއްޓެވެ. އަދި (އެމީހުން ކުޑަ عمل ތަކުގެ ސަބަބުން ކަދުރުއޮށެއްގެ ފޮތިދަރެއްގެ މިންވަރަކުވެސް އުނި ނުކުރެވޭހުއްޓެވެ.) އަދި މިދުނިޔޭގައި (هِداية ގެ މަޤްޞަދަށް) ލޯފަންވެގެންވާ މީހަކުނަމަ ފަހެ އެމީހާވާހުށީ آخرة ގައިވެސް ލޯފަނު މީހަކުކަމުގައެވެ. އަދި ސީދާމަގުން ނުހަނުބޮޑަށް މަގުގެއްލިގެންވާ މީހަކުކަމުގައިވެސް ވާހުއްޓެވެ.

وَإِن كَادُواْ لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ ٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ لِتَفْتَرِىَ عَلَيْنَا غَيْرَهُۥ ۖ وَإِذًا لَّٱتَّخَذُوكَ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَلَوْلَآ أَن ثَبَّتْنَٰكَ لَقَدْ كِدتَّ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْـًٔا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذًا لَّأَذَقْنَٰكَ ضِعْفَ ٱلْحَيَوٰةِ وَضِعْفَ ٱلْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް އިއްވަވާ وحى ތަކުން ކަލޭގެފާނު އަނބުރައިލުމަށް އެމީހުން ކައިރިވޫއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ

ކަލޭގެފާނަށް وحى ނުކުރައްވާ އެއްޗެއް، ކަލޭގެފާނު ހައްދަވައިގެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރަސްކަލަންފުޅަށް ނިސްބަތްކޮށް ކުރައްވާތޯއެވެ. (ކަލޭގެފާނު، އެކަން އެގޮތަށް ކުރެއްވިނަމަ) އޭރުން އެމީހުން ކަލޭގެފާނަކީ މިތުރަކު ކަމުގައި ހެދުނުހެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު (حق ގޮތުގައި) ހަރުދަނާ ނުކުރައްވިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ފަރާތަށް ކުޑަކޮށް ލެނިބެވަޑައިގަތުން ކައިރިވީހެވެ. (ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ފަރާތަށް ލެނިބެވަޑައިގަތްނަމަ) އޭރުން ދުނިޔޭގެ عذاب ގެ ދެބައާއި آخرة ގެ عذاب ގެ ދެބައި ކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވީމުހެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރަސްކަލަންފުޅާ ދެކޮޅަށް ކަލޭގެފާނަށް ދެން (އެހެންވެއްޖެނަމަ) ކަލޭގެފާނަކަށް ނަސްރުދޭނޭ އެއްވެސް މަދަދުވެރިއަކު ފެނިވަޑައިނުގަންނަވާނެތެވެ.

وَإِن كَادُواْ لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ ٱلْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا ۖ وَإِذًا لَّا يَلْبَثُونَ خِلَٰفَكَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِن رُّسُلِنَا ۖ وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

ކަލޭގެފާނުގެ ފައިތިލަކުރުވު (މައްކާގެ) ބިމުން ފުއްސަވައިލުމަށްވެސް އެމީހުން ޖެހި އެދިއެދިއެވެ. އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނު އެބިމުން ނެރުއްވުމަށްފަހުކައެވެ. އެހެންވެއްޖެނަމަ އެމީހުންނަކަށްވެސް ކަލޭގެފާނަށް ފަހުގައި ކުޑަހިނދުކޮޅަކު ނޫނީ ދަމަހައް ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި

ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ رسول ންގެ ތެރެއިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވިބަޔަކާއިމެދުވެސް ކަންހިނގަމުންއައި ގޮތެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ قانون އަށް އެއްވެސް ބަދަލުވުމެއް އަންނާނީ ކަލޭގެފާނަކަށް ފެނިވަޑައެއް ނުދަންނަވާނެމެވެ.

أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ ٱلشَّمۡسِ إِلَىٰ غَسَقِ ٱلَّيۡلِ وَقُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِۖ إِنَّ قُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِ كَانَ مَشۡهُودٗا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ ٱلَّيۡلِ فَتَهَجَّدۡ بِهِۦ نَافِلَةٗ لَّكَ عَسَىٰٓ أَن يَبۡعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامٗا مَّحۡمُودٗا ﴿٧٩﴾

އިރުމެދުއުޖެހުން ފެށިގެންބުމުއްސުރު ރޭގަނޑުގެ ކަޅުއަނދިރިއާއި ޖެހުނުދުން ކަލޭގެފާނު ނަމާދު قائم ކުރައްވާށެވެ. (يعنى: މެންދުރު ނަމާދާއި، عصر ނަމާދާއި، مغرب ނަމާދާއި، عشاء ނަމާދެވެ.) އަދި ފަތިސްނަމާދު ކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ފަތިސްނަމާދަކީ، (ރޭގަނޑުގެ މަލާއިކަތުންނާއި، ދުވާލުގެ މަލާއިކަތުންގެ ހާޟިރުވުން) ހާޟިރުވެގެންވާ ނަމާދެކެވެ. (އަދި فرض ފަތިސްނަމާދުގެ އިތުރަށް) ކަލޭގެފާނަށް فرض ވެގެންވާ ނަމާދެއްގެ ގޮތުގައި ރޭގަނޑުން ބައެއްގައި އެ (قرآن ކިޔަވައިވުމާއިގެން) ތަހައްޖުދު ނަމާދު ކުރައްވާށެވެ. އެއީ (آخرة ދުވަހުން) ކަލޭގެފާނު ހައްދަވައިދެއްވުމަށް ރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް حمد ލިބިގެންވާ مقام (المحمود) އަށް ފޮނުއްވުމަށެވެ.

وَقُل رَّبِّ أَدۡخِلۡنِي مُدۡخَلَ صِدۡقٖ وَأَخۡرِجۡنِي مُخۡرَجَ صِدۡقٖ وَٱجۡعَل لِّي مِن لَّدُنكَ سُلۡطَٰنٗا نَّصِيرٗا ﴿٨٠﴾ وَقُلۡ جَآءَ ٱلۡحَقُّ وَزَهَقَ ٱلۡبَٰطِلُۚ إِنَّ ٱلۡبَٰطِلَ كَانَ زَهُوقٗا ﴿٨١﴾

އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންވާ ގޮތުގައި މިމަންޒިލަށާ ވައްދަވާންދޭވެ. އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންވާ ގޮތުގައި މިއަށާ ނެރުއްވާންދޭވެ. އަދި نصر ދެއްވާ ބާރެއް އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة ން މިއަޅާއަށް ލައްވާންދޭވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. حقّ ފާޅުގޮތް އަންނަވައްޖެއެވެ. އަދި باطل ގޮސް ނެތި ދިޔައި ހިނގައްޖެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން باطل އަކީ، ނެތިގޮސް ދިޔައިދާނޭ އެއްޗެއްކަމުގައި ވިއެވެ.

وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٞ وَرَحۡمَةٞ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ ٱلظَّٰلِمِينَ إِلَّا خَسَارٗا ﴿٨٢﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބާވައިލައްވަމީ قرآن އެއީ مؤمن ންނަށްޓަކައި شفاء އެކެވެ. އަދި رحمة ވަންތަ ކަމެއްކަމެވެ. (ނަމަވެސް) އަނިޔާވެރިންނަށް ގެއްލުން ނޫނީ އެއިން އިތުރެއް ނުވެއެވެ.

وَإِذَآ أَنۡعَمۡنَا عَلَى ٱلۡإِنسَٰنِ أَعۡرَضَ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ كَانَ يَـُٔوسٗا ﴿٨٣﴾ قُلۡ

كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِۦ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَىٰ سَبِيلًا ﴿٨٤﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިންސާނާގެ މައްޗަށް نعمة ދެއްވައިފިއްޔާއި އެ އިންސާނާ ފުރަގަސްދީ ތިމާ އެއްކިބާކުރަމުން ބޮޑާވެގަނެއެވެ. އަދި ތިމާއަށް އުނދަގޫކަމެއް ޖެހިއްޖެއްޔާއި ތިމާވަނީ أمّيد ކަނޑައިލައިގަންނާ މީހަކަށެވެ. ކޮންމެ މީހަކު عمل ކުރަނީ ތިމާ ގެންގުޅޭ މަގެއްގެ މައްޗަށެވެ. މިފަދައިން ކަލާނގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ފަހެ އެންމެ ސީދާމަގުގައިވަނީ ކާކުކަން ރަނގަޅަށް ދަނެވޮޑިގެންވަނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ رب އެވެ.

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى وَمَآ أُوتِيتُم مِّنَ ٱلْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

އެމީހުން ފުރާނައާއިމެދުގައި ކަލޭގެފާނާއި ސުވާލުކުރެއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. روح އީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ أَمْرُ ކަމުގެ ތެރެއިންވާ އެއްޗެކެވެ. އަދި علم ގެ ތެރެއިން ނުހަނު ކުޑަމިންވަރެއް މެނުވީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވައި ނުވެއެވެ.

وَلَئِن شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِۦ عَلَيْنَا وَكِيلًا ﴿٨٦﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ إِنَّ فَضْلَهُۥ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ﴿٨٧﴾

قُل لَّئِنِ ٱجۡتَمَعَتِ ٱلۡإِنسُ وَٱلۡجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأۡتُواْ بِمِثۡلِ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ لَا يَأۡتُونَ بِمِثۡلِهِۦ وَلَوۡ كَانَ بَعۡضُهُمۡ لِبَعۡضٖ ظَهِيرٗا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدۡ صَرَّفۡنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ مِن كُلِّ مَثَلٖ فَأَبَىٰٓ أَكۡثَرُ ٱلنَّاسِ إِلَّا كُفُورٗا ﴿٨٩﴾

އަދި ހަމަ ކަށަވަރުން މިމަސްރަސޫލާގެ އަރިވުޓް ގެންވަނީނަމަ ކަލޭގެ ފާނަށް

މިމަސްރަސޫލާގެ وحي ކުރެއްވި ތަކެތި މިމަސްރަސޫލާގެ

ގެންދަވައި ދިޔުމުގެ. ދެން (އަހިނދު) ކަލޭގެފާނަކަށް އެކަލާގެ އިހުރު

މިމަސްރަސޫލާގެއާއި ދެކޮޅަށް حِماية ކުރާނެ އެއްވެސްމީހަކު

ލިބިވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ. (ނަމަވެސް އެކަލާނގެ އަށް ނުގެންދެވި)

އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ އެކަށި رحمة ވަންތަކަމުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން

އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަން ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ބޮޑުވެގެންވެއެވެ.

އިންސީނުނާއި ޖިންނުން މިކަހަލަ قرآن އެއް ގެނައުމަށްޓަކައި އެއްވެ

އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ވާގިވެރިވެލައިދިނަސް އެފަދަ قرآن އެއް

އެމީހުންނަކަށް ހަމަހިފައިވެސް ނުގެނެވޭނެއެވެ. މިފަދައިން ކަލޭގެފާނު

ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިމަސްރަސޫލާގެ މި قرآن ގައި

މިސާލުތަކުންތަކައި ވައްތަރު ވައްތަރުގެ މިސާލުތައް، ގޮތްގޮތަށް

ބަޔާންކުރެއްވީމެވެ. ފަހެ ދެންވެސް ގިނަމީސްތަކުންވީ އިންކާރު ނުކޮށް

ނުތިބޭބަޔަކު ކަމުގައެވެ.

وَقَالُواْ لَن نُّؤۡمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَفۡجُرَ لَنَا مِنَ ٱلۡأَرۡضِ يَنۢبُوعًا ﴿٩٠﴾ أَوۡ تَكُونَ لَكَ

جَنَّةٌ مِّن نَّخِيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ ٱلْأَنْهَـٰرَ خِلَـٰلَهَا تَفْجِيرًا ﴿٩١﴾ أَوْ تُسْقِطَ ٱلسَّمَآءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا أَوْ تَأْتِىَ بِٱللَّهِ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ قَبِيلًا ﴿٩٢﴾ أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُخْرُفٍ أَوْ تَرْقَىٰ فِى ٱلسَّمَآءِ وَلَن نُّؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّىٰ تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَـٰبًا نَّقْرَؤُهُۥ ۗ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّى هَلْ كُنتُ إِلَّا بَشَرًا رَّسُولًا ﴿٩٣﴾

އަދި އެއުރެން ބުނޫއެވެ. ކަލޭގެފާނު (މައްކާގެ) ބިމުން ތިމަންމެންނަށް
ފެންއާރެއް ހިންގަވައިދެއްވައިފުމަށްދާންދެން ކަލޭގެފާނަކަށް ތިމަންމެން
އީމާނެއް ނުވާނަމުއެވެ. ނުވަތަ ކަލޭގެފާނަށް ކަދުރު ރުކާއި މޭބިސްކަދުރުގެ
ބަގީޗާއެއް އޮވެ، އޭގެ މެދުން ގިނަގުނަ ކޯރުތައް ހިންގަވައިފުމަށް
ދާންދެނެވެ. ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު ހީފުޅުކުރައްވާފަދައިން، ތިމަންމެންގެ
މަތްޗަށް އުޑުގެފަތިގަނޑެއް ވައްޓަވައިލައްވައިފުމަށް ދާންދެން،
ނުވަތަ ﷲ އާއި މަލާއިކަތުން (ތިމަންމެންނަށް) ފެންނާނެހެން
ކުރިމައްޗަށް ގެނެސްދެއްވައިފުމަށް ދާންދެނެވެ. ނުވަތަ ކަލޭގެފާނަށް
ރަނުން ފުރިފައިވާ ގެއެއް ހުރުމައި، ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު އުޑަށް
އަރައިވަޑައިގެންފުމަށް ދާންދެނެވެ. އަދި ތިމަންމެންގެ ކިޔަވާނެފޮތެއް
ތިމަންމެންނަށް ބާލުއްވައިދެއްވައިފުމަށް ދާންދެން، ކަލޭގެފާނު (އުޑަށް)
އަރައިވަޑައިގެންނެވި ކަމަކަށް ތިމަންމެން އީމާނެއް ނުވާނަމުއެވެ.
ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އަޅުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ހުސް طاهر
ވަންތަކަލާނގެއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަކީ ރަސޫލަކު ކަމުގައި ފޮނުއްވިފައިވާ

އާދަމުދަރިއަކު ކަމުގައި ފޮނުވީ ނުވަތުތޯ.

وَمَا مَنَعَ ٱلنَّاسَ أَن يُؤۡمِنُوٓاْ إِذۡ جَآءَهُمُ ٱلۡهُدَىٰٓ إِلَّآ أَن قَالُوٓاْ أَبَعَثَ ٱللَّهُ بَشَرٗا رَّسُولٗا ﴿٩٤﴾ قُل لَّوۡ كَانَ فِي ٱلۡأَرۡضِ مَلَٰٓئِكَةٞ يَمۡشُونَ مُطۡمَئِنِّينَ لَنَزَّلۡنَا عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ مَلَكٗا رَّسُولٗا ﴿٩٥﴾

މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ތެދުމަގު އަތުވެއްޖެހިނދު އެމީހުން އީމާންވުމަ
ށް ނުދީ ހިފެހެއްޓީ އެހެން އެއްވެސްކަމެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް ހިފެހެއްޓީ
އެއްޗެއްކަމުގައިވީ އެމީހުން ބުނެއުޅުނު ބުނުމެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ
رسول ބޭކަލަކު ކަމުގައި އާދަމުގެ ދަރިއަކު ފޮނުއްވީހެއްޔެވެ؟
ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. މަލާއިކަތުން ބިމުގައި ހިތްހަމަޖެހުމާއި اطْمِنَانْ
ކަމާއިއެކު ހިނގާފައި އުޅެއްވިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ
މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުން رسول އެއް ކަމުގައި ފޮނުއްވީމީ
މަލާއިކަތެކެވެ.

قُلۡ كَفَىٰ بِٱللَّهِ شَهِيدَۢا بَيۡنِي وَبَيۡنَكُمۡۚ إِنَّهُۥ كَانَ بِعِبَادِهِۦ خَبِيرَۢا بَصِيرٗا ﴿٩٦﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އަދި ތިޔައަބައިމީހުންގެ
ދެމެދުގައި ހެކިވެރިއެއްގެގޮތުން الله ފުދިވޮޑިގެންވެއެވެ. އެހެނީ
ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ އަޅުތަކުންގެ خبر ދެނެވޮޑިގެން

ދެނެވޮޑިގެންވާ بصير ވަންތަ ކަލާނގެވެ.

وَمَن يَهْدِ ٱللَّهُ فَهُوَ ٱلْمُهْتَدِ ۖ وَمَن يُضْلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِهِۦ ۖ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا ۖ مَّأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ ۖ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَٰهُمْ سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ މީހަކަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިދިނަ ގޮތް އެމީހަކީ ތެދުމަގު ލިބިގެންވާ މީހެކެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެބަޔަކު މަގުފުރައްދަވައިފިމަ ގޮތް އެމީހުންނަށްޓަކައި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެއްވެސް މަދަދުވެރިޔަކު ކަލޭގެއަކު ނުފެންނާނެތެވެ. އަދި އެމީހުން ލޯކަނު ވަންމަން ބިރުބަޔަކު ކަމުގައިވާ حال ގައި قيامة ދުވަހުން މޫނުމަތިން ބަނޑުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން محشر ކުރައްވާނަމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ތިބާނެތަނަށްކަމުގައިވާނީ جَهَنَّم އެވެ. އޭގެ ގިނި މަޑުވާ ކޮންމެކޮޅަކު ހިނދަކު އެމީހުންގެމައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގިނި އިތުރުކުރައްވާނީމެވެ.

ذَٰلِكَ جَزَآؤُهُم بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا وَقَالُوٓا۟ أَءِذَا كُنَّا عِظَٰمًا وَرُفَٰتًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ ۞ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰٓ أَن يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَّا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى ٱلظَّٰلِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾

އެމީހުންގެ އެސަބަބާ އެއީ އެމީހުން މިކަންތައްތަކާމެދު އާޚިރަތަށް
ކާފިރުވުމުގެ ސަބަބުން ދިމާވާނެ ސަބަބާއެވެ. އަދި މިކަންތައް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ
އެކަށީގެން ވަގުތު ދިމާވުމަކީ، އަދި އަދި ދުވަހެއް
މިކަންތައް مَبْعُوثُ ކުރެއްވުމަކީ ހަމަ ޔަޤީންކަމެވެ؟ ދިރުވާލެއްވުމަށް އިންސާނުން
ބަލައިގަތުން ނުކުރާ ސަބަބުންނެވެ. އެދުވަހަށް ބަލާގޮތުގެ ހައްޤަކީ
الله ތީ އެހެންމެހައި އެއްޗެއް ހެއްދެވި ކަލާނގެކަމެވެ ކުރަންޖެހޭކަން
އެމީހުން ހަމަ ނުނަގާ ޤަބޫލުކުރައްވައެވެ. އެކަލާނގެ އެއްވެސް ބަލި، ވަގު
މަތަމަށް ކުރެވޭނެ ކޮންމެ ބާރެއްވެސް އެކަލާނގެއެވެ. ނަމަވެސް އަ
ޒާލިމުންގެ ކިބައިން ކާފިރުވުމުން ފިޔަވައި ކޮންމެ ކަމެއް قبول އެއް
ނުކުރިއެވެ.

قُل لَّوۡ أَنتُمۡ تَمۡلِكُونَ خَزَآئِنَ رَحۡمَةِ رَبِّيٓ إِذٗا لَّأَمۡسَكۡتُمۡ خَشۡيَةَ ٱلۡإِنفَاقِۚ وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ قَتُورٗا ﴿١٠٠﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ
رحمة ވަންތަކަމުގެ خَزَانة ތައް مِلْكُ ކުރެވޭނަމަ ތިޔަބައިމީހުން
އެޚަރަދުވެގެން ހުސްވެ ނިނގެއިދާނެކަމުގެ ބިރަށްޓަކައި ހަމަހިފަހައްޓާނެ
ޚަރަދުކުރުން ހިފެހެއްޓިހެވެ. އަދި އާދަމުގެދަރިކަލުން ވަނީ ހިފެހެއްޓުން
ނުހަނުބޮޑު އެއްޗެކެވެ يعنى: ނުހަނު بَخِيْلُ އެއްޗެކެވެ.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ ءَايَـٰتٍۭ بَيِّنَـٰتٍۢ ۖ فَسْـَٔلْ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ إِذْ جَآءَهُمْ فَقَالَ لَهُۥ فِرْعَوْنُ إِنِّى لَأَظُنُّكَ يَـٰمُوسَىٰ مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَآ أَنزَلَ هَـٰٓؤُلَآءِ إِلَّا رَبُّ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ بَصَآئِرَ وَإِنِّى لَأَظُنُّكَ يَـٰفِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَن يَسْتَفِزَّهُم مِّنَ ٱلْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَـٰهُ وَمَن مَّعَهُۥ جَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقُلْنَا مِنۢ بَعْدِهِۦ لِبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ٱسْكُنُوا۟ ٱلْأَرْضَ فَإِذَا جَآءَ وَعْدُ ٱلْـَٔاخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް ފަޅުއުވެ
ބަޔާންވެގެންވާ ނުވަ معجزات އެއް ދެއްވީމެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު بنى
اسْرَائيل ކުރެން އަހުއްސަވައި ބައްލަވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ގާތަށް
ވަޑައިގެންނެވިހިނދު فرعون އެކަލޭގެފާނަށް ބުންޏެވެ: އޭ موسى އެވެ:
ތިމަންނަށް ހީވަނީ އެއީ ކަލޭއަކީ ޖާދޫހެދިފައިވާ މީހެއް ކަމުގައެވެ.
އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މި معجزات ތަކެއް ނަޒަރުކުރާ ގޮތުގައި
ބާވައިލެއްވީ އުޑުތަކާއި ބިމުގެ ربّ ހިލަވައި ދޮގަސް ތަކާތަކުން ނޫންކަން
ކަޑައަން ބަޞަރަތް އެނގެއެވެ. އޭ فرعون އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ކަލޭ ގެއްލި ހަލާކުވެފައިވާ މީހަކު ކަމުގައި ތިމަން ކަލޭގެފާނު
ހީކުރައްވަމެވެ. ފަހެ ދެން އޭނާ قصد ކުރީ އެމީހުންގެ ފޭދުވައި
(މިޞްރުގެ) ބިމުން ނެރުއްސަވައިލުމަށެވެ. ވީމައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އޭނާއާއި އަދި އޭނާގެ އެންމެހައި އެކުވެރިން غرق ކުރެއްވީމެވެ.
އަދި އޭގެފަހުގައި بنى اِسْرَائيل އަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަންގަވީމެވެ.

ތިޔަބައިމީހުން އެބުނުގައި އާބާދުވެއުޅޭނެވެ: ހަމަ ދެން آخرة ދުވަހުގެ

وعد ހަމަވެއްޖެއްޔާއި މިފަދަ ރަސޫލާގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ އެންމެންގެ

ބޭނުމެއް ގެންނަވާފުރިމެވެ. يعنى: އެއްކަލަކުވެސް ފުރިމެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެވެ. ކީރިތި الله މޫސާގެފާނަށް ދެއްވި މިއާޔަތުގައި

ނަންގަނުވައިފައިވާ، ނުވަ معجزات އަކީ އެއީ އަސާއާއި ވިދާބޮޑުވެރިވި

އަހަރުތަކާއި ތަކެތީގެ އުފެއްދުންތަކުގެ ކަށަވަރުގައި ދޮވާ ނުގަތުމާއި طوفان

އާއި ކަނޑުފިނޑާއި ބޯކާއި އުކުޅާއި ހަރި ލޭއާއި މިއެއްޗެއްސެވެ.

އަސާއަކީ ދުށާމިންނެވި ކަނިމަތްތަކަށް ވައްޓަވައިލައްވާއިރު އެ

އަސާއަކީ ނަގަހަރުފަރާތަށް ވެފައެވެ. އަތުގެ ވިދާލުގެ ކަރުވަތަށް

ކައްޓަވައިލައްވާފައި އަތުގެ ނުރުއްވާއިރު އަތުގެ އަސާއަކީ

ވިދާބޮޑުވަ ބަބުގައެވެ. މި ދެ معجزات އީ އެކަމަކާ ދެން فرعون އަށް

ދެއްކެވުން މާތްރަސޫލާގެ ދެއްވި އެންމެބޮޑު ދެ معجزات އެވެ.

ނަމަވެސް، فرعون މީހުން އެއްކަމަކުންވެސް އީމާންނުވީމާ ދެން

މާތްރަސޫލާގެ އެސްރުގެ قوم ގެ މައްޗަށް އެކިއެކި ފަހަރުގެމަތިން

ފޮނުއްވި ބަލާތަކުގެ ވާހަކަ މިއާޔަތުގައި ނޫނަސް قرآن ގެ ބައެއް

އާޔަތްތަކުގައި ނަންގެނުވިފައިވެއެވެ. އުކުޅު، ހަރި، ކަނޑުފިނޑި،

ބޯކު މިއެއްޗެހިން އެމީހުންގެ މައްޗަށް ޖެހުން ބަލާއަކަ އެއީ އެމީހުންގެ

ކާބޯއެއްޗެއްސާއި ހިފާތަންތަން އެއްޗެހި އެއްޗެހި އެމީހުންގެ ހަށިތަކާއި

އަދި ގޮތިގެދޯރު އެޔީއަބަޔަކަށް އެ އެއްޗެހިތަކުން ފުރި އުބުރި އުނދަގޫވުމެވެ. މި ނުވަ معجزات އީ މޫސާޢަލައިހިއްސަލާމްގެ އެކަލޭގެފާނަށް فرعون ގެ قوم ގެމީހުންނަށް ދެއްކި ނުވަ އާޔަތެވެ. بنى اسرائيل ގެމީހުންނަށް އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްކި معجزات ތައް އަދި މިއަށްވުރެ ގިނަގުނައެވެ.

مترجم •

وَبِٱلۡحَقِّ أَنزَلۡنَٰهُ وَبِٱلۡحَقِّ نَزَلَۗ وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا مُبَشِّرٗا وَنَذِيرٗا ﴿١٠٥﴾ وَقُرۡءَانٗا فَرَقۡنَٰهُ لِتَقۡرَأَهُۥ عَلَى ٱلنَّاسِ عَلَىٰ مُكۡثٖ وَنَزَّلۡنَٰهُ تَنزِيلٗا ﴿١٠٦﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ قرآن ބާވައިލެއްވީ حقّ އާއިއެކުއެވެ. އަދި އެ ފައިބާވެސް حقّ އާއި އެކުއެވެ. ކަލޭގެފާނީ مُبَشِّر އާއި نَذِيْر އެއްކަމުގައި ނޫނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު رسول ކަމުގައި ނުފޮނުއްވަމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މި قرآن ބާވައިލެއްވީ އެކިއެކިކޮޅަތަށެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނު މީސްތަކުންނަށް ދޭއިރު قرآن ހަސްތަރުން ކިޔަވައި ދެއްވުމަށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބާވައިލެއްވީ ހަސްތަރުން ތަދުރީޖުބާވާލެއްވީމެވެ.

قُلۡ ءَامِنُواْ بِهِۦٓ أَوۡ لَا تُؤۡمِنُوٓاْۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ مِن قَبۡلِهِۦٓ إِذَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ يَخِرُّونَۤ لِلۡأَذۡقَانِۤ سُجَّدٗا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبۡحَٰنَ رَبِّنَآ إِن كَانَ وَعۡدُ رَبِّنَا لَمَفۡعُولٗا ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلۡأَذۡقَانِ يَبۡكُونَ وَيَزِيدُهُمۡ خُشُوعٗا۩ ﴿١٠٩﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެ قرآن އަށް އީމާންވަންޏާއި ވާށެވެ. ނުވަތަ ނުވަންޏާއި ނުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އީމާންވިއަސް ނުވަތަ ނުވިއަސް ސަރުކާރެއްނެތި އެ قرآن ގެ ކުރީގައި އެބަޔަކަށް علم ދިބުވުނު ބަޔަކު އެމީހުންގެމައްޗަށް އެ قرآن ކިޔަވައި އިއްވައިލެވިއްޖެއްޔާ އެމީހުންގެ މޫނުމަތް (الله އަށް) سجدة ކުރާ حال ގައި ވެއްޓިލައެވެ. އަދި ބުނާނެއެވެ. ތިމަންނާމެންގެ ربّ ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. ތިމަންނާމެންގެ ربّ ގެ وعد ފުރި ކަށަވަރުވެގެން ފުރިހަމަވާނޭ ކަމެކެވެ. އަދި އެމީހުން ރޮ حال އެމީހުންގެ މޫނުމަތް (سجدة އަށް) ވެއްޓިލައެވެ. އަދި މި قرآن އެމީހުންނަށް އިތުރުކޮށްދެނީ ޚުޝޫޢުވެރިކަމާއި ބިރުވެރިކަމެވެ.

قُلِ ٱدْعُواْ ٱللَّهَ أَوِ ٱدْعُواْ ٱلرَّحْمَٰنَ ۖ أَيًّا مَّا تَدْعُواْ فَلَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَٱبْتَغِ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ شَرِيكٌ فِى ٱلْمُلْكِ وَلَمْ يَكُن لَّهُۥ وَلِىٌّ مِّنَ ٱلذُّلِّ ۖ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًۢا ﴿١١١﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: ތިޔަބައިމީހުން މާތްރަސްކަލާނގެއަށް الله މިނަންފުޅުން ގޮވާށެވެ. ނުވަތަ اَلرَّحْمٰنُ މިނަންފުޅުން ގޮވާށެވެ. ކޮންމެއަކަސް ތިޔަބައިމީހުން ކޮންމެ ނަންފުޅަކުން ގޮވިޔަސް ފަހެ އެންމެހައި ރިވެތި ނަންފުޅުތައްވަނީ އެކަލާނގެ ހިބަފުޅުގައެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ނަމާދުފުޅުގައި މާއަޑުހަރުކޮށް ކިޔަވައި ވިދާޅުނުވާށެވެ. އަދި އަޑު ފުޅު ނުވޭ މަޑުކުރައްވާށެވެ. (އަދި ކިޔުއްސަރައްކޮށް) އެދެބައި މެދުގައި މެދުމިން

ދަރިއެއް ހިއްޕަވާނެވެ. އަދި ކަލާނގެ ބޮޑުކަން ވިދާޅުވާނެވެ: އެންމެހައި تعريف ޙައްގު مُسْتَحَقُّ ވެވޮޑިގެންވަނީ الله އެވެ. އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ދަރިކަލަކު ނުވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އެކަލާނގެ ވެރިކަމުގައި މިލްކުވެރިކަމުގައި އެކަލާނގެއާއި އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު ނުވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް ދަރުވަރުވާ ބޭނުންވާފަދަ ނިކަމެތި ކަމެއްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި ކަލާނގެ ހަދާ ބޮޑުކަން، އެކަލާނގެއާއި ތަކްބީރު ވިދާޅުވާނެވެ.

سُورَةُ الكَهْفِ (١٨)

މިއީ مَكِّيْ ސޫރަތެކެވެ. މިސޫރަތުގައި 110 (ސަތޭކަ ދިހައެއް) آية އާއި 12 (ބާރަ) ركوع ވެއެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ رحمٰن އާއި رَحِيْمُ ވަންތަ الله ގެ ނަންފުޅުން ފަށަމެވެ.

ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَىٰ عَبۡدِهِ ٱلۡكِتَٰبَ وَلَمۡ يَجۡعَل لَّهُۥ عِوَجَاۜ ﴿١﴾ قَيِّمٗا لِّيُنذِرَ بَأۡسٗا شَدِيدٗا مِّن لَّدُنۡهُ وَيُبَشِّرَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٱلَّذِينَ يَعۡمَلُونَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أَنَّ لَهُمۡ أَجۡرًا حَسَنٗا ﴿٢﴾ مَّٰكِثِينَ فِيهِ أَبَدٗا ﴿٣﴾ وَيُنذِرَ ٱلَّذِينَ قَالُواْ ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ وَلَدٗا ﴿٤﴾ مَّا لَهُم بِهِۦ مِنۡ عِلۡمٖ وَلَا لِأٓبَآئِهِمۡۚ كَبُرَتۡ كَلِمَةٗ تَخۡرُجُ مِنۡ أَفۡوَٰهِهِمۡۚ إِن يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبٗا ﴿٥﴾

އެންމެހައި تَعْرِيْفُ ތަކެއްހުރީ الله އަށެވެ. އެކަލާނގެއީ މި قُرْآن އެކަލާނގެ އަޅާ مُحَمَّدُ ގެފާނު މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުގައި އެއްވެސް ގޮތަކުން ދެކޮޅުވުމެއް ނުލައްވައެވެ. (އަދި ޚިލާފެއްވެސް އެބާވައިލެއްވީ) ނުހަނު ސީދާކަމުގެ حال ގައެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ حضرة ން ނުހަނު ގަދަފަދަ عذاب އެއް ހުށިކަމުގެ اِنْذَارُ ދެއްވުމަށްޓަކައި އަދި صَالِحُ عَمَلُ ތަކެއް ކުރާ مُؤْمِنْ ވެރިންނަށްކަމަށް އެމީހުން އަބަދާއި އަބަދު ދެމިތިބޭނެ ރީތި أُجُوْر އެއް ހުރިހާކަމުގެ އުފާވެރި خَبَرُ ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި މާތްކަލާނގެއަށް ދަރިކަލަކު ލެއްވިއޭ ބުނާ މީހުންނަށް ބިރުވެރި ބަޔަކަށްވާނޭ اِنْذَارُ ދެއްވުމަށްޓަކައި ވެއެވެ. (ޔަހޫދީން ބަޔާން) އެމީހުންނަކަށް ނުވަތަ އެމީހުންގެ ކާބަފައިންނަކަށްވެސް އެކަލާނގެ ދަރިކަލެއް ވާކަމާ އެއްވެސް ޢިލްމެއް ނުވެއެވެ. އެމީހުންގެ އަނގައިން ނިކުންނަ ބަސްތަކަކީ ހަމަ ބޮޑުބަހެކެވެ. އެމީހުން އެބުނަނީ، ދޮގެއްކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ.

فَلَعَلَّكَ بَٰخِعٌ نَّفْسَكَ عَلَىٰٓ ءَاثَٰرِهِمْ إِن لَّمْ يُؤْمِنُوا۟ بِهَٰذَا ٱلْحَدِيثِ أَسَفًا ﴿٦﴾ إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى ٱلْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ﴿٧﴾ وَإِنَّا لَجَٰعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ﴿٨﴾

އެމީހުން މިބަސްފުޅަށް އީމާން ނުވެއްޖެނަމަ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ފަހަތުގައި ހިތާމަގެ نَفْسُ ފުދެ ހިތާމައިން ހަލާކުކުރައްވާނެހެއްޔެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިމުގައިވާހައި އެއްޗެއް ލެއްވީ
އެބިމުގެ ޒީނަތެއްކަމުގައެވެ. އެއީ އެމީހުންކުރާ ރިވެތި عمل ތައް
ކުރަނީ ކާކުތޯ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ޒާހިރުކުރެއްވުމަށެވެ.
އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ އެބިމުގެ މަތީގައިވާހައި އެއްޗެއް
ހުސްމައިދާނެއްކަމުގައި ހަދާލައްވަނިވި ކަލާނގެއެވެ.

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَـٰبَ ٱلْكَهْفِ وَٱلرَّقِيمِ كَانُوا۟ مِنْ ءَايَـٰتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾ إِذْ
أَوَى ٱلْفِتْيَةُ إِلَى ٱلْكَهْفِ فَقَالُوا۟ رَبَّنَآ ءَاتِنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا
رَشَدًا ﴿١٠﴾ فَضَرَبْنَا عَلَىٰٓ ءَاذَانِهِمْ فِى ٱلْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾ ثُمَّ
بَعَثْنَـٰهُمْ لِنَعْلَمَ أَىُّ ٱلْحِزْبَيْنِ أَحْصَىٰ لِمَا لَبِثُوٓا۟ أَمَدًا ﴿١٢﴾

ހޫނުވާއި އަދި ފަރުބަދަތަކާއި މިހުރިހާ ތިމަން الله ގެ ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ
ނިޝާނުތަކުގެ ތެރެއިން عَجائِب އެއްކަމުގައި ކަލޭގެފާނު ހީވެގެންވަނީ
ހެއްދެވީ؟ (އެއީ އަޖައިބުވާންޖެހޭ ބައެއްކަމެވެ.) މިއަދު ޖެހިފައިވާ ހޫނުގައި
ތަންކަށްވެރިވެއްޖެނަމަ: އެމީހުން دعاء ކުރަންފެށޫއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ
رَبُّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ حَضْرَةُ ން خاصّ ވެގެންވާ رحمة ވަންތަކަން
އަހަރެމެނަށް ދެއްވާނދޭވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށްޓަކައި އަހަރެމެންގެ
ކަންކަމުގައި ސީދާމަގު ތައްޔާރުކުރެއްވުމަށް ދެއްވާނދޭވެ. ފަހެ މިފަދައި އެ كَهْفُ ގެ
ތެރޭގައި އެތަން އަހަރުތަކެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުގެ
މަތީގައި ފަރުދާ އެޅުއްވީމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (އެމީހުންގެ

ނިދީން) އެމީހުން އަލުން ނެންގެވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން (އެތާނގައި) ލަސްވެތިބި ފިލައި މުއްދަތަކަށް ބެލުމުގައި ދެބައިމީހުންކުރެ ހަނދުމަބޮޑީ ކޮންބައެއްކަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބެއްލެވުމަށްޓަކައެވެ.

نَّحۡنُ نَقُصُّ عَلَيۡكَ نَبَأَهُم بِٱلۡحَقِّۚ إِنَّهُمۡ فِتۡيَةٌ ءَامَنُواْ بِرَبِّهِمۡ وَزِدۡنَٰهُمۡ هُدٗى ﴿١٣﴾ وَرَبَطۡنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمۡ إِذۡ قَامُواْ فَقَالُواْ رَبُّنَا رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ لَن نَّدۡعُوَاْ مِن دُونِهِۦٓ إِلَٰهٗاۖ لَّقَدۡ قُلۡنَآ إِذٗا شَطَطًا ﴿١٤﴾ هَٰٓؤُلَآءِ قَوۡمُنَا ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةٗۖ لَّوۡلَا يَأۡتُونَ عَلَيۡهِم بِسُلۡطَٰنِۭ بَيِّنٖۖ فَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّنِ ٱفۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبٗا ﴿١٥﴾ وَإِذِ ٱعۡتَزَلۡتُمُوهُمۡ وَمَا يَعۡبُدُونَ إِلَّا ٱللَّهَ فَأۡوُۥٓاْ إِلَى ٱلۡكَهۡفِ يَنشُرۡ لَكُمۡ رَبُّكُم مِّن رَّحۡمَتِهِۦ وَيُهَيِّئۡ لَكُم مِّنۡ أَمۡرِكُم مِّرۡفَقٗا ﴿١٦﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް އެމީހުންގެ ވާހަކަ صحّ ކޮށް ބަޔާން ކުރައްވަނީއެވެ. އެމީހުންނަކީ ތިމާމެންގެ رَبُّ ގެ حضرة އަށް އީމާންވި އަދު ޒުވާނުންގެ ބައެކެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު އިތުރު ކުރެއްވީމެވެ. ތިމަންމެންގެ رَبُّ އީ އުޑުތަކާއި ބިމުގެ رَبُّ އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އިލާހަކަށް ހަމަ ހިލައި ތިމަންމެނަކު ނުގޮވާނަމެވެ. އެހެންވެއްޖެނަމަ، يعنى: އެހެން އިލާހަކަށް ގޮވައިފިނަމަ ތިމަންމެންނަށް އެބުނުވުނީ ޝައްކެއްނެތި ނުހަނު ކުށްވެރި ބަހެކެވެ. ތިމަންމެންގެ މިއިބަ قَوْمُ އެތިބި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އިލާހުތަކެއްގައި ހިފަހައްޓައިގެނެވެ. އެމީހުން، (ގެ އިލާހުވަންތަކަމު)

ގެ މައްޗަށް ކެނޑުމެވެސް ދަތިވެއް އެމީހުން ނުގެންނަނީ ކިޔުއްވާގެން ބާވައެވެ. ފަހެ الله ގެ މައްޗަށް ދޮގު އުފައްދާ މީހާއަށްވުރެ އަނިޔާވެރިކަން ބޮޑީ ކާކުހެއްތޯއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުންގެ ކިބައިންނާއި އަދި އެމީހުން الله ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރާހައި އެއްޗެހިކުން އެއްކިބާވެވިއްޖެހިނދު ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން غار އަށް ގޮސް ސަލާމަތް ވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ رَبُّ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި އެކަލާނގެ رَحْمَة ވަސްތަކަން ތަނަވަސް ކުރައްވާނެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަކުރާ ކަމުގައި އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ފަސޭހަ މަގެއް ތައްޔާރުކުރައްވާނެއެވެ. މިފަދަ ހިންމަތާއިގެން އެމީހުން ތެދުވެ މިފަދަ ހަރުދަނާ ބަސްތައް ބުނިހިނދު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ހިތްތައް مَضْبُوط (ގަދަފަދަ) ކުރެއްވީމެވެ.

وَتَرَى ٱلشَّمْسَ إِذَا طَلَعَت تَّزَٰوَرُ عَن كَهْفِهِمْ ذَاتَ ٱلْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَت تَّقْرِضُهُمْ ذَاتَ ٱلشِّمَالِ وَهُمْ فِى فَجْوَةٍ مِّنْهُ ۚ ذَٰلِكَ مِنْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ ۗ مَن يَهْدِ ٱللَّهُ فَهُوَ ٱلْمُهْتَدِ ۖ وَمَن يُضْلِلْ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ﴿١٧﴾

އަދި އިރުއަރާހިނދު އެމީހުންގެ އެއްކިބައިން ކަނާތްފަރާތަށް އިރު ފިނބުޅުންދާތަނާއި އަދި އިރުއޮއްސުންދާހިނދު އެމީހުން ދޫކޮށް ވާތްފަރާތުން އޮއްސިދާތަން ކަލޭއަށް ފެންނާނެއެވެ. އަދި އޭރު އެމީހުންވީ އެ ހޮހަޅައިގެ ތަނަވަސް ތަނެއްގައެވެ. މިއީވެސް الله ގެ

قُدْرَتِي ނިޝާނުތަކުގެތެރެއިން ވާކަމެކެވެ. الله މީހަކަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިދިނަމަ ފަހެ އެމީހަކީ ތެދުމަގު ލިބިގެންވާ މީހާއެވެ. އަދި الله މަގުފުރައްދަވައިދިނަމަ ފަހެ އެމީހާއަށްޓަކައި ތެދުމަގުދައްކާނޭ އެހީތެރި مُرْشِد އަކު ހަމަ ހިނދަކު ކަލެއަށް ނުފެންނާނެއެވެ.

وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ ۚ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ ٱلْيَمِينِ وَذَاتَ ٱلشِّمَالِ ۖ وَكَلْبُهُم بَٰسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِٱلْوَصِيدِ ۚ لَوِ ٱطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا ﴿١٨﴾

އެމީހުން ހޭލާތިބި ބަޔަކު ކަމަށް ކަލޭ ހިތަށްއަރާނެއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން ތިބީ ނިދާފައިވަނީއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ކަނާތްފަރާތަށާއި ވާތްފަރާތަށް ފުރޮޅުއްވަމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ކުއްތާވެސް ތިމާގެ ދެއަތްފަތުރައިގެން ދޮރޮށުގައި ވޭއެވެ. އެމީހުންގެ މައްޗަށް ބަލައިލާފައިވާނަމަ ކަލޭ ބަލައިލައިފިނަމަ ފިލައިގެން ކަލޭ އެމީހުންގެ ކިބައިން އަނބުރި ފުރަގަސްދީ ދުވެ ހިނގައްޖެހެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ކިބައިން ކަލޭ ބިރުން ފުރިހަމަވާނެއެވެ.

وَكَذَٰلِكَ بَعَثْنَٰهُمْ لِيَتَسَآءَلُوا۟ بَيْنَهُمْ ۚ قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ ۖ قَالُوا۟ لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ۚ قَالُوا۟ رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَٱبْعَثُوٓا۟ أَحَدَكُم بِوَرِقِكُمْ هَٰذِهِۦٓ إِلَى ٱلْمَدِينَةِ فَلْيَنظُرْ أَيُّهَآ أَزْكَىٰ طَعَامًا فَلْيَأْتِكُم بِرِزْقٍ

مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٩﴾ إِنَّهُمْ إِن يَظْهَرُوا۟ عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِى مِلَّتِهِمْ وَلَن تُفْلِحُوٓا۟ إِذًا أَبَدًا ﴿٢٠﴾

އަދި އެފަދައިން (އެމީހުންގެ ނިދިން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ނެންގެވީމެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި އެކަކު އަނެކަކަށް سُؤَالُ ކުރުމަށެވެ. އެމީހުންކުރެ ބުނާމީހަކު ބުނެއެވެ. ތިޔަހެންވިއްޔާއި ތިޔަބައިމީހުން (މިތާނގައި) ތިބެފީ ކިހާ ދުވަހަކު ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންގެ އެއްބަޔަކު ބުނީއެވެ. މިބުވުނީ ދުވަހެއްގައި ނުވަތަ ދުވަހެއްގެ ދެބައިކުގަ އެއްބައިގައި (ކަހަލަ) އެވެ. އެމީހުންގެ އަނެއްބައިކު ބުނީއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިބެފިވަރު ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ رَبُّ އެވެ. ފަހެ (ކޮންމެއަކަސް) ތިޔަބައިމީހުންކުރެ ކޮންމެވެސް މީހަކު ތިޔަބައިމީހުންގެ މި ރިހިފައިސާއެކު (މިރަށަށް) ދިޔައި ސަލަރަކަން ފޮނުވައި ބަލާށެވެ. އަދި އެންމެ މާތް ކާނާ ކާއްޗަކީ ބަލައި އެއިން ކާއްޗެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގެންނައްދޭށެވެ. އަދި ރަނގަޅު تَدْبِيْرُ ގެ ގޮތުން އޭނާ ކަންކުރާށެވެ. އަދި ކުޑަވެސްގޮތަކުން އެއްވެސް މީހަކަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ خَبَرُ ވިއަ ނުކުރުވިދާށެވެ. އެހެނީ އެކާފިރުންނަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަބަރު އެނގިއްޖެނަމަ، އެމީހުން ހިލަތަކުންގަސައި ތިޔަބައިމީހުން رَجَمُ ކޮށްލާނެއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ ދީނަށް ތިޔަބައިމީހުން އަނބުރައިލާނެއެވެ. އޭރުން ދުވަސް ހަމަ ހިލައި

ދުވަހަކުވެސް ތިޔަބައިމީހުން فَلاَحُ ނުލިބޭނެއެވެ.

وَكَذَٰلِكَ أَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ ٱلسَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَآ إِذْ يَتَنَـٰزَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ ۖ فَقَالُوا۟ ٱبْنُوا۟ عَلَيْهِم بُنْيَـٰنًا ۖ رَّبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ ۚ قَالَ ٱلَّذِينَ غَلَبُوا۟ عَلَىٰٓ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا ﴿٢١﴾

އަދި އެފަދައިންމެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީސްތަކުންނަށް އެމީހުން ނެގެ ދެއްކެވީމެވެ. އެއީ މާތްރަސްކަލާނގެ وَعْدُ ތެދު حَقٌّ އެއްކަމެއްކަމާއި އަދި قِيَامَة ވީ އެއާއިމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއްނުވާ އެއްކަމެއްކަން އެމީހުން ދެނެގަތުމަށެވެ. (އަދި އެޒަމާނުގެ) މީހުން ތިމަތިމާމެންގެ ދެމެދުގައި އެއްބައަކު އަނެއްބައަކަށް އެމީހުންގެ ކަންތައްތަކާއިމެދު އަރައިރުންތޯވެ ތިބިހިނދުވެސް ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ. ފަހެ އެމީހުން ބުނުއެވެ. އެމީހުންގެ ވަދައިގެން ކޮންމެވެސް عِمَارَة އެއް ތަޢުމީރުކުރާނަމެވެ. އެމީހުންގެ حَالُ ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ އެމީހުންގެ رَبُّ އެވެ. (ނަމަވެސް) އެއުރެންގެ ކަންތަކުގެ މައްޗަށް ގަދަވެގަތް މީހުން ބުންޏެވެ. ޝައްކެއްނެތި (އޭގެ ކައިރީގައި) އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަންމެން ބިނާކުރާނީ މިސްކިތެކެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެ كَهْفُ ބާގައިގެ މީހުންގެ ވާހަކަ تَارِيْخُ ގެ ޚަބަރުތަކުގައި އެކިއެކި ގޮތްގޮތަށް ރިވާވެގެންވެއެވެ. އެއިގެތެރެއިން އެންމެ مُعْتَبَرُ

ކަމަށް ފެނުނު رِوَايَةُ ބަޔާންކޮށް ކިޔާބޭފުޅުންގެ އަރިހަށް އަޅުގަނޑު މިގެނެސްދެނީއެވެ.

މިއަދު ޒުވާނުންނަކީ ރޫމުގެ شَاهِيْ خَانْدَانُ ގެ ދަރިކޮޅެކެވެ. އެދުވަސްވަރު އެމީހުންގެ ރާޖާއަކަށް ހުންނެވީ دِقْيَانُوسْ އެވެ ނަމަކަށް ކިއުން މީހެކެވެ. މީނާއަކީ جَبَّارُ އަދި ގޯސް ދޫނުކުރާ ނުހަނުބޮޑު އަނިޔާވެރިއެކެވެ. އޭނާގެ رَعِيَّةُ ންނަށް އޭނާ ދޭ تَعْلِيْمُ އަކީ އެއީ الله ގެ ކިބައަށް شِرْكُ ވުމުގެ تَعْلِيْمُ އެވެ. އެންމެންގެ މައްޗަށް مَجْبُوْرُ ކުރަނީ ބުދަށް އަޅުކަން ކުރުމަށެވެ. އެއްފަހަރަކު އަދި އެމީހުންގެ عِيْد އެއްގައި މިއަދު ޒުވާނުންގެ ކުޑަކުޑަ جَمَاعَة އެއް ދިމަދިމާވެގެން ކާބަފައިންނާއި އެކުގައި ބުދުފައްޑިއަށް ދިޔައީއެވެ. އެމީހުންނަށް އެތާނގައި އެފަހަރު ފެނުނު ބުދަށް އަޅުކަން ކުރުމުގެ مَنْظَرُ ތަކާއި ކުޅިވަރުތަކުން އެމީހުންގެ خِيَال އަށް އައީ ބުދަށް އަޅުކަންކުރުން އެއީ މުޅިންވެސް بَاطِلُ އަދި ބޭކާރު ކަމެއްކަމަށެވެ. قُرْبَانْ ތަކާއި ذَبِيْحَةُ ތައް ކަތިލުވުން حَقُّ ވެގެންވަނީ ހަމަ އެކަނި އުޑުތަކާއި ބިމުގެ خَالِقُ ވަންތަ މާތް الله ގެ ނަންފުޅުގެ މައްޗަށެވެ. މިފަދައިން އެމީހުންނަށް ވިސްނުމަށްފަހު އެމީހުންކުރެ ކޮންމެ މީހަކު އެކަކަށްފަހު އަނެކަކު ސިއްރިޔާތުގައި އެތަނުން ސޮރިގެން ނުކުތުމެވެ. ފުރަތަމައަށް ނުކުތްމީހާ ގޮސް އިށީނީ ގަހެއްގެ ހިޔަނުގައެވެ. ދެވަނަ މީހާއަށްވެސް އައުދުވިނީ އެތަނަށެވެ. ތިންވަނަ މީހާއަށްވެސް އައުދުވިނީ ހަމަ އެގޮތަށެވެ. ހަތަރުވަނަ މީހާއަށްވެސް އައުދުވިނީ ހަމަ އެގޮތަށެވެ.

ކޮންމެއަކަސް އެންމެނަށްވެސް جَمْعُ ވެވުނީ އެމަސްލަހަތަށެވެ. މިއިންސާނީ
حَقِيْقَةُ ގައި އަނެކަކު ދަންނަ، އަދި އެކަކު އަނެކަކު ދެނެގަތުމަ ބައެކު
ނޫނެވެ. ނަމަވެސް ايْمَانْ ކަމުގެ ރޫޙާނީގެ ސަބަބުން އެކަކު އަނެކަކަށް
تَعَارُفْ ވެ مُحَبَّةُ ގެގޮތުން އެކަކު އަނެކަކަށް ދެވުނީއެވެ. މިގޮތަށް
އެމީހުން އެންމެނަށްމެ އެއްގޮތަކަށްވުނަސް ފުރަގަސްދައަށް އެންމެނަށްވެސް
ލިބުނީ އެއްވެސް ބަޔެއް ނުބުނެ خَامُوْشِيْ ކަމަކު ގޮތެއްގައެވެ. ކޮންމެ
މީހަކުގެ ހިތުގައި ހިނގައިދިޔައީ އެއީ ތިމާގެ ضَمِيْرُ ގައިވާ ކަމެއް
އަނެކަކަށް އަންގައިދިނަމަ އެމީހާ ތިމާގެ ހަމަތެރިކަމުގައި ވުމުގެ ބިރުވެ.
ސަބަބަކީ އެއީ ތިމާގެ قَوْمُ ކޮޅު އެއުޅޭ ގޮތަ فِعْلُ ތަކާއި شِرْكُ ގެ رُسُومُ
ތަކުން މިވާ نَفْرَةُ ކުރާފަދައިން އަންގާވެސް نَفْرَةُ ކުރާކަން އެމީހުންކުރެ
އެކަކަށްވެސް އެނގިފައި ނުވާތީއެވެ.

ކޮންމެއަކަސް އެތަނުން ވިސްނުންތެރިއެއްޗޭ ވާހަކަ ހިނގަމަތެރިކޮށްފައި
ބަހަންފިއެވެ. އެ رَحْمَة ތެރިވެއެވެ. ތިމާމެންގެ قَوْمُ އެފަދަ ބޮޑު
رُسُومُ ތަކެއްގައި مَشْغُولُ ވެގެންވަނިކޮށް ތިޔަކުދިން އެމީހުން ދުރުކޮށްފައި
މިގޮތަށް އައިސް އިރުއިރު ތިބުމަށްހުރުމުގެ ކޮންމެވެސް ސަބަބެއް
އޮންނާނެވާނެއެވެ. ވަކި އެމީހުން ދުރުކޮށްފައި މިގޮތަށް އަންނާނެހުރި
ސަބަބެއް ކޮންމެ މީހަކުވެސް ފަހުމުކޮށްދިނުން އެއީ އަހުރުން ވަރަށްވެސް
އެދޭކަމެކެވެ. މިހެން ބުނުމާއިއެކު އަނެއް ޗެވާހަކު ބުނެފިއެވެ. އެ رَحْمَةْ
ތެރިވާށެވެ. އަހުރުންނަށް މިގޮތަށް އަންނާނެހުރި އެއީ އަހުރުމެންގެ قَوْمُ ގެ

މީހުން ކޮންއުޅޭ ދޮހަކަސްތިކަން ހަހުޖެހުން ނުބުރޭ ކަމުންނެވެ. އުޅޭތިކާއި ބިން، ތިޔަބައިމީހުންނާއި އަދި އަހުރެމެން ހެއްދެވީ ހަމައެކަނި اللّـهُ تَعَالَى ކަމުގައިވާ حالُ ގައި އަހަރެމެން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކުރާނަމަ ކިޔައްވާގެންނެއްނުވެއެވެ. މިއަށް އަހަރިފައި ކުރެވޭ މީހަކުގެ ޙަޤީގައިން ނުކުތީ އެއީ ތިމަންނާއަށްވުރެ މިތަނަށް އަހުރެމެމުގެ ސަބަބުންކަމުގައިވީ ހަމަ ތިއަ ސަބަބުވެ. ދެން ކުރުމު މީހުންގެ مَافِي الضَّمِيرِ (އަމިއްލަ ހިތުގެ ވާހަކަތައް) ބަޔާންކުރުމުން އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައި ހިނގައިގަތީ ފާޅުކުރަމުގެ ތިރާގާތެރިކަމެވެ. يعني: އުރަބާނީތަކެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ދެއްކި އެއްބަނޑު އެއްބަފާ أَخُ ނަތަކައް ކަމުގައެވެ.

ދެން އެމީހުން الله ގެ ހިބައަށް އަޅުކަން ކުރުމަށް ތަނާއި انْتِخَابُ ކުރި އެތާނގައި އަޅުކަން ކުރާން ފަށައިފިއެވެ. ނަމަވެސް قَوْمُ ގެ މީހުންނަށް އެ خَبَرُ އެނގުމުން ގޮތުގެ އެމީހުން ތިބިތަނެއްވެސް އެނގި އެމީހުން ހަރުހުރުކުރުގެން އެ ރަސްގެފާނު ރާޖާގެ دَرْبَار އަށް حاضِرُ ކުރުވިއެވެ. ރާޖާ އެމީހުންކުރި އެކަމާއިމެދު ސުވާލު ކުރުމުން އެމީހުން تَوْحِيدُ ގެ މަސްއަލާ ހުށަހެޅި އެމީހުން ތިބި އެ مَسْلَكُ ގެ މަތީގައިކަން ރާޖާގެ ކުރިމަތީގައި ބުނުނީ ބަޔާންކޮށްދިނެވެ. އަދި ހިތްވަރުގަދައެވެ. ރާޖާއަށާއި ބޮޑުސަރަޒާއި އަދި މުޅި ދުނިޔޭއަށް އެމަސްތަކާގެ ފަރާތަށް ގެވައިލުއެވެ. އަދި ޖަހިލުމުކާއި ނުލައި ބުނާން

ތެރީ އެއީ ތިމަންމެންގެ رَبُّ އީ އުޑުތަކާއި ބިންގަނޑު ހެއްދެވި مَالِكُ ވަންތަ اللّٰه އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން مَعْبُودُ އަކަށް ގޮވުން އެއީ އަޅަކުމެންގެ ކިބައިންވާނުވާކަމެއް ނޫނެވެ. އެކަލާނގެ ނޫން ފަރާތަކަށް ގޮވުމީ އަޅުކުމެންގެ ކިބައިގައި ހަމަ ހިޔަލުވެސް އޮންނާނޭކަމަކުންނުވެ. شِرْكُ ވެރިކަމީ ކޮށްޓެއްކޮށްޓަކަށް باطِلُ ކަމެކެވެ. އަޅަކުމެންގެ قَوْمُ އެމީހުން باطِلُ ކަންކަމުގައި ދެމިހުރެއެވެ. އެއީ جَائِزُ ކަމެއްކަމުގެ ވައްޓަކަށް އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ދަލީލެއް ހަމަ ހިޔަލުވެސް ނުގެނެވޭނެއެވެ. އެމީހުންގެ މިފަދަ حَقُّ ބަސްކަމަށް ދާދި އެހެނާއިއެކު ދެކިން ފެރިގެން حُكْمُ ކުރި އެމީހުންގެ شَاهِي ރަސްގެ ބަޔާވުމަކަށެވެ. އަދި اِعْلاَنْ ކުރި އެއީ އެމީހުން ދާދާގެ ދީނަށް ނުއެނބުރިއެޅޭނަމަ ނުހަނު ހަރުކަށި ސަޒާ ދިނުމަށެވެ. ނަމަވެސް މިކަމުން އެމީހުންގެ ކިބައިގައި އީމާންކަން އަދިވެސް ވީ އިތުރުވެ. އެއްކައުވަންތަކަމުގެ ދީނުގައި އެމީހުންނަކަށް އޮޅުނަގައި ނުއުޅެވޭނޭކަން އެނގުމުން އެމީހުން قَصْدُ ކުރީ، ތިމާމެންގެ ވަޒަނާއި ގެދޮރުތަކާއި آلُ وَعِيَالُ ތަކުންނާއި ދުރަށާއި މިހިރަނާއި އެއްކޮށް ދޫކޮށް اللّٰه ގެ މަގުގައި هِجْرَة ކުރުމަށެވެ. އެހެނީ މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ހިތްތަކަށް اِلْهَامُ ކުރައްވާ އެއީ ތިމަބަޔިމީހުން ކޮންމެވެސް غَار (ހޮހޮރަ) އެއްގެތެރެއަށް ސަލާމަތްވާށެވެ. ތިމަބަޔިމީހުންގެ رَبُّ ތިމަބަޔިމީހުނަށް رَحْمَة ފައްސަވާނެއެވެ. ތިމަބަޔިމީހުނަށް ހިތައްވަހިކަން ދެއްވައި ތިމަބަޔިމީހުންގެ ހަމަޖެހުމުގެ ފޮނިކަން ނިވައިކުރައްވާނެއެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަމުގައި އެކަލާނގެ ހެޔޮ تَوْفِيْق ދެއްވާނޭމެ ދެއެވެ.

ދަންނައެ ދިގުމުއްދަތެއްގައި އެވަނީ އެމީހުން غَارُ ގައި ނިދަފައި ތިބި
މީބަކާއި އަދި އެމީހުން ނިދަފައި ތިބި މުއްދަތުގެ ވާހަކަ ދަންނަވައިދެއްވައެވެ.
އެއީ ކޮން كَهْف އެއްކަމާއި އަދި އެ كَهْفُ ވީ ކޮންތާކުކަމެއްކަން قُرْآنُ ގެ
އާޔަތްތަކުން އެނގޭ ބަޔާނެއް ނުވެއެވެ. އެނގޭހައިވެސް އެއްޗަކީ އެމީހުން
މީހި ބަޔަކުދައްޔަ އެއީ އަވަހަށް މަރުދަނުގެ ނިޔާވުމާގެންދާކަމެވެ. ވީމައި
މިޔަށްމަގެ ސަރަޙައްދީ خِيَالُ ގެ މިސާލެއްކަން ބޭނުންކުރުމެއް އެކަށޭނެވަރަށް
އޮންނާންވީ سَرْطَانُ އެވެ ކިއުން ވެލާ ދިވާލުގައެވެ. نِصْفُ
دَائِرَة ގެ އޮޅުދީގައިމެވެ. އެއީ މޫދު ދުރަށްކުރަހައެވެ. قُرْآنُ ގައި
كَهْف އެއްގެ ވާހަކަ ދަންނަވައިދެއްވި އެވަނީ كَهْف އެއްގެ ގޮތަކަށް ނުވެއެވެ.
އަދި ކިތައްހާއެވެ. އެއީ ދުރަށްޖެހޭ ދަރާމަތް ކޮންދައިވާ އިސްލާމްދީނެވެ.

މިއަދު ޖެހިލުންގެ ބަޔަކު مَسِيْحُ ގެ ދީން تَبْلِيْغُ ކުރުން ނުކުތް
ބައެކެވެ. އެމީހުން ދުރަށްޖެހި އަދި ޝާމުގެ ޙިޔާޒް ދެކުނުވައިގެންވެ. އެ
وَفْدُ ގެ ވިޔަފާރިއަކުގައި އަދި ޖަމާއަތެއް ކިއުން މިހެކެވެ. އެމީހުން
تَبْلِيْغُ ކުރުމަށް ދަތުރުވެރިވެގެން ތިބުމުގެ ތެރެއިން ކުރުމުގައި ހިނި
އިންޑިޔާނާގެ ގިރާސީތަކުން ބަދަލުވެއެވެ. އެމީހުންގެ އެކުގައި ކުރާމާއި
އެވަނީ ވަރަކައިވެސް، ދުރަށްގެ ދަރާމަތް ކުރުވާ އިސްލާމްދީނެވެ.
އެއީ ދުނިޔޭގައި ކުރާމަތް އެންމެ ބޮޑަށް ފާޅުކުރި އެމީހުންނެވެ.
ނަންގެނުވި ދައިވާ رَقِيْمُ އަކީ އެއީ އެމީހުން تَبْلِيْغُ ކުރުން ގެންގުޅުން ދަތުރެވެ.

މިނަންގަތީ އެއީ قُدْرَتِي ނިޝާންތަކަށް އިންކާރުކުރާ މީސްތަކުންގެ ބައެއް ވާހަކައެވެ. މިއީ މުޅިންވެސް އެމީހުން ނަހަދައިފައިވާ خِيَالِي ޤިއްޞާއެކެވެ. مُعْتَبَرُ حِكَايَــة އެއްކަމުގައިވެސް ކުރީގައި ނަންގެނެވިއިރަ ވާހަކައެވެ. ސަބަބަކީ އެއާއި ތާރީޚެއްކަހަލަ ގޮތަކަށް އެވާހަކަ اَهْلُ كِتَابُ ންގެ ގޮތްތަކުގައިވެސް ނަންގެނެވިފައިވާތީއެވެ. އެމީހުންގެ ގޮތްގޮތުގައި ނަންގެނެވިފައިވާގޮތްވެސް ހިސާބަކަށް މިނަންގަންނަނީއެވެ.

شَاهِيْ خَانْدَانُ ގެ ހަތް އަށް ޒުވާނުންނަކީ ތެހިއަށް ޢީސާގެ ނަޞާރާދީނުގެ عَهْدُ ގައި އުޅުނު ބައެކެވެ. ތަންގެ ނަމަކީ އެދުވަސް އެވެ. މިބައިމީހުން އެރާއްޖޭގެ އަނިޔާއިން ރައްކާތެރިވުމަށް ތަނުން ކުރުގައި ބޮޑު އެ غَارُ އެވެ. ނަމަވެސް ރާޖާއަށް އެގޮތް އެނގުމުން އަމުރުކުރި އެ غَارُ ގެ އަނގަމަތި ނުހަނު ވަރުގަދަ ދޮރުކޮށް ހިފައިން ބަންދުކުރުމަށެވެ. ބާރަސްފުވިހައިވަސް އެމީހުން އެތަނަށް ވަނުމާއެކު އެމީހުންގެ މަރުކަން ނިކި طَارِئُ ވިކަމަށެވެ. ދެން އެމީހުނަށް ހާލުވެސް ސަލާމަތެއް ދީ ހަތްއަހަރުގެ ފަހުގައި މިއްޔާސަލާމް ރާޖާގެ ރަސްކަމުގެ دَوْرُ ގައެވެ. އެއީ އެ غَارُ ގެ އަނގަމަތީގައިވާ ހިލަތައް ދުރުކުރުމުގެ ފަހުގައެވެ. އެހިލަތައް ދުރުކުރުމުން ގޮތިގޮސް އެއްވުމަށް ހިފަ ހޮދާން އުޅުނު އެޖާލަސްއެވެ ކިއުން މިހަރުގެ އަޖާއިބު ކިބައިންނެވެ. އެތަން ހުޅުވިފައިވާތަން ފެނިފައި އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެކަކު ކާބޯތަކެތި ހޯދުމަށް ރަށަށްދިޔައެވެ. ނަމަވެސް އޭނާގެ އަތުގައި

އިހްތިމާމުގެ ސިފައިކަމަކަށް ވާތީން ފުރިގެން ދިރާސީކުރުމުގެ ތަރުތީބުކުރަން
އޭނާ ގެންދަވާނެތެވެ. އެމީހުންގެ خَبَرُ އެނގެވުނީ މީގެ ފަހުގައެވެ.
ބުނެއްޖެނީ ރަސޫލާ ވެސް އެމީހުންގެ އަދަދުންނަށް ދުވަސްކަމަށެވެ. ނަމަވެސް
ބައެއް ވާހަކައިގައި ޚިލާފުވެފައި ވާނީ އެއީ އެމީހުން އޮތިއްޔާގެ حَالَةُ ގައި
ތިންސަތޭކަ ހަތްދިހަ ފަސްއަހަރު ދުވެލިބިކަމަށެވެ. މިހާލުގަ ފޮތެއްގައި
يعنى: تَرْجَمَة އެއްގައި މިވާހަކަ ކުރިމިންވަރަކަށް ބަޔާންކުރާން ޖެހުނީ އެއީ
قُرْآنُ ގައިވާ މިކަހަލަ ވާހަކައަށް ތޯދުކުރާ ބަހަކު އަދުގަނޑެއްގެ مُسْلِمُ
أَخُ ތަކުންގެ ތެރޭގައިވެސް ވާތީއެވެ. އެހެންވުމުގެ ސަބަބުންކަމުގައި
ވަނީ އެއީ އަދުގަނޑުގެ ތެރޭގައި ދީނުގެ عِلْمُ ތައް ދަސްނަ
މީސްތަކުން މަދުކަމުންނެވެ. ނުވަތަ ޢަމާނާއި ދެޔޮތެރެން قُرْآنُ ގެ تَفْسِيْرُ
ކުރާން އެޔޮ عُلَمَاءُ ބަހަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އާނއެކެވެ. ކަހަފުބާގައިގެ
މީހުން މިހާރުވެސް މިތިބީ އެ غَارُ ގައި ނިދިފައިކަމުގެ މައްޗަކަން
ކަނޑައެޅިގެންވާ بُرْهَان އެއް ނުވެއެވެ. މިވާހަކަ ނަސްގެނެވިފައިވާ
އާޔަތުގެ سَبَبُ النُّزُوْلُ ގެ ފަރާތަކުން ވިސްނައިފައިވާނަމަ ބުނާންޖެހޭނީ
އެއީ كَهْفُ ބާގައިގެ މީހުނަކީ مَسِيْحُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ ގެ ކުރީގައި އުޅުނު
ބަޔަކު ކަމަށެވެ. والله أعلم مترجم

سَيَقُولُونَ ثَلَٰثَةٞ رَّابِعُهُمۡ كَلۡبُهُمۡ وَيَقُولُونَ خَمۡسَةٞ سَادِسُهُمۡ كَلۡبُهُمۡ رَجۡمَۢا
بِٱلۡغَيۡبِۖ وَيَقُولُونَ سَبۡعَةٞ وَثَامِنُهُمۡ كَلۡبُهُمۡۚ قُل رَّبِّيٓ أَعۡلَمُ بِعِدَّتِهِم مَّا يَعۡلَمُهُمۡ

إِلَّا قَلِيلٌۗ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَآءً ظَـٰهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِم مِّنْهُمْ أَحَـدًا ﴿٢٢﴾

ބައެއްމީހުން ބުނެއުޅޭނެއެވެ. ކަހަފުބާގެއިގެ މީހުނީ ތިންމީހުންނެވެ. އެމީހުންކުރެ ހަތަރުވަނައީ އެމީހުންގެ ކުއްތާއެވެ. އަނެއްބައަކު ބުނެއުޅޭނެއެވެ. އެއީ ފަސްމީހުންނެވެ. އެމީހުންކުރެ ހަވަނައީ އެމީހުންގެ ކުއްތާއެވެ. މިއީ تَحْقِيقُ ނުކޮށް غَيْبُ ބަސްމަގެއް އުކާ ބަހެކެވެ. އަދި އަނެއް ބައަކު ބުނެއުޅޭނެއެވެ. އެއީ ހަތްމީހުންނެވެ. އެމީހުންކުރެ އަށްވަނައީ އެމީހުންގެ ކުއްތާއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެމީހުންގެ عَدَدُ ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ އެވެ. މަދުމީސްކޮޅެއް ނޫނީ އެމީހުންގެ عَدَدُ ނުދަންނާނެއެވެ. ވީމައި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނާއިމެދު ސަރުސަރީ نَظَر އަޅުން ނޫނީ بَحْثُ ނުކުރައްވާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް މީހަކާއި އެމީހުންނާއިމެދު ސުވާލު ނުކުރައްވާށިމެވެ.

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَا۟يْءٍ إِنِّى فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُۚ وَٱذْكُر رَّبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰٓ أَن يَهْدِيَنِ رَبِّى لِأَقْرَبَ مِنْ هَـٰذَا رَشَدًا ﴿٢٤﴾

އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ مَشِيْـئَةُ ވަންތަކަން އެކުރައްވައިދުވަކާއި ނުލައި (يعنى: اِنْشَاءَ اللّـــه ދާއި ނުލައި) ތިމަންކަލޭގެފާނު މާދަމާއިން އެވަނިކަމެއް ކުރައްވާނަމެވެ. މިފަދައިން އެއްވެސް ކަމެއްގައި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅު ނުވާނެވެ. އަދި (އެފަދައިން ވިދާޅުވާން އެވަގުތް)

ހަނދުމަފުޅު ނެތިއްޖެއްޔާއި، (ހަނދުމަފުޅު ފިލިހިނދަކު) ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ. އަދި ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ أُمِّيْدُ އޮތީ އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ މިއަށްވުރެވެސް ތެދުމަގެއްގެ ފަރާތަކަށް ތިމަންކަލޭގެފާނު ގެންދެއްވުމެވެ.

وَلَبِثُواْ فِي كَهۡفِهِمۡ ثَلَٰثَ مِاْئَةٖ سِنِينَ وَٱزۡدَادُواْ تِسۡعٗا ﴿٢٥﴾ قُلِ ٱللَّهُ أَعۡلَمُ بِمَا لَبِثُواْۖ لَهُۥ غَيۡبُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ أَبۡصِرۡ بِهِۦ وَأَسۡمِعۡۚ مَا لَهُم مِّن دُونِهِۦ مِن وَلِيّٖ وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا ﴿٢٦﴾

އަދި އެމީހުން ތިމާމެންގެ كَهْفُ ގައި ލަސްވެތިބީ ތިންސަތޭކައަހަރުގައެވެ. އަދި ކިޔެއްހެއްދެވެ. އޭގެ އިތުރުން ނުވައަހަރު ތިއްބެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެމީހުން ލަސްވެތިބި މުއްދަތު ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ اللّٰه އެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގެ غَيْبُ ވަންތަ عِلْمُ ވާނީ ހަމައެކަނި އެކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެ ފެނިވޮޑިގަތުން ހައްދަހައިވާ ބޮޑެވެ. އަޑުއެހެއްސެވުން ހައްދަހައިވެސް މާބޮޑެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެމީހުންނަށް އެއްވެސް مَدَدُ ދޭނެ ބަޔަކު ނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ حُكْمُ ވަންތަ ކަމުގައި އެކަލާނގެ އެއްވެސް މީހަކު ބައިވެރި ނުކުރައްވަތެވެ. (ދަންނައެ. އާޔަތުގައި ނަންގަނޑުވެފައިވާ ތިންސަތޭކަ އަހަރާއިމެދު ބިނަ مُفَسِّرُ ބައެއްކަލުން ބުނުއްވީ އެއީ އިރުމައްސަރުގެ ގޮތުން ކަމަށެވެ. ނުވައަހަރު އިތުރުވެފައި އެވީ ހަނދުމައްސަރުގެ ގޮތުން ކަމުގައިމެވެ.

ކޮންމެއަކަސް ހުރިހާކަމެއްގައި اَللّٰـــهُ أَعْلَمُ އެވެ. مترجم

وَٱتْلُ مَآ أُوحِىَ إِلَيْكَ مِن كِتَابِ رَبِّكَ ۖ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَـٰتِهِۦ وَلَن تَجِدَ مِن دُونِهِۦ مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾ وَٱصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِٱلْغَدَوٰةِ وَٱلْعَشِىِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُۥ ۖ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُۥ عَن ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمْرُهُۥ فُرُطًا ﴿٢٨﴾

ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ ގެ ފޮތުން ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައަށް وَحِي އިއްވެވުނު
وَحِي ތައް ކިޔަވައި ވިދާޅުވުމަށް ހުންނަވާށެވެ. އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުތައް
ބަދަލުކުރެވޭނޭ އެއްވެސް މީހަކު ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ފިޔަވައި
ކަލޭގެފާނަށް ރައްކާތެރިވުމުގެ ތަނެއް ހަމަހިމަނައި ފެނިވަޑައެއް
ނުގަންނަވާނެތެވެ. އަދި اللّٰه ގެ رِضَا ވަންތަކަން އެދިގެން ތިމާމެންގެ
رَبّ އަށް ހެނދުނާއި ހަވީރު ދުޢާކުރާ މީސްތަކުންނާއިއެކު ތިމާގެ އަމިއްލަ
نَفْسُ ފުޅު ހިފަހައްޓަވާށެވެ. އަދި މި ދުނިޔޭގެ حَيَاةُ ގެ ޒީނަތްތެރިކަން
އެދޭ حال ގައި ކަލޭގެފާނުގެ ކަޅިފުޅުތައް އެމީހުންގެ ކިބައިން ކައިރިން
ދުރަށް ނުދެއްވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކުރުމުން އެމީހެއްގެ
ހިތް غافل ކުރެއްވީ، އަދި އެމީހެއްގެ އަމިއްލަ އެދުމަށް ތަބާވެ އަދި
އެމީހެއްގެ ކަންތައް (ނުބައިކަމުގައި) ހައްދުފަހަނަޅައިފައިވާ މީހަކަށް،
ކަލޭގެފާނު ކިޔަމަންވެވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ.

وَقُلِ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ ۖ فَمَن شَآءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَآءَ فَلْيَكْفُرْ ۚ إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلظَّٰلِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا ۚ وَإِن يَسْتَغِيثُوا۟ يُغَاثُوا۟ بِمَآءٍ كَٱلْمُهْلِ يَشْوِى ٱلْوُجُوهَ ۚ بِئْسَ ٱلشَّرَابُ وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. حَقُّ قُرْآن ވަނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ رَبُّ ގެ حضرة ންނެވެ. ފަހެ އީމާންވާން އެދޭމީހަކު އީމާންވާށެވެ. ކާފަރުވާން އެދޭ މީހަކު ކާފަރުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަނިޔާވެރިންނަށްޓަކައި އޭގެ ގިނިވަޅުތައް އެމީހުންނާއިގެން ވަށައިލައިގަނިވި އަލިފާނެއް ތައްޔާރު ކުރައްވައިފީމެވެ. އަދި އެމީހުން ބޯންފެނަށް އެދިގެންފިނަމަ އެމީހުންނަށް ރިބޭވާ ހުރި އެމީހުންގެ މޫނުތައް ފިއްސައިލާނެ ކާރި ވިރުވިރުގެ ރަތްކޮށްފަހަ ފެނެކެވެ. އެއީވާ ހައްދުފަހަނައިވެސް ނުބައި ބުއިމެކެވެ. އަދި ތިބޭންޖެހުންތަނަކީވެސް ނުހަނު ނުބައި ތަނެއްކަމެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمْ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهِمُ ٱلْأَنْهَٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِّن سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَّكِـِٔينَ فِيهَا عَلَى ٱلْأَرَآئِكِ ۚ نِعْمَ ٱلثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾

އީމާންވެ ހެޔޮ عَمَلُ ތައްކުރަ ބަޔަކު އެއީ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ރިވެތި عَمَلُ ތަކުގެ އުޖޫރަ ނަންގަވައި ނުލައްވަނިވި

ބަޔާންކުރެވެ. އެމީހުންނީ ދެމިހުންނަނިވި ބަގީޗާތަކެއް އެމީހުންނަށްޓަކައި ހުންނާނޭ ބައެކެވެ. އެމީހުންގެ ދަށުން ކޯރުތައް ހިނގަހިނގައި އޮންނާނެއެވެ. އެމީހުން (ދެއަތު) ގައި ރަންއުގާތައް އަޅުވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން ފެހިކުލައިގެ އޮމާން ފޫރާދުން ފޫރާދުންތަކާއި އަދި ކަސްވަބުން ތަޚީލުގަ ފޫރާދުން ފޫރާންޖަހައި އެރުވޭނެއެވެ. އެތާނގައި އެމީހުން ތިބޭނީ ތަޚުތުތަކުގެ މަތީގައި އެނބުރިލައިގެން ތިބޭނެއެވެ. މިއީ ހަމަރަނގަޅު ސަވާބެވެ. އަދި އާރާމުހުރި ތަންތަން މިއީ ކިހާރަނގަޅު ތަނެއް ކަމެވެ.

﴿ وَٱضۡرِبۡ لَهُم مَّثَلٗا رَّجُلَيۡنِ جَعَلۡنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيۡنِ مِنۡ أَعۡنَٰبٖ وَحَفَفۡنَٰهُمَا بِنَخۡلٖ وَجَعَلۡنَا بَيۡنَهُمَا زَرۡعٗا ٣٢ كِلۡتَا ٱلۡجَنَّتَيۡنِ ءَاتَتۡ أُكُلَهَا وَلَمۡ تَظۡلِم مِّنۡهُ شَيۡـٔٗاۚ وَفَجَّرۡنَا خِلَٰلَهُمَا نَهَرٗا ٣٣ وَكَانَ لَهُۥ ثَمَرٞ فَقَالَ لِصَٰحِبِهِۦ وَهُوَ يُحَاوِرُهُۥٓ أَنَا۠ أَكۡثَرُ مِنكَ مَالٗا وَأَعَزُّ نَفَرٗا ٣٤ وَدَخَلَ جَنَّتَهُۥ وَهُوَ ظَالِمٞ لِّنَفۡسِهِۦ قَالَ مَآ أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَٰذِهِۦٓ أَبَدٗا ٣٥ وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةٗ وَلَئِن رُّدِدتُّ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيۡرٗا مِّنۡهَا مُنقَلَبٗا ٣٦

އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ދެމީހެއްގެ مِثَالُ ބަޔާން ކުރައްވާށެވެ. އެބަޔުން އެކަކަށް މާތްބަސްކަރުދާ ދެބަގީޗާ މިވަސްނަސްވާލެނީގެ އެމީހާއަށް ދޭއްވި ކަމެވެ. އަދި އެދެބަގީޗާ ކަރުދާ ތަރުތީބުކޮށް މިވަސްނަސްވާލެނީގެ ވަށައިގެންލެވުމެވެ. (އެބަހީ: އެދެބަގީޗާ ވަށައިގެން ކަރުދާ ތަރުތީބުން)

ދެއްވީމެވެ.) އަދި އެދެބަޔަކާގެ ދެމެދުގައި ދަނޑުބިމެއްވެސް ދެއްވީމެވެ. ދެބަޔަކާއިން ކޮންމެ ބަޔަކާއެއްވެ އޭގެ މޭވާތައް ދޫކުރަމުއަން ދެއްވެ. އެތަން ކުޑަވެސް އުނިކަމެއް ނުވެ އައުދުޑުއެވެ. އަދި އެދެބަޔަކާގެތެރޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޯރުއާރުވަކައް ހިންގީމެވެ. (ކޮންމެއަކަސް އޭނާގެ ކައިރީގައި (އެއްދުވަހަކު) އެތައް މޭވާއެއް ވެއެވެ. ވީމައި އޭނާގެ އެކުވެރިޔާއަށް ވާހަކަ ދައްކަމުން ބުރާގައި (އެއްދުވަހަކު) އޭނާ ބުންޏެވެ. ތިމަންނާ ކަލޭއަށްވުރެ މުދަލު ގިނަ މީހަކީމެވެ. އަދި ކަލޭއަށްވުރެ ތިމަންނާގެ މީހުންވެސް މާގިނަވެފައި عِزَّة ބޮޑުކަން ބޮޑުމެވެ. އަދި އޭނާ ތިމާގެ ނަފްސަށް އަނިޔާކުރާ حالُ ގައި ތިމާގެ ބަގީޗާއަށް ވަދެފައި ބުންޏެވެ. މިބަގީޗާ ދުވަހަކުވެސް ހަލާކުވެގެން ނުދާނެ ކަމަށް ހީއެއް ނުކުރަމެވެ. އަދި قِيَامة ދުވަސް قَائِمُ ވާނެ ދުވަހެއް ކަމަކަށްވެސް ތިމަނަ خِيَال އެއް ނުކުރަންނަމެވެ. އަދި ތިމަން މަގޭ رَبُّ ގެ حَضْرَة އަށް އެނބުރި ދެވުނަސް މިބަގީޗާއަށްވުރެ މާރަނގަޅު ތަނެއް ލިބޭނެކަމުގައި ތިމަން ޔަގީންކުރަމެވެ.

قَالَ لَهُۥ صَاحِبُهُۥ وَهُوَ يُحَاوِرُهُۥٓ أَكَفَرْتَ بِٱلَّذِى خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّىٰكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لَّٰكِنَّا۠ هُوَ ٱللَّهُ رَبِّى وَلَآ أُشْرِكُ بِرَبِّىٓ أَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَآ إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَآءَ ٱللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِٱللَّهِ ۚ إِن تَرَنِ أَنَا۠ أَقَلَّ مِنكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسَىٰ رَبِّىٓ أَن يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِّن جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا

مِّنَ ٱلسَّمَآءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾ أَوْ يُصْبِحَ مَآؤُهَا غَوْرًا فَلَن تَسْتَطِيعَ لَهُۥ طَلَبًا ﴿٤١﴾

އޭނާގެ އެކުވެރިޔާ އޭނާއާއި ވާހަކަދައްކަމުން ޖަވާބުދިނީއެވެ. ވެލިން ކަލޭ ހައްދަވައި، ދެން މަނިކޮޅަކުން ހައްދަވައި ކަލޭ ފުރިހަމަ މީހެއްކަމުގައި ލެއްވި ذَاتُ ފުޅުގެ ހައްޤަށް ކަލޭ ކާފަރުވެއްޖެހެއްޔެވެ؟ ނަމަވެސް މަ އީމާންވަނީ އެއީ އެ الله އީ މަގޭ رَبُّ ކަމުގައެވެ. މަގޭ رَبُّ ގެ ހައްޤަށް މަކަށް އެއްވެސް މީހަކު شَرِيْكُ ނުކުރާނަމެވެ. ކަލޭ ތިބާގެ ބަގީޗާއަށް ވަންހިނދު مَاشَاءَ اللَّـهُ لاَقُوَّةَ اِلاَّ بِاللَّـهِ އެވެ. (މާތްރަސްކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެމަތިން ކަމެއް ވާނެއެވެ. الله ގެ ބާރިން ނޫނީ އެއްވެސް ވާޤިޢާއް ނުވެއެވެ.) މިފަދައިން ކަލޭ ނުބުނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ އަހަރެނީ މުދަލާއި އަދި اَوْلاَدُ ގެ ގޮތުން ކަލޭއަށްވުރެ ދެރަމީހަކުކަމުގައި ކަލޭއަށް ފެނުނުނަމަ ފަހެ ކަލޭގެ ބަގީޗާއަށްވުރެވެސް މާހެޔޮކަމެއް މަގޭ رَبُّ މަށަށް ދެއްވައިފުމީ މާކަ ދުރުގެއްވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި (ކަލޭގެ) އެބަގީޗާގެ މައްޗަށް އުޑާގެ މަތިން އާފަތެއް ފޮނުއްވުމުން އެބަގީޗާއި ގަސް ވިނަށްކޮށް ސާފު ބިމަކަށް ވެގެންދިޔުމީ ނުވަތަ އެތާނގެ ފެން ހިނދިގެން ދިޔުމެވެސް މާކަ ދުރުކަށްވާކަމެއް ނޫނެވެ. ފަހެ ދެން އެފެނަކަށް ކަލޭ ހޯދަން ހަމަ ހިފައިވެސް ނުކުރެވިދާނެއެވެ. يعنى: އެފެންވެއްޖެނަމަ އެފެނަކަށް ކާޝިފުވެސް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

وَأُحِيطَ بِثَمَرِهِۦ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَآ أَنفَقَ فِيهَا وَهِىَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَٰلَيْتَنِى لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّىٓ أَحَدًا ﴿٤٢﴾ وَلَمْ تَكُن لَّهُۥ فِئَةٌ يَنصُرُونَهُۥ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿٤٣﴾ هُنَالِكَ ٱلْوَلَٰيَةُ لِلَّهِ ٱلْحَقِّ ۚ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ﴿٤٤﴾

ދެން އޭނާގެ މޭވާ ބަގީޗާ އާލަތްތަކާއިގެން ވަށައިލެވުނެވެ. ވީމައި އޭނާ
އެކަމުގައި ހޭދަކުރިހަމަ ކުރިއަށްއަޅައިގެ މައްކަތް އޭނާ ކުރި އަތްފޫރުކުރާ
حالُ ގައި ހިމާގެ ދުއަތްތިލަ އުނދަގޫވެއެވެ. އަދި އޭބަގީޗާ އޮތީ އޭގެ
މަތީގެ يعنى: ބިނދައްކައިން ވެއްޓި ފުނޑިފައެވެ. އަދި އޭނާ ބުނާނެހުރި
އޭ ހިމަނަނާ އެއްވެސް މީހަކު ހިމަނާގެ رَبُّ ގެ ކިބައިގައި شَرِيك
ނުކުރަ ނަމަ ކިހާއި ދަނދެވިސްގެންނުވެ. (ނަމަވެސް) އެކަލާނގެއާއި
ދެކޮޅަށް އޭނާއަށް މަދަދުކުރެވޭނެކަ އެއްވެސް ބަޔަކު (އޭހިނދު)
އޭނާއަށްބަޔައި ނުވިއެވެ. އަދި ހިމާއި ބަދަލު ހިފުމަށް ކުރިކަމަށްވެ
މިހާކަމުގައި ނުލިވިއެވެ. رُجُوْعَ ވުން ނުވަތަ حَقِيْقِي ވެރިކަން އޮތީ
حَقُّ ވަންތަ الله އަށްކަން ثَابِتُ ވެއް މިކަހަލަ ތަންތަނުގައެވެ.
އެކަލާނގެއީ ثَوَابُ ދެއްވުމުގެ ގޮތުން ނުހަނު ހެޔޮކަލާކަވެ. އަދި أَنْجَامُ ގެ
ގޮތުންވެސް ނުހަނު ބެހޭގޮތު ކަލާކަވެއެވެ.

وَٱضْرِبْ لَهُم مَّثَلَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا كَمَآءٍ أَنزَلْنَٰهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ فَٱخْتَلَطَ بِهِۦ نَبَاتُ ٱلْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ ٱلرِّيَٰحُ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾ ٱلْمَالُ

وَٱلْبَنُونَ زِينَةُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا ۖ وَٱلْبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ خَيْرٌ عِندَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ
أَمَلًا ﴿٤٦﴾

ދުނިޔޭގެ حَيَاةُ ގެ مِثَالُ ހީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުން ފެންބޯވައިލެއްވިމައި
އެފެންގައި ބިމުގެ ގަސްގަހާއި مَخْلُوطُ ވެ (ދޮން ހެޔޮދުވަސްކޮޅެއްގެ
ފަހުގައި) އެ ހީނަރުވެ ވަޔާ ބުރަބުރައިގެން ދަނިވި ކުނިބިޔަކާ ވަނީ
އެއްކޮށްގެ މިސާލު ކަމުގައި ކަލާނގެފާނު އެމީހުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ.
އަދި الله ދީ ހުރިހައިކަމަކަށް ގުދުރަތްވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. މުދަލާއި
ދަރިން އަދި دُنْيَوى ދިރިއުޅުމުގެ ޒީނަތެވެ. އަދި ދެމިހުންނަނިވި صَالِحُ
عَمَلُ ތައް އަދި ކަލާނގެފާނުގެ رَبُّ ގެ حَضْرَةُ ގައި ثَوَابُ ގެ ގޮތުން
މާހެޔޮކަން ބޮޑުކަމެވެ. އަދި أُمِّيدُ ގެ ގޮތުންވެސް މާރަނގަޅުކަން
ބޮޑުކަމެއްވެއެވެ.

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ ٱلْجِبَالَ وَتَرَى ٱلْأَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَٰهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾
وَعُرِضُوا۟ عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَٰكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍۭ ۚ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّن
نَّجْعَلَ لَكُم مَّوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوُضِعَ ٱلْكِتَٰبُ فَتَرَى ٱلْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ
وَيَقُولُونَ يَٰوَيْلَتَنَا مَالِ هَٰذَا ٱلْكِتَٰبِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّآ
أَحْصَىٰهَا ۚ وَوَجَدُوا۟ مَا عَمِلُوا۟ حَاضِرًا ۗ وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފަރުބަދަތައް ހިނގުއްވާ ދުވަސްވެސް

(ހަނދުމަކުރާށެވެ. އެދުވަހު) ކަލޭމެން ބިންގަނޑު ހުސްވަމުދާނެކަން

ވެފައިވާތަން ފެންނާނެތެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން حَشْرُ

ކުރައްވާ ހުރީމެވެ. ފަހެ އެމީހުންކުރެ ހަމައެކަކުވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ

ދޫނުކުރައްވާހުރީމެވެ. އަދި ކަލޭގެ رَبُّ ގެ ކުރިފުޅު މައްޗަން ސަފުސަފަށް

އެމީހުން ހުށަހެޅުއްވޭނެއެވެ. (އަދި ބުނެވޭނެއެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެ

ތިޔަބައިމީހުން ފުރަތަމަދައަން އުފެއްދެވިފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިޔަތިބީ

ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضْرَة އަށް އައިސްފައެވެ. (ބަލާ) ތިޔަބައިމީހުން

ހީކޮށްގެން ތިބީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި وَعْدُ

ވެވިގެންވާ ވަގުތެއް ނުލައްވާނޭކަމަށެވެ. ދެން އެހިނދު اَعْمَالُ نَامَة ކުރިމަތި

ކުރެވޭނެތެވެ. އެހިނދު ކަލޭމެން ކުށްވެރިން ފެންނާނީ އެފޮތުގައިވާނަކަމާ ވާ

އެއްކަލަން ބިރުވެރިވެވެ ތިބިތަނެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އޭ

ތިމަންމެންނަށްހުރި ހިތާމައޭގެ ބޮޑުކަމާއެވެ. މިފޮތަކީ ކިހާވާ ހައިރާންވާ

ފޮތެކޯ. ކާކައިގެ ތެރެއިން އެއްވެސް އެއްކަމެއް ކުޑައަސް ބޮޑަސް މިފޮތް

ނުހިމަނައި ދޫކޮށްފައި ނުވެއެވެ. (ކޮންމެއަކަސް) އެމީހުން ކުރިކަމަ

ކުރެކަމެއް ކައިރީގައި حَاضِرُ ވެގެންވާ ތަން އެމީހުންނަށް ފެންނާނެއެވެ.

އަދި ކަލޭގެ رَبُّ އެއްވެސް މީހަކަށް އަނިޔާ ނުކުރައްވާނެތެވެ.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا۟ إِلَّآ إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ ٱلْجِنِّ فَفَسَقَ

عَنْ أَمْرِ رَبِّهِۦٓ ۗ أَفَتَتَّخِذُونَهُۥ وَذُرِّيَّتَهُۥٓ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِى وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّۢ ۚ بِئْسَ

لِلظَّـٰلِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ آدَمُ ގެފާނަށް ސަޖިދަޖެހުމަށް މަލާއިކަތުންނަށް ވަޙީކުރެއްވިހިނދު ފަހެ އިބުލީސް ނޫން އެހެން އެންމެން ބޮޑުކަލުން سَجدَة ޖެހުއެވެ. އެސޮރުވީ ޖިންނިންގެތެރެއިންނެވެ. އަދި ތިމާގެ رَبُّ ގެ އަމުރުފުޅުން އޭނާބޭރު فَاسِقُ ވެގަތެވެ. ފަހެ (އެހެންވީއަސް) ތިޔަބައިމީހުން އެސޮރާއި އެސޮރުގެ أَوْلاَدُ ތިޔަބަޔަކީ ތިމަން الله ދޫކޮށްލައި رَحْمَة ލިބިދާނެކަމުގެ އުއްމީދުކުރަނީހެއްޔެވެ؟ حَقِيْقَةُ ގައި އެމީހުންނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ދުޝްމަނުންނެވެ. އަނިޔާވެރިންނަށް ބަދަލުގައި ހުރި اِنْتِقَامُ އީ ވަރަށް ބަދަލުގައިވެސް ނުބައި އެއްޗެކެވެ.

۞ مَّآ أَشْهَدتُّهُمْ خَلْقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلَا خَلْقَ أَنفُسِهِمْ وَمَا كُنتُ مُتَّخِذَ ٱلْمُضِلِّينَ عَضُدًا ﴿٥١﴾

އުޑުތަކާއި ބިންގަނޑު ހެއްދެވިހިނދު ނުވަތަ އެމީހުންގެ ނަފްސުތައް ހެއްދެވިހިނދުވެސް ތިމަން الله އެމީހުންނަކީ حَاضِر އެއް ނުކުރައްވަމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ މަގުފުރައްދާމީހުން އެއީ ވާގިވެރިންކަމުގައި ބެއްލެވި ކަލާކުވެސް ނޫނީމެވެ.

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا۟ شُرَكَآءِىَ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا۟ لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَءَا ٱلْمُجْرِمُونَ ٱلنَّارَ فَظَنُّوٓا۟ أَنَّهُم مُّوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا۟ عَنْهَا

مَصۡرِفٗا ﴿٥٣﴾

ތިމަން الله ގެ ބައިވެރިން ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހީކޮށް އުޅުނު ތަކެއްޗަށް ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ގޮވައިބަލާށެވެ. މިފަދައިން އެކަލާނގެ ބަސްވަޒީ ކުރައްވާ ދުވަސްވެސް ހަނދުމަކުރާށެވެ. ފަހެ އެމީހުން އެތަކެއްޗަށް ގޮވާނެއެވެ. ނަމަވެސް އެތަކެތި އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނުދޭނެއެވެ. އަދި ތިމަން الله އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ހަލާކުވުމުގެ އަސްބާބެއް ލައްވާނަމެވެ. އަދި ކުށްވެރިންނަށް ނަރަކަ ފެނިދާނެއެވެ. ފަހެ (އެހިނދު) ތިމާމެނި يَقِينًا އޭގެތެރެއަށް ވެއްޓޭނޭ ބައަކުކަން އެމީހުންނަށް ވިސްނިދާނެއެވެ. (ނަމަވެސް) އެއިން އެމީހުން ސަލާމަތްވުމަށް ފިލަންދާނޭ އެއްވެސް ތަނެއް އެމީހުންނަކަށް ނުފެންނާނެއެވެ.

وَلَقَدۡ صَرَّفۡنَا فِي هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ لِلنَّاسِ مِن كُلِّ مَثَلٖۚ وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ أَكۡثَرَ شَيۡءٖ جَدَلٗا ﴿٥٤﴾

ޝައްކެއްނެތި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން الله މި قُرْآنُ ގައި މީސްތަކުންނަށްޓަކައި ހުރިހާ ވައްތަރެއްގެ މިސާލުތައް ނުހަނު وَاضِحُ ކޮށް ބަޔާންކުރައްވައިފީމެވެ. (ނަމަވެސް) އިންސާނުން ވީ ހުރިހާ އެއްޗަކަށްވުރެވެސް ބޮޑަށް ޖަދަލުކުރާ ބައަކު ކަމުގައެވެ.

وَمَا مَنَعَ ٱلنَّاسَ أَن يُؤۡمِنُوٓاْ إِذۡ جَآءَهُمُ ٱلۡهُدَىٰ وَيَسۡتَغۡفِرُواْ رَبَّهُمۡ إِلَّآ أَن تَأۡتِيَهُمۡ

سُنَّةُ ٱلْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ ٱلْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾ وَمَا نُرْسِلُ ٱلْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ۚ وَيُجَٰدِلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِٱلْبَٰطِلِ لِيُدْحِضُوا۟ بِهِ ٱلْحَقَّ ۖ وَٱتَّخَذُوٓا۟ ءَايَٰتِى وَمَآ أُنذِرُوا۟ هُزُوًا ﴿٥٦﴾

މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ހިދާޔަތް އައުމުގެ ފަހުގައި އެމީހުން އީމާންވުމުންނާއި އަދި ތިމާމެންގެ رب ގެ ހަޟްރަތުން اسْتِغْفَارُ ދެންނެވުން مَنَعَ ކުރީ އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް (مَنَعَ ކުރީ) އިހުމީހުންގެ މައްޗަށް ވެދިޔަގޮތް ތިމާމެންނަށްވެސް އައުމަށް އެމީހުން ބަލަބަލައި ތިބުމެވެ. ނުވަތަ ތިމާމެންގެ ކުރިމައްޗަށް عَذَابُ އައިސް مَوْجُودُ ވުމުގެ اِنْتِظَارُ ކުރުމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ رَسُوْلُ ބޭކަލުން مُبَشِّرُ ންކަމުގައްޔާއި مُنْذِرُ ންކަމުގައި ނޫނީ ނުފޮނުއްވަމެވެ. ކާފަރުންގެ ގޮތަކީ އެއީ ދޮގު بَاطِلُ ބަސްތައް ދަލީލުކަމުގައި ޖަހައިގެން އެމީހުން حَقُّ ނެތިކޮށްލުމަށް ޖަދަލުކޮށް އުޅުމެވެ. އަދި އެމީހުން ތިމަން اللّٰه ގެ އާޔަތްތަކާއި އަދި އެމީހުންނަށް އެއިން اِنْذَارُ ކުރެވުނުކަމެއް ބަލައި ހަދަނީ ކުޅިވަރެއް ކަމުގައިމެއެވެ.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن ذُكِّرَ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِىَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ ۚ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِىٓ ءَاذَانِهِمْ وَقْرًا ۖ وَإِن تَدْعُهُمْ إِلَى ٱلْهُدَىٰ فَلَن يَهْتَدُوٓا۟ إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾ وَرَبُّكَ ٱلْغَفُورُ ذُو ٱلرَّحْمَةِ ۖ لَوْ يُؤَاخِذُهُم بِمَا

كَسَبُواْ لَعَجَّلَ لَهُمُ ٱلۡعَذَابَۚ بَل لَّهُم مَّوۡعِدٞ لَّن يَجِدُواْ مِن دُونِهِۦ مَوۡئِلٗا ﴿٥٨﴾ وَتِلۡكَ ٱلۡقُرَىٰٓ أَهۡلَكۡنَٰهُمۡ لَمَّا ظَلَمُواْ وَجَعَلۡنَا لِمَهۡلِكِهِم مَّوۡعِدٗا ﴿٥٩﴾

ތިމާގެ رَبُّ ގެ އާރަހުމަތްތެރިކަން އެމީހަކަށް ހަނދާންކޮށްދެއްވުން ތެރެން
އެއާރަހުމަތްތެރިކަމުގެ ފުރިހަމަކަމުގެ އަނބުރާކަށް ތިމާގެ ދެރަތަކުން އިސްތިފާކަށްވެގަތް
ކަމަކަށް ހަނދުމަނުވިކަމަ ދިޔައީވެސް ބޭނުނ އަނބުރާވެރިއަކު
ކަބަރުބާވައެވެ. ސަރުކާރުނުވެވެ. އެމީހަކަށް ދުރަށްދާނުވެ ތިމަން الله
އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގެ މަތިގައި ފުރުދާލައި އެގުއްތިމެވެ. އަދި އެމީހުންގެ
ކަންފުށްތަކުގައި ބިރުކަމުގެ ފައްޓިވެގެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުނަށް
ތެދުމަގުގެ ފަރާތަށް ގޮވައިލެއްވިއަސް ފަހެ ހަމަ ހިފައި އެމީހުނަށް
ދުވަހަކުވެސް އެދުދަ حالُ ގައި ތެދުމަގު ނުލިބޭނެތެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ رَبُّ އީ
غَفُوْرُ ވަންތަ رَحْمَةُ ގެ ވެރިއާއެވެ. އެމީހުން ކޮށްއުޅޭ ކަންކަމުގައި
އެކަލާނގެ އެމީހުން ހިއްފެވި ނަމަ ބަސްކޮށްނުގެ އެކަލާނގެ އެމީހުނަށް
عَذَابُ އަވަސްކޮށްދެއްވީހެވެ. އަދި ކިތަންކަނެއްވެ. އެމީހުނަށް ޝަކައި
وَعْدُ ވެވިގެންވާ ވަގުތެއް ކަނޑައެޅިގެއިވެއެވެ. އެތަކެތި ފަރައިދެނާކަ
އެއްވެސް ތަނެއް އެމީހުނަކަށް ހަމަހިފައިވެސް ނުލިބޭނެއެވެ. ތިއައީ
ޢަރަބިކަރެ އެއި އެވާނގެ މިހުން އަނިޔާވެރިވެގެންނިދު ތިމަން الله
އެމީހުން ހަލާކު ކުރެއްވި ޢަރަބިކަކެވެ. އެމީހުން ހަލާކު ކުރެއްވުމަށްވެސް
ތިމަން الله ވަގުތެއް ކަނޑައަޅުއްވައި ފައިވެއެވެ.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَىٰهُ لَآ أَبْرَحُ حَتَّىٰٓ أَبْلُغَ مَجْمَعَ ٱلْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِىَ حُقُبًا ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَٱتَّخَذَ سَبِيلَهُۥ فِى ٱلْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦١﴾ فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَىٰهُ ءَاتِنَا غَدَآءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِن سَفَرِنَا هَٰذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ أَرَءَيْتَ إِذْ أَوَيْنَآ إِلَى ٱلصَّخْرَةِ فَإِنِّى نَسِيتُ ٱلْحُوتَ وَمَآ أَنسَىٰنِيهُ إِلَّا ٱلشَّيْطَٰنُ أَنْ أَذْكُرَهُۥ ۚ وَٱتَّخَذَ سَبِيلَهُۥ فِى ٱلْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ ذَٰلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ ۚ فَٱرْتَدَّا عَلَىٰٓ ءَاثَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَآ ءَاتَيْنَٰهُ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَعَلَّمْنَٰهُ مِن لَّدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٥﴾

އަދި مُوْسَى ގެފާނު ތިމާގެ އަޅު ޖުވާނާއަށް ވިދާޅުވި އެރަހިލުވެން ހަނދުމަކުރާށެވެ. (އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.) ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އެތައް قَرْنُ ތަކެއް ވެއަތުކުރައްވާން ޖެހުނަސް ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދެކަނޑު ބައްދަލުވާ ތަނަށް ދެވެންދެން ހިނގައިވަޑައިގަތުން ހުއްޓާނުލާނަމެވެ. ފަހެ ދެމީހުން ދެކަނޑު ބައްދަލުވާތަނަށް ދިޔައިރު ދެމީހުންގެ މަހު ހަނދާން ނައްތާލައިފިއެވެ. ފަހެ މަހު ކަނޑުގައި މަގުހަދައިގެން ދިޔައެވެ. ފަހެ ދެމީހުން އެތަނުން ފާއިތުވެ ދިޔުމުން ކާއެއްޗެއް ގެނެސްދިނުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ. (ޔަޢުނީ: މެންދުރުގެ ކެއުން ގެނެސްދިނުމަށް ވިދާޅުވިއެވެ.) ދެމީހުން އެހެން ތަނެއްގައި ރަށެއް ނެތި ދަތުރުކުރުމުން ބަނޑުހައި އެކަލޭގެފާނަށް ތަކުލީފު ދިމާވިއެވެ. ހިނގާލާފައި ތިމާގެ ޖުވާނާއާ މިހާރު ދޭން ބޭނުންވާ ހާސްވާ حَاضِرُ ކުރައްވާށެވެ.

ށަވައްލާއްނުމި އަހަރެމެންގެ މިދަތުރުގައި އަހަރެމެން ނުހަނު ބޮޑު އުނދަގޫ
އުފުލާން ޖެހިއްޖެއެވެ. އޭނާ ދަންނަވައިފިއެވެ. އެނިގިވަޑައިގަންނަވާށެވެ.
އަޅުގަނޑުމެން އެހިރަވައިގެ ކައިރީގައި މިބިމު ނުކުތީމުއެވެ. އެވަގުތު
އަޅުގަނޑުގެ ހިތައިން އެވާހަކަ ހަނދާންނެތުނީއެވެ. އަޅުގަނޑަށް
އެވާހަކަ ނަންގަވުމަށް ހަނދާނެއް ނައްތާލީ شَيْطَانُ ކަމުގައި ދެވަނަ
އެއްކަމާއެއްނޫނެވެ. އެތަން ވިސްނަކަ އެއީ عَجَائِبُ ގޮތެއްގައި މޫދުގެތެރެއަށް
އޭގެ މަގު ހިފީއެވެ. ދެން مُوْسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިތަނުން
ފަހަން އޮތް ނިޝާނަކީ މިއަހަރީއެވެ. ވިހެ ދެކަލުން ހިނގައިވާގޭ ނިޝާނަށް
ބަލަހައްޓަމުން އަނބުރާ ހިނގައްޖެއެވެ. ދެން ދެކަލުން އެތަނަކަށް ވަޑައިގަތުމުން
ތިމަން الله ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން މީހަކާއި ބައްދަލުވެވުނެވެ. މިހިރީ
ތިމަން الله ގެ ކިބައިން އެޚިޟުރަށް ވަކިން خَاصّ رَحْمَة އެއް ދެއްވި
މީހެކެވެ. އަދި ތިމަން الله ގެ حضرة ން ވަކިން خَاصّ عِلْم އެއްވެސް
ދެއްވައިފައިވާ މީހަކުއެވެ.

قَالَ لَهُۥ مُوسَىٰ هَلۡ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰٓ أَن تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمۡتَ رُشۡدٗا ﴿٦٦﴾ قَالَ إِنَّكَ لَن تَسۡتَطِيعَ مَعِيَ صَبۡرٗا ﴿٦٧﴾ وَكَيۡفَ تَصۡبِرُ عَلَىٰ مَا لَمۡ تُحِطۡ بِهِۦ خُبۡرٗا ﴿٦٨﴾ قَالَ سَتَجِدُنِيٓ إِن شَآءَ ٱللَّهُ صَابِرٗا وَلَآ أَعۡصِي لَكَ أَمۡرٗا ﴿٦٩﴾ قَالَ فَإِنِ ٱتَّبَعۡتَنِي فَلَا تَسۡـَٔلۡنِي عَن شَيۡءٍ حَتَّىٰٓ أُحۡدِثَ لَكَ مِنۡهُ ذِكۡرٗا ﴿٧٠﴾

މޫސާގެފާނު އެބައިކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނަށް

ލިބިވަޑައިގަންނަވާފައި އޮވާ ހޯ عِلْم ން އަދުގަނޑެއް ކަލޭގެފާނު
އެދިކޮށް އުގަންނަވައިދެއްވުމުގެ މައްޗަށް އަދުގަނޑު ކަލޭގެފާނުގެ
އަރިހަށުގައި އުނގެނުމާއި ބިރުއޮމްއުވެ. އެބައިކަލަކު ދުނިޔެއުވެ.
ކަލޭގެފާނަށް މިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށުގައި ކަމްކުރެއްވުމުކަން ހަމަ
ހިތައި ކުގެތާނަވެވަޑައިއް ނުގަންނަވާނެތޯ. އަދި ކަލޭގެފާނަށް އެކަތެއްގެ
حقيقة އެނގިވަޑައި ނުގަންނަވާ ކަތެއްގެ މައްޗަށް ކަލޭގެފާނަށް صَبْرُ
ކުރެވޭނި ހިނގަނުކަނޑައެވެ؟ މޫސާގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ
ރައްސޫލުއްލާހި ކަލޭގެފާނަށް މިމަންކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގަންނަވާނީ
ކަމެއްރިއައްކަމުގައެވެ. އަދި އެއްވެސް ކަމެއްގައި ކަލޭގެފާނުގެ އަމުރަކަށް
މިމަންކަލޭގެފާނު ނުކިޔަމަންތެރިވެވަޑައެއް ނުގަންނަވާނަމެވެ. އެބައިކަލަކު
ވިދާޅުވިއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު މިމަންކަލޭގެފާނާއި އެކުގައި އުޅުއްވުމަށް
ކުރިންމި އެދިވަޑައިގަންނަވާނަމަ (އެންމެ ރަނގަޅެވެ. ނަމަވެސް)
ކޮންމެ ކަމެއްވިއަސް އެކަމެއްގެ ވާހަކަ މިމަންކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނަށް
ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވަން ދެންނެވުން އެކަމާއި ގުޅޭ މިމަންކަލޭގެފާނާއި سُؤَالُ
ނުކުރައްވާށެވެ.

فَٱنطَلَقَا حَتَّىٰٓ إِذَا رَكِبَا فِي ٱلسَّفِينَةِ خَرَقَهَاۖ قَالَ أَخَرَقۡتَهَا لِتُغۡرِقَ أَهۡلَهَا لَقَدۡ جِئۡتَ شَيۡـًٔا إِمۡرٗا ﴿٧١﴾ قَالَ أَلَمۡ أَقُلۡ إِنَّكَ لَن تَسۡتَطِيعَ مَعِيَ صَبۡرٗا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذۡنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرۡهِقۡنِي مِنۡ أَمۡرِي عُسۡرٗا ﴿٧٣﴾ فَٱنطَلَقَا حَتَّىٰٓ إِذَا لَقِيَا

غُلَٰمًا فَقَتَلَهُۥ قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةًۢ بِغَيْرِ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتَ شَيْـًٔا نُّكْرًا ﴿٧٤﴾

ދެން އެދެބޭކަލުން ހިނގަވައި ވަޑައިގެން ނަވެއްގައި ސަވާރުވެވަޑައިގަތުމުން. (ނަމަވެސް އެހިނދު) އެކަލޭގެފާނު އެނަވު ފުވައްޖަހައިލެއްވިއެވެ. (ވީމައި) مُوسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު އެނަވުން ހިންގިތެއް ކީއަ ދުއްވަވައިލެއްވީ އާގައި އަރައިތިބި މީހުން غَرَقُ ކޮށްލުމަށްތޯއެވެ؟ ތިއަކަށްހެއްވީ ވަރަށްވެސް ނުބައިކަމެކެވެ. އެބައިކަލުމަ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ކަލޭގެފާނު ކެތްތެރިވުމަށް ކުރިކަލޭގެފާނަކަށް ނުވާނެކަމެވެ. މިފަދައިން ތިމަންކަލޭގެފާނު ވިދާޅު ނުވަމުހެއްތޯއެވެ؟ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ހަނދުމަނެތިގެންއެވެ. އާދެ ސަލާމުން ކަލޭގެފާނު ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން مُؤَاخَذَةُ ނުކުރައްވާށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު މިއުޅުއްވާކަމުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ދަތި ނުކުރައްވާށެވެ. ދެން އެދެބޭކަލުން (ރަނަކަށް އަރާވަޑައިގެން އޮތުމުން) ފުރާގެ ގަނޑުސުރެ ކުއްޖަކާއި ދިމާވެއްޖައުމަނދަވާނދެން ދެބައިކަލުން ހިނގަވައި ވަޑައިގަތެވެ. (ނަމަވެސް) އެބައިކަލުމަ އެކުއްޖާ މަރައިލައްވިއެވެ. އެހިނދު مُوسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އަށްވެސް ޖަނައްގެ قِصاص އަކާއި ނުލައި ކަލޭގެފާނު طَاهِرُ نَفْس އެއް ކިއަ މަރައިލެއްވީތޯއެވެ. ޝަރްކާއްނެތެވެ. ކަލޭގެފާނު ކިއަ ގެންނެވީ ނުރަނގަޅު މުންކަރުކަމެކެވެ.

މިހައިތަނަށް ފަސްވަނަ جزء ނިމުނީއެވެ. މި جزء ނިންމުމަށް توفيق ދެއްވި ކީރިތި الله އަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. އަދި އެބަރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެދި ދަންނަވަނީ ދީން ޢިލްމީގޮތުގައިވެސް މިއަދާގެ ކިބައިން މިކަން ފުރިހަމަކޮށްދޭ توفيق މިއަދާއަށް عطا ކުރައްވާށިއެވެ. އަދި ކީރިތި قرآن ގެ علم ގެ ތަރުޖަމާ ފުރަތަމަ ދިވެހިބަހަށް އަދި ދިވެހިބަހަށް ކޮށްދިނުމަށް ބަސްވާރުތަކާއި ކިބައިން އަޅުއްދިނީ މި جزء مُطالعة ކުރައްވާ ތަރުޖަމާ ކުރައްވަން ވާހަކަ ކުރެއް ފިލުވައިލާ ތަނަކަ تَنْقِيْدُ ގެ نَظَر ނަޒަރާއި މަޝްވަރާގެ نظر ން ބަލައިލައްވައި ނުލައިވައި އަޅުގަނޑަށް އެކަމުގެ މައުލޫމާތު اطِّلاَع ކުރައްވާށެވެ.

مَنْ سَتَرَعَيْبَ أَخِيْهِ سَتَرَ اللَّــــهُ عُيُوْبَــــهُ يَوْمَ الْقِيٰمَـــةِ •

﴿ قَالَ أَلَمۡ أَقُل لَّكَ إِنَّكَ لَن تَسۡتَطِيعَ مَعِيَ صَبۡرٗا ٧٥ قَالَ إِن سَأَلۡتُكَ عَن شَيۡءِۭ بَعۡدَهَا فَلَا تُصَٰحِبۡنِيۖ قَدۡ بَلَغۡتَ مِن لَّدُنِّي عُذۡرٗا ٧٦

އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އެކުއެކީގައި ކަލޭގެފާނަކަށް ކެތްތެރިވެ ވަޑައި ނުގަންނަވާނެއެވެ. މިފަދައިން ތިމަންކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވި ނޫންހެއްޔެވެ. موسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން މިއަށްފަހު ތިމަންކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނާއި ކަމަކާއިމެދު ސުވާލުކުރައްވައިފިނަމަ، ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ އެކުވެރިކަމުގައި ތިމަންކަލޭގެފާނު ގެންގުޅުއްވުން ކަނޑައަޅުއްވައި ދެއްވާށެވެ. ޝައްކެއްނެތި،

ކަލޭގެފާނު، ޚިޟަރުކަލޭގެފާނުގެ ފަރާތުން، މިހާރު معذور ވުމުގެ ހިސާބަށް ފޯރުކޮށްދެއްވިއްޖެއެވެ.

فَٱنطَلَقَا حَتَّىٰٓ إِذَآ أَتَيَآ أَهۡلَ قَرۡيَةٍ ٱسۡتَطۡعَمَآ أَهۡلَهَا فَأَبَوۡاْ أَن يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارٗا يُرِيدُ أَن يَنقَضَّ فَأَقَامَهُۥۖ قَالَ لَوۡ شِئۡتَ لَتَّخَذۡتَ عَلَيۡهِ أَجۡرٗا ﴿٧٧﴾ قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيۡنِي وَبَيۡنِكَۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأۡوِيلِ مَا لَمۡ تَسۡتَطِع عَّلَيۡهِ صَبۡرًا ﴿٧٨﴾

ދެން އެދެބޭކަލުން ހިނގަވައި ދަތުރުކުރައްވަމުން ރަށެއްގެ أهل ވެރިންގެ ކައިރިއަށް ވަޑައިގެންނެވައި އެމީހުންގެ ކިބައިން ކާއެއްޗިކޭކަން، އެދިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އެދެބޭކަލުންނަށް މެހެމާންދާރީ ކުރުމަށް އިންކާރު ކުރީއެވެ. އެހިނދު އެދެބޭކަލުންނަށް ވެއްޓޭން ކައިރިވެފައިވާ، ފާރެއް އެތަނުން ފެނިވަޑައިގެން އެބޭކަލަކު އެފާރު ތެދުކުރައްވައިދިނެވެ. އެހިނދު موسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ހިތްޕުޅު ހަމަކުރައްވަނީނަމަ އެކަމުގެ މައްޗަށް ކުލިގޮތުގައި އުޖޫރައެއް ހިއްޕެވުން އެކީ އޮތީކަމެވެ. އެބޭކަލަކު ދެންނެވިއެވެ. މިއީ ދެން ޚިޟަރުކަލޭގެފާނާއި އަދި ކަލޭގެފާނާއި، ދެކަލުން ވަކިވުމުގެ ވަގުތެވެ. ނަމަވެސް ކަލޭގެފާނު ކެތްތެރިވެވަޑައިގަތުމުން ނުކުރެވިވަޑައިގެންނެވި ކަން ކަމުގެ حقيقة (ވަކިވުމުގެ ކުރިމަތި) ޚިޟަރުކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނަށް بيان ކޮށް ދިނުއްވާނީއެވެ.

أَمَّا ٱلسَّفِينَةُ فَكَانَتۡ لِمَسَٰكِينَ يَعۡمَلُونَ فِي ٱلۡبَحۡرِ فَأَرَدتُّ أَنۡ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَآءَهُم مَّلِكٞ يَأۡخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصۡبٗا ﴿٧٩﴾

ނަވާގެތު ދަންނަވާށެވެ. އެނަވަކީ މިސްކީނުން ބައެއްގެ ނަވެކެވެ. އެމީހުން އެނަވާއިގެން ކަނޑުގައި ޚިދުމަތްތެރިކަން ދަތުރުކުރާ ބައެކެވެ. ދެން ތިމަންކަލޭގެފާނު އޭގެ ހިސާބެއް އުނިކޮށްލެއްވުމަށް قصد ކުރެއްވީ އެއީ އެމީހުން ދާ ކުރިމަތީގައި އަރުބޭސުން ނަފުރަތު ހިފައިގަންނަ ރަސްކަލަކު ވާތީއެވެ.

وَأَمَّا ٱلۡغُلَٰمُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤۡمِنَيۡنِ فَخَشِينَآ أَن يُرۡهِقَهُمَا طُغۡيَٰنٗا وَكُفۡرٗا ﴿٨٠﴾ فَأَرَدۡنَآ أَن يُبۡدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيۡرٗا مِّنۡهُ زَكَوٰةٗ وَأَقۡرَبَ رُحۡمٗا ﴿٨١﴾

އާނ! އެކުއްޖާގެ ވާހަކަ އަރާށެވެ. ދެން އެކުއްޖާއަކީ އެކުއްޖާގެ މައިންބަފައިން ދެ مؤمن ން ކަމުގައިވީ ކުއްޖެކެވެ. ދެން އެކުއްޖާގެ އުދުހުންތެރިކަމާއި كفر ވެރިކަމުގެ އަސަރު އެދެމީހުންނަށް ކޮށްދޭނެކަމުގެ ބިރު ތިމަންމެންނަށް ހީވިއެވެ. ވީމާ އެދެމީހުންގެ ربّ އެދެމީހުންނަށް އެކުއްޖާއަށްވުރެ طاهر ކަން ބޮޑު ރަޙްމަތްތެރިކަން އިތުރު، ކުއްޖަކު ދެއްވުމަށް ތިމަންމެން އެދުނީއެވެ.

وَأَمَّا ٱلۡجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَٰمَيۡنِ يَتِيمَيۡنِ فِي ٱلۡمَدِينَةِ وَكَانَ تَحۡتَهُۥ كَنزٞ لَّهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَٰلِحٗا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبۡلُغَآ أَشُدَّهُمَا وَيَسۡتَخۡرِجَا كَنزَهُمَا رَحۡمَةٗ مِّن

رَّبِّكَ ۚ وَمَا فَعَلْتُهُۥ عَنْ أَمْرِى ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِع عَّلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

އަދި ފާރާމެދު ދަންނާނަވެ. އެފާރަކީ، އެރަށުގައިވާ ޔަތީމު ދެކުއްޖަކުގެ ފާރެކެވެ. އޭގެދަށުގައި އެދެކުދިންނަށްވާ خزانة އެއް ވަޅުލެވިފައި ވެއެވެ. އެދެކުދިންގެ ބައްޕައަކީ صالح ބޭކަލެއްކަމުގައި ވީ މީހެކެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އިރާދަކުރެއްވީ، އެދެކުދިން ފުރާވަރަށް އަރައި ތަސައްރަފު ފުދި، ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ رحمة ވަންތަކަމުން އެދެކުދިންގެ خزانة އެދެކުދިން (ބިމުން ބޭރަށް) ނެރުމަށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު އެކަންތައް ކުރެއްވީއަކީ، ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަމިއްލަ إختيار އަކުން ނޫނެވެ. (ނަމަވެސް الله ގެ أمر ފުޅަކުންނެވެ.) ކަލޭގެފާނަށް އެކަންކަމުގެ މައްޗަށް ކެތްތެރިވެވަޑައި ނުވެވުނު ކަންކަމުގެ، أصل حقيقة އަކީ މިއެވެ.

ބަޔާން:

މިސޫރަތުގެ ފަސްދޮޅަސްވަނަ އާޔަތުން ފެށިގެން އަށްޑިހަދެވަނަ އާޔަތާއި ހަމައަށް، އެވަނީ موسى ގެފާނު ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅެއްގައި އެކަލޭގެފާނު ވަކިން خاصّ علم އެއް الله ދެއްވައިފައިވާ، ބޭކަލަކާއި ބައްދަލު ކުރެއްވި ވާހަކައާއި، އަދި އެދެބޭކަލުންގެ ދެމެދުގައި، ހިނގި ބައެއް ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. ނަމަވެސް އެބޭކަލަކީ ކޮންބޭކަލެއްކަމެއް، ނުވަތަ موسى ގެފާނަށް އެދަތުރުފުޅުގެ ކުރައްވަންޖެހުނީ ކީއްވެގެންކަމެއް

قرآن ގައި بيان ކުރެވިފައެއް ނުވެއެވެ. މާތްރަ: حديث ފޮތްތަކުގައްޔާއި، أصحاب ބޭކަލުންގެ آثار ތަކުގައި އެބައެބަ سندسْ ފުރިހަމަކޮށް އެވާހަކަ بيان ވެފައިވެއެވެ. ވީމާ، އާދަޔާއިން ގިނަ مُفَسِّرُ ބޭކަލުންނަށް އެންމެ مُعْتَبَرُ ކަމުގައި ފެނިގެންވި رِوَايَة މިތާ ނަންގަވާލީ އެކަމުގެންވާ ކަމެއްކަމަށް ފެނުނެވެ.

موسى عليه السّلام ، އެއްދުވަހަކު އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ ތެރޭގައި خطبة ދެއްވަނިކޮށް މީހަކު އެކަލޭގެފާނު އަހުރުގައި ދެންނެވިއެވެ. މިޒަމާނުގައި އެންމެބޮޑު ދަންނަ ބޭކަލަކީ ކާކުތޯއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވެވުނީ އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނެވެ. އެގޮތް ދެންނެވުމާގެންވީ الله އެވެ. މިފަދައިން އެކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅު ނުވެވުނުކަމުގެ ސަބަބުން މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަމާމެދު ޢިތާބުގެނެސް، ހަމައެވަގުތު، އެކަލޭގެފާނުގެ ޙަޟްރަތަށް وحي نازل ކުރެއްވިއެވެ. مجمع البحرين ގައި ތިމަން الله ގެ އަޅަކުވެއެވެ. އޭނާއީ، ކަލޭގެފާނަށްވުރެ ބޮޑަށް علم ލިބިފައިވާ މީހެކެވެ. موسى ގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. މިނިކަމެތި އަޅާއަށް އޭނާސަބަބު ފުރުސަތުކުރެވޭނީ، ކިހިނެކުންތޯއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު، ކާޅުކަތި އަޅުއްވާ توشه دان އަށް ފުނުއްޖެ މަހެއް ލައްވައިގެން ދަތުރުކުރައްވާށެވެ. ދެން އެމަސް ގެއްލުނީ ކޮންތާކުންހެއްތޯ؟ އެތަނަކީ އެބޭކަލަކާއި ބައްދަލުވެވަޑައިގަންނާނޭ ތަނެވެ. ދެން موسى ގެފާނު، އެކަލޭގެފާނުގެ އަޅުވެރިޔާ، يوشع بن

نون އާއިގެން ދަތުރުކުރައްވައި ހިލަގަނޑެއްގެ ކައިރިއަށް ވަޑައިގެން
އެހިލަގަނޑުގެމަތީގައި އިސްތިރިޙުލު އަރުއްވައިގެން ކުޑަހިނދުކޮޅަކު
އަވަރާހަފުޅުއްޖުވިއެވެ. އެހިނދު އެމަސް ތޮޅިލައިލައި، އެ توشه
دانން ނުކުމެ މޫދަށް ފުންމާލިއެވެ. އޭގެ މޫދުގެ އަޑިއަށް ދިއައީ
ބިމުގައި ހަރުއްކޮށްގެން ބިމުގެ އަޑިއަށްދާހާރަ ގޮތަކަށެވެ. އެވަގުތު
الله تعالى އެމޫދުގެ ފެންގަނޑު ހިނގާހިނގުން ބަންދު ކުރައްވައި
منجمد ކުރެއްވިއެވެ. موسى ގެފާނު އަލުން އެތަނަށް އެނބުރި
ވަޑައިގެންނެވިއިރުވެސް އެއޮތީ ދިޔަތަނަށް ހޯވަގެއްރެށް ވަށްކޮން އޮތެވެ.
ހޫކުގުޅުއްވުމާއިރުކު ދުނަކުން ފުއްޗެވީ، ކުރިއަށް ދަތުރުކުރައްވާނެވެ.
ސަބަބަކީ يوشع އަށް އެމަހަށް ވީގޮތް ވާހަކަ އެކަލޭގެފާނު އަރިހުގައި
ދަންނަވުމަށް ހަނދުމަފުޅު ނުވުނުކަމެވެ. ކޮންމެއަކަސް އެތަނުން
ރޭއަކާއި ދުވާލުގެ ދުރުމިނަށް ދަތުރުކުރައްވުމުގެ ފަހުގައި ފަތިހުގެ
ވަގުތު موسى ގެފާނަށް ބަނޑުހައިވެ ވަރުބަލިވުމާގެން ހިތުހުވުމާގެން
އެކުވެރިޔާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. މިދަތުރުކަލޭގެފާނު ބަނޑުހައިވެއްޖެއެވެ.
ވީމާ ނާސްތާކުރަމާ އަންނާށެވެ. މިހެން ވިދާޅުވުމުން يوشع އެމަހަށް
ވީގޮތް ވާހަކަ ދަންނަވައިލިއެވެ. موسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއަދުމެން
ހޯދަން މިއުޅޭ ތަނަކީ މިތަނެވެ. ވީމާ ދެބައިމީހުން އެނބުރިގެން ދިޔަމަގަށް
ވަޑައިގެންނެވި ފިޔަވަޅުތަކުގެ نشان ތަން ބަލަހައްޓަވަމުން އަރިހަކަން
އަލުން ހިނގާވިއެވެ. އެހިލަމަތީގައި، ގައިކޮޅުގައި ފޮތަރައް

އޮޑުއްވައިގެން ހުންނެވި ބެއިކަލަކު އިށީނދެވަޑައިގެން އިންނެވިއެވެ. موسى ގެފާނު سلام ގޮވައިލެއްވުމުން އެބެއިކަލަކު ވިދާޅުވިއެވެ. މިކަހަލަ ބިމެއްގައި މިއަދަކަހަލަ سلام އެއް އަދި ކޮންތާކުންހެއްތޯއެވެ. މިތަނީ تعجّب ކުރާވަރުގެ ކަމެކެވެ. موسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިމަންކަލޭގެފާނީ موسى عليه السّلام އެވެ. އެބެއިކަލަކު ދެންނެވިއެވެ. بَنُواسرائيل ގެ موسى ތޯއެވެ. އެކަލޭގެފާނު جواب ދެއްވިއެވެ. އާއެކެވެ. މިމަންކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައި މިގަތީ ކަލޭގެފާނަށް މާތްރަސްކަލާނގެ ވަކިން خاصّ علم އެއް ދެއްވައިފައިވާކަން އެނގި އެއިން އެތިކޮޅެއް މިމަންކަލޭގެފާނަށް ކަލޭގެފާނު އުނގަންނަވައި ދެއްވައިދޭތޯއެވެ.

މިވާހަކަ މިހާތަނަށް ކުރުކުރަމެވެ. ދެން އެދެބޭކަލުންގެ ދެމެދުގައި ހިނގިހާދަ، ހިނގިކަމެއް އެނގެން ބޭނުންފުޅުހަރަކު މި سورة ގެ ترجمة مطالعة ކުރާށެވެ. އާއެކެވެ! އެބެއިކަލަކުގެ ނަންފުޅު حديث ގެގޮތުން އެނގިފައިވަނީ އެއީ خضر ގެފާނު ކަމަށެވެ. އެދެބޭކަލުން ނަވެއްގައި ދަތުރުކުރެއްވީ ނައުލަކާއި ނުލައެވެ. (ނާލަކާއި ނުލައެވެ.) އެއީ خضر ގެފާނު ދޮންނަވައިގަންނަވާ ބައެއް ކަމުންނެވެ. އެނަވުން ވަކިކުރައްވަންދެއް ފުދުއްވައިލެއްވި އެއީ އާގެ ވެރިމީހާގެ ކައިދާއަރާރަސްކަހެވެ. ނަންގެނެވި ކައި އެވާ އަނިޔާވެރި ރަސްކަލަކީ عيص بن اسحاق ގެ ދަރިކޮޅުން هدوّ بن بدوّ އެވެ. ނަމަކަށް ހިޔުރު މީހެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު ދަރައިލެއްވި ކުއްޖާއީ، ސުރަނު ރިޔި ގަނޑުތު ކާފަރެކެވެ. އެކުއްޖާގެ ނަމަކީ حَيْشُوْرُ އެވެ.

އެކުއްޖާގެ މައިންބަފައިންނީ ދެ مؤمن ންނެވެ. އެދެބެއިކަލުންނަށް ފަރިއްކޮޅު ނުއެރުވި ރަނގަޅު ايكة އެވެ. އެދަރިން މަރާލާ ކުރެއްވި ބިރުވެރިކަން (ފާރަވި) މަރުވެދިޔަ صالح ބައިކަލުންގެ ހަލާކު ދެކެވިއްޖެ ބިރުވެރިކަމެވެ. (ފާރަކަވެ.) އެމާނަވި ވަޒީފާވެރިޔާ ރަނގަ ފަރުވާނީ ތަކާކަވެ. އާދަމީ ހިއްލުވެރިޔާ އަދި މިންވަރަށް إيمان ވެފަ ތިބޭގެ نفس މިންނަތާއި އުނދަގޫ އުފުލައި ހިތްވަރުގެ މައްޗަށް برداست ކުރާ މިހާރިމުދަލަކީ عجائب ވާންޖެހެއެވެ. ނަރަކަލައިގެ عذاب ގެ ޖަހަނަމާ އެއްޗެއްކަން އެނގިމު ކުރިވަރު تماشه ވައި، مشغول ވެގެންވާ މިހާރިމުދަލު عجائب ވެސް ހުއްޓެވެ. މަރު އައި يقين އެއްޗެއްކަން އެނގިމު އެއިން غافل ވާ މިހާރިމުދަލުގެ عجائب ކުރާންޖެހެއެވެ. لاَا لٰه اِلاَّ اللّٰـــه مُحَمَّدُ رَّسُولُ اللّٰـــه މިފަދައިންނެވެ.

މިވައި ނަސްގެނުވެފައި އެވާ مجمع البحرين އަކީ އައި مشرقى ފާރިސްކަރައިގެ ކަނޑާއި مغربى روم ކަރައިގެ ކަނޑާއި ދުކަނޑު ޖެހޭތަންކަމުގައި ގިނަ مُفَسِّرُ ބައިކަލުން ބުނުއްވައެވެ. ނަމަވެސް މިޒަމާނުގެ ބައެއް مُفَسِّرُ ބައިކަލުން ބުނުއްވަނީ އައި ނިލްކަރުގެ ބޮޑު ދެ ބޮޑުނޑު އަރިސް ޖެހޭ خرطوم އެވެ ކިއުން ތަންކަމަށެވެ. يعنى: بحر الابيض އާއި بحر الاسود ދުކަނޑު ޖެހޭ ތަނެވެ. خرطوم އަކީ ކަރައިގެ جنوبى سرحدّ ގައިވާ ތަނެކެވެ. އެޒަމާނުގައި جنوبى مصر އާއި حبش ނުގެ އަތޮޅުގައެވެ. ވީމާ موسى ގެފާނު ކުރެއްވި

އެދަތުރުކުރުގަޔާ އެބަސް ހިއްޕުވުމަން ކުރެއްވި ދަތުރުކުރުގައެވެ. އެބަސް
ހިއްޕެވުމަށް އެބަސްގެ ތަޖާގެ ހިނދުގެވި ރަނިކަމަނާއި ކާލިނ ބަސްމަވައި
ގެންނެވިކަމަށްވެސް ބުނެވެ. ބަނީ ރަނގަ ބައިކަމުން ބުނުއްވެނި
އެއީ موسى ގެފާނުން ކުރެއްވި تبليغ ކަންކަމާއި އެބައި އަނަރު ދުވަހާއި
ހަމައަށް ކަމަށެވެ. އެކަމުގެ މަސައްކަތް دليل ކުރައްވަނީ މިސްރަބުގައި
ނަންގެނެވިފައި އެވާ لفظ حقبا އިންނެވެ. ދުން އާގެފުޅުގައި تبليغ
ހާއިގެން ބުދުވެފައިގަންނަވާނީ روحانى ބާރާއި انسان ވަނަބަކުގެ
ބާރު ފިހިހަމައަށް އައްބަސްވެފައިވާ ހުރިހާގެއެވެ. އެއީ محمّد ގެފާނުގެ
ހުރިހާގު ފިޔަވައި ދުވަނަ ހުރިހާގެއް ކަމުގައި ނެވެއެވެ. ފަހު مجمع
البحرين އީ، محمّد ގެފާނާއިމެދު بيان ވެފައިވާ مثال އެވެ. މިސާ
موسى ގެފާނު ކުރެއްވި އެދަތުރުކުރުގަޔާ އެއީ معراج އެއްފަދަ
ދަތުރުކުރުގައެވެ. والله اعلم .

خضر ގެފާނު މިސާލުވެސް ދުނިޔާގައި ހުންނެވިކަމަށް ބުނުއްވޭ
ބައިކުރު އަހަރުމެންގެ ބުއްދިގައި އެބަސްއެވެ. ނަމަވެސް އެމިހުނަކަށް
އެކަމުގައި އެއްވެސް ގޮތަ برهان އެއް ނުވެއެވެ. އެކަމާއިމެދު
ރިވާވެފައިވާނަމަ ވާ حديث އެއް އެއީ މުޅިންވެސް صحّ ނޫން حديث
އެކެވެ. އެއަކުން އެއްވެސް دليل އެއް ނުހިފޭނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނު
ހަޔާތުން ދުނިޔޭގައި ހުންނެވިކަމަށް إيمان ވުމީ ދީނާ މަގުފުރެދުނުމެވެ
ކަމެކެވެ. مترجم .

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَن ذِى ٱلْقَرْنَيْنِ ۖ قُلْ سَأَتْلُوا۟ عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾ إِنَّا مَكَّنَّا لَهُۥ فِى ٱلْأَرْضِ وَءَاتَيْنَٰهُ مِن كُلِّ شَىْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾

އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ކުރެން ذوالقرنين ގެ ވާހަކަ އަހައެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެމަނިކުފާނުގެ ވާހަކައިން އެތިކޮޅެއް بيان ކޮށްދެއްވާނަމެވެ. އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމަނިކުފާނު ބިމުގައި ހައްދަވައި (ރަށްރަށް ކުރެއްވުމަށް އެކަމަކަށްވާ ސަބަބާ) އަސްބާބައި އެއްޗެއްސެއް އެމަނިކުފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ عناية ކުރެއްވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ކޮންމެކަމަކުން އޭނާއަށް މަގެއް ދެއްކެވީމެވެ.

فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ ٱلشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِندَهَا قَوْمًا ۗ قُلْنَا يَٰذَا ٱلْقَرْنَيْنِ إِمَّآ أَن تُعَذِّبَ وَإِمَّآ أَن تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾

ފަހެ އޭނާ މަގަކުން ކުރިއަށް ވަޑައިގަތެވެ. ދެން އެމަނިކުފާނަށް އިރުއޮއްސޭހާ ހިސާބަށް ފޯރުކުރެއްވުމުންނެވިއިރު އެމަނިކުފާނަށް އެ އިރު ފެނިވަޑައިގަތީ ކަޅުކިސޭ ކުޅިއެއްގެ ފެންގަނޑެއްގެ ތެރެއަށް އޮއްސޭހެން ތަނެވެ. އަދި އެތަނުން (ވަރަށް) ބޮޑު قوم އެއް ދުށިވަޑައިގަތެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ وحي ކުރެއްވީމެވެ. އޭ ذوالقرنين އެވެ. އެހެންނާ އެއުރެންނަށް ތިބާ އަދަބުދެއްވާށެވެ! އެހެންނާ އެއުރެންނާމެދު ހެޔޮގޮތުގައި ކަންތައް ކުރައްވާށެވެ!

قَالَ أَمَّا مَن ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُۥ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِۦ فَيُعَذِّبُهُۥ عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨٧﴾ وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَلَهُۥ جَزَآءً ٱلْحُسْنَىٰ ۖ وَسَنَقُولُ لَهُۥ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾

ޛުލްޤަރުނައިނު جواب ދެއްވިއެވެ. امّا މީހަކު އަނިޔާވެރިވެއްޖެނަމަ ފަހެ އެމީހަކަށް ތިމަންނަމެންވެސް އަދަބުދޭނަމުއެވެ. ދެން އެމީހާ، ތިމާގެ ربّ ގެ حضرة އަށް އަނބުރާ ގެންދެވޭނެއެވެ. ދެން އެކަލާނގެ އެމީހާއަށް ވަރަށް ހަރުކަށި عذاب އެއް ދެއްވާނެއެވެ. އަދި މީހަކީ إيمان ވެ صالح عمل ކުރިމީހަކު ކަމުގައި ވާނަމަ ދެން އެމީހާއަށްޓަކައި ހެޔޮ ވަރަށް ރިވެތި جزاء އެވެ. އަދި އެމީހަކަށް ތިމަންނަމެންގެ އަމުރުން ލުއިފަސޭހަ ގޮތުން ދައްކަވާހުށީމެވެ.

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ ٱلشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَل لَّهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ﴿٩١﴾

ދެން އޭނާ އެހެންމަގަކުން ކުރިއަރަން ވަޑައިގަތެވެ. ދެން ޛުލްޤަރުނައިނު އިރުއަރާ ހިސާބަށް ވަޑައިގެންނެވުމުން ޛުލްޤަރުނައިނު ފެނިވަޑައިގަތީ، އެއިން ބައެއްގެމައްޗަށްކަމުގައި ތިމަން الله އެއްވެސް ނިވައެއްދެއްވާފައިނުވާ ބަޔަކު ވިހުންގެ ރިވާ މަތިން އެ އިރު އަރާ ތަނެވެ. ފަހަރާވެސް މިފަދައިންނެވެ. އަދި ޝަރުޢީހުކުމެވެ. ޛުލްޤަރުނައިނުގެ އަތުގައިހުރި، ވާނަމަ ވާހަކައި އެއްޗެއްގެ خبر ދެނެވޮޑިގެންވަޑައިގަތީ ތިމަން الله ވެސް

ވަރައިލައްވައި ލެއެވެ.

ثُمَّ أَتۡبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ بَيۡنَ ٱلسَّدَّيۡنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوۡمًا لَّا يَكَادُونَ يَفۡقَهُونَ قَوۡلًا ﴿٩٣﴾ قَالُواْ يَٰذَا ٱلۡقَرۡنَيۡنِ إِنَّ يَأۡجُوجَ وَمَأۡجُوجَ مُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَهَلۡ نَجۡعَلُ لَكَ خَرۡجًا عَلَىٰٓ أَن تَجۡعَلَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَهُمۡ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيۡرٞ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجۡعَلۡ بَيۡنَكُمۡ وَبَيۡنَهُمۡ رَدۡمًا ﴿٩٥﴾ ءَاتُونِي زُبَرَ ٱلۡحَدِيدِۖ حَتَّىٰٓ إِذَا سَاوَىٰ بَيۡنَ ٱلصَّدَفَيۡنِ قَالَ ٱنفُخُواْۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَعَلَهُۥ نَارًا قَالَ ءَاتُونِيٓ أُفۡرِغۡ عَلَيۡهِ قِطۡرًا ﴿٩٦﴾

ދެން އެހެން މަގަކުން ދަތުރުކުރައްވަމުން އެމަނިކުފާނަށް ވަޑައިގެންނެވުނީ ދެފަރުބަދައްގެ ދެމެދުގައި ވާތަނަކާއި ހަމައަށް ދާންދެނެވެ. އެހިނދު އެއްވެސް ބަހެއް ދޭހަނުވެވޭފަދަ އެދެފަރުބަދަ ކައިރިން އެމަނިކުފާނަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. އެބަޔަކު، ދެންނެވުމުއެވެ. އޭ ذوالقرنين އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ޔައުޖޫޖާއި މައުޖޫޖުގެ މިހުރީ މިބިމުގައި ފަސާދަކުރާ ބަޔެކެވެ. އެމީހުންނާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެންނާއި، ދެމެދުގައި މަނިކުފާނު ކޮންމެވެސް ހުރަހެއް ލެއްވުމުގެ މައްޗަށް އަޅުގަނޑުމެން މަނިކުފާނަށްޓަކައި، ކޮންމެވެސް ޖިޒީއެއް ކަނޑައެޅިއްޔާއި ވިޔައްތޯއެވެ؟ އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަން މަނިކުފާނުގެ رب ތިމަން މަނިކުފާނަށް ދެއްވައިފައިވާ ބާރާއި ވެރިކަމާއި ސާމާނު މާރަނގަޅެވެ. ވީމާ ތިޔަބައިމީހުން ތިމަން މަނިކުފާނަށް އަތްވައިގެ ބާރުން (މަސައްކަތްކުރާން މީހުން ގެނެސް މަސައްކަތުގެ ގޮތުން) އެހީތެރިވާނެވެ.

ދެއިރުން ތިމަންމަނިކުފާނު ތިއަޤަބީލުންނާއި އަދި އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ފަރުގަދަ ފާރުބުރެއް ބަހައްޓަވައިފާނަމެވެ. ތިއަޤަބީލުން ތިމަން މަނިކުފާނުގެ އަރިއަރަން ދަގަނޑު ފަތްތަ އެއްކުރުއްވާށެވެ. ދެން އެމަނިކުފާނު އެދެފަރުބަދަޔާއިގެ ދެކަނާރާއި ހަމަވާ ހުސްތަން (ދަގަނޑު ފަތްތަކުން) ފުރައިލެއްވިއިރު ވިދާޅުވިއެވެ. އެއަށް އަލިފާންޔަލައިގެން ފުމާށެވެ. ދެން އެމުޅިން އަލިފާނަށް ވެއްޖެހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ. އާގަމައްކަން ދައްސަވުމަށް ތިމަން މަނިކުފާނު އަރިއަރަން ވިދި ކަލަކަލަހުރި ރަހަވަންތި ތިއަޤަބީލުން ގެންނާށެވެ.

فَمَا ٱسْطَٰعُوٓا۟ أَن يَظْهَرُوهُ وَمَا ٱسْتَطَٰعُوا۟ لَهُۥ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هَٰذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّى ۖ فَإِذَا جَآءَ وَعْدُ رَبِّى جَعَلَهُۥ دَكَّآءَ ۖ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّى حَقًّا ﴿٩٨﴾ ۞ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِى بَعْضٍ ۖ وَنُفِخَ فِى ٱلصُّورِ فَجَمَعْنَٰهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

ފަހެ ދެން يأجوج مأجوج ގެ މީހުންނަށް އެމައްޗަށް އެރުމަކަށް ނުވަތަ އޭގައި ހޮޅުވަޅެއް، އެޅުމަކަށްވިއަސް ކުޅަދާނަވެވޭނެއް ނުވިއެވެ. ދެން އެމަނިކުފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. މިއީވެސް ތިމަންމަނިކުފާނުގެ ربّ ގެ رحمة ވަންތަކަމެވެ. ފަހެ ތިމަން މަނިކުފާނުގެ ربّ ގެ وعد ފުރޭ (ގެ ވަގުތު) އަތުވެއްޖެއްޔާ އެކަލާނގެ އެކަތިކަތި ކުރައްވައި ފާރުއްޖެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ وعد ފުރި ތެދު حق އެވެ. އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވައެވެ. އެދުވަހުން ތިމަން الله އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކުގެ ތެރެއަށް އެމީހުން ކައްނިޔެން ދިއުމަށް ދޫކުރައްވާނަމެވެ. އަދި

އެހިނދު ތާޢަތިލިދުމުތޯ ހުއްޓެވެ. އެހަހިރު ތިމަން الله ގެ އަންގެން
އެއްކުރައްވާހުރީމެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެވެ! މިދިޔަ آية ތަކުގައި ނަންގެނެވިފައި އެވަނީ
ذوالقرنين ގެ ވާހަކައިން އެތިކޮޅެކެވެ. ނަމަވެސް އެބޭފުޅަކީ نبي
ބޭފުޅަކުކަމުގައި ނުވަތަ ولى ވެފައި ބޭފުޅަކުކަމުގައި ނޫނީ ކަށަވަރުކޮށް
އެނގޭތީ ބޭފުޅެއްކަމުގައި قرآن ގެ آية ތަކުން އެނގޭކަށް ނެތެވެ.
އެނގޭހައިވެސް އެއްޗަކީ، އެއީ އެކަލޭގެފާނަކީ މާތްރަސްކަލާނގެ
މިބިމުގައި އެކަލޭގެފާނަށް ނުހަނު ގަދަ تمكين ވަންތަކަމެއް ދެއްވި
ބޭފުޅަކުކަމެވެ. توحيد ވަންތަ تبليغ ކުރެއްވުމުގައި مغرب ގެ
ކަންކޮޅުތަކުގައްޔާއި مشرق ގެ ކަންކޮޅުތަކުގައި ދަތުރުފުޅުކުރެއްވި
ބޭފުޅަކުކަމެވެ. އިރުއޮއްސޭ ފަރާތުން އިންސާނުންނަށް ދަތުރުކޮށް
ނުއެގޭފަދަ ދުރުހިސާބަކަށް އެކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެންނެވިކަމާއި
އެތަނުން غير ދީނުގެ ބައަކު مغلوب ކުރެއްވި ކަމެވެ. مشرق ގެ
ފަރާތުން އިރުގެ ހޫނުކަން އާދެ އިންތިހާދަރަޖައަށް އަސަރުކުރާ
ހިސާބަކަށް ދަތުރުކުރެއްވިކަމާއި އެތަނުންވެސް އާދަޔާއި خلاف
ބައަކު ދެކެވަޑައިގަތްކަމެވެ. މިސްތަކުންގެ އާބާދުން ދުރުގައިވާ
ދެފަރުބަދައެއް ކައިރުން ހިސާބަށްވެސް ވަޑައިގެންނެވިކަމެވެ.
އެތަނުން ފެނިވަޑައިގެންނެވި ނާސޫޖ (ތަންދޮރުދަތުން ކުޅަ) ބައެއް

އެދުނު އެދުރުމަށް يأجوج مأجوج ގެ ހިތައިން އެމީހުން ރައްކާތެރިވުމަށް
ދަގަނޑުގެ ކަސްލުންތަންގައި އެކަލޭގެފާނު ބަދުއްވެވީ ހެއްދެވިކަމެވެ.
މިނަން ގެނުވި ހިރިމި قرآن ގެ އަސްލުގެ މިންވަރެވެ. ދިނަ مورّخ
ބައިކަލުން ބުނެއްވާގޮތުގައި آثار ތަކުގެ ތެރެއިން އެބައިކަލަކީ إبراهيم
عليه السّلام ގެ ޒަމާނުގައި އުޅުއްވި ބައިފުރާނެވެ. إبراهيم ގެފާނަށް
إيمان ވެ އެކަލޭގެފާނުގެ ދީނުގެ ފަރާތަށް تبليغ ކުރައްވާން އުޅުއްވި
އެކަލޭގެފާނުގެ تابع دار (ތަބާވެރިޔާ) ރަސްކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ
اسكندريَّــة ގެއްދުވި ދެވަނަ اسكندر ކަމުގައްޔާއި ނުވި روم ކަރައިގެ
أصل تاريخ އެއްކަމުގައިވާ مَقْدُوْنِى ރަސްގެފާނުގެ ދަރިކަލެއްކަމުގައި
ބައެއް مورّخ ބައިކަލުން ބުނުއްވެއެވެ. ނަމަވެސް އެއީ معتبر ބަހެއް
ނޫނެވެ. އެހެން ذوالقرنين ގެ ވަޒީރެއްކަމުގައި ހުންނެވީ خضر ގެފާނެވެ.
ދެވަނަ اسكندر ގެ وزير އެއްކަމުގައި ހުރީ ارسطاطاليس އެވެ
ހިކުމް فيلسوف އެކެވެ. ރޫމްކަރައިގެ تاريخ އެންމެ ކުރިން ލިޔުނު
މީހެއްކަމުގައިވަނީ މި ارسطاطاليس އެވެ. ދެވަނަ اسكندر އުފެދުނީ
ގާތްގަނޑަކަށް مَسِيْحُ عيسى عليه السّلام ވަޑައިގަތުމުގެ ތިންސަތޭކަ އަހަރު
ކުރިގައެވެ. قرآن ގައި ނަންގެނެވިފައިވާ ޛުލްޤަރްނައިނަކީ اسكندر އުޅުއްވި
إبراهيم عليه السّلام ގެ ޒަމާނުގައެވެ. بخارى އާއި مسلم ގައި يأجوج
مأجوج ގެ މިހުނާއިމެދު ނަންގެނެވިފައިވަނީ އެމީހުންނަކީވެސް
آدم ގެ ދަރިބަޔަކު ކަމުގައެވެ. ذوالقرنين އެފަރާތުގެ ފަރުބަދައެއް ދޭތެރެއާއި

މިވެނި ޞައްޙަކަމުގައެއް حديث އަހަރެން އެނގޭކަށް ނެތެވެ. ނަމަވެސް صحابي ބައިކަލަކު އެބުއްދަށް ދެކިވަޑައިގެންނެވި ވާހަކައާއި، އެބައިކަލަކު رسول اللّــه ގެފާނު އަރިހުގައި އެވާހަކަ ދެންނެވި ވާހަކަ ابن جرير ގައި ނަންގަނެވިގެންވެއެވެ. ذوالقرنين ވަޑައިގެންނެވި ދުވަސްވަރާއިމެދު މިޒަމާނުގެ ބައެއް مُفَسِّرُ ބައިކަލުން ބުނުއްވަނީ އެވެ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރުބަދަތަކާއި އާޒަރުބައިޖާނުގެ ފަރުބަދަތަކަކަށެވެ. އެތުރުތެރޭގައި ހުރިފައިވާ ފާރަކީ އެއީ، އެތުރުގެޖާނިބުގެ ގޮޅިކަމަށެވެ. يأجوج مأجوج ގެ މީހުންނަކީ އެ سَدّ ގެ އަނެއްފަރާތުގައިވާ قبيلة ތަކެކެވެ. އެމީހުން ދިރިއުޅެނީ މޮސްކޯގެ ރަށްތަކުގައްޔާއި، އަދި ތޮބޯލްސްކްގެ ރަށްތަކުގައެވެ. މިވާ قرآن ގެ މި سورة ގައި ނަންގަނެވިފައި އެވާ سدّ އަކީ އެއީ އިރާނުގެ سرحدّ ގެ قبيلة ތަކުގެ ހިމާޔަތުން ބަހައްޓަވައިގެން دارا އެވެ ހިއްސުން ނުވަތަ اسكندر ޚުއްދު ކަމުގެ. ތަނުނަށް! ކުރުގައި މިވާ ވާހަކަ بيان ކުރެއްވި ދިރޭވިދާކަމަށް އެވާހަކަ يقين ކުރެވޭކަށެއް ނުނެތެވެ. ނަމަވެސް މިއަބައިދިރުނަށްތަކައި معلومات އެއްގެ ގޮތުންނެވެ. މިވާ يقين ކުރުމުގެ ބަދަލަށް خيال ގެންދަނީ ކުރިގައި ނަންގަނެވިފައި ވާހަކަތަކުގެ ބަދަލަށެވެ. (واللّــه أعلم) مترجم

وَعَرَضۡنَا جَهَنَّمَ يَوۡمَئِذٖ لِّلۡكَٰفِرِينَ عَرۡضًا ﴿١٠٠﴾ ٱلَّذِينَ كَانَتۡ أَعۡيُنُهُمۡ فِي غِطَآءٍ عَن ذِكۡرِي وَكَانُواْ لَا يَسۡتَطِيعُونَ سَمۡعًا ﴿١٠١﴾ أَفَحَسِبَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَن يَتَّخِذُواْ عِبَادِي مِن

دُونِيٓ أَوۡلِيَآءَۚ إِنَّآ أَعۡتَدۡنَا جَهَنَّمَ لِلۡكَٰفِرِينَ نُزُلٗا ﴿١٠٢﴾

އަދި ތިމަން الله އެދުވަހުން كَافِرُ ވަކީލުންގެ ކުރިމަތިކޮށް ނަގަތަ ހުރަސްބެހުން ހުރަހަގެއްވާނެތެވެ. އެމީހުން ތިމަން الله ހަނދުމަކުރު ޖެހުނުހުރިހުން އެމީހުންގެ ދިޔައެ، ފަރުދާތަކެއްގެ ތެރޭގައިވި ބައެއްކެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް حقّ ބަސް އަހުމަށް ކެރުކެރުގެނަ ނުވި ބައެއް ކަމުގައިވިއެވެ. ތިމަން الله ފުރުވައި ތިމާގެން ރައްކާއުތެރިކޮށްފިނުވި ބައެއްކަމުގައި ތިމަން الله ގެ އަޅުތަކުން ހިފެހެއްޓުމަށް كافر ވެއްޖެ މީސްތަކުން ފެށި ހިތްޖެހިނު ހެއްދެވެ. ސަލާމަތްވެއްޖެތެވެ. ކާފިރުތަކުން، ފަރުބައި ތިބުމުގެ ތަނަވަސްކަމުގައި ތިމަން الله جهنّم ތައްޔާރުކުރެއްވީމެވެ.

قُلۡ هَلۡ نُنَبِّئُكُم بِٱلۡأَخۡسَرِينَ أَعۡمَٰلًا ﴿١٠٣﴾ ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعۡيُهُمۡ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَهُمۡ يَحۡسَبُونَ أَنَّهُمۡ يُحۡسِنُونَ صُنۡعًا ﴿١٠٤﴾ أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمۡ وَلِقَآئِهِۦ فَحَبِطَتۡ أَعۡمَٰلُهُمۡ فَلَا نُقِيمُ لَهُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَزۡنٗا ﴿١٠٥﴾ ذَٰلِكَ جَزَآؤُهُمۡ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُواْ وَٱتَّخَذُوٓاْ ءَايَٰتِي وَرُسُلِي هُزُوًا ﴿١٠٦﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. اعمال ގެގޮތުން އެންމެ ގެއްލުންލިބޭނޭ ގެއްލުންވިބޭފަރާ ބައެއްގެ خبر ތިމަންބައިމީހުން ތިމަންކަލޭގެފާނު އެންގެވިއްޔާހި ކިޔުއްވާދެއްޔެވެ. އާއެކެވެ. އެމީހުން ތިމާމެންގެ ދުނިޔަވީ މަސައްކަތް ދުނިޔޭގެ حياة ގައި ގެއްލިހިދަ ބައެކެވެ. އަދި ތިމާމެންނީ، ރަނގަޅު

عمل ތައް ކޮންމެހެން ބަރުދަނުގައި ހިލާން، އުޖޫރެއްވެސް ބަދަލުދެއްވުމެވެ. އެމީހުންނީ މިވާލުންގެ رب ގެ آية ތަކަށް كافر ވެ އެކަލާނގެއާއި ބައްދަލު ވާންޖެހޭނެކަމަށް إنكار ކުރި މީހުންނެވެ. ވީމާ އެމީހުންގެ عمل ތައް ހުރީ باطل ވެގެންނެވެ. ފަހެ ތިމަން الله قيامة ދުވަހުން އެމީހުންނަށްޓަކައި މިޒާނެއް ބަރު ނުބަހައްޓަވާނެއެވެ. އެހެނީ އެމީހުންގެ سزا އަކީ ނަރަކައެވެ. އެއީ އެމީހުން كافر ވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. އަދި ތިމަން الله ގެ، آية ތަކާއި رسول ބޭކަލުންނާއި ޖެއްސުމާ ކަމުގައި ކުޅިވަރަކަށް އެމީހުން ހެދިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

> إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّـٰتُ ٱلْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾ خَـٰلِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾

ހަމަކަށަވަރުން إيمان ވެ ހެޔޮ عمل ތައްކުރި މީހުން އެއީ، ތިމަންމެން ހުއްޓަވައިދިނުމަށް ގޮތުން، ތިމަންނަށް فردوس ގެ ބަގީޗާތައް ދިޔާން ބައެއްވެ. އެތާ އެމީހުން އަބަދު ދެމިތިބޭނެއެވެ. އެތަނުން އެހެން ތަނަކަށް ދިއުމުގެ خيال އެއް ދުވަހަކުވެސް އެމީހުންގެ ހިތަކަށް ނުވަދެންނާނެއެވެ.

> قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَـٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَـٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ رب ގެ ބަސްފުޅުތައް ލިޔުމަށް މުޅިކަނޑުގެ ފެން ދަވާދު ދެއްމަށްވެ އަދި ތިމަންމެން އެއާއި އެއްފަދަ އެހެން ކަނޑަކުން އެއަށް މަދަދު ކުރައަސް ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ رب ގެ ބަސްފުޅުތައް ހުސްވުމުގެ ކުރީގައި އެކަނޑުގެ ފެން ހުސްވެގެން ދިޔުމީ ކަށަވަރުކަމެކެވެ.

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَىَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ فَمَن كَانَ يَرْجُوا۟ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَٰلِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدًۢا ﴿١١٠﴾

ތިމަންކަލޭގެފާނަކީވެސް ސައްކެއްނެތި ތިޔަބައިމީހުން ފަދައިން އިންސާނަކީމެވެ. މިފަދައިން ކަލޭގެފާނު إعلان ކުރައްވާށެވެ. އާދެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ الٰهُ އީ އެންމެ الله އެކެވެ. މިފަދައިން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް وحى އިއްވެވެއެވެ. ވީމާ، ތިމާގެ رب އާއި ބައްދަލުކުރަން މީހަކު އެދޭނަމަ ފަހެ އެމީހަކު ހެޔޮ عمل ތައްކުރާށެވެ. އަދި ތިމާގެ رب ގެ حضرة އަށް ކުރާ އަޅުކަމުގައި އެއްވެސް މީހަކު އެކަލާނގެއާއި ބައިވެރި ނުކުރާހުށިކަމެވެ.

الحمد للّـــه

كهف سورة ގެ ترجمة ނިމުނީއެވެ. ދެން މިފެށެނީ مرْيم سورة ގެ ترجمة އަށެވެ.

سُورَةُ مَرْيَمَ (١٩)

މިސޫރަތަކީ މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި سورة ގައި 98 (އަށާނަވައި) آية އާއި 6 (ހައެއް) ركوع ވެއެވެ.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ނުހަނު ގިނަގިނަ رحمة ލައްވާ رحيم ވަންތަ اللّٰه ގެ إسم ފުޅުން ފަށަމެވެ.

كٓهيعٓصٓ ۝١ ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُۥ زَكَرِيَّآ ۝٢ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥ نِدَآءً خَفِيًّا ۝٣ قَالَ رَبِّ إِنِّى وَهَنَ ٱلْعَظْمُ مِنِّى وَٱشْتَعَلَ ٱلرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيًّا ۝٤ وَإِنِّى خِفْتُ ٱلْمَوَٰلِىَ مِن وَرَآءِى وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِى عَاقِرًا فَهَبْ لِى مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا ۝٥

ފުދިވޮޑިގެންވާ ހެޔޮމަގުދައްކަވާ ދެނެވޮޑިގެންވާ، صادق ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. މިއީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަޅުކަލާނގެ އަށް زكريّا ގެފާނު މައްޗަށް ލެއްވި رحمة ވަންތަ ކަމުގެ ވާހަކައެވެ. (އެ رحمة ވަންތަކަން ލެއްވި) އަޅުކަލޭގެފާނު، ސިއްރާގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ވަންހަނާކޮށްގެން دعاء ކުރެއްވިއިރުގައެވެ. އަޅުކަލޭގެފާނު (دعاء ގައި) ކުރެއްވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! ބާރެއްނެތި އަޅުގެ ކަށިތައް ތޮޅިހިނގައްޖެއެވެ. ބޮލުގެ އިސްތަށިތައް ހުދުވެގެން ބޮލު ފުރިއްޖެއެވެ. (ނަމަވެސް)

އަޅު އިބަރަސްކަލާނގެއަށް ކުރާ دعاء އައްސަވައި ދުވަހަކުވެސް އަބާއްޖަވެރި ވެވަޑައެއް ނުވަމުވެ. އަދި މިއަޅާއަށްފަހު މިބޭނުމީ އަޅުގެ ވާރުތަވެރިންގެ މައްޗަށް ބިރުގަންނަމުވެ. އަދި އަޅުގެ އަނބިމީހާ (بانجه) ދަރިމައިނުވާ އަންހެނެކެވެ. ފަހެ އިބަރަސްކަލާނގެ رحمة ލިބިގެން މިއަޅާއަށް وارث އަކު ދެއްވައިވާނދޭވެ!

يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ ءَالِ يَعْقُوبَ ۖ وَٱجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ﴿٦﴾ يَٰزَكَرِيَّآ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَٰمٍ ٱسْمُهُۥ يَحْيَىٰ لَمْ نَجْعَل لَّهُۥ مِن قَبْلُ سَمِيًّا ﴿٧﴾

ވިދާ، އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة ށް މިއަޅާގެ ވާރުތަވެރިއެއްކަމުގައި އަދި، يعقوب ގެ خاندان ގެ ވާރުތަ ވެރިއެއްކަމުގައި ވަނީވެ، ދަރިއަކު އިބަރަސްކަލާނގެ މިއަޅާއަށް ދެއްވާނދޭވެ. އަދި ދެއްވާ ދަރިއަކު އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންވާ ދަރިއަކު ކަމުގައިވެސް ދެއްވާނދޭވެ. ހޭ! زكريّا ގެފާނޭވެ. މިހެން الله ކަލޭގެފާނަށް ފިރިހެން ދަރިއަކު ދެއްވުމުގެ އުފާވެރި خبر ދެއްވަމުވެ. އެދަރިކަލުންގެ ނަމަކީ يحيى އެވެ. މީގެކުރީގައި އެދަރިކަލުންނާއި އެއްފަދަ ނަމެއްކިޔާ މީހަކު އިބަރަސްކަލާނގެ ނުލައްވަމުވެ.

قَالَ رَبِّ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَٰمٌ وَكَانَتِ ٱمْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ ٱلْكِبَرِ عِتِيًّا ﴿٨﴾ قَالَ كَذَٰلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ

مِن قَبۡلُ وَلَمۡ تَكُ شَيۡـٔٗا ﴿٩﴾

زكريّا ގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. މިއަޅާއަށް ދަރިއަކު ލިބޭނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ. މިއަޅާގެ އަނބިމީހާއީ ދަރިމައިނުވާ އަންހެނެކެވެ. އަދި މިއަޅާވެސް މުސްކުޅިކަމުގެ، އިންތިހާ ދަރަޖައަށް އަރާފައެވެ. އެހިނދު الله وحى ކުރެއްވިއެވެ. ކަންއޮތީ ތިޔަހެންމެއެވެ. ނަމަވެސް ކަލޭގެފާނުގެ ربّ وحى ކުރެއްވީ އެކަން އެއީ، ތިމަން الله އަށް ނުހަނު ލުއިކަމެއްކަމުގައެވެ. އެހެނީ ތިމަން الله ކަލޭގެފާނު ހެއްދެވީވެސް ކަލޭގެފާނުއީ އެއްވެސް އެއްޗެއް ކަމުގައި ނުވާ ހާލުގައެވެ.

قَالَ رَبِّ ٱجۡعَل لِّيٓ ءَايَةٗۚ قَالَ ءَايَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ ٱلنَّاسَ ثَلَٰثَ لَيَالٖ سَوِيّٗا ﴿١٠﴾ فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوۡمِهِۦ مِنَ ٱلۡمِحۡرَابِ فَأَوۡحَىٰٓ إِلَيۡهِمۡ أَن سَبِّحُواْ بُكۡرَةٗ وَعَشِيّٗا ﴿١١﴾

އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. މިއަޅާއަށްޓަކައި އިބަރަސްކަލާނގެ ކޮންމެވެސް ނިޝާނެއް ލައްވައިދެއްވާނދޭވެ! އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އޮތް علامة އަކީ އެއީ ފުރިހަމަ ތިންރެއި ތިންދުވަހު، ކަލޭގެފާނަށް މީސްތަކުންނާއި ވާހަކަފުޅު ނުދެއްކެވޭނެއެވެ. ފަހެ ދެން އެކަލޭގެފާނު محراب ން، (ކޮޓަރިން) ނުކުމެވަޑައިގެން

އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެމީހުންގެ ކައިރިއަށް ވަޑައިގަތުމެވެ. އެހިނދު އެމީހުނަށް އެކަލޭގެފާނު اِشارة ކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހެނދުނާއި ހަވީރު الله ގެ حضرة އަށް تسبيح ކިޔާށެވެ.

يَـٰيَحْيَىٰ خُذِ ٱلْكِتَـٰبَ بِقُوَّةٍ ۖ وَءَاتَيْنَـٰهُ ٱلْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَوٰةً ۖ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾ وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَيْهِ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾ وَسَلَـٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. އޭ يحيى ގެފާނެވެ. ކަލޭގެފާނު ތޫރާތުގައި ވަރުގަދައަށް ހިފަހައްޓަވާށެވެ. އަދި ތިމަން الله އެކަލޭގެފާނަށް ޅަދުވަހު، ވިސްނުންތެރިކަމާއި حكمة ދެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަން الله ގެ حضرة ން خاصّ އޯގާވަންތަކަމާއި طاهر ވަންތަކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުވީ ނުހަނު تقوى ވެރިއެއްކަލުގެއެވެ. ތިމާގެ މައިބަފައިކަލުންނަށް ނުހަނު ހެޔޮ އެދުންހުރި ދަރިކަލަކު ކަލުގައިވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނީ ނުހަތާ އުރެދުންތެރިއަކު ކަލުގައި ނުވެވުނުއެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް ހެއްކައުވި ދުވަހުގައްޔާއި އަވަހާރަވާ ދުވަހުގައްޔާއި އަދި އަލުން ދިރުއްވައި ތެދުއްވާ ދުވަހު އެކަލޭގެފާނުމައްޓަކަން سلامة ލިބިކަން ހުންނެވެ.

ބައާނެއް:

ދަންނަށް، މި سورة ގައި އެއްވަނަ آية ން ފެށިގެން ފަނަރަވަނަ

آية އާއި ހަމައަށް އެވަނީ زكريّا ގެފުޅުގެ ވާހަކަ ހިސާބަކަށް بيان ކުރެވިފައެވެ. قرآن ގައި ހިނަ نبي ބޭކަލުންގެ ވާހަކަ بيان ކުރައްވައިފައިވަނީ ކުރުކުރު مُجمَلُ ގޮތުންނެވެ. މިތާ މިވާހަކަވެސް ހިސާބަކަށް تفصيل ކޮށްދިނުމީ އެދެވިގެންވާ ކަމެއްކަމަށް ފެނެއެވެ.

زكريّا ގެފުޅަކީ مريم ގެފުޅުގެ މައިފުޅު ބޮޑުދައިތާގެ ފިރިކަލުންނެވެ. يحيى ގެފުޅާއި عيسى ގެފުޅާއި ދެބައިފުޅުންނީ خالَة زَاد ގެކޮއްޅުން ދެ أخ ންނެވެ. زكريّا ގެފުޅުވެސް بيت المقدس ގެ متولّى ންގެ ތެރޭގައި شامل ވެގެންވެއެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފުޅުގެ ދިރިއުޅުއްވުމުގެ މައިގަނޑު މަސައްކަތްކުރެއްވީ ކަމުގައިވީ ވަޑާންކުރުމުގެ މަސައްކަތްކުރެއްވުމެވެ. ދިރިއުޅުއްވުން ވޭތުކުރެއްވީ އެއިން ލިބިވަޑައިގެންނެވި އާމްދަނިންނެވެ. މުސްކުޅިކަމުގެ އެކަލޭގެފުޅަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވީ އެކަލޭގެފުޅުގެ އުމުރުފުޅުން ސަތޭކަވިހި އަހަރުފުޅުގެ ފުރާގައެވެ. އެއީ އެކަލޭގެފުޅުގެ خاندان ން نبي ކަމުގެ ބޮޑުފަރި ކަނޑައިގެން ހިނގައިދާނެކަން، އެކަލޭގެފުޅަށް ބިރުވެ، الله ގެ حضرة ން އެކަލޭގެފުޅު ދަރިކަލަކަށް އެދިވަޑައިގަތް ހިނދުންނެވެ.

އެކަލޭގެފުޅަށް ލިބިވަޑައިގެންނެވި ދަރިކަލުފާނަށް އަބަދާއި ދިރިހުރި އިންސާނިވި ނަމަކަށް ނަން ދެއްވެވީ الله އެވެ. ވީމާ بنو اِسْرَائيل ގެ މީހުން يحيى ގެފުޅު شهيد ކުރުމުގެ ފަހުގައިވެސް އެކަލޭގެފުޅުގެ ނަސްލުފުޅު އެހެނީ ދިރިހުރިއެވެ. އެކަލޭގެފުޅު ހުންނެވި ދުވަސްވަރުގައި بنو اِسْرَائيل ގެ

މައްޗަށް ވެރިކަންކުގަ ދަވަރުނަރަކު (ވެރިއަކު) މިވާގެ ފަހަވެރިގޮއްރަހާއި ކާވެނިކުރުމަށް قصد ކުރިއެވެ. ނަމަވެސް ކާވެންތަރީ توراة ގެ احكام ގެ ގޮތުން جائز ނޫން ކާވެންތެއްނަމުން، يحيى ގެފާނު އެކަން منع ކުރުއްވިއެވެ. އިހިނުރުގެ އެ އަނިޔާވެރި އަމްމަކުން އެކަލޭގެފާނުން شهيد ވިއެވެ. ހަމަ އެ عهد ގައިމު بابل ގެ ރާޖާ بُخْتُ نَصُرُ ، اِسرائيل ތަކުންގެ މައްޗަށް حملة ކޮށް އެމީހުންގެތެރެއިން ހަތްދިހަހާސް މީހުން قتل ކުރިއެވެ. يحيى ގެފާނު شهيد ކެދަތުވަސްވަރުގައި اسرائيلی راهب ން މިހި زكريّا ގެފާނު މައްޗަށްވެސް ދުވެއަރައިގެނެވެ. ވީމާ، އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން ރައްކައުތިރިވަވެއިގަތުމަށް ގަސްގަހެއްގެ ތެރެއަށް ވަދެއިގަތެވެ. އެމާނާގެ ގަހުގެ ތެރޭގައި ހުންނަވަނިކޮށް އެގަސް އިރުގެން ދިޔައެވެ. އޭރުން އެކަލޭގެފާނު އެގަހުގެ ތެރެއަށް ވަތްފަވެއިގަތެވެ. ނަމަވެސް އެކަން بنو اِسْرَائيل ގެ މީހުންނަށް އެނގިގެން، ކަސްރިކަރައިގެން އަރިސް އެގަސް ދުރުވެއިއަން زكريّا ގެފާނާއިއެކު އެމީހުން ކަރައިތުރެއެވެ. يحيى ގެފާނާއި عيسى ގެފާނާއި ދެބޭކަލުން ތަހުކާއުވި އައްޔަހަށް ތުރެވެ. ރަސްއެކަނި توراة ގެ نبي ކަން ނިމުނީ يحيى ގެފާނަށް ތަހުގައެވެ. އެގޮތުގައި عيسى ގެފާނުގެ نبي ކަން އެކުލެވިލައި އޮތީ، توراة އާއި إنجيل ގެ احكام ތަކުގެ މައްޗަށެވެ. والله اعلم مترجم

وَٱذۡكُرۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ مَرۡيَمَ إِذِ ٱنتَبَذَتۡ مِنۡ أَهۡلِهَا مَكَانٗا شَرۡقِيّٗا ﴿١٦﴾ فَٱتَّخَذَتۡ مِن

دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَآ إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ إِنِّىٓ أَعُوذُ بِٱلرَّحْمَٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ إِنَّمَآ أَنَا۠ رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَٰمًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِى غُلَٰمٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِى بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ كَذَٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ ءَايَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

ކަލޭގެފާނު މިފޮތުގައިވާގޮތަށް مريم ގެފާނުވާހަކަ بيان ކުރައްވާށެވެ. އެކަމަނާ بيت المقدس ގެ ހުޅަނގުން ދިމާގެ أهل ފަރިކަނުންނާއި ދުރުވާކަށް ވަޑައިގަތުންނެވެ. އެމީހުންނާއި ދިމާލުން ނިވައެއް ކުރެއްވިރިނދު، ހިމަން الله އެކަމަނާގެ އަރިހަށަން ހިމަން الله ގެ روح ފޮނުއްވީމެވެ. ފަހެ އެ روح އެކަމަނާގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ފުރިހަމަ انسان އަކަށްވެގެން ފާޅުވިއެވެ. އެހިނދު އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. މިވަންކަމަނާ ތިޔަ މީހާގެ ކިބައިން ސަލާމަތްވުމަށް رحمن ވަންތަ الله ގެ ކިބައިން ރައްކާތެރިކަން އެދެމެވެ. ތިޔަބޭ تقوى ވެރިއެއް ކަމުގައި ވާނަމައެވެ. އެ روح ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑީ ކަމަނާއަށް صالح ފިރިހެންދަރިކަލަކު ދެއްވުމަށްޓަކައި ކަމަނާގެ ربّ ފޮނުއްވައިފައިވާ رسول އަކީމެވެ. އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. މިވަންކަމަނާއަށް ދަރިއަކުލިބޭނީ ކިހިނަކުންތޯއެވެ. މިވަންކަމަނާގެ ގައިފުޅުގައި މިހާތަނަށް ދުވަހަކުވެސް ފިރިހެނަކު ނުވެއެވެ. އަދި މިވަންކަމަނާއީ زانى އެއްކަމުގައިވެސް ނުވެވަންނެވެ. އެ روح ދެންނެވިއެވެ. ކަންތައީ

ކަލަނގާ ދިޔަ ވިދާޅުވިފަދައިންނެވެ. (ނަމަވެސް) ކަލަނގެ ربّ އަންގަވައި
ދިނުން الله އަށް އެއީ ނުހަނު ލުއިކަމެކެވެ. އަދި އެފަދައިން ދަރިއަކު
ދެއްވުމަކީ މާތް الله ގެ حضرة ންވާ معجزات އެއްކަމުގައްޔާއި رحمة އެއް
ކަމުގައި މީސްތަކުންނަށް އެނގޭގޮތުން މާތް الله ގެއްލުވުންތަކެވެ.
އަދި ކަލަނގެ ކަންތައް ނިމިފައިވާ ކަމެއްކަމުގައިވެއެވެ.

۞ فَحَمَلَتْهُ فَٱنتَبَذَتْ بِهِۦ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَأَجَآءَهَا ٱلْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ قَالَتْ يَٰلَيْتَنِى مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾

ފަހެ، ދެން އެކަލަނގާ އާބިސްވެ އިންނެވިއެވެ. ވިހާ އެއަހަރުގައި ގެޔަށްވާއިރުން
އެކަލަނގާ (މީސްތަކުންނާއި ދުރުގާތު ގިނިކަމާ އެކަނިވެލައިގެންވެ.)
ދެން އެކަލަނގާގެ ބަނަކަލުވުމުގެ ވޭނުވަނު އެކަލަނގާ ގެންގޮސް ކަދުރު
ގަހެއްގެ ކައިރިއަށެވެ. އެހިނދު، އެކަލަނގާއަށް ވިދާޅުވުމެވެ.
މިހެންކަލަނގާ މިގެކުރިގައި އަވަހާރަވެ މީސްތަކުންގެ ހަނދުމަތިން
ނެތިދިޔަ އެއްޗެއްކަމުގައިވީނަމަ ކާމަކަނގެވުމެވެ.

فَنَادَىٰهَا مِن تَحْتِهَآ أَلَّا تَحْزَنِى قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهُزِّىٓ إِلَيْكِ بِجِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ تُسَٰقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾ فَكُلِى وَٱشْرَبِى وَقَرِّى عَيْنًا ۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِىٓ إِنِّى نَذَرْتُ لِلرَّحْمَٰنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ ٱلْيَوْمَ إِنسِيًّا ﴿٢٦﴾

ފަހެ ދެން ދިމާދަށުން އެކަލަނގާއަށް ގޮވައިލެވުނެވެ. ކަލަނގާ ހިތާމަ ނުކުރާ

ނުކުރައްވާނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަމަނާއާއި ދިމާ ދަށުގައި ކަމަނާގެ ربّ
ފެންކޯޅެއް (ފެންއާރެއް) ހިނގަވައިދެއްވައިފިއެވެ. އަދި ކަލޭ ދުރުކަ ކަދުރު
ގަސްގަނޑުގައި ހިއްޕަވައި ގާތަށް ހަޅުއްވައިލައްވާށެވެ. އެގަހުން ކަމަނާގެ
ކުރިތުދުއްކަރަން ތާޒާކަދުރު ވެއްޓިގަންނާނެއެވެ. ވީމާ ތަކިއްޔަކުދުއްވައި ފެންބޯތު
ހިއްޕަވައި ހައްދަރުވާނެވެ. އަދި ތިމާގެ ލޮލުވުގަން ފިނިކަން ދެއްވާނެވެ.
ފަހެ ތިޔަކަމަނާއަށް އާދަމުގެ ދަރިއަކު ފެނިވަޑައިގެންފިނަމަ، ކަމަނާ
ވިދާޅުވާނެވެ. ތިމަންކަމަނާ މިއިންނެވީ رحمن ވަންތަ ކަލާނގެއަށްޓަކައި
ރޯދައެއް ހިފުމަށް (އެބަހީ: ހަނުހުރުންވުމަށް) ނަދުރުކޮށް ވިދާޅުވެގެންނެވެ.
ވީމާ ތިމަންކަމަނާ އަދަކު ހަމަނިކަމައި އެއްވެސް އިންސާނަކާއި ވާހަކަފުޅު
ނުދައްކަވާހުރީމެވެ.

فَأَتَتْ بِهِۦ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُۥ ۖ قَالُوا۟ يَـٰمَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَـٰٓأُخْتَ هَـٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا۟ كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِى ٱلْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ إِنِّى عَبْدُ ٱللَّهِ ءَاتَىٰنِىَ ٱلْكِتَـٰبَ وَجَعَلَنِى نَبِيًّا ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَنِى مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَـٰنِى بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَتِى وَلَمْ يَجْعَلْنِى جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

ފަހެ ދެން އެކަމަނާ އެދަރިކަލުން އުރުވަޖެއްވައިގެން ތިމާގެ قوم ގެ
މީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގަތެވެ. އެމީހުން އެބަހިމުން ދަންނަވައިފުއެވެ.
އޭ مرْيم އެވެ! ކަމަނާ، ތިއަކުރެއްވީ ވަރަށްބޮޑު ހުތުރު ކަމެކެވެ.

އާ، هَارُوْن ގެ أخت އެވެ! ކަލޭގެ ބަފައިކަލުންނީ ނުބައި މީހަކު ނޫނެވެ. ކަލޭގެ މައިކަލޭފާނީ زانِي އަކުކަމުގައިވީ އަންހެނަކު ނޫނެވެ. ފަހެ އެކަމަނާ އެދަރިކަލުންގެ ފަރާތަށް اشارة ކުރެއްވިއެވެ. އެހިނދު އެމީހުން ދަންނަވައިފިއެވެ. (ފެންކޮޅިން ނުކުތި) އުނގުގައިވާ ކުއްޖާ ކުއްޖަކާއި މިވަންގެން ވާހަކަ ދައްކާނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ. (ނަމަވެސް) އެދަރިކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނީ الله ގެ އަޅެކެވެ. އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފޮތް ދެއްވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ނަބިއްޔަކަށްވެސް އެކަލާނގެ ނަބީބޭކަލަކު ކަމުގައި ލައްވައިފިއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު ވަޑައިގެންވާ ކޮންތާކު ތާކަށް، އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނު ލައްވަވައިފައިވަނީ بركات ލައްވާފައިވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ދިރިއުޅުއްވާހައި ދުވަހަކު ނަމާދުކުރުއްވުމާއި ޒަކާތްދެއްވުމަށް އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް وَصِيَّة ކުރައްވާފައިވެއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ މައިކަލޭފާނާ ހިބައްދު ހެޔޮ سلوك ވަންތަ ބޭކަލަކު ކަމުގައި އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނު ލެއްވިއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނީ ނުލަފާ އަބާއްޖެވެރިއަކު ކަމުގައި އެކަލާނގެ ތިމަންކަލޭގެފާނު ނުލައްވައިމެވެ.

وَٱلسَّلَٰمُ عَلَيَّ يَوۡمَ وُلِدتُّ وَيَوۡمَ أَمُوتُ وَيَوۡمَ أُبۡعَثُ حَيّٗا ﴿٣٣﴾ ذَٰلِكَ عِيسَى ٱبۡنُ
مَرۡيَمَۖ قَوۡلَ ٱلۡحَقِّ ٱلَّذِي فِيهِ يَمۡتَرُونَ ﴿٣٤﴾ مَا كَانَ لِلَّهِ أَن يَتَّخِذَ مِن وَلَدٖۖ سُبۡحَٰنَهُۥٓۚ
إِذَا قَضَىٰٓ أَمۡرٗا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾ وَإِنَّ ٱللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُوهُۚ هَٰذَا

صِرَٰطٞ مُّسۡتَقِيمٞ ٣٦ فَٱخۡتَلَفَ ٱلۡأَحۡزَابُ مِنۢ بَيۡنِهِمۡۖ فَوَيۡلٞ لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن مَّشۡهَدِ يَوۡمٍ عَظِيمٍ ٣٧

އަދި ނަޞާރާއިންގެ ފިރުޤާތަކުން، މިދެފިރުޤާއަށް ވަކިވެގެންދިޔަގޮތުގައެވެ

ނަޞާރާއިންގެ ފިރުޤާތަކުން އަދި ގޮތްގޮތަށް ދެބައިވެގެންދިޔައީ، އަދި ނަޞާރާއިންގެ ފިރުޤާތަކުން އަދި

ދުވަހެއްގައި (محشر އަށް) ޙާޟިރުވާ ދުވަހު ނަޞާރާއިންގެ ފިރުޤާތަކުން މަސައްކަތް سلامة

ލިބިގެން ނުދާނެއެވެ. މަސައްކަތްގެ ފިރުޤާތަކުން ތެދުވީހެން عيسى ގެފާނުންގެ،

ލަދުވެރިކަމެއް ނެތެވެ. އެގޮތުން އެކަމުގައި ބޮޑުކުރަކުރަ ބައިވެރިކުރުމަށް

حقّ ބަޔަކީ ނެތެވެ. الله އަށް ދަރިކަމުގެ لائق ނުވާނެ

ކަމެއްނުވެއެވެ. އެކަލާނގެ ހުރި طاهر ވަންތައެވެ. އެކަލާނގެ ކަމެއް

ކުރުމަށް قصد ކުރައްވައިފިއްނަމަ، "ވާށެވެ." މިފަދައިން ހުކުމްކުރައްވައި

އެކަލާނގެ ޙަޟްރަތަށް ބަސް وحي ކުރައްވައެވެ. ދެން އެކަމެއްވެސް އެކަން

ހިނގައެވެ. ނަޞާރާއިންގެ ފިރުޤާތަކުން، އަދި ޔަހޫދީމީހުންގެ ربّ އީ

الله އެކަނިއެވެ. އެހެން އެކަލާނގެ حضرة އަށް، ޔަހޫދީމީހުން ބައިކޮޅެއް

ކުރެވެ. ދޮގުބަސްތައް ހަދައި ނެތެވެ. ދެން ދީން އޮޅުވައި، جماعة ބައިގެ

ތެރޭގައި خلاف އުފެދުނެވެ. އެހެން، އަނިޔާވެރި ބައެއް ދުވަހެއް حاضر

ވުމުން ކުރިމަތިވާނީ މިސްކީނުކަމެވެ އޭގެ ބޮޑުކަމެއް ހުރެއެވެ.

ބަޔާންވެ:

ދަންނައެ، މިސްރާލާގެ އެޅުވާލަ آية ގެ ޒިކުރުން ވެއްޖެނަމަ

آية އާއި ހަމައަށް އެވަނީ مريم ގެފާނާއި އަދި އެކަމަނާގެ ދަރިކަލުންގެ ވާހަކަ ކުޑަމިންވަރަކަށް بيان ކުރެވިފައެވެ. مريم ގެފާނަކީ عمران ގެ ދަރިކަނބަލެކެވެ. بَنُواسرَائيل ގެ މާތް މަތިވެރިކަލުން ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަނބަލެކެވެ. ނަސަބުގެ ގޮތުން داؤد عليه السّلام އާއި ގުޅިގެންވާ ބޭކަނބަލެކެވެ. އެކަމަނާގެ މައިކަމަނާ ވިޔާވުމުގައިވާ ނަދުރުގެ ސަބަބުން އެކަމަނާވީ، بيت المقدّس މިސްކިތުގެ خدمة އަށްޓަކައި، ދުނިޔޭގެ އެހެނިހެން ކަންކަމުން މިނިވަންވެފައިވާ ބޭކަނބަލަކު ކަމުގައެވެ. އެކަމަނާގެ މަސައްކަތްތެރިވީ ކަމުގައިވީ މަތިވެރި الله އަށް، އެމިސްކިތުގައި އިންނަވައިގެން މުޅިންވެސް عبادة ކުރެއްވުމެވެ.

އެޒަމާނުގައި بنى إسرائيل ންގެތެރޭގައި ދީނުދާރިހަކު ތުންގުޑުވައިގެން ވާހަކައެއް ދައްކަނިވިއްޔާ އެމީހަކަށް ޔަގީން ދުނިޔޭގައި އޮންނަނީ އެކަމަނާގެ ދީންވެރިކަމާއި تقوى ވެރިކަމާއި عبادة ވަރުގަދަކަމާއި އަދި އެކަމަނާގެ زهد ވަރުގަދަކަމުގެ ވާހަކައެވެ. އެކަމަނާގެ مُرَبِّى އެއްކަމުގައިވީ އެދުވަސްވަރު ނަބިއްޔަކަށްކަމުގައި ހުންނެވި އެކަމަނާގެ خالو (يعنى: ބޮޑުދައިތަގެ ފިރިކަލުން) زكريّا ގެފާނެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަމަނާއަށް ދަރިކަލަކު ދެއްވައިފައި އެވަނީ ފިރިކަލަކު، ނުވަތަ، މުސްކުޅި އެއްވެސް ބިރުމަކާއި ނުލައެވެ. އެއީ މިސާލަކުންނަނަށްޓަކައި، قدرتى نشان އެއް ދެއްކުމަށްޓަކައި آدم ގެފާނާއި حوّى ގެފާނާއި ދެމަފިރިކަނބަލުން އުފެއްދެވި ފަދައިންނެވެ. އެކަލާނގެ آدم ގެފާނު

ހެއްދެވީ، އަންހެނުންފިރިހެނުންވަންތަކަމުގެ ގުޅުމަކާއި ނުލައި ހަމަ އެކަނި މަށިކޮޅަކުންނެވެ. حوّى ގެފާނު ހެއްދެވީ، ހަމައެކަނި ފިރިހެނުން جنس ގެ ތެރެއިންނެވެ. آدم ގެފާނުންގެ އަރިކަށިންނެވެ. مريم ގެފާނަށް عيسى ގެފާނު، ލިބިވަޑައިގަތީ جبريل ގެފާނު ފުމެލެއްވުމުންނެވެ. އިންސާނުންގެ ޝުޢޫރުގައި އެކަލާނގެ އަރިއަރަން ވަޑައިގެންނެވި روح އަޔަ އެއީއެވެ. އެދަބަޅުގުޅުމުގެ ތުރުތުގައި ހިނގި ވާހަކަ އެނގުމަށް ترجمة އަށް ބަލާށެވެ.

އެކަމަނާ عيسى ގެފާނާއިގެން ބަޑުބޮޑުވެ ތިއްބެވީ بيت المقدس އިން އަށްމޭލު ދުރުމިނުގައި އޮތް ތަނަކަށެވެ. ތަނުގެ ނަމަކީ بيت لحم އެވެ. އެކަމަނާ އެދަރިކަލުންނާއިގެން قوم ގެ ދިމާލަށް ވަޑައިގަތުމުން އެމީހުން يوسف نجّار އާއިމެދު، އެކަމަނާގެ މައްޗަށް ހަދިމުގެ ތުހުމަތު ކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ އަމުރުފުޅު ދަރިކަލުންގެ ދުލުފުޅުމަތިން އެވަސީ އެކަމަނާ ބަރީއަކަމަށް ހެކިދެއްވާފައެވެ. މި يوسف نجّار އަކީވެސް بيت المسجد ގައި ޚިދުމަތްތެރިޔަކު އަޅުކަންކުރައްވާކަން ދީނީ ދަރަޖައިގައިވެސް އުޅުއްވި ނަމަވެސް تقوى ވެރި މުސްލިމެއް ބާވައިވެއެވެ. مريم ގެފާނުންގެ ހަނދާންކަން އަޅުގަނޑު އަދި ބަރަކާތަށް ދެކެވެއިރު އެކަމަނާގެ ދުވަހު އެކަމަނާއާއި، އެންމެ ފުރަތަމަ ސުވާލުކުރި ބައިކަލަކީވެސް މި يوسف ކަމަށްވެއެވެ. އެކަމަނާއާއި އެހިއަރަން ވަޑައިގެންނެވި روح އާއިމެދު ހިނގި ވާހަކައިން އެކަމަނާ ދެއްކީ ޚަބަރު، އެންމެ

ފުރަތަމަމަށް يقين ކުރެއްވި ބައިކަލަކީވެސް މި يوسف އެވެ. ނަމަވެސް މިބައިކަލަކީ مريم ގެފާނުގެ ފިރިކަލުންކަމާއި، އަދި އެކަމަނާއަށް عيسى ގެފާނު ވިހާވައިވެސް ދަރިދަރިކަލުން ތިއްބެވިކަމުގައި ބުނެއުޅޭ ނަޞާރާއީ ބައެއް، އަހަރުމެން އިސްލާމުންގެ ތާރީޚްގައިވެސް އެބައޮވެ. އަދި مريم ގެފާނަށް عيسى ގެފާނު ލިބިވަޑައިގަތީއަކީ، ވަކި އާދަޔާއި خلاف ގޮތަކަށްކަމުންނެވެ. އަދި ކިޔައެއްނުކުރެވެ. އަނބިފިރިކަލުގެ ގުޅުން ހެދިދާން އެހެނިހެން އަންހެނުންނަށްވެސް ދަރިން ލިބޭފަދައިންނެވެ. މިފަދައިންވެސް އެމީހުން ބުނެއުޅެއެވެ. ނަމަވެސް ތިއަތްބިކަލުން އެބަސްތަކަށް ނުބައްލަވާ ކިޔާ قرآن ގައި އެންގަވާފައިވާގޮތަށް، إيمان ވެގެންތިބުމަކީ މުސްލިމުން ވަރަށްވެސްބޮޑެވެ.

ދެން، ތިރީސްހަތަރުވަނަ آية ންފެށިގެން ތިރީސް ހަތްވަނަ آية އާއި ހަމައަށް ނާޒިލުވެފައި އެވަނީ عيسى ގެފާނު غائب ވެވަޑައިގަތުމަށްފަހު އެކަލޭގެފާނާއި ގުޅިގެން އުފެދުނު ދީނީތަފާތުތަކާ إختلاف ތަކާއި، އަދި އެކިފަރާތުގެ ދީނީތަފާތު ކަންކަމުގައި إختلاف ތަކުގެ ވާހަކައެވެ. يهودى އިން އެކަލޭގެފާނާއި ގުޅޭގޮތުން ބުނެއުޅޭ (نعوذ باللّــه) حرام ދަރިކަލެއްކަމަށާއި، އަދި އެއިރުން އެކަލޭގެފާނު صَلِيْب އަށް އަރުވައި ހެޔޮނު މަރުކުރެން شهيد ކުރިކަމަށެވެ. نصارى އިންގެތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނާއިމެދު ބައިބައިވެގެން ދިޔައީ ތިން جماعة އަކަށެވެ. އެއްބަޔަކު ބުނެއުޅޭ (خود) الله އީ، އެކަލޭގެފާނު ކަމަށެވެ. ދެވަނަބައި ހުރިހާ

ބޭނުންކުރެއްވި ދުވަހަކާއި ހަމައަށް ހުންނަވައި، މަރުއްވާން ބޭނުންފުޅުވީ
މިހަކު މަރުއްވައި زنده ކުރައްވަން ބޭނުންފުޅުވީމިހަކު زنده ކުރުއްވައި،
އުޅެންއަރައި ވަޒަރިދަޔާކަމަށްފަށް އަމިހުން ބަސްއުޅެއްވެ. މިހުރިހާ
ރިޔައިއުގެނި يَعْقُوبِيَّة فِرْقَة އެވެ. އެކަލޭގެފާނީ الله ގެ ދަރިކަލަކު
ކަލުގައި ބުނެއްދެނި نَسْطُورِيَّة ބައިގެ މީހުންނެވެ. އަނެއްބަޔަކު ايمان
ވެއްދެނީ ތިން اله އަކު ވޭ ގެންވާކަމަށެވެ. އެއީގެތެރެއިން އެއްވަނަ اله އީ
الله ކަމުގައި ދެވަނަ اله އީ مريم ގެފާނުކަމުގައި ތިންވަނަ اله އީ
عيسى ގެފާނު ކަމަށް އެމީހުން ايمان ވެއެވެ. މިބައިމީހުންނީ اسْرَائِيلِيَّة އެވެ
ނަސްރާނީން ޝާފި ގުރުހުވެ. އަނެއްބަޔަކު، އެކަލޭގެފާނާއިމެދު إعتقاد
ކޮރުގެން އުޅުނި އަރަކުލެންގެ إسلام ނު ވެސް އެކަލޭގެފާނާއިމެދު إعتقاد
ކުރާ ގޮތަށްކަމެވެ. ނަމަވެސް މިހުނަރު ތުހުނީ އަނިޔާވެރި އަޅުގަނޑުން
އުނިތަކުތަށް ދިޔަދިޔަ ރިޔާނެވެ. އެކަލަކަލަށް އަހިސް (އެދިވެސްވެރު)
އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކުދަދިކުރެއްވި قِسْطَنْطِين ، سِيَاسي مَصْلَحَت އަށްޓަކައި
رائج ކުރައްވާން ޖެއްސުމީ ގިނަމީސްތަކުންނިތި مذهب އެވެ. ދަރުނަ
ބައިކަލުން ތަރްވައި شرعي مسْئَلة ތަކާއި، سِيَاسي قَانُونُ ތަކާއި، އަދި
އަށް بدْعَة ތައް ދިމްއްވުވި ކަސްކަލަފަރި މިއެވެ. مَسِيْح عليه السّلام ގެ
أصل ދީން نسخ ކޮށް މިއަށް ގޮތްތަކުގެ ފާތާތަށް މީސްތަކުން مجبور
ކުރުވައި دين ގެ ނަމުގައި އަށް مَسِيْحِيَّة ފެތުރުމަށް شام
ކަރައިގެއްޔާއި روم ކަރައިގައި ގެތްގަނޑުކަށް ބާރު ހާސް އަދުކަންކުރާ

ތަނާއި، ބުދުތަކަށްޖިތަށް ހެދީވެސް މިރަސްގެފާނެވެ. صليب އަރުވިލަކަން ބުނާތާނގައި ގުއްބައް ހަދައި އެތަން އަޅުކަންކުރާތަން ކުރެވިފައިވެސް މިރަސްގެފާނުގެ عهد ގައެވެ. އެގުންބަދު ބިނާކުރީ މިރަސްގެފާނުގެ މައިކަނބަލުން هيلانَة އެވެ. މިއުންމަތުން اعتقاد ކުރަނީ عيسى ގެފާނު އެކަން އަރައިވަޑައިގަތީ صليب ގައި شهيد ވެވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި ކަމަށެވެ. އަދި އަރައިވަޑައިގަތީ شهيد ވުމުގެ ތިންވަނަ ދުވަހު ނުވަތަ ހަތްވަނަ ދުވަހު އަލުން ދިރިވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި ކަމަށްވެސް އެމީހުން ބުނެއުޅެއެވެ. نعم! عيسى ގެފާނު غائب ވެވަޑައިގަތީ ކަޝްމީރުގެ ފަރާތަށްކަމަށާއި އެކަލޭގެފާނު އެތާނގައި އަވަހާރަވުމުގެ ފަހުގައި އެތާނގައިމު مدفون ވެވުނު ކަމުގައި ބުނާބައަކުވެސް މި إسلام ނަންގެ ތެރޭގައި އެބައުޅެއެވެ. ކަޝްމީރުގެ މީހުން نبي ސާހިބުގެ މަޒާރަތުގޭ ކިޔާ މަޒާރުގެއް އޮތަނގެ خان ޔާރުގައި އެބައޮތްކަމެވެ. މިމަނާކުރެވި، عيسى ގެފާނުގެ މަރާނުލެވުނުކަމުގައި މިނަންގަނުވުން މިސްމަރާލުން يقين ކުރެއެވެ. ނަމަވެސް، ޤާދިޔާނީންގެ ބައިން އެކުލެވިގެންވަނީ އެކަކަށް އެއްވެސް ޝަރީޢަތަކުން ބައްޓަވައި ނުބައްވައި ހަމައެކަނި قرآن ގައާއި حديث ތުގައި، خُلَفَاءُ الرَّاشِدُ ންގެ سنّة ގައާއި سلف الصّالحُ ންގެ މަގުގައި ހިފަހައްޓަވައިގެން ތިއްބެވުމެވެ. مترجم .

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا ۖ لَٰكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾ وَأَنذِرْهُمْ

يَوْمَ ٱلْحَسْرَةِ إِذْ قُضِىَ ٱلْأَمْرُ وَهُمْ فِى غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ ٱلْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾

އެމީހުން ތިމަން الله ގެ حضرة އަށް އަނބުރާ ދުވަހު އެމީހުންނަށް ހައްދުރަކައި
ހިނގަކަށް އަޅުއިވޭ ބައަށްދަރުވެލާތީ އަދި ހާދަރަކައި ސަބަބުން ތުރަތަށް
ގުނަރަ، ބައަށްދަރުވެލައި އެމީހުން ވާނެއެވެ. ނަމަވެސް އަނިޔާވެރިން މިއަދު
އެއީ ކުރެގެ ވެލުމާ ދުގެ ގުރުތުދުއްގެ ތޮބާގައެވެ. ހުރިހަލަތުގައެވެ،
انجام ވަނީ ގެތުދުތުވަހިނދު ކުރަންޖެހޭނީ ހިތާމަހާއިލުދު، ކަބާގެ ގަނޑު
އެއްތަންނަށް އިނޖާދު ކުރައްވާނެވެ. އަދި އެދުވަހާލުދު އެމީހުން
(މިހާރު) އެމީ غفلة ތެރޭގައި ތޮބާގައެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ނުވެ
إيمان ވާނެވެ. މިފަދައި އަދި އެފަދަގައިވާ އެއްޗެއްގައި ބަރަށް
ދިނުމާވެސް ގެންވާ ހަމައަވެރެން ދިމާންރަސްކުރެގަނޑުގެވެ. އަދި އެ
އަންގުނަން رجوع ވާހުށި ތިމަން الله ގެ حضرة އަށް ގެއެވެ.

وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ إِبْرَٰهِيمَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَٰٓأَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِى عَنكَ شَيْـًٔا ﴿٤٢﴾ يَٰٓأَبَتِ إِنِّى قَدْ جَآءَنِى مِنَ ٱلْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَٱتَّبِعْنِىٓ أَهْدِكَ صِرَٰطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾ يَٰٓأَبَتِ لَا تَعْبُدِ ٱلشَّيْطَٰنَ ۖ إِنَّ ٱلشَّيْطَٰنَ كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾ يَٰٓأَبَتِ إِنِّىٓ أَخَافُ أَن يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِّنَ ٱلرَّحْمَٰنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَٰنِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾

ކަލޭގެފާނު މިފޮތުގައި (ވާގޮތަށް) إبراهيم ގެފާނު ވާހަކަ ބަޔާންކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެކަލޭގެފާނީ ނުހަނު ތެދުވެރި، ނަބީބެއިކަލެކެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ ބަފައިކަލުންނަށް އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ މަގޭ ބައްޕާއެވެ. ކަންފަތަކަށް ނުދެ އިވޭ، ލޮލަކަށް ނުދެ ފެނޭ، ބައްޕައަށް ކުޑަވެސް ކަމަކުން ފައިދާއެއް ނުކުރެވޭނެ މިފަދަ އެއްޗެއްގެ ތާޢަތް ބައްޕާ އަޅުކަންކުރައްވަނީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ އޭ ބައްޕާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ބައްޕާއަށް ލިބިފައިނުވާ علم އެއް މަށަށް ލިބިފައިވެއެވެ. ވީމާ ބައްޕާ އަހުރެންގެ ބަސް އަހައިލައްވާ، އަހުރެން ބައްޕައަށް ސީދާމަގު ދައްކައިދޭނަމެވެ. އޭ މަގޭ ލޯބިވާ ބައްޕާއެވެ. ބައްޕާ شَيْطَان ގެ ޢިބާދަތް އަޅުކަން ނުކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން شيطان އީ رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة އަށް އުރުދުލިގެންވާ މީހެކެވެ. އޭ މަގޭ ލޯބިވާ ބައްޕާއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ބައްޕައަށް رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة ން عذاب އެއް އައިސް ޖެހިދާނެކަމަށް އަހުރެން ބިރުގަންނަމެވެ. (އެހެންވެއްޖެނަމަ) ފަހެ ދެން ބައްޕާ ވާނީ شيطان އާއި އެކުވެރިއަކަށް ކަމުގައެވެ.

قَالَ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنْ ءَالِهَتِى يَٰٓإِبْرَٰهِيمُ ۖ لَئِن لَّمْ تَنتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ ۖ وَٱهْجُرْنِى مَلِيًّا ﴿٤٦﴾ قَالَ سَلَٰمٌ عَلَيْكَ ۖ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّىٓ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ بِى حَفِيًّا ﴿٤٧﴾ وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَأَدْعُوا۟ رَبِّى عَسَىٰٓ أَلَّآ أَكُونَ بِدُعَآءِ رَبِّى شَقِيًّا ﴿٤٨﴾

އޭނާ ބުންޏެވެ. އޭ إبراهيم އެވެ. އަހަރެންގެ الـٰه ންތަކަށް ކަލާ ނުރުހުނީހެއްޔެވެ؟ މިހާރަކުން ކަލާ منع ވެ ނުގެންނިޔަމަ، އަހުރެން ކަލާ رَجَمُ ކުރާ ހިލަކަން ކަނަވަރުވެ. އަދި އޭތަން ދިގުދުވަހަކަށް ކަލާ އަހުރެންނާއި ދުރުގައި ހުންނަ ހިނގާލާށެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އެންމެ ރަނގަޅެވެ. ބައްޕާގެ މައްޗަށް سلام ހުއްޓެވެ. ބައްޕާއަށްޓަކައި ފާފަ، ފުއްސެވުމަށް، އަހުރެންގެ ربّ ގެ حضرة ގައި އަހުރެން دعاء ދަންނަވާހުށީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ އަހުރެންގެ މައްޗަށް ނުހަނު ލޯތްބާއި ރަޙްމަތްތެރި ކަލާނގެއެވެ. އަހުރެން ތިޔަބައިމީހުންނާއި އަދި اللّٰه ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗާ އަހުރެން ދުރުވެގަންނާނަމެވެ. އަދި އަހުރެން އަޅުކަންކުރާނީ، އަހުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށެވެ. އަހުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް އަހުރެން ކުރާ دعاء ގައި، އަހުރެންނީ ހާސްބޮޑުވެރިއަކު ކަމުގައި، ނުވުމުގެ امّيد ވެސް އެބަހުއްޓެވެ.

فَلَمَّا ٱعۡتَزَلَهُمۡ وَمَا يَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَهَبۡنَا لَهُۥٓ إِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَۖ وَكُلًّا جَعَلۡنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾ وَوَهَبۡنَا لَهُم مِّن رَّحۡمَتِنَا وَجَعَلۡنَا لَهُمۡ لِسَانَ صِدۡقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

ފަހެ ދެން އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނާއި އަދި އެމީހުން اللّٰه ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރާތަކެތި އެއްކިބާވެ ދުރުވެލެއްވިހިނދު ތިމަން اللّٰه އެކަލޭގެފާނަށް، إسحٰق ގެފާނާއި يعقوب ގެފާނު ދެއްވީމެވެ. އަދި އެދެބޭކަލުންމެ،

ތިމަން الله ދެއްވެވި، ނަބިއްޔަކުން ކަމުގައެވެ. އަދި އެބޭފުޅަކުންނަށް
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގިނަ رحمة ތެރެއިން ދެއްވެވީމެވެ. އަދި އެބޭފުޅަކުންނަށްޓަކައި
(އަންނަނިވި جيل ތަކުގެ ދުވަހީގައި) ހެޔޮބަހުގެންނާ ބަސްދިނަން
ދެއްވީމެވެ.

وَٱذۡكُرۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ مُوسَىٰٓۚ إِنَّهُۥ كَانَ مُخۡلَصٗا وَكَانَ رَسُولٗا نَّبِيّٗا ﴿٥١﴾ وَنَٰدَيۡنَٰهُ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلۡأَيۡمَنِ وَقَرَّبۡنَٰهُ نَجِيّٗا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبۡنَا لَهُۥ مِن رَّحۡمَتِنَآ أَخَاهُ هَٰرُونَ نَبِيّٗا ﴿٥٣﴾

އަދި ކަލޭގެފާނު މި قرآن ގައި (ފާޑުތަން) موسى ގެފާނުގެ ވާހަކަފުޅުސް بيان
ކުރައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނީ مُنْتَخَب ވެވުނު ބޭފުޅަކެވެ.
އަދި އެކަލޭގެފާނުންވީ رسول ބޭފުޅަކު، ކަމުގައެވާއި، އަދި نبى
ބޭފުޅަކު ކަމުގައެވެ. އަދި ތިމަން الله طور ފަރުބަދައިގެ ކަނާތްފަރާތުން
އެކަލޭގެފާނަށް نِدَا ކުރެއްވީމެވެ. އަދި ބަސް وحى ކުރެއްވުމަށްޓަކައި
އެކަލޭގެފާނު ކުއްތަން ކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް ތިމަން الله ގެ
رحمة ވަންތަކުރުން އެކަލޭގެފާނުގެ أخ هارون ގެފާނު ނަބިއްޔަކުކަމު
ކަމުގައި ތިމަން الله އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވި ބޭފުޅަކުވެސް މެއެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ތަކުގައި އެވަނީ موسى ގެފާނުންގެ ސިފަފުޅުތަކުން
ބައެއް ސިފަފުޅުތަކުގެ ވާހަކަ بيان ކުރައްވައެވެ. موسى ގެފާނަކީވެސް
اولوالعزم رسول ބޭފުޅުންކުރެން އެއްބޭފުޅެކެވެ. މިބޭބޭފުޅުން

އެކުލެވިގެންވަނީ ފަސްބޭކަލުންގެ ދައްކަނެވެ. އެއީ، نوح ގެ ދީނާއި، إبراهيم ގެ ދީނާއި موسى ގެ ދީނާއި عيسى ގެ ދީނާއި محمّد ގެ ދީނާއި، މި ފަސް ބޭކަލުންނެވެ. نبي ބޭކަލުންނަކީ دين އަށް ބާރުދިނުމަށް ވަކި އާ قانون ތަކަކާއިގެން މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން وحي ލިއްބަވާ ބޭކަލުންނެވެ. ނަމަވެސް ދީނުގައި ވާނަމަވާ احكام އެއް ހިންގެވުމަށާއި އަދި الله ގެ حضرة ން ބައެއް غَيْبُ ގެ ވާހަކައެއް އެންގެވުމަށް وحي ލިއްބަވާ ބައެކެވެ. رسول ބޭކަލުންނަކީ އައު قانون ތަކަކާއިގެން މާތްރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވައި މީސްތަކުންގެ ތެރެއަށް ހިނގެ تَبْلِيغُ ކުރެއްވުމަށް الله أمر ކުރެއްވެވި ބައެކެވެ. މިހެންވީ ހިނދުގައި، رسول ކަމާއި نبي ކަމާއި، މިދެކަން އެއްވެއްޖެނަމަ، އެމީހަކީ نبي ބޭކަލެކެވެ. އަދި رسول ވެސް ބޭކަލަކަށްވެއެވެ. ކޮންމެ رسول ބޭކަލަކީ، ނަބިއްވެސް ބޭކަލެކެވެ. ކޮންމެ ނަބި ބޭކަލަކީ رسول ބޭކަލަކަށް ނުވެއެވެ. مترجم .

وَٱذْكُرْ فِي ٱلْكِتَٰبِ إِسْمَٰعِيلَ إِنَّهُۥ كَانَ صَادِقَ ٱلْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُۥ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِۦ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

އަދި މި ފޮތުގައި (ޤުރުއާނުގައި) إسمٰعيل ގެ ޚަބަރު ވާހަކަވެސް بيان ކުރައްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނީ وعد ފުއްދެވުމުގައި ނުހަނު ތެދުވެރި ބޭކަލެކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނީ رسول ބޭކަލަކު ކަމުގައްޔާއި ނަބިބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނީ ނަމާދު ކުރުމަށާއި ޒަކާތް ދިނުމަށް ތިމާގެ أهل

ވެރިންނަށް أمر ކުރައްވާ ބެއިކަލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުންނީ ތިމާގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ރުހިވޮޑިގެންވާ ބެއިކަލަކު ކަމުގައެވެ.

وَٱذۡكُرۡ فِي ٱلۡكِتَٰبِ إِدۡرِيسَۚ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقٗا نَّبِيّٗا ﴿٥٦﴾ وَرَفَعۡنَٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

އަދި إدريس ގެފާނުންގެ ވާހަކަވެސް މިފޮތުގައި (ވާގޮތަށް) بيان ކުރުއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނުންވީ ނުހަނު ތެދުވެރި نبى ބެއިކަލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުނީ މަތިވެރި مقام އަކަށް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުން އުފުއްލަވައިލަވާ ބޭކަލަކެވެ.

ބަޔާނެއް:

سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول الله ގެފާނުން ހަތަރުވަނަ އުޑުން إدريس ގެފާނާއި ބައްދަލުވެވަޑައިގެންނެވި ވާހަކަ معراج ގެ حديث ގައި ވެއެވެ. إبن عباس ގެ ކިބައިން ރިވާވެގެންވެއެވެ. إدريس ގެފާނުންގެ މަސައްކަތްފުޅެއް ކަމުގައިވީ ފަހުމުގެ މަސައްކަތްފުޅެވެ. އަޅުއްވާ ކޮންމެ ފިއްސަވަގަތަން سبحان الله އެވެ ވިދާޅުވެއެވެ. ހަވީރު، އުޑަށްއަރާ އެކޮ عمل ތަކުގެތެރެއިން އެކަލޭގެފާނުގެ عمل ތަކަށްވުރެން ގިނައިން އެހެން މީހުންގެ عمل ތައް އަރާކަމުގައި ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް މިއީ اثر އެކެވެ. حديث އެއްނޫނެވެ. مترجم .

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِن ذُرِّيَّةِ ءَادَمَ وَمِمَّنۡ حَمَلۡنَا مَعَ نُوحٖ وَمِن

ذُرِّيَّةِ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْرَٰٓءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَٱجْتَبَيْنَآ ۚ إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُ ٱلرَّحْمَٰنِ خَرُّوا۟ سُجَّدًا وَبُكِيًّا ۩ ﴿٥٨﴾

އެބޭކަލުންނީ آدم ގެފާނުންގެ ދަރިކޮޅުން ވަޑައިގަތް ނަބިއްޔުންކުރެ އެބޭކަލުންގެ މައްޗަށް الله نعمة ދެއްވި ބޭކަލުންނެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ نوح ގެފާނާއެކުގައި (ނަވުގައި) އުފުއްލެވި މީހުންގެ ތެރެއިންވާ ބައެކެވެ. އަދި ابراهيم ގެފާނާއި އިސްރާއީލުގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުންވާ ބައެކެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގު ދައްކަވައި خيار ކުރެއްވި މީހުންގެ ތެރެއިންވާ ބައެކެވެ. އެބޭކަލުންގެމައްޗަށް رحمٰن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ آية ތައް ކިޔެވޭއިރު އެބޭކަލުން ކީރިތި ކުރައްވަމުން سجدة އަށް ތިރިއްވަޑައިގަންނަވަތެވެ.

۞ فَخَلَفَ مِنۢ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُوا۟ ٱلشَّهَوَٰتِ ۖ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾ إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُو۟لَٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ ٱلْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا ﴿٦٠﴾

ފަހެ ދެން އެބެއިކަލުންގެ ފަހުގައި ނަމާދު ނަގައިލާ އެދުންވެރި شهواة ތަކުގެ، ފަސްފަހަތުން ދުވާ ނާ لائق ބަޔަކު އުފެދުނެވެ. ވީމާ، އެމީހުންގެ ހަލާކާއި، އެމީހުން ނިކަންހުރެ ބައްދަލު ކުރާނެއެވެ. ނަމަވެސް ބަޔަކު توبة ވެ ހެޔޮ عمل ތައް ކޮށްފިނަމަ، ފަހެ އެބަޔަކު ސުވަރުގެ

ވަންނަހުށްޓެވެ. އަދި ކުޑަވެސް ކަމެއްގައި އެމީހުންގެ ކިބައަށް އަނިޔާ ނުކުރެވޭ ހުރިގެއެވެ.

جَنَّٰتِ عَدۡنٍ ٱلَّتِي وَعَدَ ٱلرَّحۡمَٰنُ عِبَادَهُۥ بِٱلۡغَيۡبِۚ إِنَّهُۥ كَانَ وَعۡدُهُۥ مَأۡتِيّٗا ﴿٦١﴾ لَّا يَسۡمَعُونَ فِيهَا لَغۡوًا إِلَّا سَلَٰمٗاۖ وَلَهُمۡ رِزۡقُهُمۡ فِيهَا بُكۡرَةٗ وَعَشِيّٗا ﴿٦٢﴾ تِلۡكَ ٱلۡجَنَّةُ ٱلَّتِي نُورِثُ مِنۡ عِبَادِنَا مَن كَانَ تَقِيّٗا ﴿٦٣﴾

އެއީ އަބަދީ ދާއިމުންނަނިވި ބަގީޗާތަކެވެ. އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް رحمٰن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ، އެބަގީޗާތައް ދެއްވުމަށް އެކަލާނގެ غيب ގެގޮތުން وعد ކުރައްވައިފައިވާ ބަގީޗާތަކެއްގެއެވެ. ޝަކެއްނެތެވެ. އެކަލާނގެ وعد ފުރި އަންނަނިވި އެއްޗެއްކަން ހަމަކަށަވަރެވެ. އެތާނގައި ސަލާމުގެ މާތްބަސްތަކުގެ އަޑު ފިޔަވައި، ވިހާސުވާ އެއްވެސް ބަހެއްގެ އަޑު އެމީހުންނަކަށް ނީވޭނެއެވެ. އެމީހުންނަށްޓަކައި އެތާނގައި، އެމީހުންގެ رزق ހެނދުނާއި ހަވީރު، ދިރިދިރި ހުންނާނެއެވެ. މިސުވަރުގެއަކީ ތިމަން الله އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން تقوى ވެރިވެއްޖެ މީހަކަށް ތިމަން الله ވާރުތަކުރައްވާ ސުވަރުގެއެވެ.

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمۡرِ رَبِّكَۖ لَهُۥ مَا بَيۡنَ أَيۡدِينَا وَمَا خَلۡفَنَا وَمَا بَيۡنَ ذَٰلِكَۚ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيّٗا ﴿٦٤﴾ رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا فَٱعۡبُدۡهُ وَٱصۡطَبِرۡ لِعِبَٰدَتِهِۦۚ هَلۡ تَعۡلَمُ لَهُۥ سَمِيّٗا ﴿٦٥﴾

ދިމަން ބުރިކަލުންކަން ކަލާގެފާނުންގެ رَبّ ގެ އަމުރުފުޅާއި ނުލައެއް ފައިބާވަޑެއް ނުގަނެވޭއެވެ. ދިމަން ބުރިކަލުންގެ ކުރިމަތީގައެއްޗާއި، ފަހަތުގައެއްޗާއި، އަދި އެދެމެދުގައިވާހަމަ ވާހައި އެއްޗަކާއި މިލްކުވެގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި ކަލާގެފާނުގެ رَبّ އީ ހަނދުމަނެތްތެރި ކަލަކު ނޫނެވެ. އުޑުތަކާއި ބިންގަނޑާއި އަދި އެދެމެދުގައިވާހައި އެއްޗެއްގެ رَبّ އީ އެކަލާނގެއެވެ. ފަހެ، އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކުރުމުގައި ކެތްތެރިވެވޮޑިގަންނަވާށެވެ. (ނިކަން ވިދާޅުވެބައްލަވާށެވެ.) އެކަލާނގެއާއި އެއްފަދަ އެކަކުވެސްވާކަން ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގެންފައިވޭތޯ؟

(ދިމަންބުރިކަލުންނެވެ. މިއާނގައި ބުނެވިފައި އެވަނީ މަލާއިކަތުންގެ ބަސްފުޅު މަތިންނެވެ. އެއީ جبريل ގެފާނުން އަވަސް އަވަހަށް ވަޙީގެނައުމުން ސަލާމާއި صلوات ދެއްވާ އުޒުރު އެކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގެންނެވި ހިނދުގައި މާތްރަސްކަލާނގެ أمر ފުޅަކުން جبريل ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުތަކެކެވެ.) مترجم .

وَيَقُولُ ٱلْإِنسَٰنُ أَءِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ أَوَلَا يَذْكُرُ ٱلْإِنسَٰنُ أَنَّا خَلَقْنَٰهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْـًٔا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَٱلشَّيَٰطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ لَنَنزِعَنَّ مِن كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى ٱلرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾ ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِٱلَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾

އިންސާނާ ބުނެއުޅެއެވެ. ތިމަން މަރުވެއްޖެއްޔާއި ދިރޫ ހާލުގައި އަލުން ތިމަން ނެރެވޭނޭހެއްޔެވެ. މީގެކުރީގައި ތިމަން اللّٰه އޭނާ ހެއްދެވީ އެއްވެސް އެއްޗެއް ކަމުގައި އޭނާ ނުވާ ހާލުގައިކަން އިންސާނާ ހަނދުމަ ނުކުރަނީބާވައެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުންގެ رب ގަންދެއްވައެވެ. ތިމަން اللّٰه އެމީހުންނާއި އަދި، شيطان ތައް އެއްކުރައްވާހުށީމެވެ. ދެން އެމީހުން، ނަރަކަ ވަށަވަށައިގެންވާ ހިސާބުގައި ކަކުލުމައްޗަށް ތިރިވެގެންވާ ހާލުގައި ތިމަން اللّٰه حاضر ކުރައްވާހުށީމެވެ. ދެން ކޮންމެ گروه އެއް، يعنى: ކޮންމެ جماعة އަކުގެ ތެރެއިން رحمٰن ވަންތަ اللّٰه އަށް އެންމެބޮޑަށް އުރެދުންބައަކު ތިމަން اللّٰه ދޫކުރައްވާހުށީމެވެ. ދެން އެނަރަކައިގައި އަނދައަނދައިތިބުމަށް އެންމެ حقّ ވެގެންވަނީ ކޮންބައަކުކަންވެސް ތިމަން اللّٰه ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ.

وَإِن مِّنكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوا وَّنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި އެ جهنّم ގިރާ ނުކުރާނޫ ހަމައެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ ކިބަފުޅަށް لازم ވެގެންވާ فيصلة އެކެވެ. ދެން تقوى ވެރިވެއްޖެ ބައަކު ތިމަން اللّٰه ސަލާމަތް ކުރައްވައި އަނިޔާވެރިވެއްޖެ ބައަކު، އެނަރަކައިގެ ތެރެއަށް ވެއްޓުން

ދޫކޮށްލައްވާނީމެވެ.

وَإِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٖ قَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَيُّ ٱلۡفَرِيقَيۡنِ خَيۡرٞ مَّقَامٗا وَأَحۡسَنُ نَدِيّٗا ﴿٧٣﴾ وَكَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّن قَرۡنٍ هُمۡ أَحۡسَنُ أَثَٰثٗا وَرِءۡيٗا ﴿٧٤﴾

އަދި އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި وَاضِح ވެގެންވާ، ތިމަން الله ގެ آية ތައް ކިޔެވިއްޖެއްޔާއި ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުން، އީމާންވި މީސްތަކުންނާއި ދިމާލަށް ބުނެއުޅެއެވެ. (ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.) ތިމަންމެން ދެބައިމީހުންކުރެ މަތިވެރި ދަރަޖައިގެ ގޮތުންނާއި مجلس ގެގޮތުން ރަނގަޅުވެފައި ވަނީ ކޮންބަޔަކުކަމެވެ. (ތިޔަކަލުން ވިދާޅުވާށެވެ.) ހިތާމަގެ ސަމާސާގެ ގޮތުންނާއި އަދި ސަމާސާކުރާގޮތުން އެމީހުންނަށް ބޮޑުވެފައި ނުހަނު މާގިނަ އެތައްއެތައް قرن އެއް ތިމަން الله އެމީހުންގެ ކުރިން ހަލާކު ކުރައްވައި ފައިވެއެވެ.

قُلۡ مَن كَانَ فِي ٱلضَّلَٰلَةِ فَلۡيَمۡدُدۡ لَهُ ٱلرَّحۡمَٰنُ مَدًّاۚ حَتَّىٰٓ إِذَا رَأَوۡاْ مَا يُوعَدُونَ إِمَّا ٱلۡعَذَابَ وَإِمَّا ٱلسَّاعَةَ فَسَيَعۡلَمُونَ مَنۡ هُوَ شَرّٞ مَّكَانٗا وَأَضۡعَفُ جُندٗا ﴿٧٥﴾

ކަލޭގޮތް ވިދާޅުވާށެވެ. މިހެނެވެ. މަގުފުރެދުމުގެ ތެރޭގައި ވެއްޖެނަމަ، ފަހެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް وعيد ކުރެވުނު عذاب ނުވަތަ قيامة އެމީހުންނަށް ފެނިއްޖައުމަށްދާންދެން رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދިގުމުއްދަތެއް ދެއްވާނެއެވެ. (يعنى: އެމީހާ އެގޮތުގައި މަގުފުރެދިފުރެދި ހުރުމަށް ދޫކޮށްލައްވާނެއެވެ.)

ޖަހެ ދެން ދަރަޖައިގެ ގޮތުން އެންމެދެރަވީ ކޮންބައެއްކަމާއި އަދި ޖަމާޢަތުގެ ގޮތުން އެންމެ ވާގިދެރަވީ ކޮންބައެއްކަން އެނގޭނެ، އެމީހުންނަށް އެނގިދާނެއެވެ.

وَيَزِيدُ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ ٱهۡتَدَوۡاْ هُدٗىۗ وَٱلۡبَٰقِيَٰتُ ٱلصَّٰلِحَٰتُ خَيۡرٌ عِندَ رَبِّكَ ثَوَابٗا وَخَيۡرٞ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾

އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގު ލިބިގަތްމީހުންނަށް ތެދުމަގު ދެއްކެވުން އިތުރުކުރައްވަތް ދެއެވެ. އަދި ދެމިހުންނަނިވި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކަކީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައި ثواب ގެ ގޮތުންނާއި، انجام ގެ ގޮތުން މާރަނގަޅުކަންބޮޑު އެއްޗެކެވެ. (ދެމިހުންނަނިވި ހެޔޮ عمل ތަކީ إخلاص ތެރިކަމާއިއެކު މާތް الله ގެ ވަޙީގެ އުސޫލުތަކާއި ތިމާގެ عمل ތަކެވެ. منافق ކަމެއް ނެތިހަދާ ކޮންމެ ހެޔޮ ޢަމަލަކީ، ދެމިއޮންނަނިވި عمل އެއް ނޫނެވެ. އަދި ރިޔާއަށްޓަކައްޓެވެ. އެއީ މުޅިން باطل ވެގެންދާ عمل އެކެވެ.)

أَفَرَءَيۡتَ ٱلَّذِي كَفَرَ بِـَٔايَٰتِنَا وَقَالَ لَأُوتَيَنَّ مَالٗا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ أَطَّلَعَ ٱلۡغَيۡبَ أَمِ ٱتَّخَذَ عِندَ ٱلرَّحۡمَٰنِ عَهۡدٗا ﴿٧٨﴾ كَلَّاۚ سَنَكۡتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُۥ مِنَ ٱلۡعَذَابِ مَدّٗا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُۥ مَا يَقُولُ وَيَأۡتِينَا فَرۡدٗا ﴿٨٠﴾

ތިމަން الله ގެ آية ތަކަށް ކާފިރުވެ އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނާއަށް މުދަލާއި ދަރިން ލިބޭނޭކަން ކަށަވަރެވެ. މިފަދައިން ބުނިމީހާ ޖަހެ

ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަތީމުހެއްތޯ؟ (އެކަލޭގެ އެހެން އެބުނީ) غيب ގެ މައްޗަށް ބޭލުގެން ބަލާލައްވައިގެންތޯ. ނުވަތަ الله ގެ حضرة ގައި معاهدة އެއް ކޮށްލައްވައިދީ ބަވައްތޯ. ހަމަ ހިލޭ އެހެނެއް ނުވާނެތޯ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާ ބުނާ އެއްޗެ އެއްކޮށް ލިޔުއްވާނެމެވެ. އަދި އޭނާއަށް عذاب އިތުރުކުރައްވާ ކުރައްވާ، ދިގުކުރައްވާނެމެވެ. އަދި އޭނާ ބުނާ އެއްޗެ އެއްކޮށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިލްކުކުރައްވާނެމެވެ. އަދި ތިމަންނާ الله ގެ حضرة އަށް އޭނާ އަންނާނީ އެކަނިމާ އެކަނިންނެވެ. (މި آية ތަކުގައި ނަންގެނުވިފައިވާ، މީހަކީ عاص بن وائل އެވެ. މީނާއަކީ آخرة ދުވަހުންވެސް މުދަލާއި ދަރިން ތިމަންނާއަށް ލިބޭނެއެވެ. މި ފަދައިން مؤمن ތަކެއްނާއި ދިމާލަށް ބުނަމުން ހިނގި މީހެކެވެ. މިއާ الله އަންގަވާފައި އެވަނީ، އޭނާ މިދުނިޔޭގައި އެއްކުރިޔަމަ އެއްކުރި ހުރިހައި އެއްޗެއްގެ ވާރުތަވެރިއެއްކަމުގައިވާނީ އެކަލާނގެ ކަމަށާއި އަދި އޭނާއަށް އެކަލާނގެ ދަރުބާރަށް އަންނަންޖެހޭނީ އަނގުޅުވަރުލައި ނޫޅި އެކަނިމާ އެކަނިން ކަމުގައިމެއެވެ.) مترجم

وَٱتَّخَذُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ ءَالِهَةً لِّيَكُونُواْ لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّاۚ سَيَكۡفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّآ أَرْسَلْنَا ٱلشَّيَٰطِينَ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْۖ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٤﴾

އެމީހުން އެއީ الله ފިޔަވައި އެހެން الـه ތަކެއްގައި ހިފައިއޮތެވެ.

އެއީ އެ الـلـه ތަޢާލާ އެމީހުންނަށްޓަކައި ވާޢިދުވެރިންކުރައްވައި ވުޖޫދުވެއެވެ.
ނަމަވެސް އެއަޔާ ހަމަ ހިތައިވެސް ވާނުކަމުއްނުނުވެ. އަދި
ކިއްކަކްނުވެ. އެއިތާރުފަކުގެ ކިބައަށް އެމީހުންކުގަ އަޅުކަމާއިމެދު،
އެއިތާރުފަށް އެމީހުނާއި ދުކާޅުވެރިވެ އެމީހުންގެ ހަފުރުން ކަމުގައި
ވާނެއެވެ. ފިޔަން الله ކާފިރުފަކުންގެ މައްސަލަ، އެމީހުން ނުތާހިކު
ބޭނުން ހައްޔަރި އަޅުމަން شيطان ފަށް ޝައިޠާނުންނެވެ ކައިގެ ޝައިނުން
ޝިރުކަށް ނުގަނޑުވެރިފަހައެވެ. ފިޔާ ކާފިރުނުން އެމީހުންގެ މައްސަލަ
އަވަސްވެވަޅައި ނުގަނޑުވާފުވެ. ހަމަކަނަވަރުން ފިޔަންރަސްކާފިރުގެ
އައުރުންނަންޝަކައި (اَجَلُ ގެ ދުވަސްފަށް) ގުނައި އަދަދުކުރައްވަމުވެ.
(يعنى: އެމީހުންގެ މައްސަލަ ކަނޑައެޅިގެންވާ މުއްދަތާއި ހަމައަށް އެމީހުން
އަތުގައި އުޅެން ގޮތްކަން އުޅުމަށް ދޫކުރައްވައިފައެވެ. ދެން އެކަށީނގެ
އެމީހުން ހިއްސާވާނީ ނުހަނު ގަދަފަދަ ހިއްސާވުމަކުންނެވެ.)

يَوۡمَ نَحۡشُرُ ٱلۡمُتَّقِينَ إِلَى ٱلرَّحۡمَٰنِ وَفۡدٗا ﴿٨٥﴾ وَنَسُوقُ ٱلۡمُجۡرِمِينَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ وِرۡدٗا ﴿٨٦﴾ لَّا يَمۡلِكُونَ ٱلشَّفَٰعَةَ إِلَّا مَنِ ٱتَّخَذَ عِندَ ٱلرَّحۡمَٰنِ عَهۡدٗا ﴿٨٧﴾

ފިޔަން الله تقوى ވެރިން عزّة ތެރި މެހްމާނުންގެ ގޮތުގައި رحمٰن ވަންތަ الله ގެ
حضرة އަށް جماعة جماعة އަށް وفد وفد އަށް އެއްކުރައްވާހުށިމެވެ.
އެއްކުރައްވައި ކުށްވެރިން ފެނަށް ހަނދުވެގެންވާ ބާރުގައި ނަރަކައިގެ
ދަރަޖައަށް ކޮއްޕުމުން ގެންދަވާ ހުށިމެވެ. އަދި އެދުވަހު رحمٰن ވަންތަ

اللّٰه ގެ حضرة ގައި معاهدة އެއްބަސްވުމެއް ހިފައި ނޫނީ شفاعة ލިބި
ނުވާނޭ ހުއްޓެވެ.

وَقَالُواْ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْـًٔا إِدًّا ﴿٨٩﴾ تَكَادُ ٱلسَّمَٰوَٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ ٱلْأَرْضُ وَتَخِرُّ ٱلْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ أَن دَعَوْاْ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا يَنۢبَغِى لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ إِن كُلُّ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ إِلَّآ ءَاتِى ٱلرَّحْمَٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَّقَدْ أَحْصَىٰهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ وَكُلُّهُمْ ءَاتِيهِ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

މާތް رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة އަށް ދަރިކަލަކު ލެއްވިކަމަށް ބުނެދީފައިން
އެމީހުން ބުނެއްޖެއެވެ. ޝަރީޢަތާއި ޚިލާފު ބޮޑު ބަސް ތިމަންނާގެ ކަމަށް
ވަރަށްވެސް ނުބައި ވެސްވާ ބަސްކެވެ. އެމީހުން رحمٰن ވަންތަ اللّٰه
ގަ ދަރިކަލަކު ހުރިކަމަށް ބުނުމުގެ ސަބަބުން އުޑުތައް ފަޅައިގެން
ދިޔުމަށާއި ބިންބިޔަވާ ފަޅައިގެން ގޮސް ފަރުބަދަތައް ފުނޑުފުނޑުވެގެން
ވެއްޓިގެންދާ ވަރަށް ކަމެކެވެ. ދަރިކަލަކު ލެއްވުމަކީ رحمٰن ވަންތަ
اللّٰه އަށް لائق ވެވަޑައިގަތް ކަމެއް ނޫނެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގައި
ވާހައި ކޮންމެ އެއްޗެއް ކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރާ ޢަބްދަކު ކަމުގައި
رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ حضرة އަށް ހާޒިރުވާނެއެވެ. އެކަލާނގެ
އެހުރިހާ އެއްޗެއް ގުނައި ވަޑައިގެންފައި ވެއެވެ. އެމީހުންގެ
عدد ގުނައިދެއްވައިފިއެވެ. އެއިން ކޮންމެ މީހަކު قيامة ދުވަހުގައި

އެކަލާނގެ حضرة ގައި އެކަނިމާއެކަނިން، އަނބުރާނުވި، ދިޔަކަށް ވެއެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ ٱلرَّحْمَٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ فَإِنَّمَا يَسَّرْنَٰهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ ٱلْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِۦ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًۢا ﴿٩٨﴾

ހަމަކަށަވަރުން އީމާންވެ ހެޔޮ عمل ތައްކުރި ބައިމީހުނަށް رحمٰن ވަންތަ الله އޯގާވަންތަކަމާއި مَحَبَّة ވަންތަކަން ލައްވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން الله މި قرآن ކަލޭގެފާނުގެ ދޫބަހުން ފަސޭހަކުރައްވައިދެއްވީ އެއީ ކަލޭގެފާނުން އެއިން تقوى ވެރިންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ، خبر ދެއްވުމަށާއި، އަދި ދެކޮޅުވެރިވެގެންވާ މީހުނަށް އެއިން އިންޒާރުދެއްވުމަށާއި ބިރުގެންނެވުމަށް ވެއެވެ. އެމީހުންގެ ކުރީގައި ތިމަން الله އެތައްއެތައް امّة އެތައް ހަލާކު ކުރައްވައިފައިވެއެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އެމީހުންކުރެ އެކަކުވެސް، އެބަފެނިވަޑައިގަންނަވާތޯ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ ކުޑަ އަޑެއްވިޔަސް އިވިވަޑައިގަންނަވާތޯ.

الحمد للّـــه

مريم سورة ގެ ترجمة ނިމުނީއެވެ. ދެން ދިރިހުރިވަންތަ الله ގެ ވާގިފުޅުން طه ސޫރަތަށް ފެށުނީއެވެ.

سُورَةُ طه (٢٠)

މިސޫރަތަކީ مكيّة ސޫރަތެކެވެ. 135 (ސަތޭކަ ތިރީސްފަހެއް) آية އާއި، އަދި 8 (އަށެއް) ركوع މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ގިނަގިނަ رحمة ލައްވާ رحيم ވަންތަ މާތް الله ގެ ނަންފުޅުން ފަށަމެވެ.

طه ① مَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡقُرۡءَانَ لِتَشۡقَىٰٓ ② إِلَّا تَذۡكِرَةً لِّمَن يَخۡشَىٰ ③ تَنزِيلًا مِّمَّنۡ خَلَقَ ٱلۡأَرۡضَ وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلۡعُلَى ④ ٱلرَّحۡمَٰنُ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ ⑤ لَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ وَمَا بَيۡنَهُمَا وَمَا تَحۡتَ ٱلثَّرَىٰ ⑥ وَإِن تَجۡهَرۡ بِٱلۡقَوۡلِ فَإِنَّهُۥ يَعۡلَمُ ٱلسِّرَّ وَأَخۡفَى ⑦ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ لَهُ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ ⑧

އޭ އިންސާނާއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ މި قرآن ކަލޭގެފާނު މައްޗަށް ބާވައިލެއްވީއަކީ އެއީ ކަލޭގެފާނު އުނދަގޫ އުފުއްލެވުމަށްޓަކައެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް (ބާވައިލެއްވީ) އެއީ މާތް ކަލާނގެ ޙަސްކަންފުޅަށް ބިރުވެތިވާ މީހަކަށްޓަކައި ނަސޭހަތެއް ކަމުގައެވެ. ބިންގަނޑާއި، އުސްއުޑުތައް ހެއްދެވިކަލާނގެ حضرة ން ބާވައިލައްވައިގެންވާ، ބާވައިލުއްވުނުކަމުގައިވާ ހާދުގައިވާއެވެ. އެއީ، عرش ގެމައްޗަށް قائم ވެވޮޑިގެންވި،

الرّحمٰن އެވެ. އުޑުތަކުގައި ވާހައި އެއްޗެއްސަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗެއްސަކާއި، އެދެމެދުގައި ވާހައި އެއްޗެއްސަކާއި، އަދި ފައިތަގާ، یعنى: ބިމުގެ ދަށުގައި ވާހައި އެއްޗެއް، މިލްކުވެގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. ކަލޭގެފާނު އަޑުގަދަކޮށް ބަސްވިދާޅުވިޔަސް، (ނުވަތަ ނުކިޔައަސް) ފަހެ އެކަލާނގެ ސިއްރާއި ވަންހަނާކަން ބޮޑުކަންކަން ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން إلـه އަކުނުވާ، މާތް الله އެވެ. އެންމެހައި ރިވެތި މާތް ނަންފުޅުތައްވަނީ އެކަލާނގެ حضرة އަށް މެއެވެ.

وَهَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ (٩) إِذۡ رَءَا نَارٗا فَقَالَ لِأَهۡلِهِ ٱمۡكُثُوٓاْ إِنِّيٓ ءَانَسۡتُ نَارٗا لَّعَلِّيٓ ءَاتِيكُم مِّنۡهَا بِقَبَسٍ أَوۡ أَجِدُ عَلَى ٱلنَّارِ هُدٗى (١٠)

موسى ގެފާނުގެ ވާހަކަ ކަލޭގެފާނާ ހަމައަށް އައިސްފައިވޭތޯއެވެ؟ އެއީ އެކަލޭގެފާނަށް އަލިފާނެއް ފެނިވަޑައިގެންނެވިހިނދުއެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ އަހުލުވެރިންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިރަން މިތާ ތަސްވެލާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އަލިފާނެއް ފެނިވަޑައިގަންނަވާހެން އެބަ ހިތުވެއެވެ. އެތަނުން ގިނި، އަލިފާނުކޮޅަކާއިގެން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ތިމަންކަލޭގެފާނަން ވަޑައިގެންނެވުން ދާނެކަހަލައެވެ. ނުވަތަ އަލިފާނުގެ ކައިރިން މަގު އެނގިވަޑައިގަތުމުގެ ކޮންމެވެސް علامة އެއް ތިމަންކަލޭގެފާނަން ފެނިވަޑައިގަންނަވާނެ ކަހަލަމެއެވެ.

ބަޔާން:

ދަންނަވައް. މި سورة ގައި، ނުވަވަނަ آية ން ފެށިގެން ނުވަދިހަ އަށްވަނަ آية އާއި ހަމައަށް بيان ވެފައި އެވަނީ، މޫސާގެ ފާނުގެ ވާހަކައެވެ. މިސޫރަތުގައި އެކަލޭގެ ފާނުގެ ވާހަކަ ފެށިފައި އެވަނީ އެކަލޭގެ ފާނާއި އަދި އެކަލޭގެ ފާނުގެ ބަފައިކަލުން يعنى: އަނބިކަނބަލުންގެ ބައްޕައިފުޅުގެ ދެކުދިގައި ވެވުނު شرط ގެ މުއްދަތު ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމަށްފަހުގައި، އަނބިކަނބަލުންނާއިގެން މިސްރުގެ ފަރާތަށް ދަތުރުފުޅުކޮށްލެއްވި ހިސާބާއި ހަމައިންނެވެ. ދަތުރުފުޅަކީ ނުހަނު އުނދަގޫ ދަތުރުފުޅެކެވެ. އޮއްސާ އަނދިރިރާއިއެކު ތިއްބެވީ ފަރުބަދަތަކެއްގެ ދެމެދުގައިވާ، ވާދީތަކެއްގައެވެ. ހޫނަކީ މުޅިއެއްމަތި ބަނަފުރައި އަނދިރިކަމުން ފޮތިގައި ކޮށަހިގަތުން ހުނޑަޔާ ވަރުގެ ހޫނެއް ނުވެއެވެ. އަދި ކައްޒާއެއް ނެތެވެ. މޫސާފުޅުގެ ހިތަދޭރަކުން ދިޔާ، ތަރުތީބުވެރިވަރުގެ ހޫއެއްވާއް ގެއްލެވެ. މި ފަދަ ހާލަތުގައި موسى ގެ ފާނު ހިތުފުޅު ގިއްލިފައިވާ ފަރާތް އަލިއްލައިވާފައިން އަލިފާނެއް ނުފެނިއްޖެއެވެ. ނަމަވެސް ވަރަށްވަރަށްގެނގޮ ހިތާމައަށް ކަލޭފުޅު ހިންގަވައިލެއްވި ހިސާބުގައި، އެކަލޭގެ ފާނަށް ހިތުގުތި ކަނޑައެއް ފުރާތުގެ ފަރާތުގަޔިން އަލިފާން ފެނިވަޑައިގެން ނުވެއެވެ. ވީމާ، އެކަލޭގެ ފާނުގެ އަނބިކަމަނާއަށް އެކަލޭގެ ފާނު ވިދާޅުވީއެވެ. ތިމަންކަލޭގެ ފާނަށް ހިތުވަނީ އަލިފާނެއް ފެނުނީ، މަގުއަނގައިދޭ ކާކުމެއް

އަޖާމަތުން، ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ޖެހިވަޑައިގަންނަވައިފާނުހުންނެވެ. ވީމާ،
ތިމަންކަލޭގެފާނުން އަނބުރި ދިޔަނަން ވަޑައިގެންނަވަންދެން ކަމަނާ
މިތާނގައި ތަސްލާ އިންނަވާށެވެ. مترجم .

فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِىَ يَـٰمُوسَىٰٓ ﴿١١﴾ إِنِّىٓ أَنَا۠ رَبُّكَ فَٱخْلَعْ نَعْلَيْكَ ۖ إِنَّكَ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾ وَأَنَا ٱخْتَرْتُكَ فَٱسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰٓ ﴿١٣﴾ إِنَّنِىٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدْنِى وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكْرِىٓ ﴿١٤﴾ إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾

ފަހެ، ދެން އެކަލޭގެފާނު އޭގެކައިރިއަށް ވަޑައިގެންފިހިނދުގައި،
އެކަލޭގެފާނަށް نِدا ގެ އަޑު އިވުނެވެ. އޭ موسى ގެފާނު!
ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ.
ކަލޭގެފާނުގެ ފައިވާންޖޯޑު ބާލައްވާށެވެ! އެހެނީ ކަލޭގެފާނު
ތިޔަހުންނެވީ طاهر ވަންތަކަން ލިބިގެންވާ طوى ފަރުބަދައިގެ ވާދީގައެވެ.
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު خيار ކުރައްވައިފީމެވެ. ފަހެ ދެން
(ކަލޭގެފާނަށް) އިއްވޭ وحي އަށް ކަންތައް އައްސަވައިގެން ހުންނަވާށެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ الله އެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ
މެނުވީ اله އަކު ނުވެއެވެ. ވީމާ ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް
އަޅުކަންކުރައްވައި، އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައި

ނަމާދު قائم ކުރައްވަ ކުރައްވައި ހުންނަވާނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން قيامة ދުވަހަކީ އަންނަނިވި ދުވަހެކެވެ. ނަމަވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އެވަގުތު ވަންހަނާކުރެއްވުން އެދިވަޑައިގަންނަވަމެވެ. އެއީ، ކޮންމެ ނަފްސަކަށްވެސް އެނަފްސެއްކުރާ عمل ގެ ޖަޒާ ދިނުމަށްޓަކައެވެ. ވީމާ، އެ قيامة އަށް އީމާންނުވާ މީހާގެ އެދުންތެރިކަމަށް تبع ވެވިހަކު ކަލޭގެފާނު، އެއިން (އެބަހީ: قيامة ދުވަސް ހަނދުމަކުރައްވުމުން) ދުރުކުރުވިއަ ނުދޭހުރިކަމެވެ. (އެހެންވެއްޖެނަމަ) ކަލޭގެފާނުންވެސް ހަލާކުވެ، برباد ވެ ވަޅައިގެންފާނެއެވެ.

ބަޔާން:

ދެން އެކަލަނގާ އެތަނަށް ދުރާށްލައްވައި، އެކަލޭގެފާނަށް އަލިފާން ފެނިވަޑައިގެންނެވިހެން ހިޔާވެ ހިސާބަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދު އެކަލޭގެފާނަށް އެތަނުން ފެނިވަޑައިގަތީ، نور ފެނުމެވެ. އަދި އިވިވަޑައިގަތީ މިއަންނަނިވި ބަސްފުޅުތަކުގެ އަޑުފުޅެވެ.

އޭ މޫސާއެވެ! ކަލޭގެފާނަށް، ندا މި އިއްވަވަނީ ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ކަމުގައިވާ ތިމަން الله އެވެ. ކަލޭގެފާނަށް ވަޅައިގެންނެވި ފައި ތިޔަހުންނެވީ، ފަސްފަދުން برکاة ލިއްބެވިގެންވާ میدان ގައެވެ. ވީމާ ކަލޭގެފާނުންގެ ފައިވާންޖެހޭގޮތު ބައިލުއްވާށެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަސްތުކުރެއްވުން އަދާކުރައްވާށެވެ، ކަލޭގެފާނު ތިޔަހުންނެވީ މުންތަޚަބު ކޮށްލައްވައެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިއަންގަވާ ކަންކަމަށް ކަންފަޅާ އަޑުއަހާވަޑައިގެން

މަސައްކަތް ކުރައްވަމުން ގެންދަވާށެވެ. ދެނެވަޑައިގަންނަވަދުތޯއެވެ.
ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ އެހެން އެއްވެސް اِلٰه އަކުނުވާ، الله އެވެ.
ވީމާ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައި، އަބަދާއި އަބަދު ނަމާދު قائم ކުރައްވާށެވެ. އަދި
ދެނެވަޑައިގެން ހުންނަވާށެވެ. قيامة ދުވަހަކީ އަންނަނިވި ދުވަހެކެވެ.
އެކަމާއިމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއް ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް ދުވަހަކީ
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަންހަނާކުރައްވަން އެދިވޮޑިގެންވާ ދުވަހެކެވެ. އެއީ
އެހެން އެއްވެސްކަލަކަށް ވެގެންނެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް ކުޑަކަމުގެ
ބަދަލު ކޮންމެ نفس އަކަށްމެ އެދުވަހުން ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. نعم! قيامة
ދުވަހަށް އީމާންނުވެ ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ އެދުންތަކަށް تبع ވެގެންވާ
ބަޔަކުގެ ބަސްތަކަށް ކަލޭގެފާނު ހައްޗިވަޔައިގެން އެދުވަހާއިމެދުގައި،
غافل ވެ ވަޔައިނުގަންނަވާނެވެ. ހަރެ އެހެން ހައްދުވައިދިނަވަ،
އެމީހުންނާއި އެކުގައި ކަލޭގެފާނުންވެސް ވާނީ ހަލާކަށެވެ. مترجم .

وَمَا تِلۡكَ بِيَمِينِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُاْ عَلَيۡهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَـَٔارِبُ أُخۡرَىٰ ﴿١٨﴾ قَالَ أَلۡقِهَا يَٰمُوسَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَلۡقَىٰهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٞ تَسۡعَىٰ ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذۡهَا وَلَا تَخَفۡۖ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا ٱلۡأُولَىٰ ﴿٢١﴾

އޭ موسى ގެފާނެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާއަތްފުޅުގައި އެވަނީ
ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނު

އޭގެމައްޗަށް ބުރަވަމުން، ހިންގުމާއި އަދި އެއިން ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ބަކަރިތަކަށް ފަތް ބިންނަވައި ހައްދަވާ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަސާސްތައްޗެވެ. އަދި އެންމެހަސް ހިތަށްވީ ބާރުނަތަކެއް އޭގައި ތިމަންކަލޭގެ ވެއެވެ. އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. އޭ، موسى ގެފާނެވެ! ކަލޭގެފާނުން، އެއަސާތަށް ނިކަން (ބިންމައްޗަށް) އެއްލަވައިލައްވާ ބައްލަވާށެވެ. ފަހެ، އެކަލޭގެފާނުން އެ އެއްލަވައިލެއްވިއެވެ ފަހެ އެހިނދު އެއަސާތަކީ ދުވުދުވާ ހަރުފަހަރާށެވެ. އެކަލާނގެ އެންގެވިއެވެ. އައްވަސް ބިރުވެރިކަމާއި ނުލައި، އޭގައި ހިއްޕަވާށެވެ. ތިމަންކަސްކަލާނގެ އޭތި ކުރީގެ ސިފައަށް ހައްދަވާނަމެވެ.

ބަޔާނެއް:

الله ގެ حضرة އަށް އެކަނި އަޅުކަންކުރުމަށާއި، އެކަލާނގެ ހަނދުމަކުރުމަށްޓަކައި، ނަމާދު قائم ކުރުމަށް، އަންގަވައި قيامة އަކީ، އަންނަނިވި ދުވަހެއްކަން، އަންގަވައި އަދި އެއިން غافل ނުވުމަށް، أمر ކުރެއްވުމަށްފަހުގައި އެކަލާނގެ موسى ގެފާނާއި سؤال ކުރައްވައިފައި އެވަނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ކަނާއަތްޕުޅުގައި އެއްޗަކީ އެއްޗެހެއްގެ ވާހަކަ އިންނެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނުން جواب ދެއްވައިފައި އެވަނީ އެއީ އެކަލޭގެފާނުގެ އަސާތަށްކަމާއި، ބިމުގައި އޮޅުއްސަވަމުން ހިނގަވާ ކަމަށާއި އަދި ބަކަރިތަކަށް ކާނދުއްވުމަށްޓަކައި ގަސްގަހުން، އެއިން ފަތް ބިންނަވާކަމަށާއި، އަދި އެންމެނަސް އެތައްއެތައް ބޭނުންތަކެއްކުރެވޭކަމެވެ،

އޭގައި ވާނެކަމެވެ. ދެން އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވި
އުއަސޫލާގެ ބިންމަތުގައިން، އެއްޗެއްވަރިޔާއްވުމަކަށެވެ. މި حكم ފުރުގެ
تَعْمِيلُ އެކަލޭގެފާނު ކުރައްވަވާއިރުކު އުއަސޫލާގެ އަތް ނުހަނު ބޮޑު
ނާގަހަކުރުއަކަން ވެގެން ދުވެދުވެއްވެ. މިއަށް ފުރިވަޔާއިގެން ހިނދުގައި
موسى ގެފާނަށް ބޭރުވަޔާއިގައި، ބިރުފުޅުން ދުވެވަޔާއިގަންނަވާތީވެ.
ނަމަވެސް ހިތިހި، الله އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިފައި އެވަނީ،
ބިރުފުޅުގަންވަޔާއިންގެން އެ ހަރުފަ ހިއްޖުވުމަށާއި، އަދި އެކަލާނގެ އާޔަ
ހިކުއްމަތުއަރަން (އަސާއަކަން) އަޅުއްވައިފައިވާކަމަށްވެއެވެ. مترجم

وَٱضۡمُمۡ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخۡرُجۡ بَيۡضَآءَ مِنۡ غَيۡرِ سُوٓءٍ ءَايَةً أُخۡرَىٰ ﴿٢٢﴾ لِنُرِيَكَ مِنۡ ءَايَٰتِنَا ٱلۡكُبۡرَى ﴿٢٣﴾ ٱذۡهَبۡ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ ٱشۡرَحۡ لِي صَدۡرِي ﴿٢٥﴾ وَيَسِّرۡ لِيٓ أَمۡرِي ﴿٢٦﴾ وَٱحۡلُلۡ عُقۡدَةٗ مِّن لِّسَانِي ﴿٢٧﴾ يَفۡقَهُواْ قَوۡلِي ﴿٢٨﴾ وَٱجۡعَل لِّي وَزِيرٗا مِّنۡ أَهۡلِي ﴿٢٩﴾ هَٰرُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾ ٱشۡدُدۡ بِهِۦٓ أَزۡرِي ﴿٣١﴾ وَأَشۡرِكۡهُ فِيٓ أَمۡرِي ﴿٣٢﴾ كَيۡ نُسَبِّحَكَ كَثِيرٗا ﴿٣٣﴾ وَنَذۡكُرَكَ كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرٗا ﴿٣٥﴾

އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ އަޅުބުދު ކާރިޔާކޮށްދިނުމަށް ނިކަންތަކުކޮށްވައިދިނުމަވަ
ބައްޔަވާށެވެ. އެއަޅުބުދު އެއްވެސް ހުތުރު އަދިބަލާއި ނުލައި، ވިދައި
ބަބުދަލުން ބާރަން ނުކުންނަހުއްޓެވެ. މިއީ އެހެން ނިޝާނެކެވެ.
އެއީ ކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބޮޑެތި ބޮޑެތި معجزات ތަކުގެ
ތެރެއިން ބައެއް ދައްކަވާދެއްކެވުމަށެވެ. ދެން ކަލޭގެފާނު فرعون ގެ

ގާތަށް ވަޒީރަކަށް ލައްވާދޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކުރެއްވުމުގައި އަސޮރު
ނުހަނު ބޮޑަށް حدّ ނެތް ބާރުވެއްޖެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ދަންނަވައެވެ.
އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! އަޅުގެ މޭމަތި އަޅަށް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވައި،
އަޅުގެ މަސައްކަތް އަޅަށް ލުއިކޮށްދެއްވައި، އަޅުގެ ދުލުން
ގޮށް (يعنى: ދުލުގައިވާ އާގޮތުގެ އުނދަގޫކަމެއް) ފޮއްސަވައި
ދުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ. އެހީ އެމީހުން މިކަމަށް ދަރުކާ
ވާހަކަތައް، ހުރިގޮތަށް ދެނެގަތުމަށެވެ. އަދި އަޅުގެ ޢާއިލާގެ
ކުރިމަތީގެ ވަޒީރުން އަޅުގެ ބޭބޭ أخ ، هارون ގެފާނުން وزير އެއް
ކަމުގައި ލައްވައި، އެކަލޭގެފާނުގެ ސަބަބުން އަޅުގެ ބާރުކަރު
ގަދަކުރައްވައި (يعنى: ވާގިދެއްވައި) އެކަލޭގެފާނުވެސް އަޅުގެ
މަސައްކަތުގައި ބައިވެރިކުރައްވާނދޭވެ. އޭރު، އަޅަމެންގެ ދެކަލުން
އިބަރަސްކަލާނގެއަށް ނުހަނު ގިނައިން تسبيح ބެހެއްޓުމުގައި
އަދި ނުހަނު ގިނައިން އިބަރަސްކަލާނގެ ހަނދާންކުރުމަށް،
ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުވަނީ އަޅަމެން ފެނިވޮޑިގެން
ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ ކަލަކަށްކަމުގައި އިބަރަސްކަލާނގެ ވީމެވެ.

ބަޔާން:

الله ގެ ކުރިމަތީގައި ދެންވަންދެ ބޮޑު ނިޝާނެއް ނشان ތަކެއް موسى ގެފާނަށް
ދެއްކެވުމުގެ ކުރިން، އެކަލޭގެފާނުގެ އަސްލާއި ހަޤީޤަތަށް ވިދުގެ
معجزات ދެއްކެވުމުގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަދިވެސް އެހެން معجزات އެއް

ދެއްވެވުމަށް އެކަލާނގެ އަންގަވައިދެއްވައިފި އެއީ އެކަލޭގެފާނުންގެ
އަތްބުރު ކިރިޔާ ފަތްބުރުގެ ދަތިކަން ދައްވާލައިދީ، ނުރުއްވުމަކަށް. އެއަތްބުރު
ނުރުއްވާލިއުމަށް، އަތްބުރު އަރުނާލި ވިދަވިދާލަވަދެއްވެ. ކަނޑިހިތިވެސް
ހަމަ އެހެންމެއެވެ. މިދަ معجزات ދެއްވުމުގެ ފުރުޞަތު އެކަލޭގެފާނަށް
އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ فرعون ގެ ގާތަށް ރަސޫލުކަމާއިގެން އެކަލޭގެފާނުން
ފޮނުއްވައިދެއްވުމަށެވެ. އޭނާއާއި އޭނާގެ قوم ޔަރާ އެއްކަމުވަންތަ ކުރުމުގެ
ފުރުޞަތު ދޭއިރުގައެވެ.

އެހިނދު އެކަލޭގެފާނުން الله ގެ حضرة ން، އެދިވަޑައިގަތީ އެއީ
އެކަލޭގެފާނުގެ މޫސާގެ ބުރު ތަސްލީމުކުރައްވާ ދެއްވުމަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ
މަސައްކަތް ފުދޭނީ، توفيق ދެއްވުމަށް، މިސްރަށް ރަސްވުމުން
ރަސްގެފާން ދެރަވުމަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ ދުރުގެން ގެރި
މޫސާވައިދެއްވުމަށް އަދި ވާގިވެރިއެއްގެ ބޭނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ
ބޭބޭ، هارون ގެ ފާނު، وزير އެއްކަމަކަށް ލައްވައިދެއްވުމަށް ނަބިއްކަން
އަދާކުރެއްވުމުގެ، މަސައްކަތް ފުދޭނީ ރަސޫލުގެފާނުންވެސް ބައިވެރި
ކުރެއްވުމަށެވެ. މިހެންކަމުން ކަލޭ އެކަލޭގެފާނުން އެދިވަޑައިގަތީ، އެއީ
އެދުރުބޭއިކަލުން الله ގެ تسبيح ވަރަށްކަން ގިނައިން بيان ކުރެއްވުމަށާއި،
އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލުކަމުގެ ބޮޑަން ހަނދުމަފުޅު ކުރެއްވުމަށެވެ.
ސުބުޙާނަ އެއީ، އެކަލާނގެ ބާރުގަދަފާގިނަކަ، ހެރިކަމެއް
ދެނެވޭގިނަ ކަލާކުރުމެއް ވެއެވެ. مترجم

قَالَ قَدۡ أُوتِيتَ سُؤۡلَكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدۡ مَنَنَّا عَلَيۡكَ مَرَّةً أُخۡرَىٰٓ ﴿٣٧﴾ إِذۡ أَوۡحَيۡنَآ
إِلَىٰٓ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰٓ ﴿٣٨﴾ أَنِ ٱقۡذِفِيهِ فِي ٱلتَّابُوتِ فَٱقۡذِفِيهِ فِي ٱلۡيَمِّ فَلۡيُلۡقِهِ ٱلۡيَمُّ بِٱلسَّاحِلِ
يَأۡخُذۡهُ عَدُوّٞ لِّي وَعَدُوّٞ لَّهُۥۚ وَأَلۡقَيۡتُ عَلَيۡكَ مَحَبَّةٗ مِّنِّي وَلِتُصۡنَعَ عَلَىٰ عَيۡنِيٓ ﴿٣٩﴾ إِذۡ
تَمۡشِيٓ أُخۡتُكَ فَتَقُولُ هَلۡ أَدُلُّكُمۡ عَلَىٰ مَن يَكۡفُلُهُۥۖ فَرَجَعۡنَٰكَ إِلَىٰٓ أُمِّكَ كَيۡ تَقَرَّ
عَيۡنُهَا وَلَا تَحۡزَنَۚ وَقَتَلۡتَ نَفۡسٗا فَنَجَّيۡنَٰكَ مِنَ ٱلۡغَمِّ وَفَتَنَّٰكَ فُتُونٗاۚ فَلَبِثۡتَ سِنِينَ فِيٓ
أَهۡلِ مَدۡيَنَ ثُمَّ جِئۡتَ عَلَىٰ قَدَرٖ يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٠﴾

އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވާވިއެވެ. އޭ موسى ގެފާނުވެ! ކަލޭގެފާނުން
އެދިވަޑައިގެންނެވި އެދުންތައް ފުއްދުވިއްޖެކަން ކަށަވަރުވެ. އަދި
މިމަންރަސްކަލާނގެ، އަދިވެސް އެހެންފަހަރަކު ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް
إحسان ވަންތަވެވޮޑިގަތީމެވެ. އެއީ މިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުންގެ،
މައިކަމަނާއަށް އިލްހާމްގެގޮތުން އަންގަވައިދެއްވި (މިއަންނަނިވި
ބަސްފުޅުތަކުން) އަންގަވައިދެއްވީމުއެވެ. ކަމަނާ އެދަރިކަލުން، ފޮށްޓެއްގައި
ބަންދުކުރައްވައި މޫދަށް އެއްލަވައިލައްވާށެވެ. ފަހެ މޫދު އެފޮށި ކޮންމެވެސް
އަތިރިއަކަށް ޖައްސާލާނެއެވެ. މިމަންރަސްކަލާނގެއާއި އަދި އެދަރިކަލުންގެ
ޢަދުއްވަކު އެފޮށި ނަގައިގަންނާނެތެވެ. އަދި މިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން
خاصّ ލޯބިވަންތަކަމެއް ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް މިމަންރަސްކަލާނގެ
ލައްވަވީމެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ބޮޑުކުރުވުން މިމަންރަސްކަލާނގެ
ބެއްލެވުމުގެ ދަށުގައި ވުމަށްޓަކައެވެ. ފަހެ އެއީ އެދަރިކަލުން

ބަޔަހަރައްޓައި ފަހިވި މިހަރު މިމަންކަމުގާ ތިއައްބައިމީހުން ދަރުކަވަންތޯއެވެ.

މިފަދައިން، ވިދާޅުވަމުން ކަލޭގެފާނުންގެ ދަރިތަކަމުގާ ހިނގުމި

ހިނދުގައެވެ. ފަހެ (މިފަދަ تدبير ފުރުން) އެކަމަނާގެ ޚާއްޞަކޮށް ފިޔަކަން

ފިބުމަތްބަކުރާއި އަދި އެކަމަނާއަށް ހިތާމަފުޅު ނުބުނެހުމުމަތްބަކަރި

މިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުންގެ މަރިކަމަނާގެ އަރިއަހަރަށް ކަލޭގެފާނުން

އަނބުރައިގެންނެވިމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު މިހަކުވުސް މުރުއްވިމުއްވެ.

(ނަމަވުސް) އެހީތެރިކަމުގެ މިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުން

މިނޫކުރުއްވިމެވެ. (ކޮންމެއަކަސް) މިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުން

ފުރިހަމަކަމަށް امتحان ކުރުއްވިމެވެ. مدين ގެ އަހުލުވެރިންގެތެރޭގައި

އަހަރުތަކެއްވަންދެން ކަލޭގެފާނު ހުންނެވިމުއްވެ. ދެން މިންވަރުކުރެއްވި ފަދައިވާ

ގޮތުގެމަތިން (މިތަނަށް) ކަލޭގެފާނު ތިޔަވަޑައިގަތީއެވެ.

ބަޔާނުއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ موسى ގެ ފާނަށް އެކަލޭގެފާނުން އެދިވަޑައިގަންނަވި

ބޭނުން ފުޅުތަށް ދެއްކަވައިދެއްވުމުގެ ފަހުގައި އެކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް

ހަނދުމަކުރުއްވައިދެއްވައި ފަހު އެވަނީ އެކަލޭގެފާނުން ދުނިޔެއަށް ފައްބުވީ

ވަޑައިގަތުމުގެކުރިން މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތައްޔާރު وحى

ފުރުއްވުމާއި ޖެހުނުން އެދުމުދުގައި އެކަލޭގެފާނު މަރުކަރަށް އެކަލާނގެ

ފުރުތި نعمة ތަކުގެ ވާހަކަތަކެވެ. موسى ގެ ފާނާއި فرعون އާއި އަދި إسرائيل

ބޭގައިމީހުނާއި މެދުގައި ހިނގި ކަންކަމުގެ ވާހަކަތައް ދެންތިބި މީހުންނަށް

އެންގެވުމުގެ ގޮތުން އެވަނީ ކުރުކުރުގޮތަކައި بيان ކުރައްވައިފައެވެ. އެ ކުރުކުރު ވާހަކަތައް ހިސާބަކަށް މި تفصيل ކޮށްދެއްވިއެވެ.

فرعون ގެ ދަރުބާރުގައި އެއްދުވަހަކު ވާހަކަދެކެވުނެވެ. އެއީ إبراهيمގެފާނުގެ ދަރިކޮޅުން ނަބީބޭކަލުންނާއި ރަސްރަސްކަލުން މާތްރަސްކަލާނގެ ފައްދަވާނެކަމަށް، އެކަލާނގެ ވާނަން وعد ކުރައްވައިފައިވާތީއެވެ. ވީމާ، ބަނީއިސްރާއީލު، މިސާރުވެސް އެތިބި އެކަމަށް ބަލާބަލައި، މިސްރުގެ ރަސްކަމަށް އެމީހުންގެ އަތުން އަރާނެކަމަށް يقين ކޮށްލެއްވެ. މިވާހަކަ ދެއްކުމަށްފަހު ކަންކުރާނެގޮތުގެ މަޝްވަރާ ދަށުން فرعون ދަރުބާރުގެ سياسى مدبّر ނެގެ މަޖިލިސެއް قائم ކުރެވެ. ކޮމިޓީއަށް ފެނުނު تدبير ގެ ގޮތުގެމަތިން ބަނީއިސްރާއީލުގެ ތެރޭގައި ދިރިއުޅެންކުރެއްޗަކު ވިހައިފިނަމަ ހަމަ އެވަގުތުން ކަތިލުމަށް މުޅި ސަރަހައްދުގެތެރޭގައި ކޮށިފޮތިޔާ ހިންގައި އެކަމުގެ މައްޗަށް عمل ކުރެވުނެވެ. ނަމަވެސް إسرائيل ބާގައިގެ މީހުން މިފަދައިން ކަތިލުމުން ގެންދިޔަނަމަ، އެމީހުންގެ ހިދައިން ސަރުކާރަށް ލިބޭ ވާގައި، ޖުމްލަ ކާރިއާއި އެކު އެމީހުންގެ ހިދައިން ކުރާ خدمة ތަކެއް ނެތިދިޔައިދާނެކަމަށް ބިރުކުރެވި، ބަނީއިސްރާއީލުގެ ތެރޭގައި ކޮންމެ އަހަރަކު އަހަރެއް ދޫކުރެވުން قتل ކުރުމަށް واجب ކޮށްފައިވާ حكم ، ދެއަހަރުންކުރެ އެއްއަހަރުގެ قتل އަދި އަނބުރައިލިއެވެ.
موسى ގެފާނުގެ މައިކަމަނާ هارون ގެފާނާއިގެން ބަލިކަށުވީ، ދެއަހަރުންކުރެ قتل ކުރުން منع ވެފައިވާ އަހަރެއްގައެވެ.

موسى ގެފާނާއިގެން ރައްކައުތުވި قتل ކުރުމުން عامّ ކުރުމުން
އަހަރެއްގައެވެ. ވީމާ، ރައްކާވުވާގޮތް އެކަމަނާއަށް ހައްދަވާނޭގޮތް
އެނގިވަޑައިގެން ހިތާމައިގައި އިންނަވަނިކޮށް މާތްރަސްކަލާނގެ
އެކަމަނާގެ ހިތްޕުޅުގެތެރެއަށް އެޅުއްވުމި إلهام އެއްގެ ސަބަބުން އެކަމަނާ،
އެކަމަނާގެ ތުއްޕުޅު ދަރިކަލުން ފޮށިކަލޭގެއްތެރެއަށް ލައްވަވައި، އެފޮށިކަލޭ
ނީލްކޯރުގެ ތެރެއަށް އުކުއްވައިލެއްވިއެވެ. ދެން ފޮށިކަލޭ އޮހޮރި
ދެމުމުންގޮސް ގެއްސި فرعون ގެ ގެކޮޅާ، ދިމާލުން އެތެރެއަށް ކުރިމަތިވެއްޖެއެވެ.
ފެންގަނޑެއްގައެވެ. އެއިރުން އެގާނގައިހުރި ގަނޑުވަރުގެ ބާނިތަރާ
كَنِيْزُ ނުބައި އެފޮށިކަލޭ ގެންގޮސް އެރުވީ ރާނީގެ އަރިހަށެވެ. ފޮށިކަލޭ
ހުޅުއްވައި އާގެދަރައަށް ބައްލަވައިލެއްވުން އެކަމަނާއަށް ފެނިވަޑައިގެނީ
ދަރިކަލެއް، ވިހަގިހަޅުވާ ކުޑަކުދިން ސުވަރުގެއެވެ. އެސްކުރެއް ކުޑަކުދިން
ރިވެތިކަމާއި އަޒީޒުވަޑައިގެ ސަބަބުން فرعون ގެ އަނބިކަމަނާގެ ހިތްޕުޅު
ދިނީ އޮބައްޖުޅު ދަރިކަލުންގެ ލޯތްބައް މައިކަލުންނާއި ކުޑަވަރުގައިކަމުން
ކާވެރި އިތުރުގެންނެވެ. ނަމަވެސް إسرائيل ކުދިން، ذبح ކުރުމަށް
عيّن ވެފައިވާ قَصَّائى އިންނަށް މި خبر ދިމާވުމާއި އެކުގައި ރާނީގެ
އަރިހަށް ހަމަ އެހިނދުގެ حاضر ވެ އެކަމަނާގެ އަތްޕުޅުން އެދަރިކަލުން
އަތުލައިގަތުމަށް މަސައްކަތް ކުރިއެވެ. މިކަމަނާވެސް މިއަނިޔާވެރިންނާއި
އެދަރިކަލުން حوال ނުކުރައްވުމަށް ގަދައަޅުއްވައި فرعون ގެ ގާތުގައި
ވެދެއިގަންނަވައި އެދަރިކަލުން މަރައިނުލާ ދޫކޮށްލުމުގެ أمر ހިއްޕަވައިގެން

ވަޒީރުގަޑުވަންތަކަށް ވަލީމާއަށް ހަނދުވައިގެން އަދި قصّائی ނުނަނަން ދޭހުރީ،
އެނބުރި ހިނގައިދާނެތެވެ. فرعون ގެ ހިޔާވަހިން އެދަރިކަލުން تربيّة
ކުރެއްވުމުގެ ޙުކުމާއި ހުއްދަ އެކަމަނާއަށް ލިބިވަޑައިގަތުމަށްފަހުގައި
ލިބިވަޑައިގެންނެވި އުފާވެރިކަމާއި ހަވާލުގައި މިޞްރު އަނބުރާލައި
ހިފުމަތިން އެއްކަލަކަށް ހިޔާއިޔާ ހިފުމަތިންގެ އަހަރު ދަރިވަރެއްގެންވެސް
އެދަރިކަލުން އެއްވެސް ލިބެނާގެ ކަރިން ހިއްޔާރުކުރެއް ނުހިއްޖެވިއެވެ.
ވީމާ ކަނެއްކާވެސް އެކަމަނާއަށް ދުލުވެއިގަތީ ހިނާމަލުކަށްވާނެވެ.
ކަންބޮޑުވެވަޑައިގަންނަވާނެވެ. އެހެނީ، ހަމަ ދާދިދުރުގެހެއް ވީނި
ކުރުކުރެއްވުމަށް، ހިސާބުވަޑައިގަތުން އެކަމަނާގެ ކުރިމަތީގައި
ހުއްޓުނުގައި މިއްޗެހިއެވެ.

ދިން މިކަމާގެ ވަރަގިނައިތު، ދިކުރުދުކުރެއްވުމުގެ ދުރުގައި
އަމުރުކުރެއްވި، އެއީ އެތެރެކޮށްލުމުގެ ބޭރުންނަމަވެސް ހިތްމަތަކުގެ ހިތްފުދު
އެދަރިކަލުން ހިއްދަވައިދޭ ބެލުމަށް ކަނޑުވެސް ހިތްމަތަކު ހަދުމަށެވެ.
خبر ދަނބުދުއަށް ދުދުދުމާއި އެކުގައި ގަނޑުވަރުދުރަށް ހިތްމަތިން
އެއްވީ، އަނގަނބުއަކު، عيد ކުރީން އެއްވީ ބިދައިނުންވެ. ނަމަވެސް
މައިކަމަނާ ނުދުން އެހެން އަނގަނަކުގެ އުދަމަލިން އެދަރިކަލުން ހިތްފުދު
ހިއްދުވުން އެއީ الله حرام ކުރައްވައި ދައިވާ ކަމެއްކަމުން ހިތްފުދުއްދުވުމުގެ
ބާރުތަރިކަމެއް އެއިން އެއްވެސް ހިތްމަތަކަށް، حاصل އެއް ނުވިއެވެ.
ދަރިކަލުން އަނބުރި ދޫދާނުހު ދައްގާތަށް ބެލުމަށް موسى ގެ ފާނުންގެ

މައިކަލަނާ އިންނެވީ އެކަލަނާގެ ދޮށީދަރިކަނބަލުން (موسى ގެ ދާތުންގެ
ދައިތާކަލަނާ) ފޮނުއްވައިގެންނެވެ.

އެންދެރައި ހިތުމައިން އެކަލޭގެފާނަށް ހިތްފުދު އަރުވުމަށް
ގޮވާލުމުން އުޅެ އަންގުލުން عاجز ވިހިނދުގައި، އެކަލަނާ އޮތާނގައި
حاضر ވެ، ހުންނެވިއެވެ. ވިމާ އެކަލަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން
އެދިހިނގަ ތިމަންކަލަނާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހިތުމައަރު ދައްކައިދީފާނަމެވެ.
ދިފަހަރިން އެކަލަނާ ވިދާޅުވެފަދައި ގޮތަށް ވަޒީފާގެން މައިކަލަނާއަށް އެ
خبر ދެއްވަވައިފިއެވެ. ދެން މައިކަލަނާ އޮތަނަށް ވަޒީފާނަވައި
އަދަރިކަލުންނަށް ހިތްހުރުދު އަރުވައްވާ موسى ގެ ދާނުން ރަނގަޅަށް
ހިތްހުރުދު ހައްދަވައިދިއެވެ. ދެއްކާވިރި، خبر ، ހަމައެހިންދުވެ ރާނީގެ
ކަނދުރަތްމަރަށް އަރުވުން އެދުމައިކަނބަލުން ގަނޑުވަރުގެ ތޮރެއަށް،
ވެއްދުމަށް حكم ދެއްވައިފިއެވެ. ދެން موسى ގެ ދާނުންގެ މައިކަލަނާ
ރާނީގެ ކުރިފުޅުމަތީގައިވެސް ދަރިކަލުންނަށް ހިތްހުރުދު އަރުއްވަވައިފިއެވެ.
އެހިނދު ރާނީ ނުހަނުބޮޑަށް އުފާވެ، އެކަލަނާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލަނާ
ދިރިހުރިކަލުން ބަލާ ބޭރު ކުރުއްވުމަށް ދިގަނޑުވަރުގައި އުޅުއްވާށެވެ.
ނަމަވެސް موسى ގެ މައިކަލަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންއިއްޔަ
ވާނަކަމެއް ނުނެވެ. ތިމަންކަލަނާގެ ގެދަރިން ގެއަށް ދޫކޮށްލާފައި
ތިމަންކަލަނާ މިތާނގައި އުޅުއްވުން އޮޅޭ އެއްގޮތަކަށްވެސް
ކުރަމުންދާނެގޮތެއް ނޫނެވެ. ތިމަންކަލަނާއަށް ކުރެވޭނީ ދަރިކަލުން،

ސާބިތުން ދުއްތުރުވެއްވެވައިލިޔަމަ، ޙިމަންކަމާ ނުހަނު ބަރަވެރިކަން

އެދަރިކަލުން ތަރުބިއްޔަތު ކުރައްވައިލެއްވީމެވެ. މިބަސްފުޅުތަކުން އެކަމަނާ

جواب ދެއްވުނު ބާރިއަރު ޗިހިވަޅާއިގައި مجبور ކަމާއި އެކުގައި އެގޮތް

قبول ކުރުކުރައްވާނެވެ.

ދެން موسى ގެފާނުގެ މައިކަމަނާ ފުއްޕިލީ އެދުވަހުއްސުރެން

ޙިމާގެ އުފަން ދަރިކަލުން تربيّـــة ކުރުކުރައްވެވުމަށެވެ. އެދަރިކަލުންގެ

ސަބަބުން އެއަވަށުގައި އުޅޭ އިސްރާއީލީންގެ ހިތައިން فرعون

އަނިޔާތައްވެސް ދިއައީ ދުރުވެގެން ދެއެވެ. ދެން މިގޮތުގައި

ކޮށްދުވަސްކޮޅު ވޮޑުވެގެން ދިޔުމުގެ ފަހުގައި فرعون ރަސްގެފާނުގެ

އަނބިކަނބަލުންގެ ހިތައިން މޫސާގެ ފާނުގެ މައިކަމަނާއަށް އެނގިވިއެވެ.

މަދަރިކަލުންނާއިގެން ކޮންމެވެސް ދުވަހަކުން ޙިމަންކަމާގެ އަރިއަހަރު

ކަމަނާ ވަޑައިގަންނަވާނެވެ. އެހިނދު ވަޑައިގެންނެވުމުގެ ދުވަހެއްވެސް

مقرّر ކުރައްވައި، دولت ގެ މުއްބަރުންނަރާއި، ދަރުބާރުގެ އެންމެހައި

އަހުލުވެރިންނަށް އެންގެވިމެއެވެ. މާދަމާއަކީ ޙިމަންކަމާގެ ދަރިކަލުން

ވަޑައިގަންނަވާ ދުވަހެވެ. ވީމާ ޙިއަބައިމީހުން އެދަރިކަލުންގެ استقبال

ވާހައިވެސް ރަނގަޅަށް ކޮށް އެދަރިކަލުންނަށް ވެދުންތައް އަރުވައި

ނުހަނު عزّة ތެރިކޮށްގައި ޙިމަންކަމާގެ އަރިއަހަރު ގެންނާނެވެ.

ދެން އެދުވަހު އައިހިނދުގައި موسى ގެފާނުގެ މައިކަމަނާގެ

ގަނޑުވަރުން ސަލާމީ ނުކުޅިއްސުރެން، އަހިސާބުން ފެށިގެން ޝާހީ

ހަދިޔާއާއި ހަމައަށް تحفة ތަކާއި هدية ތައް، އަދި ރަންރިހީގެ ފޮނުވުންތައް

ދިޔައި މުދަލެއްގެ ގޮތުން ކުރެވުމުންނެވެ. މިފަދަ ބޮޑު عزّة

ތެރިކަމާއި މާތްކަމާއި އެކުގައި ސަވާރީކުރު ގަނޑުވަރުގެ ކައިރިގައި

ބަނދުވެވުނުހިނދު بيگم ސާހިބާވެސް ނުހަނު އުފާވެރިކަމާއިއެކު

ރަސްރަސްގެ ވަރަށްގިނަ އަދަދަކުން انعام ކުރައްވައި ކުޅިވަރުތަކާއި

ސަވާރީތަކުން އުފާވެރިކަން ފައުޅުކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެދަރިކަލުން

އުކުޅުވަޑައިގަތީ ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަމަނާ މިދަރިކަލުން ރަދުންގެ

އަރިހަށް ގެންދަވާނަމެވެ. އެއިރުން ރަދުންވެސް މިދަރިކަލުންނަށް

انعام ދެއްވާނުކަން ކަނަވަރުވެ.

ދެން އެތެރޭގެ ދަރިކަލުންނާއިގެން ރަދުންގެ އަރިހަށް

ވަޑައިގަންނަވައި، އެދަރިކަލުން ރަދުންގެ މާޔޫ މަތީގައި ބޭއްވިއެވެ.

އެހިނދު موسى ގެފުޅު، ރަދުންގެ ތުނބުޅިފުޅުގައި ހިއްޕަވައި ނުހަނު

ގަދައަށް ކުރިއެއް ޖެއްސެވިއެވެ. فرعون ގެ ހިތަށް ހަމައެހިނދުގައިމެ

ޝައްކުތައް އަރައިގެން ދިޔައެވެ. މިއީ އެދަރިކަލަކުގައި ތިބި މީހުން

ބުނަން ފެނުއެވެ. މިކުއްޖާއީ އެއްކަލަ ކުއްޖާކަމަށް ވެމާއިމުދުގައި

އެއްވެސް އާގަމަވެމުއް ނުތެވެ. ތިއަވާނީ ހަމަ އެކުއްޖާއަށެވެ. މިހާ

މަނިއްޖެދު އެކުއްޖާ قتل ކުރައްވާށެވެ. އެހިނދު ކުއްޖިއަކަށް ރާނީގެ

އަތުތަށިނޑެުގެ ވާގި ތިރީވެ ބޭ قرار ތުޅުވުމާއި އެކުގައި ތަނންނަވަން

ފެއްޓިއެވެ. މަނިއްޖެދު ތިއަފަތަށިން ގަސްތުކުރައްވަނީ ފަހު

ކިހެއްވެގެންތޯއެވެ. މަނިއްފުޅު އެމަނިކުފާނު ތިމަންކަމަނާއަށް ވަނީ ދެއްވައިލައި ނޫންތޯއެވެ. ހަދަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަމަނާ ތިޔަވިދާޅުވަނީ ތެދުފުޅެކެވެ. ނަމަވެސް ފެނިވަޑައި ނުގަންނަވަނީތޯއެވެ. މިއަދުކުއްޖާ މިތަނަށް ގެންނެވުމާއި އެކުގައި ތިމަން މަނިއްފުޅުގެ ތުނބިލިކުރެން ކުއްލިޔަކައި، ތިމަން މަނިއްފުޅު ނިކަމެތިކޮށް، މިތަން ގެކެ ކަމަނާއަށް ފެނިވަޑައި ނުގަންނަވަނީތޯއެވެ. ވީމާ، މިކުއްޖާއި، މިކަންމަނިއްފުޅު ރަސްކަމުގެ تخت ން ވައްޓައިލައި މުޅި ރަސްކަން އަތްދަށްކުރަނިވި ކުއްޖާކަމުގައި ކަމަނާއަށްވެސް އެއިން ކަރެ ދަރިފުޅު ނުހެއްދެވީތޯއެވެ.

އެކަމަނާ ދެންނެވިއެވެ. މިހައި ތެއްތު ކުދިންނަށް އެހެރަ އެހެރަކަލަކަށް ކަންތައް އެގުންކުރާހިނި ހިރިނަކުން ހުއްޓެވެ. ތިމަންކަމަނާ، ފިނިޔާރު ބަކެއް ދަންނަވަންތޯއެވެ. މިދަރިކަލުންގެ ކުރިއަށްމަތީގައި ދެއްކެނި ދިމާ ބައްޕަގައި ބައްލަވާހުށެވެ. ދިމާ ނަގައިފިނަމަ، މިދަރިކަލުންގެ ކަބައިގައި ވިސްނުންވާކަމުގައި ހިފުޅުކުރައްވާހުށެވެ. އަނގަބުނާ ނަގައިފިނަމަ، އެއްވެސް ވިސްނުމެއްނެތްކަމަށް ހިފުޅުކުރައްވާހުށެވެ. ދިން އެކަމަނާ ދިންނެވި ގޮތުގެ މަތިން ކަންކުރެއްވުނެވެ. އެހިނދު އެތެއްޓު ދަރިކަލުންގެ އަތްޓު ފުރުކުރައްވި ދިމާއިފާނުކުރާއި ދިމާފަރާވެ. ނަމަވެސް އެކަމަނާ ކުއްލިއަކަށް އެދަރިކަލުންގެ އަތްޓުގައި ހިފަހައްޓަވައި މަތިކުރައްވައިލައްވިއެވެ. فرعون ގެ ގޯތަށް އަޔި ޝައްކުވެސް މިޔާތު އެދިއައި މޫދިން ދިޔަޔަގެނެވެ. ދިން موسى ގެފާނު،

ޖަރްވަރިށް ކުރުވާންފެށި ސާވި محّل ގެ ބާނިޔަންގެތެރޭގައި فرعون ގެ އަނިބާރުވެރިންގެ އުނގުތެރޭގެ ދަތިގައެވެ. ސިއްރު އެކާގެ ބެއްޔުފުގެ ދަރުމަނުން ވެ.

موسى ގެފާނު، ބޮޑުފުރުވެ، ބާރުތޮރުއަރަން ނުކުމެއުޅުއްވާން ފެށްޓެވުމުގެ ފަހުގައި އެއްދުވަހަކު އެކަލޭގެފާނު ކޮންމެވެސް ތަނަކަށް ވަޑައިގެންނެވިކޮށް قبطى އަކާއި އަދި اسرائيل އަކާއި ދެމީހުން އަރައިރުންވެ، قبطى ކަލާ، އިސްރާއީލީ ކަލާގެ ވައްޓައިލައި އެކަލޭގެއަށް ރުހިއްކަ ކުރާކަން ފެނިވަޑައިގަތެވެ. އެހިނދުގައި، އިސްރާއީލީ ކަލާގެ މުސާގެފާނުގެ ކިބައިން ވާގިވެރިކަން އެދުނެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ކާފިރުކޮށްކުރައްވައި قبطى ކަލާގެ ކަންކަމުގައި (ވަރުގަދަކޮށް) ތަޅުއްވާލެއް އެޅުއްވިއެވެ. ހަމަ އެހިނދުގައި އެ قبطى ކަލާ ވެއްޓި މަރުވެގެންނެވެ. އެކަންހަދައިފައި މިވާގޮތަށް ދެރަގައި އެކަލޭގެފާނުން ވަރަށް ދެރަވުމެވެ، ނިކަމެތިވުމު ކުރައްވައި، މިކަމުގެ މައްޗަށް الله حضرة ން معاف އެދިވަޑައިގަތެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެކަލޭގެފާނަށް معاف ކުރައްވައިދިނެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކަމަކީ މަރުގެ قِصاص ގެ ކަމެއްކަމުން އެކަލޭގެފާނުން ހުރީ ބިރުވެރިވެ ތަނަވަސްވެފައި ބޭހިވަޑައެވެ. އެހެނީ މި خبر فرعون އަށްވެސް ލިބިގެން ފެރިއްވަމުން ހުރެ އެމީހަކު قتل ކުރުމަށް ވަނީ حكم ކޮށްލާފައެވެ. ޖުމްލަ މީހުން އެ ފެރިއްވަމުން ހުރެ ނުރަނގަޅު މަސައްކަތް ކުރުމަށް އެމީހުން

އޮތީ ނުފެނިފައެވެ. ނަމަވެސް އެއްދުވަހަކު އެއްކަލަ އިސްރާއީލީކަލޭގެ
فرعونى ޤައުމީ ޖަގަޑާ ކުރަހިނގާތީ، موسى ގެފާނަށް އެދުވަހުވެސް
އެތަނަށް ވަޑައިގެންނެވުނެވެ. މިއަދުވެސް އެކަލޭގެ ސަވާރުވަތް ކުރެއްވުން
އެދި موسى ގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. ނަމަވެސް އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު،
އޭނާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެއަކީ ގަފާލިހަކު ސޫރުބާއެވެ. މިހެން
ވިދާޅުވެފައި قبطى ކަލޭގެ ހިއްޖަވައި ދެމިހުންނު ދުރުކުރެއްވުމަށް ގޮތަށް
ޖެހިވަޑައިގަތުމުނުދީ، އިސްރާއީލީ ކަލޭގެއަށް ހީވީ، އެއީ موسى ގެފާނު
ކަފާއިސްވެގެން ތިމަންކަލޭގެއަށް ކޮންމެވެސް ކަމެއް ކުރައްވަން
އުޅުއްވާ ކަމަށެވެ. އަދި ތިމާގެ ކިބައިގައިވާ ފިނޭކަމާއި ބިރުގަނެގެން
ބިރުގެ ބޮޑުކަމުން އެކަލޭގެ އަނގައިން ސޯރިގެންދިޔައީ، އެއީ، އާ،
މޫސާގެފާނެވެ. ކަލޭގެފާނު އިއްޔެވެސް މީހަކު މެރުއްވިފަދައިން މިއަދު
ތިބާ އުޅުއްވަނީ، ތިމަންކަލޭގެވެސް މަރައިލައްވަން ތޯއެވެ. މިފަދައިންނެވެ.
قبطى ކަލޭގެ ކަންފަތްގައި މިބަސް ޖެހުމާއެކު، އިސްރާއީލީ ކަލޭގެ
ދުކާނުމަތި ދުވަމުންގޮސް ފިރުޢައުނުގެ محكمة އަށް މި خبر ދިނެވެ. އެއިރު
އެސާރިމު، فرعون ، موسى ގެފާނުގެ އިސްތިރިފުޅު ކަނޑައިގަތުމަށް جلاّد
އަށް حكم ކުރިއެވެ. އެސާރިމު جلاّد ނާގެ މިސްތަކުން މޫސާގެފާނުން
އަތުލައިގަތުމަށް ނުކުތީ މައި މަގުމަތިންނެވެ. އެހިނދު إسرائيل ޤައުމު،
އެހެންމަގަކުން ދުވެގޮސް އަވަސްއަވަހަށް މި خبر ، موسى ގެފާނަށް
ދެންނެވިއެވެ. މިކަމުގެ خبر އެކަލޭގެފާނަށް ލިބިވަޑައިގަތުމާއެކުގައި

اللهގެ ހިބަޔާއި ބަރަކާތް ކުރައްވައި މިޞްރުން ނުކުމެވަޑައިގަތީވެ.
ދުވަހަކުވެސް ރަށުން ބޭރަށް ވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅެއްނޫންކަމުން ހިރިޔާ
اللهގެ ހިބަޔުން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވި ތަނެއް އެދިވަޑައިގަތުމަށް ހާޒިރުވުމުގައި
ހިނގަވަމުން ވަޑައިގެންނެވީ މަދުރުޔާގެ ސަފަރައްދާއި ހަމައެކަނިވެ.

ދެން އެތަނުން އެކަލޭގެފާނަށް ފުރިވަޑައިގަތީ، ބައެއްކުރިން
އެމީހުންގެ ޤައުމުގެބަލަހައްޓާ ފުރަތަމަ އެދުނީވެ. އެހިނދު އެބާނގައި
ގަލުހަގެ ދައްކަރުން ކުރެހީ އެކަލޭގެ ޤައުމުގެބައި މަދުކަންގެން
ތިބީވެ. موسى ގެފާނުން އެކަލޭގެފާނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިއަކަލޭގެފާން
އެމީހުނާއި އެކުގައި ތިއަކަލޭގެ ޤައުމުގެ ފަރާތުން ތިއައީ
ކީއްވެގެންހެއްދެވެ. އެކަލޭގެފާނު جواب ދިނެވެ. ތިމަންމެންގެ
ޤައުމުގެބަޔަކު ތިމަންމެން ފަހަތުން އަތުވެސް އެމީހުން ފަހަތުގައި ދެކޮޅަށް
އެހެރަކަށްތީވެ. މިޤަވާތު ދިއުވަޑައިގަތީއެވެ، އެކަލޭގެފާނުގެ
ޤައުމުގެބައި ގެންދަވައި އެހެކެއްސަން ފުރުއްވުމެވެ. މިއަދު އެ
ދުވަހުން އަހުރެންނަށް ބޮޑުވެސް ކުރިމަގައި، އެކަލޭގެ ޤައުމުގެބައިގެން
އެކަލޭގެ ގައިގަސް ދިޔައެވެ. ނަމަވެސް އެހެންނުވަނީ خلاف އަނބު،
ޤައުމުގެބައިގެން ގައިގަސް އަނބުރަ ވަގުތުގެ ކުރިމަގައި އެކަލޭގެފާނުން
ގައިގަސް ދިއުމުން އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕަ އެކަލޭގެފާނުނަށް ސުވާލުކުރިއެވެ.
މިއަދު މިވީ ހާހޫރާބުންނެއްވެ. އެވަގުތު އެކަލޭގެ ބައްޕައަށް ވިސްނުގެ
ވާހަކަ ހިއާ ދިނުމެވެ. ހަމައެހިނދު ބައްޕާގެ أمر އަށް ދެކޮޅުހެދުން

އެއްކުއްޖަކު، موسى ގެފާނު ގޮވައިގެން، އަންހެނުން ހިނގައްޖެއެވެ.
އަދިވަޑައިގެން އެކަލޭގެފާނާއި އެކުދިންގެ ބައްޕައާއި ބައްދަލުވުމިނދު
އެކަލޭގެފާނުންގެ ވާހަކަ އެދެކުދިންގެ ބައްޕަގެ ކައިރީގައި އެކަލޭގެފާނު،
ބަޔާންކޮށްދެއްވިއެވެ. އެހިނދު، އެކުދިންގެ ބައްޕަ ދެންނެވިއެވެ. ދެން
އެއްވެސް ބިރެއް ގަންނަވާކަށް ނުޖެހެއެވެ. މި مدين އަކީ فرعون އަށް
އެއްވެސް ބާރެއްއޮތް ތަނެއް ނޫނެވެ. ދެން މާލަދިނަދުވަސްތަކަށް ނުވެ،
موسى ގެފާނު، އެދެކުދިންކުރެން އެއްކުއްޖަކާއި ކާވެނިކުރައްވައިގަތެވެ.
ކާވެނީގެ شرط އެއްކަމުގައިވީ އަށްއަހަރުދުވަހަށް موسى ގެފާނުން
އެކުދިންގެ ބަކަރިތައް ބަލަހައްޓަވައި އެއްބައިތަކަށް ގެންގުޅުއްވުމަށެވެ.
ނަމަވެސް އޭގެ އިތުރަށް ދެއަހަރު އެކަލޭގެފާނު އަދާކުރައްވައިފިނަމަ، އެއީ
موسى ގެފާނުގެ ހިތްޕުޅުގެ ކަމެކެވެ. މިގޮތުގައިނަމަވެސް އެކުދިންގެ ބައްޕައިކަލުން
ބުނެއްވިއެވެ. موسى ގެފާނު ފުރިހަމަ ކުރެއްވީ އެތަ مدة ނުވަތަ
ދިގު مدة އެވެ. ދެން އެ މުއްދަތު ފުރިހަމަކުރެއްވުމުގެ ފަހުގައި
ހިނގި ވާހަކައެއް މިސޫރަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމެއް ފެންނާނެއެވެ.
އެދެއަންހެންކުދިންގެ ބަފައިކަލަކީ شعيب ގެފާނުންކަމުގައި ބައެއް
ދަންނަބޭކަލުން ބުނުއްވައެވެ. ނަމަވެސް އެއީ تحقيق ބަހެއްނޫނެވެ.
مدين ން موسى ގެފާނު، އެދުވަސްވަރު ބައްދަލުވި ބޭކަލަކީ އެއީ
އެތަނުގައި ހުންނެވި صالح ބޭކަލެއްކަމަށް ބުނެވެއެވެ. مترجم

وَٱصۡطَنَعۡتُكَ لِنَفۡسِي ﴿٤١﴾ ٱذۡهَبۡ أَنتَ وَأَخُوكَ بِـَٔايَٰتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكۡرِي ﴿٤٢﴾ ٱذۡهَبَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ يَخۡشَىٰ ﴿٤٤﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ (رسول ކަމަށް) ކަލޭގެފާނު خاصّ ކުރައްވައި اختيار ކުރެއްވީމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއިގެން ކަލޭގެފާނާއި، ކަލޭގެފާނުގެ أخ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކުރެއްވުމުގައި، ތިޔަދެބޭކަލުން ލަސްވުމެއް ނުކުރައްވާށެވެ. ތިޔަ ދެބޭކަލުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ فرعون ގެ ގާތަށެވެ. އެހެނީ އޭނާ މާބޮޑުވެ އަނިޔާވެރިވެއްޖެއެވެ. (ނަމަވެސް) ތިޔަދެބޭކަލުން އޭނާއަށް މަޑުމައިތިރި ބަސްބަހުން ވިދާޅުވާށެވެ. އޭނާ ވިސްނި، ނުވަތަ ބިރުވެތިވެދާނެއެވެ.

قَالَا رَبَّنَآ إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفۡرُطَ عَلَيۡنَآ أَوۡ أَن يَطۡغَىٰ ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافَآۖ إِنَّنِي مَعَكُمَآ أَسۡمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾ فَأۡتِيَاهُ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرۡسِلۡ مَعَنَا بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ وَلَا تُعَذِّبۡهُمۡۖ قَدۡ جِئۡنَٰكَ بِـَٔايَةٖ مِّن رَّبِّكَۖ وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلۡهُدَىٰٓ ﴿٤٧﴾ إِنَّا قَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡنَآ أَنَّ ٱلۡعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾

އެދެބޭކަލުން ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ، އަހަރުމެންގެ ربّ އެވެ. އަހަރުމެންގެ މައްޗަށް އޭނާ އަނިޔާކުރުމަށް ނުވަތަ، އޭނާ ހައްދުފަހަނަ ހިނގައިދާނެކަމަށް އަހަރުމެން ބިރުގަންނަމުއެވެ. އެކަލާނގެ وحی

ކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަދެކަލުން ބިރުފުޅެއްވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ.
ތިމަންރަސްކަލާނގެ، އަޑުއައްސަވާ حال ގައްޔާއި، އަދި ދެކެވޮޑިގެންވާ
حال ގައި، ތިޔަދެކަލުންނާއި އެކުގައި ވޮޑިގެންވަމެވެ. ފަހެ ތިޔަދެކަލުން
އެސޮރުގެ ގާތަށް ވަޑައިގަންނަވައި އެސޮރަށް ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންމެންގެ
ދެކަލުންނީ ކަލޭގެ ربّ ގެ حضرة ން ފޮނުއްވިގެންވާ ރަސޫލު
ބެއިކަލުންނީމުއެވެ. ވީމާ، بنو إسرائيل އަށް އުނދަގޫކޮށް ނުދީ އެމީހުން
ތިމަން ބެއިކަލުންނާއި އެކުގައި ފޮނުއްވައިލާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން
ބެއިކަލުން ކަލޭގާތަށް ވަޑައިގަތީ ކަލޭގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ حضرة ންވާ
معجزاة އަޅާއިގެންނެވެ. އަދި سلامة ލިބިކަން އޮތީ ތެދުމަގަށް
تبع ވެއްޖެ މީހަކުގެ މައްޗަށެވެ. ޝައްކެއްނެތި، ވޭނީ عذاب އޮތީ
ދޮގުކޮށް ފުރަގަސްދީ އަނބުރިދިޔަ މީހަކުގެ މައްޗަށެވެ. މިފަދައިން
ތިމަންބެއިކަލުންގެ މައްޗަށް وحي އިއްވިފައި ވެއެވެ.

قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا ٱلَّذِيٓ أَعۡطَىٰ كُلَّ شَيۡءٍ خَلۡقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ ٱلۡقُرُونِ ٱلۡأُولَىٰ ﴿٥١﴾ قَالَ عِلۡمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَٰبٖۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ﴿٥٢﴾

އެސޮރު ބުންޏެވެ. ފަހެ ތިޔަ ދެކަލުންގެ ربّ އަކީ ކާކުހެއްތޯއެވެ. އޭ موسى
އެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންމެންގެ ربّ އީ، އެއީ ކޮންމެ
އެއްޗަކަށް އޭގެ ޚާއްޞަ ދެއްވުނީ: އޭގެ ސިފަވާގޮތާއި އޭގެ އަސްލުން އެއްޗެއް

ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ދެން އަދި އެއަށް މަގުދެއްކެވި ކަލާނގެއެވެ.
އެސޮރު ބުންޏެވެ. (ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.) އިހުޒަމާނުގެ މީހުންގެ ކަންތައްހުރި
ގޮތަކީ ތަރަ ކޮބައިހެއްޔެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އެކަމުގެ علم
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައިވާ ފޮތެއްގައި ލިޔުއްވިފައިވެއެވެ.
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެކިބަފުޅުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ގެއްލި
ނުވާނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހަނދުމަފުޅު ނުނެތެވޭމެއްއެވެ.

ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾ كُلُوا۟ وَٱرْعَوْا۟ أَنْعَٰمَكُمْ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلنُّهَىٰ ﴿٥٤﴾ ۞ مِنْهَا خَلَقْنَٰكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ أَرَيْنَٰهُ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾

އެކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ބިންގަނޑު ތަންމައްޗެއްކަމުގައި
ލެއްވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި އެބިމުގައި
މަގުތައްލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ދަމިން ފުންބާވައިލައްވަނިވަސް
ކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފެނުގެ ސަބަބުން
ވައްތަރުވައްތަރުގެ އެތައް ކާނުތަކެއް އެބިމުން ނެރުއްވީމެވެ. (ވީމާ)
ތިޔަބައިމީހުން ކައިބުއިކުރާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން نعم ސޫފިޔާތަކަށް
އެއިން ކާންދީ ހުއިހަރުކުރާށެވެ. ޝަރުޢީގޮތުން ބޭނުންތެރިކޮށް
މިކަމުގައި އެބަހުރި نشان ތަކެއްވެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން

ހެއްދެވީ އެބިމުންނެވެ. މިމަންރަސްކަލާނގެ މިއަބައިވިރުން އަނބުރައި إعاد
ކުރައްވާހިފުމަށް އެބިމަނެވެ. އަދި މިމަންރަސްކަލާނގެ މިއަބައިވިރުން
ދެވަނައަށް ނުކުރައްވާހިފުމަށް ހަމަ އެބިމުންވީއެވެ. އަދި މިމަންރަސްކަލާނގެ
އެންމެހައި އާޔަތްތައް އޭނާއަށް ދެއްކެވީމެވެ. ނަމަވެސް އޭނާ ކުރެއީ
ދޮގެވެ. އަދި (އީމާންވުމުން) މަނާވެގެންފައެވެ.

قَالَ أَجِئۡتَنَا لِتُخۡرِجَنَا مِنۡ أَرۡضِنَا بِسِحۡرِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾ فَلَنَأۡتِيَنَّكَ بِسِحۡرٍ مِّثۡلِهِۦ فَٱجۡعَلۡ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكَ مَوۡعِدًا لَّا نُخۡلِفُهُۥ نَحۡنُ وَلَآ أَنتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوۡعِدُكُمۡ يَوۡمُ ٱلزِّينَةِ وَأَن يُحۡشَرَ ٱلنَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾

އޭނާ ބުނެފިއެވެ. އޭ موسى އެވެ! ކަލޭ މިމަންނަމެން ގާތަށް
މިތަނަށް ކަލޭގެ ޖާދޫއިން މިމަންނަމެންގެ ބިމުން މިމަންނަމެން
ނެރެލުމަށްޓަކައްޔެވެ. ފަހެ މިމަންނަމެންވެސް ކަލޭގެ ފަދައިން އެކަހަލަ
ޖާދޫއެއް ގެނެސްދޭނޫމުއެވެ. ވީމާ، މިމަންނަމެންނާއި އަދި ކަލޭއާއި
ދެމެދުގައި ކަނޑައެޅޭ ވަގުތެއް ސާފުވެގެންވާ، މައިދާނެއްގައި مقابلة
ކުރުމަށް ކަނޑައަޅައި، ދެން މިމަންނަމެން ވިޔަސް އަދި ކަލޭވިޔަސް
އެވަގުތަކާއި خلاف ނުކުރާނެ އަންނަނަވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ.
މިއަބައިމީހުންނަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ ދުވަހަކީ އެއީ عيد ކުރާ
ދުވަހެވެ. އަދި މީސްތަކުން ހެނދުނު އިރުއޮއްވާ، އެތަނަށް އެއްކުރެވެން
ވާނެއެވެ.

فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُۥ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنِ ٱفْتَرَىٰ ﴿٦١﴾ فَتَنَٰزَعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾ قَالُوٓا۟ إِنْ هَٰذَٰنِ لَسَٰحِرَٰنِ يُرِيدَانِ أَن يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ ٱلْمُثْلَىٰ ﴿٦٣﴾ فَأَجْمِعُوا۟ كَيْدَكُمْ ثُمَّ ٱئْتُوا۟ صَفًّا ۚ وَقَدْ أَفْلَحَ ٱلْيَوْمَ مَنِ ٱسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

ފަހެ فرعون އެނބުރިގޮސް ތިމާގެ حيلة ތައް ޖަމާކޮށްލައި ހާޒިރުވި،
އޭނާގެ ޖާދޫގަރުން އެއްކުރުމަށްފަހު އައިވެއްޖެއެވެ. موسى ގެފާނުން
އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަލާކަށް عذاب ހުށްޓެވެ.
الله އާއިމެދު، ދޮގު ނުހައްދަވާށެވެ. ފަހެ އެކަލާނގެ، ކަނޑުވާލެއްވާ
ކާފަރަކުން ތިޔަބައިމީހުން ހަލާކު ކުރައްވާފަހުރެއް ހުށްޓެވެ. ބަޔަކު ލައްވައިފިއެވެ.
ދޮގުއަހައްދަވައި ދީފައިވާ އެންމެން ناكامياب ވެފައެވެ. ފަހެ ދެން ޖާދޫގަރުން
އެކަކު އަނެކަކާ ދިމާލުން މަޝްވަރާކޮށް إختلاف ވެ ސިއްރުސިއްރުން
ވާހަކަ ދައްކައި ބޭނުން ފުރުއެވެ. މިދެމީހުންނަކީ ދެޖާދޫގަރުންނެވެ.
އެދެމީހުން އެދޭނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ބިމުން އެދެމީހުންގެ ސިހުރުން
ތިޔަބައިމީހުން ނެރެލައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ރަނގަޅު مذهب ނައްޓާ
ހަލާކުކޮށްލުމެވެ. ވީމާ ތިޔަބައިމީހުންގެ ރޭވުންތައް ފުރިހަމަ ކުރާށެވެ.
ދެން ތިޔަބައިމީހުން ސަފުތަކަށްހެދި އަންނަހުށިކަމެވެ. މިއަދު ކާމިޔާބުވާނީ
މިއަދު މޮޅުވެ މަތިވެރިވި މީހާއެވެ ކިޔައިދޭހެވެ ކަމަށްވެއެވެ.

قَالُواْ يَٰمُوسَىٰٓ إِمَّآ أَن تُلْقِىَ وَإِمَّآ أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقُواْ ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِى نَفْسِهِۦ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِى يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوٓاْ ۖ إِنَّمَا صَنَعُواْ كَيْدُ سَٰحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾ فَأُلْقِىَ ٱلسَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوٓاْ ءَامَنَّا بِرَبِّ هَٰرُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾

އެމީހުން ބުނޫއެވެ. އޭ موسى އެވެ. (ޢަލައިހިއްސަލާމް) ތިބާފުޅުމަދަމަން
ކަލޭ އެއްލާނަންތޯ. ނުވަތަ ތިބާފުޅުމަދަމަން އުފާބަޔަކު ކަލޭގެއި، ތިމަންނަމެން
ފުރަތަމަ އެއްލާނަމެވެ. ނުންނެވެ. ތިޔަބައިމީހުން
ތިބާފުޅުމަދަމަން އުކައިބާލާށެވެ. (މޫސާ ޢަލައިހިއްސަލާމް) ދެން
އެކަލޭގެފާނަށް ހީވެގެންދިޔައީ، އެމީހުންގެ ވަރުގަދަ ޖާދޫގެ ސަބަބުން
އެމީހުންގެ ވާލާއި ދަނޑިތަކަކީ، ހިނގާ ތެޅި ދުވާ އެއްޗެއް ކަމަށެވެ. ފަހެ
އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގެ ތެރޭގައި މޫސާ ބިރުވެރިކަމެއް ހިނގައިއެވެ.
(ތިމަންރަސްކަލާނގެ) ތިމަންރަސްކަލާނގެ وحى ކުރައްވައިފީމެވެ. ބިރުނުގަންނަވާށެވެ.
ޔަގީނުންވެސް ތިބާފުޅަކީ މަތިވެރިވެގެންވާ ބޭފުޅެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ
ކަނާތް އަތުގައިވާ ދަނޑި ވައްޓާލައްވާށެވެ. ބަލަން އެމީހުން ހަދާފައިވާ ތަކެތި އެދަނޑި ނިކަމެތިވާނެއެވެ.
އެމީހުން އުފެއްދި އެއްޗެއް ހަމައެކަނި ޖާދޫގަރެއްގެ މަކަރެކެވެ. ޖާދޫގަރަކު
ކޮންތާކަށް ދިޔަޔަސް ކާމިޔާބެއް ނުވާނެއެވެ. ދެން ޖާދޫގަރުން ސަޖިދަ ކުރަމުން
ވެއްޓިގެން ދިޔައެވެ. އެމީހުން ބުނޫއެވެ. ތިމަންމެން ހާރޫނާއި ...

ނުވާރުއްޖެވެ. ފަހެ ދެން އެސިހުރުވެރިން سجدة ކުރާ ހާލުގައި ތިބިތެވެ ބުނާންފެށުނުއެވެ. ތިމަންނަމެން هارون އާއި އަދި موسى ގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة އަށް إيمان ވެއްޖައީމުއެވެ.

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ ۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَـٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِى جُذُوعِ ٱلنَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾ قَالُوا۟ لَن نُّؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا مِنَ ٱلْبَيِّنَـٰتِ وَٱلَّذِى فَطَرَنَا ۖ فَٱقْضِ مَآ أَنتَ قَاضٍ ۖ إِنَّمَا تَقْضِى هَـٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَآ ﴿٧٢﴾ إِنَّآ ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَـٰيَـٰنَا وَمَآ أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ ٱلسِّحْرِ ۗ وَٱللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ ﴿٧٣﴾

فرعون ބުނާން ފެށިއެވެ. ތިމަންރަސްގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އިޛުނަ ދިނުމުގެ ކުރީގައި ތިޔަބައިމީހުން އޭނާއަށް ތިޔަ ايمان ވީތޯއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. އޭނާއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް سحر ދަސްކޮށްދިން ތިޔަބައިމީހުންގެ ބޮޑުމީހާއެވެ. ވީމާ، ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންގެ އަތްފައި އިދިކޮޅަށް ކަނޑުއްވައި ކަދުރު ރުކުގެ މައިގަނޑުތަކަށް އަރުވައި ތިޔަބައިމީހުން صليب އަށް އަރުވާހުށީމެވެ. އަދި عذاب ގަދަވުމުގައި ގިނައިރު ދެމިހުންނަނީ ތިމަންގެންކުރެން ކާކުގެ މައްސަރުތޯ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގިދާނެއެވެ. އެމީހުން ބުނުމުއެވެ. ތިމަންމެންގެ ގާތަށް އައިސްފައި އެވާ ދަލީލުތަކުގެ މައްޗަށްވުރެ އަދި ތިމަންމެން އުފެއްދެވި މާތް ذات ފުޅުގެ މައްޗަށް ތިމަންމެންނަކު ހަމަހިފައި

ކަލޯ މަތިވެރި ނުކުރާހުރީމުއެވެ. ވީމާ، ކަލޯ ހިންގާނުހިރިކަމެއް ނިކަން ހިންގައިބަލާށެވެ. ކަލޯ ހިންގާކަމެއް ކަލޯއަށް ހިންގޭނީ، ހަމައެކަނި މިދުނިޔޭގެ حياة ގައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ތިމަންމެންގެ ކުށްތައް ފުއްސަވުމަށްޓަކައި، އަދި ސިޙުރުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކަލޯ ތިމަންމެންނަށް مجبور ކުރެއްވިކަމުގައި معاف ކޮށްދެއްވުމަށްޓަކައި ތިމަންމެން މިއީ ތިމަންމެންގެ ربّ ގެ حضرة އަށް އީމާންވެގެންނެވެ. އަދި މާތްކަން ބޮޑުވެފައި ދެމިހުންނެވުމުގައި ކަލާނގެ الله އެވެ.

إِنَّهُۥ مَن يَأْتِ رَبَّهُۥ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾ وَمَن يَأْتِهِۦ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلدَّرَجَٰتُ ٱلْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾

ހަމަކަށަވަރުން މީހަކު ކުށްވެރިއަކުކަމުގައިވާ ހާލުގައި އޭނާގެ ربّ ގެ حضرة އަށް އަތުވެއްޖެނަމަ ފަހެ އެމީހާއަށްޓަކައި ހުރީ جهنّم އެވެ. އެތަނުގައި އެމީހާ ނުމެ މަރުވާނޫނެއެވެ. ނުމެ ދިރިހުރޭނެއެވެ. އަދި މީހަކު صالح عمل ތަކެއްކޮށް مؤمن އަކުކަމުގައިވާ ހާލުގައި އެކަލާނގެ حضرة އަށް حاضر ވެއްޖެމަ، ފަހެ އެކަކަށް މިންނަށްޓަކައި ހުރީ މަތިވެރި މާތް ދަރަޖަތަކެވެ. އެއީ އަބަދުގައި ދެމިއޮންނަނިވި ބަގީޗާތަކެކެވެ. އެބަގީޗާތަކުގެ ދަށުގައި ފެންއާރުތައް ހިނގައިހިނގައި ހުންނާނެއެވެ. އެމީހުން އެތަނުގައި އަބަދު ދެމިތިބޭނެއެވެ. طاهر

ވެއްޖެ ބަޔަކުގެ މަތިވެރި انعام ދަރި އެއީއެވެ.

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِى فَٱضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِى ٱلْبَحْرِ يَبَسًا لَّا تَخَٰفُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِۦ فَغَشِيَهُم مِّنَ ٱلْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾ وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُۥ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް وحى ކުރެއްވީމެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން ރޭގަނޑުގައި ނުކުމެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި އެމީހުންނަށްޓަކައި ކަނޑުގައި ހިކި ރާސްތާއެއް ހައްދަވާށެވެ. (ބަޔަކު) ކަލޭގެފާނު އަތުލައިގަންނާނެކަމުގެ ބިރުފުޅު ނުހިންގަވާށެވެ. އަދި (ކަނޑުގައި غرق ވެދާނެތީވެސް) ބިރުފުޅުގެންވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ. ދެންފަހެ فرعون މިޔާގެ ލަޝްކަރުތަކާއިގެން އެމީހުންގެ تعاقب ، يعنى: އެމީހުން އަތުލައިގަތުމަށް ފަހަތުން އައެވެ. ދެން ކަނޑުގެ ފޮނުގަނޑު އެލަޝްކަރު އެކަކަށް ފޮރުވާލައި ނިވާކޮށްލައިފިއެވެ. يعنى: ކަނޑުގެ ރާޅުތަކުން އެމީހުން ފޮރުވި غرق ވެގެންދިޔައެވެ. އަދި فرعون މިޔާގެ قوم އަށް ސީދާމަގު ނުދައްކައި އެމީހުން މަގުފުރެއްދިޔައެވެ.

ބަޔާނެއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ އެންގެވުމަށް سيّدنا موسى ގެފާނު فرعون ގެ ކިބައިން، بنى إسرائيل ން ދޫކޮށްލުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވިހިނދު އެސޮލު އެކަން ކުރުމަށް އިންކާރުކުރިމާ، މާތްރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް

އެންގެވި އެއީ، ބަނީއިސްރާއީލުންގެން އެންމެން ނިކުތުމުގައި
ތަޢުރަށް ނުކުމެވަޑައިގަތުމަށެވެ. ނަމަވެސް ތަޢުރުކުރައްވަންވި
ކަނޑުގެ މަގެއްކަމުން، އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވި ކަނޑުގައި
އަސާކޮޅުން ޖެހެއްސެވުމަށެވެ. މިފަދައިން موسى ގެފާނު އަސާކޮޅުން
ކަނޑުގައި ޖެހެއްސެވިއެވެ. ހަމަ ޖެހެއްސެވުމާއި އެކުގައި، އެކަލޭގެފާނާއި
އަދި بنى إسرائيل ން ކަނޑުގައި ހިނގަވައިދިޔައި ވަޅައިގަތުމުގެ ރާސްތާ،
ފެނިވަޅައިގަތެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު قوم އާއިގެން އެކަލޭގެފާނު،
ކަނޑުގައި ހިނގަވައި އަރައްދަވާލެއްވި ނުކުމެވަޑައިގަތުމާ ކަހަލައިން
فرعون މިލާގެ لشكر ތަކާއިގެން موسى ގެފާނު ވަޑައިގެންނެވި
ރާސްތާއިން ދިމާލަށްދިޔައެވެ. ނަމަވެސް އެތުރާއި އަދި އެތުރުގެ
އެންމެހައި ވަށައިލެއްވި އެލަޝްކަރުގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ކަލަކުވެސް އަހަރެ
ހަމަޖެހިއްލައި މަގުގެ ދެފަރާތް އަހަރެ ބަދި ލަސްކަރުން އެހިރުން
ފުރުވި އެންމެން غرق ވެގެންދިޔައެވެ. مترجم ·

> يَٰبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ قَدۡ أَنجَيۡنَٰكُم مِّنۡ عَدُوِّكُمۡ وَوَٰعَدۡنَٰكُمۡ جَانِبَ ٱلطُّورِ ٱلۡأَيۡمَنَ وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَنَّ وَٱلسَّلۡوَىٰ ﴿٨٠﴾ كُلُواْ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقۡنَٰكُمۡ وَلَا تَطۡغَوۡاْ فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيۡكُمۡ غَضَبِيۖ وَمَن يَحۡلِلۡ عَلَيۡهِ غَضَبِي فَقَدۡ هَوَىٰ ﴿٨١﴾ وَإِنِّي لَغَفَّارٞ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحٗا ثُمَّ ٱهۡتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

އޭ إسرائيل ބޭކަލުގެ ދަރިކޮޅުގެ މީހުންނޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ

ތިޔަބައިމީހުން ކިބައިން ގެ (عدوّ) ދުޝްމަނު ތިޔަބައިމީހުންގެ
މިންޖުކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން طور ފަރުބަދައިގެ ކަނާއަތްފަރާތަށް
އައުމަށް ތިޔަބައިމީހުންނާއި وعد ކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް مَنَّ އާއި سَلْوى ބާވައިލައްވައި، (وحى ކުރެއްވީން މެއެވެ.)
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި މާތް ހަލާލު ތަކެތީގެ
ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުން ކައި ހަދައި އޭގައި حدّ ން ބޭރުވެ ނުހެދޭށެވެ.
ފަހެ (އެހެން ހަދައިފިނަމަ) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޯފާ ތިޔަބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް ފައިބައިދާނެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޯފާ މީހަކުގެ މައްޗަށް
ފައިބައްޖެނަމަ، ފަހެ އެމީހަކު ޝައްކެއްނެތި ހަލާކުވެއްޖެއެވެ.
އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ، މީހަކު توبة ވެ އީމާންވެ
صالح عمل ކޮށްފިނަމަ، ދެން ތެދުމަގުގައި ދެމިހުރެއްޖެނަމަ. އެމީހަކަށްޓަކައި
ނުހަނު ގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެމެވެ.

۞ وَمَآ أَعۡجَلَكَ عَن قَوۡمِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٨٣﴾ قَالَ هُمۡ أُوْلَآءِ عَلَىٰٓ أَثَرِي وَعَجِلۡتُ إِلَيۡكَ رَبِّ لِتَرۡضَىٰ ﴿٨٤﴾ قَالَ فَإِنَّا قَدۡ فَتَنَّا قَوۡمَكَ مِنۢ بَعۡدِكَ وَأَضَلَّهُمُ ٱلسَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾ فَرَجَعَ مُوسَىٰٓ إِلَىٰ قَوۡمِهِۦ غَضۡبَٰنَ أَسِفٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ أَلَمۡ يَعِدۡكُمۡ رَبُّكُمۡ وَعۡدًا حَسَنًاۚ أَفَطَالَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡعَهۡدُ أَمۡ أَرَدتُّمۡ أَن يَحِلَّ عَلَيۡكُمۡ غَضَبٞ مِّن رَّبِّكُمۡ فَأَخۡلَفۡتُم مَّوۡعِدِي ﴿٨٦﴾ قَالُواْ مَآ أَخۡلَفۡنَا مَوۡعِدَكَ بِمَلۡكِنَا وَلَٰكِنَّا حُمِّلۡنَآ أَوۡزَارٗا مِّن زِينَةِ ٱلۡقَوۡمِ فَقَذَفۡنَٰهَا فَكَذَٰلِكَ أَلۡقَى ٱلسَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾ فَأَخۡرَجَ لَهُمۡ عِجۡلٗا

جَسَدًا لَّهُۥ خُوَارٌ فَقَالُواْ هَٰذَآ إِلَٰهُكُمْ وَإِلَٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾ أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾

އެ موسى ގެފާނަށް ތިމާގެ قوم ދޫކޮށްލައްވައި ކަލާގެފާނު (މިތަނަށް) ތިބީ އަވަސްވެވަޑައިގަތުމުގެ ސަބަބަކީ ލޯބިވާތީއެވެ. އެކަލާގެފާނުން ދެންނެވިއެވެ. އެމީހުން ތިމަންނާގެ ފަހަތުން އެބައައުދެއެވެ. އެ ربّ އެވެ. އަދި އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އަވަސްވެ މިގޮތަށް އާދީ އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުން އިތުރުވުމަށްޓަކައެވެ. އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންބަރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ނުކުމެވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި ކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ (އަޒްމާއިޝް) يعنى: ފިތްނަ ބައްލަވައިލީމެވެ. އަދި سامرى ކަލޭގެ، އެމީހުން މަގުފުރައްދައިލީއެވެ. ފަހެ ދެން موسى ގެފާނު ކޯފާއާއި ހިތާމަފުޅުގެން ފުރިގެންވާ ހާލުކުގައި ތިމާގެ قوم ގެ ފަރާތަށް އެނބުރިވަޑައިގެންނެވި ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ، ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެ މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުހަނު ރިވެތި وعد ފުޅެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ކުރައްވައިފައި ނުވޭހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޒަމާން، ދިގުވެގެން ދިޔައީހެއްޔެވެ؟ ނޫނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ ربّ ގެ حضرة ން ކޯފާއެއް ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ފޭބުމަށް ތިޔަބައިމީހުން އެދުނީހެއްޔެވެ؟ ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނާއި، ތިޔަބައިމީހުން ކުރި وعد ތިޔަ خلاف ކުރީ އެކަންވެގެންތޯއެވެ. އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ

وعد ފުރާއި އަޅުގަނޑުމެންނަށް خلاف ވެވުނީއަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ إختيار ގޮތަކުން ނޫނެވެ. އެހެނެއްކަމަކު قوم ގެ މީހުން ގަހަނާތަކުން ބުރަތަކެއް ތިމަންމެންނަށް އުފުލާންޖެހުނީއެވެ. ފަހެ ތިމަންމެން އެގަހަނާތައް (އަލިފާނަށް) އެޅީއެވެ. ފަހެ އެފަދައިން سامري ކަލޭގެވެސް އުކާލީއެވެ. ދެން އޭނާ އެމީހުންނަށްޓަކައި ގެރިއެއްކަމަށް، އަޑުގޮވާ ހަށިގަނޑެއް ނެރުއީއެވެ. އަދި އެސޯބު ބުނޫއެވެ. ތިޔައަކީ ތިޔަބައިމީހުންގެ الله އަކީވެސް އަދި موسى ގެފާނުގެ الله އަކީވެސް، އެއީއެވެ. (އެކަލާން ގެވުމަށް) موسى ގެފާނު ހަނދުމަފުށު ނެތިއްޖެއެވެ. ފަހެ އެއެއްޗަކަށް އެމީހުންގެ ބަހަކަށް އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނުދެވޭކަމާއި އެއަށް ބަހައިން އެމީހުންނަށް އުނދަގުލެއްވިޔަސް، މަންފާއެއްދިނުންވިޔަސް، އެއަށް މިކުޅުވެގެން ނުވާކަން އެމަނިކުފާނު ފެނިހުރިން ނުދެކެނީތޯއެވެ.

ބަޔާނެއް:

بني إسرائيل އާއިގެން موسى ގެފާނު ކަނޑެ ހުރަސްކުރައްވައި އެއްގަމު ދޮށަށް ހިއްޕެވީއިރު، ވަޅައިގެންނެވި މަގުމަތިން ބައެއްކުދިން ގެރިއެއް ވަށައިލައިގެން އެއަށް އަޅުކަންކުރާތަން ފެނިވަޑައިގަތެވެ. މިތަން ފެނިލައި އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ވެސް އެކަހަލަ معبود އެއް އެމީހުންނަށްޓަކައިވެސް مقرّر ކޮށްދެއްވުމަށް އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން އެދުނީއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ހަމަގައިމުވެސް جَاهِل ބައެކެވެ. އެމީހުން ހަމަކަލާވ ބަޔަކާބަރުވެދިޔައިން ބައެކެވެ. އެމީހުން ކަލާ

އަޅުކަމަކީވެސް باطل ވެގެންވާ ކަމެކެވެ. ދެން موسى ގެފާނު الله އާއި މުނާޖާ ދެންނެވުމަށްޓަކައި ތިރީސް ރޯދަ ހިފެވުމަށް އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިފިއެވެ. ތިރީސް ރޯދަ ހިފެވުމުގެ ފަހުގައި އަދި ދިހަ ރޯދަ ހިފަވައި ސާޅީސް ރޯދަ ހަމަކުރެއްވުމަށް އަންގަވައިފިއެވެ. މި شرط ފުރިހަމަ ކުރެއްވުމުގެ ފަހުގައި الله އާއި މުނާޖާ ދެންނެވުމަށް އަވަސްއަވަހަށް طور ފަރުބަދައަށް حاضر ވެވަޑައިގަތެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނު، މިމާގެ قوم ފަހަތަށް ދޫކޮށްލައްވައި އަވަސްއަވަހަށް އެކަލޭގެފާނު މުނާޖާއަށް حاضر ވެވަޑައިގަތުމުގެ ސަބަބު އައްސަވައި، އެކަލޭގެފާނު قوم ގެ ތެރެއިން ނުކުމެވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި ސާމިރީ ކަލޭގެ ސަބަބުން، بنى إسرائيل ން ގަވެ ފުރަތަނުކަމުގެ خبر މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިފިއެވެ. މޫސާގެފާނު، މުނާޖާއަށް ވަޑައިގަތީ، هارون ގެފާނު މިމާގެ نائب އެއްކަމުގައި ލައްވަވައިފައެވެ. ނަމަވެސް، ބަނީއިސްރާއީލު، އެކަލޭގެފާނުންގެ ބަސްފުޅު ނުއަހައި سامرى ކަލޭގެ ހެދި ގެރިއަށް ކުރަން ފެށީ އަޅުކަމެވެ. މިގެރިއަކީ އެމީހުން މިސްރުން އައިއިރު އަތުގައި ހުރި ޒޭވަރުތަކުން ހެދި ގެރިއެކެވެ. މިގެރީގެ ފުފުކާވުގައްކާއި ބަނޑުގައި ވިދާފައެވެ. ފުފުކާވުން ވައިވަނިމާ އާގެމަރިއިން ނުކުންނަނީ ގެރިއެއް ހާޑާކަހަލަ އަޑެކެވެ. މިއަޑު އިވުނީމާ އެމީހުން ދިރިވަނީ ސަޖިދަކުރައެވެ. މިއަޑު ހެއްޖިނީމާ ސަޖިދަކުރައިން އިސްއުފުލަނީއެވެ. މިގެރިއަށް ޢާބިދުވުމުގެ ހިތުފިތުވުމަށްވެސް ވާކަހަލައެވެ. އެއީ سامرى ކަލޭގެ އެއަށް އުކައިލި

ވެލިމުށެއްގެ ސަބަބުންނެވެ. ވެލިމުށަކީ جبريل ގެފާނު ވަޑައިގެންނެވި
އަސްކޮޑު ހިނގާ ފައިތިލަވަޅުގެ نشانން އެސޮރު ނެގި ވެލިމުށެކެވެ. ގެރިން
އަޑު ނުކުތުމާއިއެކު އެމީހުން ބުނާންފެށީ އެއީ موسى ގެފާނު، ކަލާނގެ
ހޯއްދަވަން އެވަޑައިގަތީ ހަނދުމަފުޅު ނެތިގެންނެވެ. އެކަލާގެފާނުގެވެސް
އަދި ތިމަންމެންގެވެސް ކަލާނގެ މިއޮތީ އަހުރެމެންގެ ކައިރީގައެވެ.
معبود އެއީ، އެހިޔަވައި ދުވަނަ އެއްޗެކޮށްލުނުނެވެ. ދެން موسى ގެފާނުން،
އެތަނުން އެނބުރިވަޑައިގަންނަވައި އެގެރިއަށް އެހުރިވި [illegible]
ދެން އަންނަ آية ތަކުން ބަޔާނެވެ. مترجم .

وَلَقَدۡ قَالَ لَهُمۡ هَٰرُونُ مِن قَبۡلُ يَٰقَوۡمِ إِنَّمَا فُتِنتُم بِهِۦۖ وَإِنَّ رَبَّكُمُ ٱلرَّحۡمَٰنُ فَٱتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوٓاْ أَمۡرِي ﴿٩٠﴾ قَالُواْ لَن نَّبۡرَحَ عَلَيۡهِ عَٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرۡجِعَ إِلَيۡنَا مُوسَىٰ ﴿٩١﴾

ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަށް މީގެކުރިން هارون ގެފާނު ވަނީ ވިދާޅުވެފައެވެ.
އޭ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ، قوم ގެމީހުންނޭވެ. އެގެރި މެދުވެރިކޮށް
ތިޔަބައިމީހުން امتحان ކުރެއްވިކަން ކަށަވަރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ތިޔަބައިމީހުންގެ أصل ربّ އީ رحمٰن ވަންތަ މާތްރަސްކަލާނގެއެވެ.
ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް تبع ވެ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ
أمر ފުޅަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. އެމީހުން ދެންނެވޫއެވެ. موسى ގެފާނު
އެނބުރި މިތަނަށް ވަޑައިގެންފުމަށް ދާންދެން ތިމަންމެން އެއަށް
އަޅުކަންކުރުމުން ހުއްޓި ތިބުމުގައި ހިޑައިފެސް ނުދާނޫއެވެ.

قَالَ يَٰهَٰرُونُ مَا مَنَعَكَ إِذۡ رَأَيۡتَهُمۡ ضَلُّوٓاْ ﴿٩٢﴾ أَلَّا تَتَّبِعَنِۖ أَفَعَصَيۡتَ أَمۡرِي ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبۡنَؤُمَّ لَا تَأۡخُذۡ بِلِحۡيَتِي وَلَا بِرَأۡسِيٓۖ إِنِّي خَشِيتُ أَن تَقُولَ فَرَّقۡتَ بَيۡنَ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ وَلَمۡ تَرۡقُبۡ قَوۡلِي ﴿٩٤﴾

موسى ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ، ހާރޫނުގެފާނެވެ. ކަލޭގެފާނަށް އެމީހުން މަގު ފުރެދިއްޖެތަން ފެނިވަޑައިގަތްހިނދު ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ފަހަތުބުރުން (ތިމަންކަލޭގެފާނު ހޯއްދެވުމަށް) ވަޑައިގަތުމުގައި ކަލޭގެފާނަށް މަނާކުރެއްވީ ކޮންކަމެއްހެއްޔެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ އަމުރަށް އުރެދި ވަޑައިގަތީހެއްޔެވެ. އެކަލޭގެފާނު (يعني: هارون ގެފާނު) ދެންނެވިއެވެ. އޭ މައިކަލުންގެ ދަރިކަލުންނޭވެ. ކަލޭގެފާނު، ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ތުނބުޅިފުޅުގައްޔާއި އިސްތަށިފުޅުގައި ނުހިއްޕަވާށެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ އިސްރާއީލުގެ ދަރިކޮޅު ކަލޭ ވަކިވަކިކުރީތާއެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ބަސްފުޅަށް ބަލައިވެސް ނުލެއްވީއެވެ. މިފަދައިން ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވުނުކަމުގެ ބިރު ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ހިތްފުޅުގައި ހިނގިކަމެވެ. އަދި ތިމަންގެ ބަހަކަށް، ކަލޭގެފާނު އިންތިޒާރު ނުކުރައްވަމުއެވެ.

ބަޔާނެއް:

موسى ގެފާނުން އެނބުރި قوم އަށް ވަޑައިގަތީ توراة ގެ ލިޔާކޮޅުމެއް ހިއްލަވައިގެންނެވެ. ނަމަވެސް އިސްވެދިޔައި ހުރި ކޯފާގެ

ހިއްޖެވި ފުރަތަމަ އުއްސަވައިލެއްވުމައި، ދިރިހައިކާޅެމައް ގަދަކަމުން
އެއްބަފައި، އެއްބަނޑު يعنى: ކަލޭގެފާނު أخ ކަލޭގެފާނުގެ
ގެފާނުން هارون އަރިހުގައި ބުނެދެއްވިއެވެ. ގެފާނުގެ هارون
ބުނެލެވުނީ مترجم . ބުނެވިގެންނެވެ. بيان އިތުރު ގައި آية جواب

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَـٰسَـٰمِرِيُّ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا۟ بِهِۦ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ لِى نَفْسِى ﴿٩٦﴾ قَالَ فَٱذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ أَن تَقُولَ لَا مِسَاسَ ۖ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّن تُخْلَفَهُۥ ۖ وَٱنظُرْ إِلَىٰٓ إِلَـٰهِكَ ٱلَّذِى ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ۖ لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُۥ فِى ٱلْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّمَآ إِلَـٰهُكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَىْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

އެކަލޭގެފާނު (يعنى: موسى ގެފާނު) ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ سامرى އެވެ!
ތިޔަ ކަމަކީ އަޖައިބު ކަންތައްތަކެއް ކުރެއްވުނީ، ކިހިނެއްހެއްޔެވެ؟ އޭނާ
ދެންނެވިއެވެ. އެމީހުންނަށް ނުފެނުނު އެއްޗެއް އަހަރެން ފެނިއްޖެއެވެ.
ފަހެ، ރަސޫލުގެ (އެބަހީ: جبريل ގެފާނުގެ ސަވާރީގެ)
ފިޔަވަޅުގެ ބިމުން ތަކެތި ގޮވާލުމުން އަހަރެން އެތަނުން
(އެގައިގެ މިއްޗަށް) ގެނީމެވެ. މިގޮތަށް އަހަރެންގެ ނަފުސު ހިތްޕުޅަށް
ހީވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ ދުނިޔޭގައި
ހިނގައިދާށެވެ. ދުނިޔޭގެ ހަޔާތުގައި ކަލޭމެން އަތް (އެއްވެސް ދިމާއްގައި)

ބީހުމެއް ނެތޭ ބުނުމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން (آخرة ގައި) خلاف ނުވެވޭނޭ موعد އެއް ކަޑައަން ވެއެވެ. އަދި ދެން ކަލޯ ހުއްޓިހުރެގެން އެއަށް އަޅުކަންކުރަ ކަލާގެ އިލާހަށް ވާގޮތް ނިކަން ބަލާށް ހުންނާނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަނބެއިކަލުން އޭތި އަންދަވައިލައްވައި އޭގެ ކުނިބިމަށް މޫދުގެތެރެއަށް ބުރުވައިލައްވާނީމެވެ. ބަލާ މިއަބައިމީހުންގެ اِلـٰه އީ އެކަން اِلـٰه އަކަށްވާ الله ގެ އެކަނި ذات ދުގެވެ. ދެންވީ ގަތުމުގެ ޢިލްމު އެކަލާނގެއި ހުރިހައި އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ތަނަވަސްކޮށް ވަޑައިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

موسى ގެފާނު طور ފަރުބަދައިން އެނބުރިވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި سَامِری ކަލޭގެއާއި سؤال ކުރައްވައި، އެތޮރު މިވާ ހުރިގޮތުގެ ވާހަކައިން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުގައި جواب ދެންނެވިނީތު އެތޮރުގެމައްޗަށް އެކަލޭގެފާނުން ބަދު دعاء ކުރައްވައިވެއެވެ. ދެން ގެރި އަސްދަވައިލައްވައި އޭގެ އަޅިއަށް އުއްކަވައިލައްވައިލެއްވެވެ. އެތޮރުގެ މައްޗަށް ކުރައްވާ ބަދު دعاء ދުޢާޔީ އެއީ މިހަކު އެތޮރު ގައިގައި ނުވަތަ އެތޮރު މިހަކު ގައިގައި ބީހިގެން ނުކުރާނެ ބައްޔެއް މިދުނިޔޭގައި އެތޮރުގެ މައްޗަށް عامّ ވުމަށެވެ. އަދި آخرة ގައި އެތޮރުގެމައްޗަށް عامّ ވާނޭ عذاب ގެ ވާހަކައިންވެސް خبر ދެއްވިއެވެ.

މި سامری އަކީ (باجرو) އެވެ ކިއުން ތަރުގެ މީހެކެވެ. އެތޮރުގެ

قوم ތީ ގެރިއަށް އަޅުކަންކުރާ ބައެކެވެ. އެސާމިރީ بَنِى اِسْرَائيل ންގެ
ކައިރިގައި މުސްލިމުކުރުން އެޅުނަސް އެސާމިރީ ހިތުގައި ވަނީ ގެރިއަށް
އަޅުކަންކުރުމުގެ ޝައުޤުވެރިކަން އަރާގެންނުވައެވެ. ވީމާ އެސާމިރީވީ އެޖަމާޢަތުގެ
منافق އެއްކަލުގައެވެ. އެސާމިރީގެ أصل ނަމަކީ موسى بن ظفر އެވެ.
ބައެއް رواء ގައި އެސާމިރީގެ ރަށަކީ އެއީ سامرا ކަމަށާއި އަދި އެސާމިރީގެ
قوم އަކީ كرمانى قوم ކަމުގައި ނަންގަނެވިފައިވެއެވެ. އެމީހުން އެގެރިއަށް
ދިރުވައިވާ ނަމަކީ هموت އެވެ. މިމީހުން މިކުޅަ ކުށުގައި توبة އެއްކަމުގައި
މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން موسى ގެފާނު، އެމީހުންނަށް އަންގަވީ،
އެއީ މިކުށަ ކުށުކުޅަމީހުންގެ އަމިއްލަ نفس ބައެއް އެކަކުގެ އަތުން
އަނެކަކު ކައިރިފުމުގަނެވެ. މިވާހަކަ ގެނދަވަން بقرة ސޫރަތުގައިވާ (فَٱقْتُلُوٓاْ
أَنفُسَكُمْ) ގެ آية ބަޔާނުވެ. مترجم .

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾ خَٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

އިސްވެދިޔަ امّة ތަކުގެ خبر ތަކުން ކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ކިޔައިދެއްވަނީ އެފަދައިންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ
حضرة ން ކަލޭގެފާނަށް قرآن ދެއްވީމެވެ. އެ قرآن އަށް ފުރަގަސްދީފިމާ
(ދަންނާށެވެ.) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހަކު قيامة ދުވަހުން ބުރަދަން

ހުރި ފާފައެއް އުފުލަންޖެހޭ ހުއްޖެވެ. އެ عذاب ގައި އެމީހުން އަބަދަށް ދެމިތިބޭނެއެވެ. އަދި قيامة ދުވަހުގައި ތިމާމެނަށް އުފުލަންޖެހޭ މިބުރަޔާވާ ހާދަހައިވެސް ނުބައި ބުރަދާއެވެ.

يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾ يَتَخَٰفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

ސޫރަށް ފުމެއްވޭ ދުވަހުއެވެ. އަދި އެދުވަހުން ކުށްވެރިން (ގެ މޫނުމައް ބިރުވެރިކަމުން) ނޫވެގެންވާ حال محشر އަށް ޖަމާކުރައްވާނެއެވެ. އެމީހުންގެ މެދުގައި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ ސިއްރުން ވާހަކަދައްކަމުން ބުނާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން (ދުނިޔެމަތީގައި) ދިހަދުވަހު މެނުވީ ނުތިބެމުއެވެ. އެމީހުން ބުނާއުގެ އެންމެ ބޮޑަށް ދަނެވޮޑިގެންނެވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އެއީ ރަގަޅުވުމުގެ ގޮތުން އެމީހުންކުރެ، އެންމެ ރަގަޅުގޮތެއްގައި ވިސްނި މީހާ ބުނާނޭހިނދުއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން يعنى: ތިމަންނަމެން އެންމެ ދުވަހަކު ނޫނީ ނުތިބެމުއެވެ. މިދުނިޔެއިން އެމީހުންކުރެ އެންމެ ރަގަޅު ހަމަ މީހާ ބުނާނީ ހިނދުގައެވެ.

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّى نَسْفًا ﴿١٠٥﴾ فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَّا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَآ أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ ٱلدَّاعِىَ لَا عِوَجَ لَهُۥ ۖ وَخَشَعَتِ

ٱلْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَٰنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

އެމީހުން ކަލޭގެފާނުކުރުން ފަހުބަދުތަމަކާއި ދުރުގައި ސުވާލުކުރެއްވޭ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެބަކަލާ ކުރިކުރި ކުރައްވައި ބޮޑުއަސްވައިޖަހައިވާނެތެވެ. އަދި ގަޑަށް ޖުލުއަސްނޫ ބިންގަނޑު ހަމަ ސާފު ميدان އެއްގޮތް ދޫކުރައްވާނެތެވެ. އެބިމުގައި ކަލޭގެފާނަކަށް އަޑިގުޑެއްނެތް ފުރިވާޅައި ނުދެކެވޭނެތެވެ. އެދުވަހުން ގޮވާ މީހާގެ ފަހަތުން އެމީހުން އަނބުރާނެއެވެ. އެމީހާގެ ކުރިމަތީގައި އެއްވެސް ބަޔަކުގެ ނުވާނެތެވެ. އެންމެހައި އަޑުތައް رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެއަށްޓަކައި، (ބިރުވެރިވެ) އަޑުތައް ހިމެނިގެންނެވެ. ވީމާ، (ފިޔަވަޅުތަކުގެ އަޑުކަހަލަ) މަޑު އަޑެއްމެނުވީ ކަލޭގެފާނަކަށް އިވިވަޑައެއް ނުގަންނަވާނެއެވެ.

ބަޔާން:

قيامة ދުވަހުން އެންމެހައި ފަހުބަދުތައް ކުރިކުރިވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ. ބިންގަނޑު، އަޑީގައިވެސް ސާފު ميدان އަކަށް ވެދާނެއެވެ. މުޅި ދުވަސް އެންމެހާ އިންސާން ހުނދުއް ތަރުޖަމެއް ނެތި އަނދިރި ކަނޑުފެއިވެ. ނަމަވެސް ގޮވާމީހާ ގޮވައިލާއި އެކުގައި އެންމެ އެމީހާގެ ފަހަތު ފަހަތުން ހިނގައިފާނެއެވެ. އެއްވެސް އަޑެއް ނުއިވޭނެތެވެ. އެންމެހައި އަޑުތައް އެންމެހާ الله ގެ

ކުރިފުޅުމަތީގައި ބިރުވެތިވެ މަޑުމައިތިރިވެފައެވެ. އިވުނީސް އިވޭނީ އަޑެކީ، ހަމައެކަނި ފިޔަވަޅުތަކުގެ އަޑެވެ. مترجم .

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ وَرَضِيَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلْمًا ﴿١١٠﴾ ۞ وَعَنَتِ ٱلْوُجُوهُ لِلْحَيِّ ٱلْقَيُّومِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

އެދުވަހުން رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ އެމީހަކަށް ހުއްދަދެއްވައި ބަހެއް ދެންނެވުމަށް އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންފިމީހަކަށް ނޫނީ شفاعة ތެރިކަން މަންފާ ނުކުރާހުއްޓެވެ. އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައިވާ ކަންތަކާއި އެއުރެންގެ ފަހަތުގައިވާ ކަންތައްތައް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި އެއުރެންނަކަށް އެކަންތައްތަކެއް އެނގިގެނެއް ނުވެއެވެ. އެންމެހައި މޫނުތައް، ދިރިތިއްބެވިގެންވާ قيّوم ވަންތަ ކަލާނގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ބިރުވެތިވެ، ނިކަމެތިވެގެންވެއެވެ. މީހަކު އަނިޔާވެރިކަން އުފުލައިފިމަ. ޝަކްކެއްނެތި އެމީހަކު ހަލާކުވެއްޖެއެވެ. އަދި މީހަކު ތިމާއީ މުއުމިނަކު ކަމުގައިވާހާލުގައި صالح عمل ތަކެއް ކޮށްފިމަ. ފަހެ ތިމާއަށް އަނިޔާއެއް ލިބިދާނެކަމަކަށް ނުވަތަ ތިމާގެ حقّ އެއް އުނިވެދާނެކަމަކަށްވެސް އޭނާ ބިރުގަންނާނޭ ކަމެއްނުވެއެވެ.

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَٰهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ ٱلْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ
ذِكْرًا ﴿١١٣﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۗ وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ
إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ ۖ وَقُل رَّبِّ زِدْنِى عِلْمًا ﴿١١٤﴾

އަދި އެގޮތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފޮތް ބާވައިލެއްވީ عرب ބަހުންވާ قرآن އެއް ކަމުގައެވެ. އަދި އޭގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވައްތަރުވައްތަރުގެ وعيد ތަކުތައް بيان ކުރެއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވުމަށްޓަކައެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންނަށްޓަކައި قرآن ވިސްނުންތެރިކަމެއް އުފެއްދެވުމަށެވެ. ފަހެ حقّ ވަންތަ ރަސްކަލާނގެ މާތް الله މަތިވެރި ވަންތަވެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ހިތުބަހަށް އެ قرآن ގެ އިއްވެވޭ وحي ފުރިހަމަވުމުގެ ކުރީގައި ކަލޭގެފާނު އަވަސްއަވަހަށް އެކިޔަވައި ވިދާޅުވާން ނުއުޅުއްވާށެވެ. އަދި ވިދާޅުވާށެވެ! އަޅުގެ ވެރިރަސްކަލާނގޭއެވެ! އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة ން علم ވެރިކަން މިއަޅާއަށް އިތުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ. މިގޮތަށް دعاء ދަންނަވަ ދަންނަވައި ހުންނަވާށެވެ.

وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِىَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قُلْنَا
لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا۟ إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾ فَقُلْنَا يَٰٓـَٔادَمُ
إِنَّ هَٰذَا عَدُوٌّ لَّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ ٱلْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰٓ ﴿١١٧﴾ إِنَّ لَكَ أَلَّا
تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا۟ فِيهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١١٩﴾ فَوَسْوَسَ

إِلَيۡهِ ٱلشَّيۡطَٰنُ قَالَ يَٰٓـَٔادَمُ هَلۡ أَدُلُّكَ عَلَىٰ شَجَرَةِ ٱلۡخُلۡدِ وَمُلۡكٖ لَّا يَبۡلَىٰ ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنۡهَا فَبَدَتۡ لَهُمَا سَوۡءَٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخۡصِفَانِ عَلَيۡهِمَا مِن وَرَقِ ٱلۡجَنَّةِۚ وَعَصَىٰٓ ءَادَمُ رَبَّهُۥ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾ ثُمَّ ٱجۡتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَتَابَ عَلَيۡهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾

ހަމަކަށަވަރުން މީގެކުރިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ آدم ގެފާނަށް وصيّة
ކުރައްވައި عهد ހިއްޓެވީމެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުން (އެ عهد)
ހަނދުމަފުޅު ނެތުނުއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން އެއްވެސް عزم
އަކާއި ސާބިތުކަމެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެކެވޮޑިއެއް ނުގަންނަވަމެވެ.
އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށް އެންގެވީމެވެ. ތިޔަބައިކަލުން
އާދަމުގެފާނަށް سجدة ކުރައްވާށެވެ. ފަހެ އިބްލީސް ފިޔަވައި އެހެން
އެންމެހައި ބައިކަލުން އެކަލޭގެފާނަށް سجدة ކުރެއްސެވިއެވެ. އެސޮރު
އެއަމުރުފުޅަށް ފާޅުގައިމު މަނާވެގަތެވެ. ވީމާ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ
وحى ކުރެއްވީމެވެ. އޭ، آدم ގެފާނެވެ. މިސޮރަކީ ކަލޭގެފާނާއި
ކަލޭގެފާނުންގެ އަނބިކަނބަލުންގެ ހަތުރެކެވެ. ފަހެ އެސޮރު ތިޔަދެ
ދެމަފިރިކަނބަލުން ސުވަރުގެއިން ނެރެލައި ކަލޭގެފާނު އަބާއްޖަވެރި
ކުރުވައި ނުލެއްވާށެވެ. އާދެ، ކަލޭގެފާނުން ބަނޑުހައި ކުރިމަތިވާއްވަން
ޖެހިވަޑައިނުގަންނާނެއެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނަށް އެތަނުގައި
ބަނޑުހައިވެވޮޑިނުގަންނާނެއެވެ. ނަމަވެސް عريان ވެވޮޑިގެންވުމެއް ނުވާނެއެވެ.
އަދި ކަލޭގެފާނަށް އެތަނުގައި ކަރުހިއްކުއްވުމެއް

ނުވަތަ އަވީގެ ހޫނުކަމެއްވެސް ނުލިބޭނެއެވެ. (ނަމަވެސް) شيطان އެކަލޭގެފާނަށް ވަސްވާސްކޮށްލައި ދެންނެވިއެވެ. އޭ آدم ގެފާނެވެ. ތިމަންސޯރު ކަލޭގެފާނަށް އަބަދަށް ދެމިހުންނަނިވި ގަހާއި އަދި ބައްވެގެން ނުދަނިވި، ރަސްކަމެއް ދައްކަވައިދޭންތޯއެވެ. ދެން އެދެމަފިރިކަނބަލުން އެގަހުން ދެމަފިރިއްކާވަޑައިގަތުމާއެކު އެދެމަފިރިކަނބަލުންގެ ދަށުގެސަތަރުތަކުން ފެނިއްޖެއެވެ ދެމަފިރިކަނބަލުންނަށް ހާމަވެގެން ދިޔައެވެ. އެހިނދު އެދެމަފިރިކަނބަލުން ފުއްޕޭ ސުވަރުގޭގެ ބޮޑުފަތްތަކުން عورة ނިވައިކުރައްވާފައެވެ. آدم ގެފާނު ތިމާގެ ربّ ގެ حضرة ގައި އުޅުއްވަވައިގަތުމުގެ ސަބަބުން ކުށްވެރިވެވަޑައިގަތެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ مقصد حاصل ނުވެ މަގުގެއްލުނެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަލުން އެކަލޭގެފާނުން قبول ކުރެ ކުރައްވައިފިއެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް توبة ލައްވައި އަ توبة قبول ކުރައްވައި އެކަލޭގެފާނަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައިފިއެވެ.

قَالَ ٱهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًاۢ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّى هُدًى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَاىَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِىٓ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾

އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. މިއަދު ދެމަފިރިކަނބަލުން އެކުގައި އުތުރުން

ފައިބައިވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންވާހުށީ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް
ދުޝްމަނުންނަށެވެ. ފަހެ ދެން ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ
حضرة ން ތެދުމަގު އަތުވެއްޖެނަމަ، ފަހެ މީހަކު ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ތެދުމަގަށް تبع ވެއްޖެމަ ފަހެ އެމީހަކު ގެއްލި ނުދާނެތެވެ. އަދި އެމީހަކު
އާބާއްޖެވިރި ނުވާނެއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކުރުމުން
ފުރަގަސްދިނީމާ ދަތިކަމުގައިވާ ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހަކަށް އޮތީ
ދަތި ދިރިއުޅުމެކެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހާ قيامة ދުވަހުން
محشر ކުރައްވާނީ ލޯކަނުކޮށްގެންވާ ހާލުގައެވެ. (އެހެންވީމާ) އެމީހާ
ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ ربّ އެވެ! އަޅު ދުނިޔޭގައިވީ ލޮލާއެކު ފެންނަ
މީހަކުކަމުގައެވެ. (ނަމަވެސް) މިއަދު ތިމަންނަ ލޮލާ ނުފެންނަ
ކަމުގައިވާނީ ކީއްވެގެން ތޯ، މިއަދު محشر ކުރެއްވީ ލޯކަނުކޮށްގެންނެވެ. އެކަލާނގެ
(އެހެންނަމަ) جواب ދެއްވާނެއެވެ. އެގޮތުގައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތައް
ކަލޭގެ ގާތަށް އައެވެ. ނަމަވެސް ކަލޭ އެ آية ތައް ހަނދުމަފުޅު ކުރީމެވެ.
ވީމާ މިއަދު އެގޮތުގައިން، ކަލޭގެފާނުވެސް ހަނދުމަކުރެވޭކަށް ނެތެވެ.

وَكَذَٰلِكَ نَجۡزِي مَنۡ أَسۡرَفَ وَلَمۡ يُؤۡمِنۢ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦۚ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبۡقَىٰٓ ﴿١٢٧﴾

އަދި (އެހެންކަމުން) ހައްދުފަހަނައަޅައިގެން އަދި އޭނާގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ
އާޔަތްތަކަށް އީމާންނުވި މީހާއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބަދަލު ދެއްވަނީ
ހަމަ އެގޮތުގައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން آخرة ގެ عذاب ނުހަނު

ގަދަފަދައްވެ. އަދި ދުވިހުރުން ނުހަނުބޮޑު ވެއްވެ.

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ ٱلْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَٰكِنِهِمْ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِي ٱلنُّهَىٰ ﴿١٢٨﴾ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾ فَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا ۖ وَمِنْ ءَانَآئِ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ ٱلنَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾

އެމީހުންގެ ކުރީގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެތައް އެތައް قرن އެއްގެ މީސްތަކުން ހަލާކު ކުރައްވައިފައިވަނީވެ. އެމީހުން يعنى: آية ތަކަށް إيمان ނުވާމީހުން، އެ ހަލާކުވެދިޔަ މީސްތަކުން އާބާދުވެ އުޅުނު ތަންތަނުގައި ދަތުރުކުރާ އުޅޭ ހާލުގައިވެސް މިމީހުންނަށް އެއިން ތެދުމަގު ނުފެނުނީހެއްޔެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ބުއްދިވެރިންނަށްޓަކައި، އެކަމުގައި އެތައް އެތައް نشان ތަކެއްވެއެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ حضرة ން (އެއުރެންނަށް عذاب ލަސްކޮށްދެއްވުމުގެ) ކަލިމަފުޅެއް އިސްވެދެއްވިފައި ނުވާނަމަ، އަދި ކަނޑައެޅިގެންވާ މުއްދަތެއް ނުވާނަމަ، (އެއުރެންނަށް ދުނިޔެމަތީގައި) عذاب ދެއްވުން ލާޒިމުވެއްޖެއީހެވެ. ވީމާ ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ބުނާއުޅޭ އެއްޗެހިތަކާމެދު ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު، އިރުއެރުމުގެ ކުރީގައްޔާއި، އިރުއޮއްސުމުގެ ކުރީގައްޔާއި އަދި ރޭގަނޑުގެ އެކިއެކި ވަގުތުތަކުގައި، ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة އަށް تَعْرِيْفُ ވަންތަކަމާއި އަދި حمد ވަންތަކަން بيان ކުރައްވަ

ކުރައްވާ ހުންނަވާށެވެ. އަދި ދުވާލުގެ أطراف ގައި يعنى: ހެނދުނާއި ހަވީރުގެ ވަގުތުތަކުގައިވެސް تَسْبِيْحَ ވަންތަކަން بيان ކުރައްވާށެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނު ރުހިވޮޑިގެންވަޑައިގަންނަވާނެތީއެވެ.

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾ وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ﴿١٣٢﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކާފިރުންގެ ތެރެއިން، އެކިއެކި ބައިބައިގެ މީހުންނަށް އެމީހުންގެ ގޮތް ބެއްލެވުމަށްޓަކައި ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގެ ޒީނަތްތެރިކަމުގައި ދެއްވައިފައިވާ، ފައިދާއެއްގެ ފަރާތަކަށް ކަލޭގެފާނުންގެ ލޯލުދެ ހަމަ ހިފައިވެސް ނުހިންގަވާށެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ދެއްވައިފައިވާ، ދެއްވުން މާރަނގަޅުވެފައި، އަދި މާ ދާއިމުހުރުން ބޮޑެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު، ތިމާގެ أهل ވެރިންނަށް ނަމާދުކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވައި ތިމާ އެކަމަށް ކެތްތެރިވެ، ހަރުދަނާވެވަޑައިގެން ހުންނަވާށެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުންގެ ކިބައިން، رزق އަޅަން އެދިވަޑައެއް ނުގަންނަވަމެވެ. ކަލޭގެފާނަށް ރިޒުޤުދެއްވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ރަނގަޅު ނިމުންވަނީ تقوى ވެރިންނަށެވެ.

وَقَالُوا۟ لَوْلَا يَأْتِينَا بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّهِۦٓ ۚ أَوَلَمْ تَأْتِهِم بَيِّنَةُ مَا فِى ٱلصُّحُفِ ٱلْأُولَىٰ ﴿١٣٣﴾

وَلَوْ أَنَّآ أَهْلَكْنَٰهُم بِعَذَابٍ مِّن قَبْلِهِۦ لَقَالُواْ رَبَّنَا لَوْلَآ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ مِن قَبْلِ أَن نَّذِلَّ وَنَخْزَىٰ ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلٌّ مُّتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُواْ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَٰبُ ٱلصِّرَٰطِ ٱلسَّوِيِّ وَمَنِ ٱهْتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

އަދި، އެ (ކާފިރުވެއްޖެ) މީހުން ބުނެއުޅެތެވެ. އެކަލޭގެފާނު ތިމާގެ ربّ ގެ حضرة ން ކޮންމެވެސް معجزات އެއް ތިމަންމެންގެ ގާތަށް ނުގެންނެވީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. ބަލަ، އެމީހުންގެގާތަށް، އިހުގެ ފޮތްފޮތުގެ ފައުޅުވެގެންވާ ދަލީލުތައް، ފަހެ ނައުދޫރެއްހެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން އޭގެކުރީގައި ހަލާކު ކުރެއްވިނަމަ، ޝައްކެއްނެތި އެމީހުން ބުނީހެވެ. އޭ އަޅަމެންގެ ربّ އެވެ. އަޅަމެންގެ ގާތަށް އިބަރަސްކަލާނގެ، رسول ބޭފުޅަކު ނުފޮނުއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ. ފަހެ އަޅަމެން ނިކަމެތިވެ، ލަދުވެރިވުމުގެ ކުރީގައި އެހިނދު ގައިދުވެސް އަޅަމެން އިބަރަސްކަލާނގެ آية ތަކަށް تبع ވީމުހެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެންމެންވެސް މިހިރީ ފަހުކޮޅަށް ބަލަބަލައެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުންވެސް ބަލަބަލައިތިބޭށެވެ. ފަހެ ފަހުން ސީދާ މަގުގެ އަހުލުވެރިން އަކީ ކޮންބައެއްކަމާއި، އަދި ތެދުމަގުގެ ލިބުނީ އެއީ، ކޮންބައެއްކަމާއި، މިގޮތް ނިކަންހުރެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ.